HEMINGWAY

Cîştigătorul nu ia nimic

221

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ERNEST HEMINGWAY

Câştigătorul nu ia nimic

NUVELE

Traducere, prefață şi tabel cronologic de
Radu Lupan

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
EDITURA PENTRU LITERATURĂ
1964

The First Forty-Nine Stories
ERNEST HEMINGWAY
1960

CUPRINS

Prefață
Tabel cronologic
BĂTRÂNUL MEU
O PISICĂ ÎN PLOAIE
SAT INDIAN
DOCTORUL ȘI SOȚIA DOCTORULUI
SFÂRȘITUL UNEI POVEȘTI
CAMPIONUL
MR. ȘI *MRS.* ELLIOT
PE CHEI LA SMYRNA
REVOLUȚIONARUL
SOLDATUL S-A ÎNTORS ACASĂ
O OPERAȚIE SIMPLĂ
UCIGAȘII
CHE TI DICE LA PATRIA?
CINCIZECI DE BĂTRÂNE
DUPĂ MARE
UN LOC CURAT ȘI BINE LUMINAT
MAMA UNEI „FETIȚE”
O AȘTEPTARE DE-O ZI
CAPITALA LUMII
ZĂPEZILE DE PE KILIMANJARO
SCURTA VIAȚĂ FERICITĂ A LUI FRANCIS MACOMBER
BĂTRÂNUL DE LÂNGĂ POD

Prefaţă

Opera şi viaţa lui Hemingway sunt bine cunoscute cititorului român, căruia, datorită numeroaselor articole şi traduceri publicate la noi, i-au devenit familiare atât lumea cât şi personajele lucrărilor sale. Prezentând culegerea de faţă de povestiri, ne vom opri de aceea la câteva dintre problemele activităţii scriitorului în acest domeniu, fără a mai stărui asupra unor aspecte consemnate şi cu alte prilejuri.

S-a subliniat adesea importanţa pe care o are în opera lui Hemingway elementul autobiografic. Criticii şi istoricii literari americani s-au străduit nu de puţine ori să identifice în personajele şi situaţiile cărţilor sale personaje şi situaţii reale. Rezultatele acestei ocupaţii tradiţionale a istoriei literare nu au fost întotdeauna dintre cele mai edificatoare, dar de fiecare dată s-a ajuns la concluzia că scriitorul a pornit de la întâmplări trăite, de la oameni pe care i-a cunoscut. Se confirma astfel un principiu fundamental al esteticii lui Hemingway – adeverit şi afirmat în repetate rânduri – care reclamă ca o condiţie primă şi esenţială a activităţii scriitorului cunoaşterea profundă a lucrurilor despre care scrie.

„Mai întâi trebuie să cunoşti subiectul – spunea Hemingway într-un articol din 1934 –, *după aceea trebuie să ştii cum să scrii. Ca să înveţi aceste două lucruri îţi trebuie o viaţă întreagă.”*[1]

Considerat astfel, elementul autobiografic nu mai apare ca un simplu detaliu menit a clarifica episoade mai mult sau mai puţin obscure, ci serveşte în chip esenţial la sporirea autenticităţii relatării unei experienţe umane care, dincolo de semnificaţiile restrâns individuale, poate căpăta un sens mai larg. Fireşte, relaţiile dintre întâmplarea din viaţă şi reflectarea ei în scris sunt mult mai complexe decât o legătură de la cauză la efect, să zicem. Perspectiva din care este privită îi poate modifica sensul uneori în mod fundamental. Dar nu asupra acestui aspect vrem să insistăm aci, cât asupra faptului că în scrisul lui Hemingway se simte – în genere – o cunoaştere intimă a locurilor, întâmplărilor, a diferitelor îndeletniciri, a oamenilor. O cunoaştere care nu este valorificată în chip exterior, prin detalii fastidioase, ci se exprimă prin notaţii sobre, precise şi prin nuanţe subtile, de multe ori sugerate numai.

Cu deosebire se poate încerca acest sentiment citind povestirile lui Hemingway cuprinse în ciclul *In Our Time (În vremea noastră) şi* cele din ciclurile de mai târziu: Men *Without Women (Bărbaţi fără femei)* sau *Winner Take Nothing (Câştigătorul nu ia nimic),* reunite în anul 1938 într-un volum mai amplu, intitulat *The First 49 Stories (Primele 49 de povestiri)*.

Într-o serie din aceste povestiri apare personajul Nick Adams, în care mulţi dintre criticii americani au căutat să-l identifice pe tânărul Hemingway.

„Cercetarea – scrie Philip Young în monografia închinată scriitorului – *ne arată că într-adevăr multe dintre povestirile despre Nick sunt transcrieri foarte literale ale unora dintre cele mai însemnate fapte din însăşi viaţa lui Hemingway şi că foarte puţine lucruri au fost schimbate în relatare."*[2]

Nick trece printr-o seamă de încercări care-l mişcă, îl zguduie, îl frământă, şi nu află întotdeauna nici liniştea, nici răspunsul la

frământările sale. Atunci, spune Philip Young, Hemingway introduce un alt personaj, care este fie eu-povestitorul, fie altcineva – indiferent de nume sau ocupaţie, el profesează aceleaşi idei – şi care-i va explica lui Nick, bineînţeles nu direct, ci pe planul general al povestirilor, „codul”. În lumina acestui „cod”, toate nedumeririle vor fi risipite, şi eroul va şti cum trebuie să trăiască pe această lume, respectând anumite reguli aproape mistice. Bineînţeles, „codul”, accesibil numai „iniţiaţilor”, nu-i altceva decât o speculaţie pur abstractă pe marginea unor texte care nu-l confirmă şi care mărturisesc reacţia unui caracter sensibil şi meditativ în faţa contradicţiilor şi durităţilor unei societăţi unde relaţiile între oameni se află sub semnul nepăsării egoiste faţă de celălalt.

Un alt critic, John Brown, stăruie şi el asupra marilor dificultăţi, pe care le are întotdeauna eroul lui Hemingway *„în stabilirea unei legături cu lumea şi în primul rând în comunicarea sau în traiul cu alţii”*[3].

Intenţia scriitorului de a se defini prin experienţa de viaţă prin care a trecut, de a căuta un sens întâmplărilor care i-au marcat adolescenţa şi începutul maturităţii şi au constituit într-un fel primii paşi pe un drum sinuos şi complicat devine şi ea o dovadă a „incomunicabilităţii” eroului cu lumea, impas care şi-ar afla ieşirea – susţine criticul – deşi numai parţială, prin aderarea la un „cod iniţiatic”.

Elementul biografic a fost folosit aici de comentatori în sprijinul unor afirmaţii lipsite de un suport real. Atitudinea mai rezervată a lui Hemingway, pe vremea când era la şcoală, tentativele lui de a fugi de două ori de acasă, neînţelegerea dintre tatăl şi mama sa, dezamăgirea care a urmat încercărilor din primul război mondial, şi mai apoi relaţiile sale cu lumea boxului şi a coridelor, toate aceste detalii sunt considerate în mod unilateral, pentru a se contribui la

acreditarea imaginii unui erou care-şi face drum printre oameni, închis în sine şi iremediabil singuratic. În fapt, eroul vădeşte nu participarea la un „cod iniţiatic”, ci reflectă în chip veridic – şi povestirile prezintă ades imagini grăitoare în acest sens – condiţia omului într-o orânduire potrivnică omului, orânduirea capitalistă. Aşa cum am mai arătat şi altădată[4], convertirea, experienţei sale de viaţă în artă a fost considerată de Hemingway drept cel mai adecvat mijloc de a căuta în lumea în care a trăit adevărul despre această lume. Nu trebuie să uităm că, în condiţiile exacerbării luptei omului împotriva omului, se poate ajunge de multe ori la forme tragice de izolare, de însingurare. Eroul hemingwayan preţuieşte însă în mod deosebit acele calităţi care pot înlătura tocmai apăsarea singurătăţii, uneori tragice şi deznădăjduite: curajul, demnitatea, stăpânirea de sine, prietenia adevărată. Nu le poate afla întotdeauna, dar în povestiri, experienţa de viaţă pe care ne-o relatează scriitorul, desigur nu atât de direct pe cât o presupune în chip simplist Young sau alţi critici din apus, ne vorbeşte tocmai despre strădania omului singur de a trece peste pragul care-l desparte de ceilalţi, de a-i înţelege şi de a afla astfel calea care să-l apropie de ceilalţi. Şi mărturia cea mai elocventă a acestei tendinţe o vom găsi în felul – numai în aparenţă egal – în care Hemingway consemnează biruinţele şi înfrângerile, nădejdile şi resemnările omului pornit pe această cale.

*

Cititorul va afla în paginile care urmează acestor rânduri o culegere din cele mai reprezentative povestiri, publicate de Hemingway de-a lungul a aproape douăzeci de ani (1921–1938). Am căutat în înşiruirea lor să ţin seama, în general, de criteriul cronologic, pentru a putea oferi o imagine

cât mai adecvată a evoluţiei unor teme şi preocupări caracteristice.[5]

Hemingway a început a publica scurte povestiri încă de pe vremea şcolii. Inspirate din întâmplări sau amintiri din copilărie, povestirile *Judecata lui Manitou* şi *Sepi Jingan,* apărute în anul 1916 în revista şcolii, *Tabula,* vădesc influenţa lui Jack London. Mai târziu, sub influenţa lui Sherwood Anderson, de la care deprinde simplitatea şi tonul direct al relatării, scrie o seamă de povestiri şi un roman, ale căror manuscrise au fost pierdute de prima lui soţie. Dintre ele a putut fi salvată numai nuvela *Bătrânul meu,* întrucât fusese trimisă câtorva reviste. Ei i se vor adăuga cu timpul o seamă de povestiri, scrise în perioada în care Hemingway, după câţiva ani de gazetărie „se hotărăşte" să devină scriitor, şi în care într-o cămăruţă mansardată, aflată în fundul curţii unui depozit de cherestea din Paris, lucrează cu îndârjire, dar fără prea mare succes.

„Anul acela – îşi va aminti el mai târziu în Green *Hills of Africa (Colinele verzi ale Africii) – fu plin de griji băneşti, şi nuvelele mi-erau trimise înapoi odată cu corespondenţa zvârlită prin deschizătura porţii depozitului, şi-n ea găseam scrisorile de refuz, care nu le numeau niciodată nuvele, ci anecdote, schiţe etc."*

În anul 1925, Hemingway izbuteşte totuşi să publice o primă culegere de povestiri, la o editură americană mai importantă, datorită sprijinului scriitorului Sherwood Anderson. *În vremea noastră* apare în… 1135 de exemplare. Multe dintre subiectele povestirilor îşi au sursa în articole publicate de Hemingway între anii 1920 şi 1924, în *Toronto Star Weekly.* Compoziţia volumului are un caracter mai original, semănând totuşi, într-un fel cu încercările de compoziţie mozaicală ale lui John Dos Passos[6] şi urmăreşte să sublinieze cât mai pregnant ideea călăuzitoare a cărţii. Fiecare din cele 14 schiţe şi nuvele cu subiecte diferite e

precedată de către o miniatură care evocă scene de violenţă din primul război mondial sau din luptele cu taurii, iar culegerea se încheie cu o miniatură – *Envoi,* ca într-o veche baladă. În intenţia scriitorului, miniaturile sunt menite a constitui elementul de contrast cu aparenţa de calm şi de linişte a vieţii evocate în povestiri şi a sugera astfel intensitatea conflictelor care se desfăşoară sub această aparenţă înşelătoare. *În vremea noastră* nu s-a bucurat nici de prea multă atenţie, nici de o primire prea călduroasă din partea criticii. Dar Hemingway nu s-a descurajat. Şi a continuat a scrie – întâi un prim roman, apoi un altul, un alt volum de povestiri, câştigându-şi o solidă şi trainică faimă de prozator…

Dacă se poate vorbi de o anume unitate tematică a primei culegeri, aşa cum am văzut, în celelalte volume de povestiri ea nu mai există ca atare. Există în schimb teme care se impun cu putere. Datorită lor, şi preocupările scriitorului în perioada respectivă se pot defini mai net.

În primele povestiri este evocată atmosfera de lirism şi de cruzime a anilor de adolescenţă, sunt surprinse sentimente sau înclinaţii care aduc cu sine dezamăgiri sau nedumeriri, câteodată chiar grave, dar stăpânite în manifestări. În cel de-al doilea volum, *Bărbaţi fără femei* (1927), Hemingway e mai puţin liric, tonul e mai direct, notaţia – mai tranşantă. Forma, mai căutată, a compoziţiei primei culegeri a fost şi ea abandonată. Tema solitudinii, a dificultăţii de înţelegere dintre oameni, se regăseşte, dar şi oamenii află uneori energia şi curajul de a o înfrunta. Şi o înfruntă mai cu seamă cei care nu vor să recunoască nici faţă de ei, nici faţă de alţii că au renunţat la o anume demnitate, că nu mai au pentru ce să lupte.

Disperata demnitate a celui care nu mai are nimic de pierdut îi duce pe unii dintre eroii nuvelelor şi schiţelor din al treilea volum,

Câştigătorul nu ia nimic (1933), la forma absolută a singurătăţii, aceea a neantului atotstăpânitor. Alţii sunt urmăriţi cu sarcasm, pentru că ignoră sau nesocotesc intenţionat simplele şi fireştile relaţii dintre oameni, relaţiile de dragoste, de încredere, – de înţelegere reciprocă.

Mi se pare interesant să menţionez că ultimele nuvele inserate, alături de povestirile primelor trei cicluri, în amplul volum care le reuneşte pe toate: *Primele 49 de povestiri* apar ca un examen al câtorva dintre preocupările vădite în povestirile de până aci. Mă refer la *Capitala lumii,* la *Scurta viaţă fericită a lui Francis Macomber* şi la *Zăpezile de pe Kilimanjaro.* Căutând cu luciditate să explice ce anume poate da omului demnitate şi curaj în faţa morţii, scriitorul conchide că numai activitatea sau sentimentele bazate pe adevăr şi dăruire reală sunt în măsură să o facă şi respinge cu ironie sarcastică înşelăciunea şi incomprehensiunea, care alterează relaţiile umane şi duc la consecinţe tragice.

Scrise şi publicate în anul 1936, aceste din urmă nuvele sunt parcă rezultatul unei revizuiri de valori. Şi fără a dori să facem legături forţate, trebuie să amintim că în acelaşi an Hemingway avea să ia o atitudine hotărâtă împotriva fascismului, sprijinind cauza republicană în războiul din Spania. Şi trebuie să notăm de asemenea că în aceeaşi perioadă el lucrează mai intens la romanul *To Have and Have Not (A avea şi a nu avea,* în care vor fi descrise realităţile americane, cu toată încrâncenarea caracteristică luptei pentru existenţă, din „lumea nouă”.

Am încercat să schiţăm, desigur în linii generale, tematica şi orientarea povestirilor lui Hemingway, pentru a face şi mai evident faptul că aici valorificarea elementului autobiografic a fost strâns legată de etapele parcurse de scriitor în lămurirea atitudinii sale faţă de realităţile înconjurătoare. Mai mult decât în romane, unde

elaborarea şi transformarea acestui material sunt mai îndelungate, vom afla aici o expresie mai apropiată a experienţei de viaţă încercate în diferite epoci. Şi tocmai aceasta ne îngăduie să conchidem că, departe de a tinde spre formularea unui cod rezervat numai unor iniţiaţi, ea înfăţişează cu vigoare realistă încercările complicate, dureroase – nu întotdeauna reuşite – de a afla căile comunicării reale între oamenii unei societăţi şi unei epoci frământate şi pline de contradicţii.

Arătând că scurta povestire – schiţa sau nuvela – reprezenta pentru Hemingway calea firească spre proza mai amplă, Carlos Baker, autorul unui aprofundat studiu al operei scriitorului, spune:

*„Disciplina timpurie a scrierii de «*short story»[7] *– şi arareori asta nu înseamnă o foarte severă disciplină – l-a învăţat pe Hemingway meşteşugul său. El a învăţat cum să scoată foarte mult din foarte puţin, cum să cureţe limbajul de ceea ce e de prisos şi cum să evite mişcarea inutilă, cum să sporească intensitatea şi cum să nu spună altceva decât adevărul în aşa fel încât să poată spune mai mult decât adevărul. Din scrierea de «*short story» e*l a învăţat admirabil de precis cum să folosească dialogul în scopul expunerii faptelor.”*[8]

Vom afla aceste calităţi în povestirile din prezentul volum, şi desigur şi în altele, necuprinse aci.

Aproape în toate, elementul de surpriză atât de caracteristic *short story*-ului american este prezent, dar, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în scurta povestire a lui O’Henry, Jack London sau Caldwell de pildă, surpriza nu se află atât în desfăşurarea acţiunii, cât în evoluţia relaţiilor care se stabilesc pe planul psihic între eroi.

Concludente mi se par din acest punct de vedere povestirile care se referă la ceea ce am putea numi „anii de formaţie” ai lui Nick Adams: *Sat indian,*

Doctorul şi soţia doctorului, Sfârşitul unei poveşti, Campionul şi, într-o măsură, *Ucigaşii.* Momente ale copilăriei sau ale unei adolescenţe căreia i se pun probleme ale vieţii şi morţii, învăluite în tulburătoarea aură a celei mai frumoase şi mai neliniştite vârste, ele sugerează cu o deosebită artă „descoperiri" fundamentale în raport cu mediul înconjurător, „descoperiri" care marchează o întreagă viaţă.

„Funcţia socială a unor asemenea povestiri – şi nu avem în vedere Ucigaşii *– nu este de a rezolva sau de a pune o problemă anume*[9] – ne arată I. Kaşkin într-un pătrunzător studiu dedicat scriitorului –, ci *mai degrabă de a le isca în mintea cititorului. Ele transmit neliniştea şi nelămurirea care l-au încercat pe autor".*[10] De aici şi senzaţia deosebită suscitată de modul acesta de relatare a întâmplărilor care presupune într-un fel participarea celui care citeşte. Ca şi cum i s-ar spune: ai fost şi tu martorul unor asemenea întâmplări, unele detalii îţi sunt prea bine cunoscute, n-are sens să ţi le mai amintesc. Această participare la aceeaşi istorie a scriitorului a contemporanilor săi face ca povestirile, scrise într-un mod obiectiv, detaşat, să aibă totuşi aerul unei – confesiuni rostite pe un ton simplu şi firesc despre întâmplările cu haz şi mai ales fără, ale unui om obişnuit al „timpului nostru". Obişnuit, dar nu cu o sensibilitate obişnuită.

(Nu trebuie să uităm totuşi că o altă poziţie şi o altă epocă face ca tipul hemingwayan de povestire să nu poată fi adoptat nediscriminat în relatarea unei experienţe de viaţă deosebite atât ca manifestare, cât şi ca esenţă.)

Observator neobişnuit de subtil al manifestărilor acestei sensibilităţi ni se dezvăluie Hemingway în cele două povestiri: *Pisica în ploaie* şi O *operaţie simplă.* Remarcabil e faptul că el nu scrutează psihologia personajelor în reacţiile lor interioare, ci notează cel mai ades pe acelea exterioare. Dar

aşa cum am mai amintit, reacţiile acestea nu sunt decât foarte nuanţate exteriorizări ale unor, altminteri, insesizabile mişcări sufleteşti. Dac-am ţine seama de tipologiile nietzscheene, am zice că scriitorul este mai mult un *Augenmensch,* un om la care predomină un extrem de fin simţ al observaţiei vizuale. Dialogul lui ne dovedeşte însă că este în chip fericit completat şi de un *Ohrenmensch,* cuvintele rostite ca şi tăcerile întregind o profundă analiză a psihologiei personajelor aflate în scenă. S-ar părea uneori că nu se întâmplă nimic sau că nu se va întâmplă nimic şi totuşi această aparenţă e înşelătoare. Rigoarea dialectică a interrelaţiilor elementelor definite de către scriitor este atât de strânsă, încât mulţi dintre comentatori au asemănat schiţele de acest fel unor probleme de şah, care chiar dacă admit câteodată o variantă duc totuşi la acelaşi final. De aceea, indiferent de momentul sau modul în care sunt întrerupte relaţiile enunţate, sfârşitul nu poate fi altul decât cel firesc necesar.

Şi soţul, insensibil într-un moment când nevasta lui simte nevoia unei înţelegeri reale a dorinţei sale de dăruire afectivă, şi bărbatul, pe care egoismul dragostei îl face opac la clipa de primejdie prin care trece o afecţiune devenită obişnuinţă, vor suferi. Deocamdată, ei nu ştiu asta, dar cititorul o ştie înaintea lor, şi lucrurile nu se vor putea desfăşura altfel.

Concluzia i se impune lui Hemingway din observarea realităţii, pe care o cercetează deosebit de atent în manifestările ei vizibile şi semnificative. Aceasta îl deosebeşte esenţial de celălalt mare prozator american, William Faulkner, care dezvăluie ceea ce tăinuie realitatea vizibilă, cercetând ceea ce e ascuns, ceea ce se relevă pe încetul, ceea ce e aparent contradictoriu şi apoi se dovedeşte unitar. Iar în povestirile sale surpriza se datoreşte tocmai înlăturării, febrilă uneori, a vălurilor care drapează o realitate ce nu se oferă

niciodată pe deplin observaţiei. Hemingway, în schimb, ne comunică cu multă precizie datele, notează atent primele mişcări, şi sugestiile conţinute în aceste notaţii vor continua acţiunea chiar după încheierea istorisirii. Precizia nu exclude însă proiectarea simbolică a unor detalii-cheie. Scriitorul a ştiut cum să prelungească ecoul simbolic al unor foarte realiste amănunte şi personaje, dar a negat întotdeauna premeditarea în această direcţie: *„Nu s-a scris niciodată o carte bună cu simboluri determinate dinainte şi apoi băgate în cuprinsul cărţii… Dacă am făcut personajele mele de ajuns de reale şi de consecvente, ele vor putea reprezenta multe lucruri."*

Iată-l de pildă pe bătrânul chelner din *Un loc curat şi bine luminat.* Simbolul care-i domină existenţa e „nada", neantul, zădărnicia tuturor lucrurilor de pe acest pământ, simbol care este până la urma opus imaginii cafenelei aceleia „curate şi bine luminate", strălucirea şi viaţa faţă de întunericul şi pustiul neantului. Pentru chelnerul cel tânăr, „nada" nu are nicio semnificaţie, pentru cel mai în vârstă şi pentru bătrânul client el, este o forţă ameninţătoare, torturantă, de nesuportat, care nu te Iasă nici să dormi. Iar singurul lucru care i se poate opune e imaginea de lumină, de linişte şi de curăţenie a cafenelei, locuri unde poţi înfrunta cu demnitate gândul acestei „nada" atotstăpânitoare. Imagine cutremurătoare a abisului în care te prăbuşeşte senzaţia de zădărnicie a orice ai face, povestirea se termină cu o remarcă ironică: „Măi *la urma urmei,* îşi spune bătrânul chelner, *probabil că numai insomnia e de vină. Mulţi oameni trebuie să sufere de insomnie."* O ironie care nu atenuează însă senzaţia chinuitoare a pustiului moral în care rătăcesc, cu imaginea „locului curat şi bine luminat" drept singur refugiu, cei urmăriţi de conştiinţa că nu omul, ci neantul stăpâneşte pe acest pământ.

Un dezamăgit, dar nu un dezabuzat, e într-un fel şi soldatul Krebs, căruia războiul i-a dat un profund dezgust[11] pentru ceea ce poate ascunde adevărul – aici exagerarea sau sentimentalismul. Şi vechile tipare ale vieţii de acasă şi din oraşul natal, impregnate de minciună şi sentimente convenţionale, i se par de nesuportat. Krebs devine un străin faţă de ai săi, cărora, văzându-i acum eu alţi ochi, le descoperă precaritatea morală.

De un alt tip e descoperirea făcută de băiatul din *Bătrânul meu.* Acesta ajunge, fără s-o fi dorit, să-şi schimbe părerea despre tatăl său – ucis într-un accident la curse – datorită celor din jur. Dragostea pentru tată e risipită de oameni care „atunci când se apucă… să facă ceva praf, nu mai rămâi cu nimica". Aici o dezamăgire a copilăriei, dincolo una mult mai profundă a unui tânăr pe care războiul l-a maturizat.

Privirea sensibilă a tinerei vârste, izbită de brutalitatea unor fiinţe care au pierdut tot ce e omenesc pentru a deveni nişte instrumente ale asasinatului, aparent „neinteresant", al asasinatului rece, e şi aceea a lui Nick Adams din *Ucigaşii.* Portretele celor doi criminali profesionişti, Max şi Al, sunt remarcabile prin felul în care este reliefat automatismul ce-i caracterizează. Dezumanizarea vădită de întreaga lor comportare, violenţa şi cinismul lor sunt întrutotul similare cu manifestările fascismului, pe care scriitorul îl cunoscuse în acţiune în Italia.

Ecoul celor văzute acolo avea să răsune şi aici, ca şi în reportajul scris în urma unei călătorii întreprinse cu un prieten gazetar, Guy Hickok, *Italia, 1927.* Publicat întâi în revista New *Republic,* reportajul a fost ulterior inclus, cu titlul schimbat *Che ti dice la patria?* în cel de-al doilea volum de *„short stories".* Corupţie, insolenţă, descompunere morală, iată cum arată regimul fascist în cele câteva momente surprinse de scriitor. Aşa arăta ţara în care fuseseră înfrânte

acele forţe, mai puţin manifeste dar totuşi prezente, reprezentate prin feroviarii care-i ajutau revoluţionarului maghiar să călătorească fără primejdii spre Elveţia (v. *Revoluţionarul)* – înfrânte pentru că nu izbutiseră să opună asaltului fascist un front unit şi puternic.

Arta de povestitor a lui Hemingway se caracterizează prin posibilitatea abordării unei mari varietăţi de forme, de la reportajul alcătuit din scurte momente sau schiţe până la povestirea amplă, de factura unui roman concentrat. Am inclus din acestea din urmă în culegerea de faţă pe cele mai cunoscute. *Cincizeci de bătrâne* ne demonstrează încă o dată forţa dialogului hemingwayan, care izbuteşte să creeze situaţii şi caractere deosebit de pregnante, prin intermediul unor discuţii simple, fără efecte vizibil: căutate, dar care au un profund ecou înăuntrul personajelor. Aici dialogul creează cu deosebită putere de sugestie atmosfera apăsătoare a sfârşitului carierei unui boxer care vrea să se retragă, dar care nu a renunţat la toate. Personajele nu sunt deosebit de complexe, cu toate acestea ele au în permanenţă mai mult de spus decât ceea ce spun, iar uneori tăcerile punctează ceea ce e esenţial pentru ei şi pentru alţii. De aici rezultă acea cunoscută şi caracteristică tensiune a celor mai multe dintre povestirile lui Hemingway. Contrastul permanent dintre ceea ce se petrece sau se spune în afară şi ceea ce este în adâncuri, sau nespus cu intenţie, întreţine această stare de tensiune şi creează un deosebit relief al planurilor naraţiunii.

În *Scurta viaţă fericită a lui Francis Macomber,* această tensiune emoţională e uneori abia suportabilă şi constituie un element esenţial al diferenţierii şi reliefării complexei mişcări psihologice care defineşte relaţiile dintre personaje. S-au scris despre acest roman concentrat – densitatea e un alt element caracteristic prozei lui Hemingway – multe

comentarii, studii chiar, aşa că nu voi insista în cele de faţă prea mult asupra acestei istorii tragice a pierderii şi câştigării demnităţii. Vreau să subliniez numai măiestria cu care personajele sunt făcute să treacă dintr-o stare sufletească într-alta, total opusă, în cursul unui interval foarte scurt de timp şi sugestia extraordinar de veridică a neîncetatelor schimbări ale stărilor sufleteşti. Şi pentru a ilustra cât de variate sunt mijloacele cu care ne este comunicată această sugestie, şi pentru a arăta că Hemingway foloseşte cu o uimitoare fineţe şi precizie cele mai – aparent – neînsemnate amănunte, ca să definească o atmosferă sau anume raporturi, voi da numai un exemplu. În finalul nuvelei, când Margaret Macomber începe a-şi pierde ascendentul asupra bărbatului său şi devine încetul cu încetul o străină atât pentru Francis Macomber, cât şi pentru Robert Wilson, nemaiavând nicio putere asupra lor, autorul îşi numeşte eroina, rând pe rând şi în strictă concordanţă cu momentul respectiv, Margot, Margot Macomber, Margaret Macomber şi apoi Mrs. Macomber, ca la sfârşit eroina să nu mai fie numită decât „femeia” sau pur şi simplu „ea”.

Şi nuvela *Zăpezile de pe Kilimanjaro* a fost mult discutată în comentariile operei lui Hemingway, căutându-se ades să se identifice personajul cărţii, scriitorul Harry, cu autorul însuşi. Nu însă personajul acesta ca atare – deşi se întâlnesc în nuvelă multe referinţe la diverse episoade ale biografiei lui Hemingway – este cel care dă sens întregii istorisiri, ci căutarea lui, examenul lucid pe care îl întreprinde, în pragul morţii, cu privire la ceea ce a ajuns „comercializându-şi” talentul pentru a avea „siguranţă şi confort”, „trădându-se pe sine şi tot ceea ce crezuse”, ducând o viaţă de plăcută abdicare. Toate s-au întâmplat, conchide Harry, deoarece a acceptat compromisurile impuse de viaţa dusă alături de cei bogaţi, care-s plicticoşi şi care ucid în diferite feluri cinstea, adevărul şi

ceea ce este mai preţios în viaţă. Însăşi cangrena de care va muri este simbolul „infecţiei" spirituale de care s-a lăsat cuprins. Este posibil ca sub această formă Hemingway să fi încercat să realizeze, mai mult pentru sine şi mai puţin pentru alţii, o imagine obiectivă a stării în care se afla în acel an 1936, an crucial pentru el, când într-adevăr s-a produs o cotitură în existenţa sa. Delirul final, în care muribundul se vede zburând spre înălţimile muntelui Kilimanjaro, lăsând totul în urmă, poate fi de aceea interpretat ca o imagine a ceea ce îşi propunea scriitorul să facă, zvârlind balastul şi abandonând tot ceea ce-i falsifica şi degrada talentul, pornind iar să asalteze înălţimile artei, ale prozei menite să dureze ani, *„şi dacă ai noroc şi ai scris-o de ajuns de curat, întotdeauna".*

Imaginea leopardului, mort în timp ce căuta să atingă crestele inaccesibile, nu este astfel decât o parafrază a faptelor materiale ale nuvelei, sensul ei este însă acelaşi cu al nuvelei în întregul său: tendinţa de a te îndrepta spre teritorii mereu noi şi a face ca arta să ajungă cât mai departe în descoperirea acestor teritorii necercetate încă ale spiritului uman. Hemingway izbuteşte, prin rememorările lucrurilor „păstrate" pentru a fi scrise mai târziu, rememorări care redau cu multă artă alunecarea febrilă a amintirii sau ritmul dezordonat al delirului, să sugereze că în însăşi infinita diversitate a faptelor vieţii umane este cuprins îndemnul cercetării acestor teritorii mereu noi, mereu altele.

Considerate de către mulţi dintre cercetătorii operei lui Hemingway ca nişte capitole în fapt ale unui roman, povestirile pot fi legate între ele, desigur, prin raportarea lor la experienţa de viaţă unică a autorului. Şi am putea, continuând într-un fel biografia lui Nick Adams, să apropiem cele mai multe din schiţele şi nuvelele prezentei culegeri de destinul acestui tânăr, care trecând de anii copilăriei şi adolescenţei a fost în război şi s-a

întors scârbit şi dezgustat de ororile lui *(Soldatul s-a întors acasă),* a cunoscut iluziile şi deziluziile dragostei şi vieţii conjugale *(Pisica în ploaie* şi *O operaţie simplă),* a avut şi el copii, de care nu a putut fi întotdeauna aproape *(O aşteptare de o zi),* s-a izbit în viaţa lui şi a fost scârbit de formele ridicole şi dezgustătoare ale degradării dragostei *(Domnul şi doamna Elliot, Mama unei „fetiţe"* sau *După mare)* şi s-a înfiorat cunoscând disperările fără întoarcere *(Un loc curat şi bine luminat).*

Dar până la urmă, acest erou, în pragul unui nou război, care avea să înceapă în Spania, îşi face un necruţător examen de conştiinţă *(Zăpezile de pe Kilimanjaro),* care îl va duce la participarea directă la lupta celor care s-au ridicat împotriva fascismului, pentru a apăra pe cei umili, singuri şi obijduiţi *(Bătrânul de lângă pod).*

Este limpede că această biografie fictivă, în sensul că e literatură, nu poate să nu fie socotită o mărturie impresionantă despre felul în care au trăit şi s-au format mulţi oameni în lumea capitalistă, în anii premergători celui de-al doilea război mondial. Hemingway o scrie pentru a păstra în conştiinţa contemporanilor săi ecoul unei experienţe care e a sa, dar şi a tuturor celor trecuţi prin încercări neasemănătoare dar cât de asemănătoare, şi nu pentru a oferi posterităţii, cum s-a spus, un alt capitol al „autobiografiei sale literare".

După 1938, an în care telegrafia de la Barcelona schiţa cu care se încheie culegerea de faţă, Hemingway a scris sau a publicat relativ puţine povestiri, dar nu a încetat, aşa cum ne-o arată şi biografia sa, să fie pretutindeni, unde se hotăra într-un fel sau altul soarta contemporanilor lui şi să-şi manifeste dorinţa de a mai. scrie, dacă „avea să trăiască îndeajuns, încă vreo douăzeci şi cinci de povestiri". Sfârşitul său tragic l-a împiedicat să-şi ducă această dorinţă la îndeplinire, deşi viaţa i-a oferit din plin subiecte, şi el a socotit întotdeauna

realitatea, viaţa contemporană, o sursă esenţială a scrisului şi a recomandat mereu, ca o necesitate a scriitorului, participarea activă la evenimentele vremii.

„Ducându-te acolo unde trebuie să te duci – scria Hemingway în prefaţa care însoţea culegerea *Primele 49 de povestiri –, făcând ceea ce trebuie* să faci *şi văzând ceea ce trebuie să vezi, îţi toceşti unealta cu care scrii. Dar prefer să o tocesc şi să ştiu că trebuie să o ascut iar şi să o ciocănesc ca să o readuc la vechea formă şi s-o dau pe tocilă şi să ştiu că am despre ce să scriu, decât să o păstrez curată şi lucitoare şi să n-am ce să spun, sau neştirbită şi bine unsă, dar nefolosită.”*

August 1963

RADU LUPAN

Tabel cronologic

1899 21 iulie. Naşterea, la Oak Park, în apropiere de Chicago, a lui Ernest Miller Hemingway, al doilea copil al doctorului Clarence Edwards şi al lui Grace Hall Hemingway.

1900–1913 Familia Hemingway îşi petrece vacanţele la Hortons Bay, în nordul statului Michigan. Aici, doctorul Hemingway are o casa aflată pe malul unui lac pierdut printre păduri, Walloon Lake. Regiunea e locuită de indieni din tribul Ojibway.

1913–1917 Ernest Hemingway urmează cursurile secundare la Oak Park High School.

Încă din această vreme, arată un interes activ pentru scris, fiind redactor al revistei săptămânale a şcolii, *Trapeze,* şi colaborator al celei trimestriale, *Tabula.* Face parte de asemenea din echipele de fotbal şi de înot ale şcolii.

Încearcă de două ori în acest răstimp să fugă de acasă.

1917–1918 După absolvirea şcolii, pleacă la Kansas City, unde intră reporter la *Kansas City Star.*

1918 aprilie: E primit ca voluntar în formaţiile auxiliare ale Crucii Roşii americane (Red Cross Ambulance Corps).

Pleacă în Europa şi e repartizat într-una dintre unităţile care acţionează pe frontul italian.

8 iulie: E grav rănit de explozia unui obuz, în apropiere de Fossalta di Piave. E internat într-un spital militar din Milano, unde stă trei luni. Primeşte decoraţiile italieneşti Medaglia d'Argento al Valore Militare şi Croce al Merito di Guera.

octombrie-noiembrie: După ieşirea din spital, se înrolează în armata italiană, în trupele de infanterie.

1919 ianuarie: Demobilizat, se întoarce acasă la Oak Park. De aici pleacă la Petoskey, în apropiere de locurile copilăriei, şi lucrează la o serie de povestiri. Începe a scrie un roman.

1920 Primăvara: Datorită unui prieten de al tatălui său, intră la *Toronto Star Weekly,* unde publică o seamă de articole pe temele cele mai diverse.

Redactor al revistei profesionale (House Organ) *The Cooperative Commonwealth* al Societăţii cooperative americane din Chicago.

În Chicago se întâlneşte cu scriitorul Sherwood Anderson care îi influenţează primele lucrări literare.

1921 Se căsătoreşte cu Hadley Richardson.

Continuă a fi colaboratorul lui *Toronto Star Weekly,* al cărui corespondent pentru Europa devine, în iarna aceluiaşi an.

1921–1922 Călătoreşte împreună cu soţia sa prin Franţa, Spania, Elveţia, Italia, Germania. Se află în Grecia şi Turcia în timpul războiului dintre cele două ţări. Scrie reportaje despre conferinţe internaţionale, ia interviuri lui Clemenceau, Cicerin[12], Mussolini.

1923 Povestiri şi poeme ale lui Hemingway încep a fi publicate prin diferite reviste.

Publică, la o obscură editură din Paris, primul volum: *Three Stories and Ten Poems (Trei povestiri şi zece poeme),* într-un tiraj de 300 exemplare, octombrie; Naşterea, la Toronto, Canada, a primului său fiu, John.

1924 Hemingway se întoarce la Paris, unde lucrează la revista lui Ford Madox Ford, *Transatlantic Review.* frecventează cercurile literare ale americanilor stabiliţi în Franţa şi scrie sub influenţa lui Gertrude Stein şi a lui Sherwood Anderson.

Publică, la o editură obscură din Paris, un volumaş de miniaturi, intitulat *In Our Time (în vremea noastră).*

1925 Publică la editura americană Boni and Liveright volumul de povestiri *În vremea noastră.*

Călătoreşte prin Spania, unde lucrează la volumul *Death in the Afternoon (Moartea în după amiază)* şi începe romanul *The Sun Also Rises (Şi soarele răsare).*

1926 Mai: Publică la editura Scribner's, în care-i vor apărea de aci înainte toate operele, romanul satiric *The Torrents of Spring (Şuvoaiele primăverii).*

Octombrie: Publică romanul *Şi soarele răsare.*

1927 Divorţează de Hadley Richardson şi se căsătoreşte cu ziarista Pauline Pfeiffer.

Apare volumul de nuvele *Men Without Women (Bărbaţi fără femei).*

1928 Se întoarce în Statele Unite şi se stabileşte în Key West, Florida. Aici începe să lucreze la romanul său *Farewell to Arms (Adio, arme).*

Tatăl său se sinucide.

Naşterea celui de-al doilea fiu, Patrick.

1929 Apare romanul *Adio, arme,* care cunoaşte o mare popularitate.

1929–1930 Îşi dedică timpul pescuitului, vânătorii, yachtingului şi scrierii de articole prin revistele de mare tiraj. Are un accident de automobil, împreună cu John Dos Passos, şi-şi fracturează grav braţul drept.

1931 Călătoreşte prin Spania şi lucrează la terminarea volumului *Moartea în după amiază,* dedicat îndeosebi tauromachiei.

Naşterea celui de-al treilea fiu, Gregory. Apare *Moartea în după amiază.*

1933 Îi apare culegerea de nuvele *Winner Take Nothing (Câştigătorul nu ia nimic).* Face o călătorie prin Spania, Franţa şi Africa. În Africa se îmbolnăveşte grav, şi după însănătoşire îşi continuă vânătoarea de fiare sălbatice.

1934 Întors la Key West, lucrează la volumul *Green Hills of Africa (Colinele verzi ale Africii),* care relatează întâmplări ale călătoriei întreprinse recent.

1935 Apare volumul *Colinele verzi ale Africii.*

1936 Lucrează la romanul *To Have and Have Not (A avea şi a nu avea).*

Iulie: Donează 40.000 de dolari serviciilor sanitare ale armatelor republicane din Spania, pentru achiziţionarea de medicamente şi ambulanţe.

1937 Pleacă în Spania, în calitate de corespondent de presă al agenţiei americane North American Newspaper Alliance, pe lângă armatele republicane. Ia parte la cel de-al doilea Congres al scriitorilor americani, unde îşi arată ferma sa opoziţie faţă de fascism. Colaborează cu Joris Ivens la realizarea filmului documentar *The Spanish Earth (Pământui spaniol).* Scrie scenariul şi comentariul, pe care-l şi rosteşte. Scrie în Spania piesa *The Fifth Column (Coloana a cincea),* a cărei acţiune se petrece în Madridul războiului civil.

1938 Apare culegerea *The Fifth Column and the First Forty Nine Stories (Coloana a cincea şi Primele patruzeci şi nouă de povestiri).*

1939 Apare romanul *A avea şi a nu avea.*

Lucrează la romanul despre războiul civil din Spania: *For Whom the Bell Tolls (Cui îi bate ceasul),* pe care-l va termina în anul următor.

Se stabileşte în Cuba, la proprietatea sa Finea Vigia, situată la San Francisco de Paulo, lângă Havana.

1940 Apare romanul *Cui îi bate ceasul,* care cunoaşte un mare succes de public.

Divorţează de Pauline Pfeiffer şi se căsătoreşte cu scriitoarea şi ziarista Martha Gellnorn. Pleacă în China cu soţia sa, în calitate de corespondent de război, şi asistă la luptele împotriva japonezilor.

1942–1944 Pe bordul yachtului său Pilar, adaptat şi echipat conform acestui scop, patrulează în largul coastelor Cubei, în urmărirea submarinelor hitleriste.

1944 Ia parte, în calitate de corespondent de presă, la diferite misiuni de luptă ale aviaţiei militare engleze R.A.F.

1944–1945 Participă, în calitate de corespondent al revistei *Collier's,* la luptele date de Armata a III-a americană în Franţa şi Germania şi la luptele din Ardeni. Intră în Paris înaintea armatelor aliate.

1946 Divorţează de Martha Gellhorn şi se căsătoreşte cu ziarista Mary Welsh.

1949 Îşi întrerupe lucrul la o trilogie despre *Pământ, Mare fi Văzduh* şi începe să scrie romanul *Across the River and into the Trees (Peste râu fi printre arbori),* despre evenimentele din cel de-al doilea război mondial.

1950 Apare *Peste râu şi printre arbori.*

1952 Publică *The Old Man and the Sea (Bătrânul şi marea),* care cunoaşte un mare succes de public şi este salutat cu entuziasm de critică. Pentru acest roman i se acordă premiul american Pullitzer.

1953 Călătoreşte în Spania şi apoi în Africa, unde rămâne mai multă vreme, pentru a vâna.

1954 La începutul anului, împreună cu soţia sa, suferă un accident de avion în Africa, din care scapă nevătămaţi, deşi ziarele din întreaga lume le anunţă moartea. Încercând să ia un alt avion, acesta explodează, dar nici Hemingway, nici soţia sa nu sunt grav răniţi. După însănătoşire pleacă în Italia, şi de aici se reîntorc în Cuba.

toamna: I se decernează Premiul Nobel pentru „desăvârşita măiestrie în arta naraţiunii moderne „aşa cum a arătat-o de curând în povestirea *Bătrânul şi marea."*

1959 Face o lungă călătorie în Europa – în Spania şi Italia.

1960 Îşi exprimă, în mai multe rânduri, simpatia şi adeziunea faţă de revoluţia cubană.

Apar în reviste fragmente din volumul în pregătire *Dangerous Summer (Vară primejdioasă).* Bolnav, se internează în spital, în câteva rânduri, pentru un tratament medical de mai lungă durată.

1961 iulie: Moare la Ketchum Idaho, sinucigându-se cu arma sa de vânătoare.

BĂTRÂNUL MEU

Dacă stau şi mă gândesc bine, cred că bătrânul meu era făcut să fie un om gras, ştiţi, un om din aceia scunzi şi rotofei, dar n-a ajuns aşa niciodată, decât la urmă şi pentru scurtă vreme, şi atunci nu din vina lui, fiindcă alerga numai în cursele cu obstacole şi putea să ia în greutate oricât ar fi vrut. Îmi aduc aminte că-şi punea bluza de cauciuc peste două pulovere, şi peste ea o cămaşă largă de transpirat, şi mă lua cu el înainte de prânz, să alergam, când era soarele mai fierbinte. Câteodată, pe la patru dimineaţa, când sosea la Torino, se repezea cu trăsura de la gară la grajduri şi făcea o cursă de probă cu unul dintre caii lui Razzo, şi atunci, pe roua aceea care acoperea totul şi pe soarele acela care abia începea să încălzească, îl ajutam să-şi scoată cizmele şi îşi punea o pereche de tenişi şi toate puloverele pe el şi o porneam la drum.

— Hai, băiete, îmi zicea el, mergând pe vârfuri de colo până colo prin faţa vestiarului în care se-mbrăcau jocheii, să ne mişcăm puţin.

Şi atunci o porneam la pas de-a lungul peluzei, înconjurând-o poate o dată, el înainte alergând întins, şi apoi ocoleam poarta şi ne îndreptam spre una dintre şoselele acelea, mărginite de o parte şi de cealaltă de copaci, care pleacă din San Siro. Când ajungeam la şosea, o luam înainte şi dă-i bătaie, dar el, când mă uitam înapoi, alerga uşor în spatele meu, şi după câtva timp mă uitam din nou

şi-l vedeam că a început să asude. Asuda, nu glumă, şi se ţinea după mine fără să mă piardă din ochi, şi când mă prindea că mă uit la el, zâmbea şi-mi zicea:, „Ce zici? Asud, nu glumă!” Când bătrânul meu zâmbea, nu se putea să nu zâmbeşti şi tu. Alergam aşa, în direcţia munţilor, şi deodată bătrânul meu striga: „Ei, Joe!” şi mă uitam înapoi, şi el se şi aşezase la umbra unui copac şi-şi înfăşurase în jurul gâtului prosopul cu care fusese încins.

Mă-ntorceam şi mă aşezam lângă el şi scotea din buzunar o coardă şi începea să sară în plin soare şi sudoarea îi curgea şiroaie pe faţă şi el sărea întruna în praful acela alb, şi coarda vâjâia, vâjâia, vâjj, vâjj, vâjj, şi soarele era tot mai fierbinte, şi el sărea întruna în sus şi-n jos pe peticul acela de şosea. Da, da, era o adevărată desfătare să-l vezi pe bătrânul meu cum sărea coarda. O învârtea când repede, când încetişor, cum îi venea. Da, da, trebuia să-i fi văzut pe macaronari cum se uitau la noi când treceau pe-acolo, ducându-se la oraş, mergând pe lângă boii aceia mari şi albi care trăgeau carele. Cred şi eu că se uitau la el ca la un om care şi-a ieşit din minţi. Şi atunci, începea să-nvârte coarda şi mai repede, până se opreau cu toţii locului şi-l priveau, şi după aceea îşi îndemnau boii cu gura şi cu joarda s-o pornească din nou la drum.

Când stăteam aşa şi mă uitam la el cum lucrează în soare, mi-era, fără doar şi poate, tare drag. Avea haz şi lucrase din greu, şi la urmă făcea nişte salturi grozave, de-i curgea sudoarea pe faţă ca apa, şi după aceea agăţa coarda în copac şi venea să se aşeze lângă mine, sprijinindu-se cu spatele de trunchiul copacului, şi-şi înfăşură în jurul gâtului prosopul şi puloverul.

— E greu al dracului să nu iei în greutate, Joe, îmi zicea el, şi se lăsa pe spate şi închidea ochii şi respira adânc, nu e ca atunci când eşti puşti.

Apoi se scula şi, înainte de a începe să se zvânte sudoarea pe el, o porneam la pas înapoi spre grajduri. Aşa se păstra greutatea de care aveai nevoie. Se frământa tot timpul din cauza asta. Mai toţi jocheii dau jos cât vor în timpul curselor. La fiecare cursă se pierde cam un chil, însă bătrânul meu avea, ca să zic aşa, pielea groasă şi nu putea să-şi păstreze greutatea fără toată alergătura asta.

Îmi aduc aminte că într-o zi, pe când eram la San Siro, Regoli, un mic macaronar care călărea pentru Buzoni, după ce se cântări, trecu prin padoc[13], lovindu-şi cizmele cu biciuşca, şi se duse la bar să bea ceva rece, iar bătrânul meu, care se cântărise şi el, ieşi, cu şaua sub braţ, roşu la faţă, obosit şi cu costumul de mătase cam strâmt pe el, şi rămase acolo uitându-se la micul Regoli, care bea la bar, calm şi cu aerul lui de puşti, şi l-am întrebat: „Ce s-a întâmplat, tăticule?”, gândindu-mă că Regoli l-o fi lovit cumva sau cine ştie ce i-o fi făcut, şi el se uită lung la Regoli şi zise: „Ah, fir-ar al dracului de treabă!” şi se duse la vestiar.

Ei, şi poate că totul ar fi mers bine dac-am fi rămas la Milano şi dacă n-am fi alergat decât la Milano şi Torino, fiindcă dacă existau alergări uşoare, apoi astea erau.

— *Pianola*[14], Joe, îmi zicea bătrânul când descăleca în boxa câştigătorilor, după o alergare despre care macaronarii spuneau că fusese o cursă cu obstacole drăcească.

L-am întrebat odată de ce zice aşa.

— Cursa asta se aleargă singură. Săriturile sunt primejdioase numai când viteza e mare. Aici, nici viteza nu-i cine ştie ce şi nici săriturile nu-s cu adevărat periculoase. Şi întotdeauna viteza… nu salturile îţi joacă festa.

La San Siro erau cele mai minunate curse din câte am văzut, dar bătrânul se plângea că duce o viaţă de câine. Trebuia să faci naveta mereu între Mirafiore şi San Siro şi să alergi aproape în fiecare

zi, şi pe deasupra să mai şi călătoreşti cu trenul o dată la două nopţi.

Îmi plăceau şi mie caii la nebunie. Era ceva grozav să-i vezi cum trec pe pistă înspre locul de plecare. Jucau din picioare, încordaţi, şi jocheii îi struneau, şi din când în când îi lăsau să mai alerge puţin. Şi când ajungeau la start mă topeam, nu alta. Asta mai ales la San Siro, cu peluza aceea mare şi verde şi cu munţii departe în zare, şi cu macaronarul acela gros care era starter şi ţinea în mână un bici lung, şi cu jocheii care-şi mângâiau caii, şi deodată coarda zvâcnea în lături şi clopotul începea să sune şi toţi porneau grămadă, şi după aceea începeau să se înşire unul câte unul. Ştiţi cum o pornesc caii în pluton. Dacă eşti sus la tribună cu binoclul la ochi, îi vezi, doar cum se reped înainte, şi clopotul sună întruna, de parc-ar suna de o mie de ani, şi după aceea apar trecând vijelios turnanta. Nimic nu se poate compara cu asta.

Bătrânul meu îmi spuse însă într-o zi, la vestiar, când îşi punea hainele de oraş:

— Ăştia nu-s cai, Joe. La Paris oamenii ar duce gloabele astea şi le-ar omorî ca să le ia pielea şi copitele.

Asta în ziua în care câştigase Premio Commercio, călărind pe Lantorna, pe care o scosese prima pe ultima sută de metri, de parc-ar fi scos un dop din gâtul unei sticle.

Şi imediat după Premio Commercio am luat-o din loc şi am plecat din Italia. Bătrânul meu se certase cu Holbrook şi cu un macaronar gras cu pălărie de paie, care-şi tot ştergea faţa cu batista, la o masă la Galleria[15]. Vorbeau cu toţii franţuzeşte, şi cei doi se luaseră de bătrânul meu, pentru nu ştiu ce chestie, în cele din urmă, bătrânul tăcu şi şedea la masă şi se uita la Holbrook, şi cei doi îl tot certau, vorbind când unul, când celălalt, şi macaronarul acela gras îl întrerupea mereu pe Holbrook.

— Nu vrei să te duci să-mi iei un *Sportsman,* Joe? mă întrebă bătrânul meu, şi-mi dădu doi *soldi*[16], fără să-şi ia privirea de la Holbrook.

Aşa că am plecat şi m-am dus în faţă la Scala[17], ca să iau ziarul, şi m-am întors şi am stat ceva mai la o parte, pentru că nu voiam să mă bag în sufletul lor, şi bătrânul meu şedea rezemat de spătarul scaunului şi se uita la ceaşca lui de cafea şi se juca cu linguriţa, şi Holbrook şi macaronarul acela gras stăteau în picioare, şi macaronarul îşi ştergea faţa şi clătina din cap. M-am apropiat, şi bătrânul meu îmi zise, ca şi cum cei doi n-ar fi stat acolo:

— Nu vrei o îngheţată, Joe?

Holbrook se uită atunci la bătrânul meu şi zise rar şi răspicat:

— Eşti un porc-de-câine, şi plecă împreună cu macaronarul cel gras, făcându-şi loc printre mese.

Bătrânul meu şedea pe scaun şi încerca să-mi zâmbească, dar era alb la faţă şi arăta de parcă i-ar fi fost tare rău, şi mi se făcuse frică şi un gol în stomac, fiindcă îmi dădeam seama că se întâmplă ceva şi nu vedeam cum se poate să-i spună cineva bătrânului meu „porc-de-câine” şi să plece aşa, fără să păţească nimic. Bătrânul meu desfăcu ziarul, şi după ce cercetă cu atenţie cotele curselor îmi zise:

— În lumea asta, Joe, trebuie să-nghiţi multe.

Şi după trei zile plecam pentru totdeauna din Milano, cu trenul de Torino, şi ne duceam la Paris, după ce vândusem la licitaţie, în faţa grajdurilor lui Turner, tot ce nu putusem pune într-un cufăr şi într-o valiză.

Am ajuns la Paris dimineaţa în zori, şi am coborât într-o gară mare şi murdară, care – îmi spuse bătrânul – se chema Gare de Lyon. În comparaţie cu Milano, Parisul era un oraş grozav de mare. La Milano ziceai că fiecare om merge la treaba lui şi că tramvaiele se duc şi ele acolo unde trebuie, şi că din asta nu iese nicio încurcătură; dar la Paris totul era încurcat şi nimeni nu descurca

nimic. Până la urmă, au început să-mi placă totuşi unele cartiere, şi apoi, ce mai, aici erau cele mai grozave curse de cai din lume. Ai fi zis că ăsta-i şi lucrul care făcea ca totul să meargă cum trebuie, şi aproape singurul lucru pe care puteai să te bizui era că autobuzele mergeau zilnic la stadioanele unde se ţineau cursele, ducându-te, orice-ar fi fost, drept acolo. De fapt, n-am ajuns niciodată să cunosc oraşul prea bine, pentru că de la Maisons nu veneam cu bătrânul la Paris decât o dată sau de două ori pe săptămână, şi întotdeauna mă ducea la Café de la Paix şi ne instalam acolo pe terasa din rând cu Opera, împreună cu ceilalţi prieteni din Maisons, şi cred că locul acela era unul dintre cele mai aglomerate din oraş. Dar, spuneţi, nu e ciudat că un oraş atât de mare ca Parisul să n-aibă şi el o Galleria? Ei, şi ne-am stabilit la Maisons-Lafitte, unde locuiam mai toţi, în afară de cei din Chantilly la o doamnă Mayers, care ţinea o pensiune. Maisons e, cred, cel mai drăguţ loc în care am trăit vreodată. Oraşul nu-i cine ştie ce, dar e acolo un lac şi o pădure pe cinste, pe unde hoinăream toată ziua, eu şi încă un băiat, şi bătrânul îmi făcuse o praştie şi am vânat cu ea o mulţime de chestii, şi cea mai grozavă a fost o coţofană. Într-o zi, Dick Atkinson, puştiul, doborî cu praştia un iepure, şi l-am dus sub un copac şi ne-am aşezat în jurul lui, şi Dick a scos nişte ţigări, şi deodată, ţuşti, iepurele sări în tufiş şi dispăru, şi am alergat după el, dar nu l-am mai găsit. Tii, ce mai petreceam la Maisons! *Mrs*.[18] Mayers îmi dădea dimineaţa de mâncare pentru la prânz, şi după aceea plecam şi hoinăream toată ziua. Am învăţat să vorbesc franţuzeşte repede. E o limbă uşoară.

Imediat după ce am ajuns la Maisons, bătrânul a scris la Milano să i se trimită permisul, şi până a venit a fost tare necăjit. Stătea la Café de Paris din Maisons, împreună, cu alţi jochei, pe care-i cunoscuse când alerga la Paris, înainte de război, şi care locuiau în Maisons şi aveau tot timpul să stea

la cafenea, pentru că la grajdurile cailor de curse lucrul pentru jochei se termină pe la vreo nouă. Dimineaţa, la 5.30, scot la antrenament primul lot de cai, şi pe cel de-al doilea – la 8. Asta înseamnă că trebuia să te scoli devreme şi să te culci devreme. Şi când aleargă pentru cineva, jocheul n-are voie să tragă la măsea, fiindcă antrenorul îl ţine din scurt dacă e puşti, şi dacă nu-i puşti are grijă el singur să nu bea. Aşa că de cele mai multe ori când nu lucra, omul se instala la Café de Paris împreună cu ceilalţi, şi stăteau acolo două-trei ore cu un pahar de – să zicem – vermut cu apă minerală în faţă şi vorbeau şi-şi povesteau tot felul de istorii şi jucau biliard, ca la un fel de club sau ca la Galleria din Milano. Numai că nu era chiar ca la Galleria, pentru că acolo treceau mereu alţi oameni pe lângă mese, iar aici, toată lumea şedea pe la mese.

Ei, şi bătrânul primi în cele din urmă permisul. I-l trimiseră, fără niciun cuvânt, şi bătrânul alergă de vreo două ori. La Amiens, undeva în provincie şi prin locuri din astea, dar nu i se oferi niciun angajament. Toţi îl îndrăgiseră, şi ori de câte ori veneam la cafenea înainte de prânz îl găseam bând cu cineva, pentru că bătrânul meu nu era zgârcit, ca mulţi dintre jocheii care-şi câştigaseră primul lor dolar alergând în cursele organizate în ’904 la Expoziţia Universală din St. Louis[19]. Aşa zicea bătrânul meu când voia să-l necăjească pe George Burns. Dar ai fi zis că toţi se fereau să-i propună bătrânului vreun angajament.

Plecam zilnic din Maisons cu maşina, la curse, şi ăsta era cel mai plăcut lucru din toate. M-am bucurat când s-au întors caii de la Deauville şi s-a sfârşit vara. Chiar dacă asta. Însemna că se terminase cu hoinăreala prin pădure, pentru că ne duceam la curse la Enghien, Tremblay sau la St. Cloud, ca să-i privim din tribuna antrenorilor şi a jocheilor. Învăţasem, fireşte, o mulţime de lucruri despre alergări, mergând cu toţi tipii aceia, şi de fiecare dată ne distram de minune.

Îmi aduc aminte că am fost o dată la Saint Cloud. Era o alergare mare, de vreo două sute de mii de franci, cu şapte concurenţi şi War Cloud mare favorit. M-am dus cu bătrânul în padoc să văd caii, şi cai ca ăia n-aţi mai văzut niciodată. War Cloud era un cal înalt, cu părul galben, făcut parcă numai să alerge la curse. Nu mai văzusem cal ca ăsta. Îl duceau de dârlogi prin jurul padocului, şi când trecu pe lângă mine, cu capul în jos, am simţit un gol în stomac, atât de frumos era. Nu mai fusese nicicând pe lume un cal atât de minunat şi de zvelt, născut pentru curse. Mergea în jurul padocului cu paşi lini şi măsuraţi, mişcându-se uşor de parc-ar fi ştiut ce face, şi nu zvârlea şi nu se cabra şi nu-şi holba ochii înnebunit, cum fac mârţoagele care au fost drogate. Era atâta lume, încât nu i-am mai putut vedea decât picioarele lucind auriu pe lângă mine, şi bătrânul meu îşi făcu loc prin mulţime, şi m-am dus după el la vestiarul jocheilor, din spatele copacilor, şi acolo se adunase o grămadă de lume, dar omul cu pălărie tare de la uşă îl salută pe bătrân şi intrarăm, şi toţi băieţii şedeau şi se-mbrăcau; unii îşi trăgeau cămaşa peste cap, alţii îşi trăgeau cizmele şi mirosea a cald şi a sudoare şi a vaselină, şi afară lumea stătea şi se uita înăuntru.

Bătrânul se duse şi se aşeză lângă George Gardner, care-şi trăgea pe el pantalonii, şi-l întrebă: „Ei, cum e, George?”, pe tonul cel mai obişnuit, căci n-avea rost să se ferească, fiindcă George putea să-i spună sau să nu-i spună nimic.

— N-o să câştige, zise George în şoaptă, aplecându-se şi încheindu-şi buzunarele de la spate.

— Atunci, cine? întrebă bătrânul, aplecându-se şi el aşa ca nimeni să nu-l poată auzi.

— Foxless, zise George, şi-n caz că-i aşa, păstrează-mi şi mie vreo două bilete.

Bătrânul îi spuse ceva lui George, cu glasul lui obişnuit, şi George îi zise: „Să nu care cumva să

joci pe caii pe care ţi-i spun", ca şi cum ar fi glumit, şi am şters-o şi ne-am făcut loc prin mulţimea care se uita înăuntru, ca să ajungem la chioşcul unde se vindeau biletele de 100 de franci pentru pariul mutual. Eu însă ştiam că se pregăteşte ceva necurat, pentru că George era jocheul lui War Cloud. În drum, bătrânul ia o foaie din cele galbene cu cotele cailor, şi War Cloud era trecut cu 5 la 10, Cefisidote, al doilea, cu 3 la 1, şi al cincilea, în coada listei, Foxless – cu 8 la 1. Bătrânul meu parie cinci mii pe Foxless câştigător şi o mie plasat, şi apoi ne-am dus în spatele tribunei, ca să urcăm şi să găsim un loc de unde să putem urmări cursele.

Eram înghesuiţi ca sardelele, şi primul se-ndreptă spre pistă un om îmbrăcat în redingotă, cu joben gri pe cap şi cu o cravaşă îndoită în mână, şi după el veniră caii, cu jocheii în şa, şi cu câte un băiat de la grajduri ţinând caii de dârlogi, de o parte şi de alta. Calul acela mare şi galben, War Cloud, era în frunte. La prima vedere nu ţi se părea atât de mare şi abia apoi vedeai ce picioare lungi are şi cât de bine e legat şi cum se mişcă. Dumnezeule, cal ca ăsta nu mai văzusem niciodată. Îl călărea George Gardner, şi caii treceau încet pe pistă, în spatele bătrânului cu joben gri, care mergea ca şi cum ar fi fost August Prostu la circ. După War Cloud, care păşea lin şi auriu în soare, venea un cal negru şi frumos, cu un cap drăguţ, având în şa pe Tommy Archibald, şi după calul acela negru se-nşirau, unul după altul, cinci cai, trecând într-o procesiune lentă prin faţa tribunei şi a pavilionului de cântărire. Bătrânul îmi spuse că Foxless e ăla negru şi m-am uitat bine la el şi, nimic de zis, era el frumos, dar nu se compara cu War Cloud.

Toată lumea îl aplauda pe War Cloud, şi chiar era un cal grozav. Procesiunea făcu ocolul pistei şi trecu de cealaltă parte a peluzei şi apoi se întoarse, *şi* August Prostu le spuse băieţilor de la grajduri să

lase caii liberi pe rând, ca să poată trece în galop prin faţa tribunelor îndreptându-se spre potou şi ca fiecare să-i poată vedea în voie. Abia se aliniaseră la start, că se şi auzi gongul, şi-i văzui de cealaltă parte a peluzei, pornind-o ca nişte jucării, în pluton şi luând prima turnantă. Mă uitam la ei cu binoclul, şi când trecură prin faţa noastră, War Cloud alerga în urmă bine, în frunte fiind un cal murg. Se apropiam, făcură ocolul pistei şi reveniră în galop, şi War Cloud era mult în urmă, şi calul acela Foxless alerga uşor în frunte. Tii, ce grozav e când îi vezi trecând prin faţa ta şi după aceea te uiţi la ei cum se-ndepărtează şi se fac din ce în ce mai mici şi apoi se îngrămădesc cu toţii la turnante şi iar se înşiră când ajung în linia dreaptă şi-ţi vine să-njuri de toate alea! În sfârşit, ocoliră şi ultima turnantă şi o porniră pe linia dreaptă, cu Foxless în frunte. Oamenii aveau un aer ciudat *şi* spuneau mereu cu glasul stins de parc-ar fi fost bolnavi: „War Cloud”, şi caii se apropiau în galop, şi deodată ţâşni ceva din pluton, chiar în lentila binoclului meu, o săgeată galbenă cu cap de cal, şi toţi începură să strige ca nişte nebuni: „War Cloud”. Calul înainta cum nu se poate mai repede, apropiindu-se de Foxless, care, biciuit nebuneşte de jocheu, alerga cât poate s-alerge de repede un cal negru, şi timp de-o secundă fură alături unul de celălalt, dar War Cloud părea să alerge de două ori mai repede, cu picioarele lui lungi şi cu capul întins înainte, şi când trecură linia de sosire erau unul lângă altul, şi pe tabela de marcaj numărul 2 fu în prima căsuţă, ceea ce însemna că Foxless câştigase.

Tremuram tot şi nu ştiam ce-i cu mine, şi după aceea ne-am înghesuit să coborâm de la tribună ca să aşteptăm, împreună cu ceilalţi, în faţa tabelei unde avea să se anunţe cât plătea Foxless. Cinstit vorbind, prins de desfăşurarea cursei, uitasem cât de mulţi bani pariase bătrânul meu pe Foxless şi tare-aş fi vrut să câştige War Cloud! Dar acuma, că

totul se terminase, mă simţeam grozav de bine ştiind că pariasem pe câştigător.

— Ce zici, tăticule, aşa-i c-a fost o cursă grozavă?

Bătrânul, cu pălăria tare dată pe ceafă, se uită lung la mine.

— Straşnic jocheu mai e şi Gardner ăsta! zise el. Trebuie să fii un as în meserie ca să-l ţii pe War Cloud să nu câştige.

Fireşte, ştiam tot timpul că e ceva în neregulă. Dar să mi-o spună aşa în faţă, asta mi-a stricat tot cheful şi nu m-am mai bucurat nici când au afişat rezultatele şi clopotul a sunat începerea plăţilor şi am văzut că Foxless plătea 67,50 pentru 10. În jurul meu, oamenii spuneau întruna: „Săracu War Cloud! Săracu War Cloud!” Şi mi-am zis că tare aş fi vrut să fiu jocheu şi să-l fi călărit eu în locul porcului ăluia. Şi avea haz că mă gândeam, că George Gardner e un porc, fiindcă îmi plăcuse întotdeauna, şi în afară de asta ne şi spusese cine avea să fie câştigătorul cursei. Cu toate astea, cred că de fapt chiar aşa şi era.

După cursa asta, bătrânul se umplu de bani şi începu să vină mai des la Paris. Când erau curse la Tremblay, la întoarcere, în drum spre Maisons, băieţii ne lăsau în oraş şi ne duceam împreună pe terasa de la Café de la Paix şi ne uitam la oamenii care treceau pe stradă. Era amuzant să stai acolo. Trecea multă lume şi veneau tot felul de tipi şi încercau să-ţi vândă diferite lucruri şi-mi plăcea să stau acolo cu bătrânul meu. Şi petreceam amândoi de minune. Veneau tipi care vindeau nişte iepuri tare amuzanţi, care săreau când apăsai pe o pară de cauciuc, şi veneau la masa noastră şi bătrânul glumea cu ei. Vorbea franceza aşa cum vorbea engleza, şi oamenii aceia îl cunoşteau, fiindcă nu se poate să nu recunoşti un jocheu… şi mai şi şedeam întotdeauna la aceeaşi masă şi se obişnuiseră să ne ştie acolo. Unii vindeau ziare cu anunţuri de căsătorie, nişte fete vindeau ouă de

gumă, din care, când le apăsai, ieşea un cocoş, şi un bătrân jerpelit şi prăpădit trecea cu nişte vederi din Paris şi le arăta la toată lumea, şi, desigur, nimeni nu le cumpăra, şi atunci se întorcea şi-ţi arăta ce avea sub vraful de cărţi poştale – un teanc de ilustrate porcoase – şi foarte mulţi oameni începeau să se caute prin buzunare şi să cumpere ilustrate.

Da, îmi mai aduc aminte de tipii ăia ciudaţi care treceau pe-acolo. Fetele care pe la ora prânzului căutau pe cineva să le invite la masă şi vorbeau cu bătrânul meu, care glumea cu ele în franceză, şi fetele mă mângâiau pe cap şi plecau. Odată, la masa de lângă noi s-a aşezat o americană cu fetiţa ei, şi amândouă mâncau îngheţată, şi eu mă tot uitam la fată şi era grozav de drăguţă şi i-am zâmbit şi mi-a zâmbit, dar asta a fost tot, pentru că după aceea le-am căutat în fiecare zi pe ea şi pe maică-sa şi mă gândeam cum să-i vorbesc şi mă-ntrebam: dacă aş fi cunoscut-o i-ar fi dat voie maică-sa să meargă cu mine la Tremblay sau la Auteuil? dar de atunci nu le-am mai văzut niciodată. Cred însă că n-ar fi ieşit oricum nimic, fiindcă, tot gândindu-mă aşa, mi-am adus aminte că socotisem că mijlocul cel mai bun de a intra în vorbă cu ea era să o întreb: „Mă scuzaţi, dar poate că vă interesează ce cal va câştiga azi la cursele din Enghien?”, şi m-ar fi luat drept un escroc, şi nu un om care vrea într-adevăr să-i spună ce cal câştiga.

Stăteam la Café de la Paix, bătrânul şi cu mine, şi chelnerul era foarte atent cu noi, pentru că bătrânul meu bea *whisky*, care costa cinci franci paharul, şi asta însemna că la socoteală avea să ia un bacşiş gras. Bătrânul bea atunci mai mult ca oricând, dar nu mai călărea deloc, şi pe lângă asta mai şi zicea că *whisky*-ul îl face să slăbească. Eu însă observam că totuşi se îngraşă. O rupsese cu băieţii din Maisons şi se părea că nu-i place altceva decât să stea cu mine acolo, pe bulevard. În

fiecare zi pierdea bani la curse. Când pierdea, după ultima cursă rămânea mofluz până ajungeam la masa noastră şi-şi bea primul *whisky,* după aceea devenea iar vesel.

Se apuca să citească *Paris Sport*, şi deodată se uita la mine peste ziar şi mă-ntreba: „Unde ţi-e fata, Joe?" glumind pe chestia că-i spusesem povestea cu fata de la masa vecină. Şi eu mă-nroşeam, dar îmi făcea plăcere să glumească despre asta. Mă bucuram.

— Fii cu ochii-n patru, Joe, zicea el, o să se-ntoarcă.

Mă-ntreba tot felul de lucruri, şi de multe ori râdea de ce-i spuneam. Şi după aceea începea să-mi povestească despre cursele de cai în care alergase în Egipt, sau la St. Moritz pe gheaţă, asta înainte de a muri mama, şi cum era în timpul războiului când se organizau curse adevărate în sudul Franţei, fără premii, pariuri sau public, fără nimic, numai aşa, ca să se antreneze caii. Alergări în toată regula, cu jochei care mânau caii ca nişte diavoli. Doamne, eram în stare să stau să-l ascult vorbind pe bătrân ore întregi, mai ales după ce băuse un păhăruţ, două. Îmi povestea cum vâna dihori în Kentucky pe vremea când era băiat şi ce timpuri erau altădată în America, înainte ca totul să se fi dus de râpă. Şi-mi zicea:

— Joe, când o să punem mâna pe bani, o să te întorci în America şi o să te duci la şcoală.

— Da de ce să mă-ntorc acolo ca să merg la şcoală, când totul s-a dus de râpă? îl întrebam.

— Asta-i altceva, zicea el, şi chema chelnerul şi-i plătea, şi luam un taxi, care net ducea la Gara St. Lazare, şi ne urcam în trenul de Maisons.

Într-o zi, la Auteuil, după o cursă cu obstacole, bătrânul meu cumpără cu 30.000 de franci calul care câştigase cursa. Trebui să ofere ceva mai mult ca să-l poată obţine, dar până la urmă grajdul acceptă să-i cedeze calul, şi într-o săptămână bătrânul avu permisul şi culorile proprii. Doamne,

ce mândru eram că bătrânul meu a devenit proprietar! Se aranjă cu Charles Drake ca să-i dea un loc în grajd şi încetă să se mai ducă la Paris şi începu din nou să alerge şi să asude, şi el şi cu mine eram tot personalul de grajd. Numele calului nostru era Gilford, cal de rasă irlandeză, care ştia să sară bine şi frumos. Bătrânul îşi făcuse socoteala că, antrenându-l şi călărindu-l chiar el, Gilford avea să fie un bun plasament. Eram mândru de toate astea şi ziceam că Gilford e un cal tot atât de bun ca şi War Cloud. Ştia să sară bine şi era un murg care alerga foarte repede pe teren plat dacă-l îndemnai s-o facă şi era şi frumos.

Da, îl iubeam mult de tot. Când alergă prima dată cu bătrânul, se plasă al treilea într-o cursă cu obstacole pe 2.500 de metri, şi când bătrânul descălecă, asudat şi fericit, în boxa plasaţilor şi se duse să se cântărească mă simţeam atât de mândru de el, ca şi cum ar fi fost prima cursă în care să se fi plasat de când îl ştiam. Vă daţi seama: când cineva n-a mai alergat la curse de multă vreme, parcă nu-ţi mai vine să crezi că a alergat vreodată. De data asta era cu totul altceva, fiindcă la Milano chiar cursele mai importante păreau să nu-l impresioneze pe bătrân, şi când câştiga nici măcar nu se bucura, acuma însă abia reuşeam să adorm în noaptea dinaintea cursei şi ştiu că şi bătrânul era agitat, chiar dacă nu arăta. E cu totul altceva să călăreşti pentru tine.

A doua oară, bătrânul meu alergă cu Gilford la Auteuil într-o duminică ploioasă, în Prix du Marat, o cursă de 4500 metri cu obstacole. După ce-o porni spre start, am şters-o, ducându-mă sus la tribună, cu binoclul cel nou, cumpărat de bătrân, ca să-i văd cum aleargă. Luară startul de la celălalt capăt al pistei, şi de la început se produseră încurcături. Un cal cu clape la ochi se tot agita pe acolo şi se cabra, şi la un moment dat rupse şi coarda, totuşi reuşii să-l văd pe bătrân îmbrăcat cu tunica noastră neagră cu cruce albă şi cu şapca

neagră pe cap, cum îl mângâie pe Gilford. Şi deodată, o porniră şi dispărură pe sub copaci, şi gongul suna întruna, şi obloanele ghişeurilor de pariuri mutuale se coborau cu zgomot. Dumnezeule, eram atât de agitat, că mi-era teamă să mă uit la ei, dar mi-am îndreptat totuşi binoclul spre locul în care ar fi trebuit să apară de după copaci, şi iată-i apărând, şi tunica neagră era a treia şi zburau cu toţii peste obstacole, ca nişte păsări. Apoi dispărură din nou şi apărură iar, coborând dealul în galop, şi alergau cu toţii frumos şi repede, sărind uşor şi toţi odată peste garduri, şi se îndepărtară în goană. Arătau de parcă ai fi putut merge pe spatele lor, atât de strâns şi de lin goneau. Apoi se arcuiră pe deasupra dublei banchete irlandeze, şi cineva căzu. N-am putut vedea cine e, dar imediat calul se ridică şi o porni singur în galop peste câmp, iar ceilalţi, tot în pluton, înconjurau marea turnantă din stânga înainte de a porni iar în linie dreaptă. Săriră peste zidul de piatră şi alergau grămadă pe pistă înspre şanţul cu apă, care era drept în faţa tribunelor. Îi văzui venind şi strigai la bătrân, când trecu pe lângă tribună şi era înaintea celorlalţi cu o lungime şi călărea mult în faţa plutonului, uşor ca o maimuţică, şi se apropiau de şanţ. Săriră grămadă, cu toţii, gardul cel înalt din faţa apei, dar aici se produse o învălmăşeală, şi doi cai izbutiră să se desprindă şi-şi continuară cursa, iar alţi trei rămaseră trântiţi unul peste celălalt. Pe bătrân nu-l văzui nicăieri. Un cal se ridică sprijinindu-se în genunchi, şi jocheul îl trase de hăţuri şi-l încălecă, cravaşându-l, ca măcar să izbutească să se plaseze. Celălalt cal se ridică singur, zvârlind cu capul, şi o porni cu hăţurile atârnânde, iar jocheul, clătinându-se pe picioare, se târî spre marginea pistei şi se rezemă de gard. Şi atunci Gilford, care zăcea trântit peste bătrânul meu, se rostogoli într-o parte şi se ridică şi o porni poticnindu-se, în trei picioare, copita celui de-al patrulea atârnându-i în

aer, şi acolo în iarbă îl văzui strivit pe bătrânul meu, zăcând cu faţa în sus într-un lac de sânge. Am coborât în fugă de la tribună şi mi-am făcut loc cu greu în înghesuiala aceea şi am ajuns la gard, dar un poliţist mă prinse şi mă ţinu în loc, şi doi brancardieri voinici se duseră să-l ridice pe bătrânul meu, şi dincolo, de partea cealaltă a pistei, departe, am zărit trei cai înşiraţi unul după altul, cum apar pe după copaci şi sar peste un obstacol.

Când l-au adus înăuntru, bătrânul meu era mort, şi în timp ce doctorul îi asculta inima cu o chestie pe care şi-o băgase în urechi am auzit răsunând undeva pe câmp o împuşcătură, ceea ce însemna că-l omorâseră pe Gilford. Când au adus brancarda în infirmerie m-am aşezat pe jos lângă bătrân şi agăţându-mă de brancardă am plâns, şi-am plâns, şi arăta atât de palid şi de pierit şi atât de îngrozitor de mort şi nu puteam să nu mă gândesc că de vreme ce bătrânul meu murise, n-avea rost să-l mai fi omorât şi pe Gilford. Rana de la copită s-ar fi putut vindeca. Nu ştiu, poate. Şi-l iubisem atât de mult pe bătrânul meu.

Şi atunci intrară doi indivizi, şi unul mă mângâie pe spate, şi după aceea se duseră şi se uitară la bătrân şi luară un cearşaf şi-l acoperiră, şi unul telefonă, vorbind în franceză, şi ceru să se trimită o ambulanţă ca să-l ia şi să-l ducă la Maisons. Şi eu nu mă puteam opri din plâns şi plângeam şi mai că mă-neca plânsul, şi George Gardner intră şi se aşeză lângă mine pe podea şi mă luă de umeri şi-mi zise:

— Linişteşte-te, Joe. Hai, dragul meu, scoală-te şi vino să aşteptăm ambulanţa.

Ne-am dus la poartă, George şi cu mine, şi eu încercam să mă opresc din bocit, şi George îmi şterse obrazul cu batista lui, şi stăteam amândoi acolo, ceva mai departe, şi lumea ieşea pe poartă, şi doi indivizi se-apropiară de noi în timp ce aşteptam ca lumea să plece, şi unul dintre ei

număra un teanc de bilete de pariu mutual şi-i spuse celuilalt:

— Ei, vezi că până la urmă şi-a găsit-o şi Butler?

— Puţin îmi pasă, zise celălalt. Escrocul ăsta şi-a primit plata pe care a meritat-o.

— Şi-a găsit-o, asta-i, spuse celălalt, şi rupse teancul de bilete în două.

Şi George Gardner se uită la mine, să vadă dacă am auzit, şi eu auzisem totul, şi-mi zise:

— Nu te uita, Joe, la ce spun derbedeii ăştia. Bătrânul tău era un om minunat.

Ştiu şi eu. S-ar părea că atunci când se apucă oamenii să facă ceva praf, nu mai rămâi cu nimica.

O PISICĂ ÎN PLOAIE

În hotel locuiau numai doi americani. Nu cunoşteau pe nimeni din cei pe lângă care treceau pe scări când coborau sau urcau în camera lor. Camera se afla la etajul doi, şi una dintre ferestre dădea spre mare. Cealaltă – spre grădina publică şi monumentul eroilor căzuţi în război. În grădina publică erau palmieri înalţi şi bănci vopsite în verde. Pe vreme frumoasă întâlneai întotdeauna pe alei câte un pictor stând în faţa şevaletului. Pictorilor le plăcea cum arată palmierii şi culorile luminoase ale hotelurilor aşezate cu faţa spre grădini şi spre mare. Italienii veneau de departe ca să admire monumentul celor căzuţi în război. Era de bronz şi lucea în ploaie. Ploaia picura de pe frunzele palmierilor. Apa se aduna în băltoace pe aleile aşternute cu pietriş. Valurile mării năvăleau de-a lungul plăjii, şi apoi se retrăgeau, ca să revină iar şi să se spargă de-a lungul plăjii bătute de ploaie. Maşinile plecaseră din piaţa de lângă monumentul eroilor căzuţi în război. De cealaltă parte a pieţei, în uşa unei cafenele, un chelner stătea şi privea piaţa pustie.

Soţia americanului stătea la fereastră şi se uita afară. În grădină, chiar sub fereastra lor, o pisică se ghemuise sub o masă verde şiroind de ploaie. Pisica încerca să se strângă cât mai mult, ca să nu se ude.

— Mă duc jos să iau pisicuţa aia, spuse nevasta americanului.

— Mă duc eu, se oferi soţul, din pat.

— Nu, o iau eu. Sărmana pisicuţă, cum încearcă să se ferească de ploaie sub masă.

Soţul îşi continuă lectura, stând rezemat pe două perne puse în capul patului.

— Vezi să nu te uzi, zise el.

Soţia coborî, şi când trecu pe lângă administraţie, hotelierul se ridică şi se-nclină. Biroul lui era la celălalt capăt al camerei. Hotelierul era un om bătrân şi foarte înalt.

— *Il piove*[20], spuse soţia.

Îi plăcea hotelierul.

— *Si, si, signora*[21], *brutto tempo*. E o vreme foarte urâtă.

Stătea în picioare, la birou, în celălalt capăt al camerei întunecoase. Soţiei îi plăcea. Îi plăcea aerul teribil de serios cu care asculta orice reclamaţie. Îi plăcea demnitatea omului, îi plăcea felul în care voia s-o servească, îi plăcea felul în care înţelegea să fie hotelier. Îi plăceau faţa lui bătrână şi greoaie şi mâinile lui mari.

Plăcându-i hotelierul, deschise uşa şi se uită afară. Ploua şi mai tare. Un om într-o manta de ploaie de cauciuc traversa piaţa pustie, îndreptându-se spre cafenea. Pisica trebuia să fie undeva la dreapta. Putea ajunge până acolo mergând pe sub streaşină. Şi cum stătea aşa în uşă, o umbrelă se deschise în spatele ei. Era camerista, care făcea curat în camera lor.

— Să nu vă udaţi, zâmbi fata vorbind italieneşte.

O trimisese, desigur, hotelierul.

Urmată de cameristă, care-i ţinea umbrela deschisă deasupra capului, merse pe aleea aşternută cu pietriş, până ajunse în dreptul ferestrei lor. Masa era la locul ei, verde şi strălucitoare în ploaie, dar pisica dispăruse. Şi deodată fu foarte dezamăgită. Camerista se uită la ea.

— *Ha perduto qualche cosa, signora?*[22]

— Aici era o pisică, spuse tânăra americană.

— O pisică?

— *Si, il gatto*[23].

— O pisică? râse camerista. O pisică în ploaie?

— Da, zise ea, stătea sub masă. Şi deodată: Oh, şi doream atât de mult s-o găsesc! Voiam o pisicuţă.

Când îi vorbea în engleză, camerista o privea cu o expresie de încordare pe faţă.

— Haideţi, *signora.* Să mergem înăuntru. O să vă udaţi.

— Da, s-ar putea, zise tânăra americană.

Se-ntoarseră pe aleea aşternută cu pietriş şi intrară în hotel. Camerista rămase afară, să închidă umbrela. Când tânăra americană trecu prin faţa administraţiei, *il padrone*[24], de la biroul lui, se înclină. Femeii i se urcă un nod în gât. *Il padrone* o făcea să se simtă în acelaşi timp şi tare măruntă, şi foarte importantă. O clipă, avu sentimentul că e o fiinţă extraordinar de importantă. Urcă. Deschise uşa camerei. George stătea în pat şi citea.

— Ai găsit pisica? o întrebă el, lăsând jos cartea.

— Plecase.

— Unde s-o fi dus oare? zise el, odihnindu-şi ochii obosiţi de lectură.

Femeia se aşeză pe pat.

— O doream atât de mult. Nu ştiu de ce o doream atât de mult. Tare-aş fi vrut s-o găsesc pe biata pisicuţă. Nu-i deloc plăcut să fii o biată pisicuţă care stă afară în ploaie.

George se apucase să citească din nou.

Femeia se duse şi se aşeză în faţa oglinzii mesei de toaletă, privindu-se în oglinda de mână. Îşi examină profilul, întâi dintr-o parte, apoi din cealaltă. După aceea îşi examină ceafa şi gâtul.

— Nu crezi c-ar fi o idee bună să-mi las părul să crească? întrebă femeia, uitându-se iar cum arată din profil.

George îşi ridică privirea şi-i văzu ceafa cu părul tăiat scurt, băieţeşte.

— Mie îmi place aşa cum e.

— M-am săturat, spuse ea, m-am săturat să tot arăt a băiat.

George îşi schimbă poziţia în pat. De când începuse să vorbească, n-o mai părăsise din ochi.

— Eşti grozav de drăguţă, zise el.

Femeia puse oglinda pe masa de toaletă, se duse la fereastră şi privi afară. Se-ntuneca.

— Vreau să-mi las părul pe ceafă, lung şi mătăsos, şi să-mi fac un coc mare, ca să-l simt, spuse ea. Vreau să am o pisicuţă care să-mi stea în poală, şi când o mângâi să toarcă.

— Mdaa? făcu George din pat.

— Şi vreau să mănânc la o masă pe care să fie aşezate tacâmurile mele de argint, şi vreau şi lumânări. Şi vreau să fie primăvară, şi vreau să-mi pieptăn părul în faţa oglinzii, şi vreau o pisicuţă, şi vreau nişte rochii noi.

— O, mai taci odată şi ia-ţi ceva să citeşti, spuse George.

Şi se apucă din nou să citească.

Nevastă-sa se uita afară pe fereastră. Se întunecase de-a binelea şi ploua întruna peste palmieri.

— În orice caz, vreau o pisică, zise ea. Vreau o pisică. Acuma vreau o pisică. Dacă nu pot avea părul lung şi dacă nu mă pot distra, măcar să am o pisică.

George n-o mai asculta. Citea. Nevasta lui se uita afară pe fereastră, la luminile care se aprinseseră în piaţă. Cineva bătu la uşă.

— *Avanti!*[25] spuse George. Îşi ridică privirea de pe carte.

În uşă stătea camerista. Ţinea strâns în braţe o pisică mare, cu părul galben-cenuşiu.

— Mă scuzaţi, zise ea, *il padrone* mi-a spus s-o, aduc pentru *signora.*

SAT INDIAN

La malul lacului fusese trasă încă o barcă. Cei doi indieni stăteau şi aşteptau.

Nick şi tatăl lui se aşezară la pupa bărcii, indienii o împinseră în apă, şi unul dintre ei urcă şi trecu la rame. Unchiul George se instală la pupa bărcii venite din sat. Indianul cel tânăr împinse barca în apă şi urcă în ea ca să vâslească.

Cele două bărci o porniră în întuneric. Nick auzea furcheţii celeilalte bărci scârţâind în negură, mult înaintea lor. Indienii tăiau apa cu lovituri repezi de vâslă. Nick se lăsase pe spate, şi tatăl lui îl luase de umeri. Pe apă era rece. Indianul trăgea la rame din greu, dar cealaltă barcă se auzea mereu înaintea lor în beznă.

— Unde mergem, tăticule? întrebă Nick.

— În sat, la indieni. E o femeie acolo, tare bolnavă.

— Aha, făcu Nick.

Când ajunseră în cealaltă parte a golfului, barca din sat era sus, pe mal. În întuneric, unchiul George îşi fuma trabucul. Indianul cel tânăr le trase barca pe ţărm. Unchiul George le dădu celor doi indieni câte-o ţigară de foi.

Depărtându-se de mal, trecură printr-o pajişte scăldată în rouă, mergând după indianul cel tânăr, care ţinea în mână un felinar. După aceea intrară în pădure şi o apucară pe o cărăruie care ducea către drumul buştenilor, şi de aici în sus, înspre munţi. Pe drumul buştenilor era mult mai multă lumină,

deoarece copacii fuseseră tăiaţi de o parte şi de cealaltă a drumului. Indianul cel tânăr se opri, stinse felinarul, şi apoi o porniră cu toţii mai departe.

La o cotitură, le ieşi înainte un câine lătrând. Ceva mai încolo se zăreau luminile colibelor unde trăiau indienii care munceau la pădure. O ceată de câini se repezi la ei. Cei doi indieni îi alungară, în fereastra primei colibe din marginea drumului pâlpâia o lumină. O bătrână stătea în pragul uşii, cu o lampă în mână.

Înăuntru, pe o laviţă de lemn, zăcea o tânără indiană. De două zile se chinuia să nască. Toate babele din sat încercaseră să-i dea o mână de ajutor. Bărbaţii, ca să n-o mai audă gemând şi văitându-se, ieşiseră în drum şi stăteau acolo în întuneric şi fumau. Când Nick şi cei doi indieni intrară în colibă după tatăl lui şi după unchiul George, femeia ţipa de durere. Zăcea pe laviţa de jos, şi pătura se rotunjea peste pântecele ei enorm. Capul îi era întors spre perete. Bărbatul ei zăcea pe o laviţă suprapusă, în urmă cu trei zile se tăiase rău la picior cu securea. Fuma din lulea. În odaie mirosea greu.

Tatăl lui Nick spuse să se pună apă la încălzit, şi până să se încălzească apa vorbi cu Nick.

— Femeia asta trebuie să nască, Nick.

— Ştiu, spuse Nick.

— Nu ştii. Ascultă ce-ţi spun. Acuma ea trece prin aşa-numitele chinuri ale facerii. Pruncul vrea să se nască, şi ea vrea să-l nască. Toţi muşchii i se încordează ca să dea naştere pruncului. Când ţipă, asta se-ntâmplă.

— Înţeleg, spuse Nick.

În clipa aceea, femeia ţipă.

— Oh, tăticule, nu poţi să-i dai ceva ca să nu mai ţipe? întrebă Nick.

— Nu. N-am niciun anestezic, zise tatăl său. Dar ţipetele ei n-au nicio importanţă. Şi eu nici nu le aud, pentru că n-au nicio importanţă.

Bărbatul, pe laviţa de sus, se întoarse cu faţa la perete, femeia din bucătărie îi făcu semn doctorului că apa s-a încălzit. Tatăl lui Nick intră în bucătărie şi turnă într-un lighean cam jumătate din apa din ceainicul cel mare. În apa rămasă în ceainic puse câteva lucruri pe care le scoase dintr-o batistă.

— Astea trebuie să fiarbă, spuse el, şi începu să-şi spele mâinile în apa calda din lighean cu o bucată de săpun adusă din sat. Nick privea mâinile tatălui său, care se frecau una pe cealaltă cu săpunul. În timp ce-şi spăla mâinile cu grijă şi temeinic, tatăl lui îi vorbea.

— Vezi, Nick, pruncii se nasc de obicei cu capul înainte, dar uneori nu se întâmplă chiar aşa. Şi atunci se ivesc o mulţime de complicaţii pentru toată lumea. S-ar putea să fie nevoie s-o operez pe femeia asta. Aflăm noi repede dacă e nevoie sau nu.

Când fu mulţumit de felul în care-şi spălase mâinile, se duse în cealaltă încăpere şi se apucă de treabă.

— Nu vrei să dai la o parte pătura aia, George? zise el. N-aş vrea s-o ating.

Mai târziu, când începu să opereze, unchiul George împreună cu trei indieni o ţinură pe femeie să nu se mişte. Femeia îl muşcă pe unchiul George de braţ, şi unchiul George zise: „Putoare afurisită!”, şi indianul cel tânăr, care vâslise în barca unchiului George, începu să râdă. Nick ţinea ligheanul, ca taică-său să-l aibă la îndemână. Operaţia dură multă vreme.

Tatăl lui ridică pruncul şi-l plesni cu palmele, ca să-l facă să respire, şi-l dădu apoi bătrânei indiene.

— Vezi, Nick, e băiat, zise el. Cum îţi place munca de infirmier.

Nick spuse:

— Merge.

Se uita în altă parte, să nu vadă ce face tatăl lui.

— Aşa. Acuma-i în regulă, zise tatăl lui, şi puse ceva în lighean.

Nick nu se uită să vadă ce e.

— Şi acuma, zise tatăl lui, să facem şi câteva cusături. Dacă vrei, poţi să te uiţi; dacă nu vrei, nu te uita. O să cos tăietura pe care am făcut-o.

Nick nu se uită. De mult îi pierise orice curiozitate.

Tatăl lui termină şi se ridică. Unchiul George şi cei trei indieni se ridicară şi ei. Nick duse ligheanul în bucătărie.

Unchiul George îşi privi braţul. Indianul cel tânăr, amintindu-şi despre ce e vorba, zâmbi.

— O să-ţi pun nişte apă oxigenată, George, zise doctorul.

Se aplecă peste femeie, care stătea acum liniştită, cu ochii închişi. Faţa îi era foarte palidă. Habar n-avea ce i se întâmplase şi nici ce e cu pruncul.

— Mâine dimineaţă vin din nou, zise doctorul îndreptându-se din mijloc. Pe la amiază o să vină infirmiera din St. Ignace şi o să ne-aducă tot ce-avem nevoie.

Era înfierbântat şi vorbăreţ ca jucătorii de fotbal în vestiar, după joc.

— Operaţia asta e bună pentru revista medicală, George, spuse el. Să faci o cezariană cu briceagul şi să coşi rana cu un fir subţire de undiţă de vreo trei metri…

Unchiul George stătea în picioare, rezemat de pecete, şi-şi privea braţul muşcat.

— Ce mai încolo-ncoace, eşti cineva, asta-i, zise el.

— Şi acuma, să vedem ce mai face şi fericitul tată. De obicei suportă foarte greu poveştile astea, spuse doctorul. Trebuie să recunosc însă că a fost de ajuns de liniştit.

Dădu la o parte pătura, pe care indianul şi-o trăsese peste cap. Când îşi trase mâna, era umedă. Se urcă pe marginea laviţei, cu lampa într-o mână,

să vadă ce s-a întâmplat. Indianul zăcea cu faţa la perete. Îşi tăiase beregata, de la o ureche la cealaltă. Sângele se adunase într-o băltoacă în locul în care trupul îndoise scândura laviţei sub greutatea lui. Capul i se odihnea pe braţul stâng. Briciul, deschis, cu tăişul în afară, căzuse pe pătură.

— George, ia-l pe Nick afară, zise doctorul.

Nu mai era nevoie. Când tatăl lui, cu lampa în mână, mişcase capul indianului, Nick, din pragul bucătăriei, văzuse limpede ce e pe laviţa de sus.

Începea să se facă ziuă când o porniră pe drumul buştenilor înapoi, spre lac.

— Îmi pare foarte rău, Nickie, că te-am luat cu mine, zise tatăl lui, căruia îi pierise tot entuziasmul post operator. Îngrozitor prin câte te-am făcut să treci.

— Întotdeauna nasc femeile atât de greu? întrebă Nick.

— Nu, asta se întâmplă foarte, foarte rar.

— Dar el de ce s-a omorât, tăticule?

— Nu ştiu, Nick. Cred că n-a putut suporta ce se întâmplă.

— Şi mulţi bărbaţi se omoară, tăticule?

— Nu prea mulţi.

— Dar femei?

— Aproape niciodată.

— Chiar niciodată?

— Ba da. Câteodată.

— Tăticule…

— Da.

— Unde s-a dus unchiul George?

— Vine şi el, n-avea nicio grijă.

— Tăticule, e greu să mori?

— Nu, cred ca e de ajuns de uşor. Depinde. Şedeau în barcă, Nick la pupă, tatăl lui vâslea.

Soarele urca încet deasupra munţilor. Un peşte sări, făcând cercuri în apă. Nick încercă apa cu mâna. În răcoarea pătrunzătoare a dimineţii, i se păru caldă.

Şedea la pupa bărcii, tatăl lui vâslea, şi în dimineaţa care se ridica pe lac era foarte sigur că n-avea să moară niciodată.

DOCTORUL ŞI SOŢIA DOCTORULUI

Dick Boulton venise din satul indienilor la tatăl lui Nick, ca să-i taie lemne. Fiul lui, Eddy, şi un alt indian, un anume Billy Tabeshaw, îl însoţeau. Ieşind din pădure intrară prin poarta din dos, Eddy cu fierăstrăul cel lung pe umăr. Fierăstrăul se bălăbănea pe umărul lui şi scotea un sunet muzical. Billy ducea două ţapine, iar Dick ţinea sub braţ trei securi.

Dick se-ntoarse şi închise poarta. Ceilalţi doi îşi continuară drumul spre malul lacului, unde buştenii zăceau îngropaţi în nisip.

Buştenii se desprinseseră de plutele uriaşe pe care vasul *Magic* le remorca pe lac în jos, către fabrica de cherestea, şi fuseseră aduşi de ape la mal. Dacă nu i-ar fi luat nimeni, oamenii de pe *Magic* ar fi trecut mai devreme sau mai târziu pe lângă ţărm, cu o barcă, i-ar fi reperat, le-ar fi înfipt la capăt câte-o ţepuşă de fier, terminată cu o verigă, şi i-ar fi tras în larg, ca să facă o nouă plută. Se putea întâmplă totuşi să nu vină nimeni să-i ia, deoarece plata oamenilor făcea mai mult decât cei câţiva buşteni. Şi dacă nu-i lua nimeni, buştenii rămâneau pe mal, să se umfle de apă şi să putrezească.

Tatăl lui Nick presupunea întotdeauna că aşa aveau să se petreacă lucrurile, de aceea angajă câţiva indieni din tabără să vină să taie buştenii cu

fierăstrăul şi să-i despice, ca să aibă lemne de foc şi butuci de ars în cămin. Dick coborî spre lac, ocolind casa doctorului. Pe mal erau patru buşteni de fag, pe jumătate îngropaţi în nisip. Eddy atârnă fierăstrăul de o cracă, într-un copac. Dick puse cele trei securi pe micul debarcader de lângă ţărm. Dick era metis, şi mulţi dintre fermierii din jurul lacului ziceau că e alb de-a binelea. Era tare leneş, dar când se apuca să lucreze, muncea, nu glumă. Scoase o bucată de tutun din buzunar, muşcă din ea şi spuse ceva în *ojibway*[26] lui Eddy şi lui Billy Tabeshaw.

Cei doi îşi înfipseră ţapinele într-un buştean, ca să-l răsucească pe loc. Se lăsară cu toată greutatea pe coada ţapinelor. Buşteanul se mişcă în nisip. Dick Boulton se-ntoarse către tatăl lui Nick:

— Ei bine, doctore, zise el, să ştii c-ai şterpelit o cantitate frumuşică de lemne.

— Ce vorbă mai e şi asta, Dick? spuse doctorul. Ăsta-i lemn adus de ape.

Eddy şi Billy Ţabeshaw clintiseră buşteanul din stratul acela de nisip umed şi-l rostogoleau înspre apă.

— Băgaţi-l în apă, le strigă Dick Boulton.

— De ce faceţi asta? întrebă doctorul.

— Îl spălăm. Îl curăţăm de nisip, să nu se strice fierăstrăul. Vreau să văd al cui e, răspunse Dick.

Buşteanul plutea pe apă.

Sprijiniţi în coada ţapinelor, Eddy şi Billy Ţabeshaw asudau de căldură. Dick îngenunche în nisip şi se uită la capătul buşteanului unde lemnul era marcat cu ciocanul.

— E-al lui White şi Mac Nally, zise el ridicându-se şi ştergându-şi genunchii pantalonilor.

Doctorul îl privi foarte încurcat.

— Atunci, mai bine nu-l tăia, zise el scurt.

— Nu te-nfierbânta, doctore, zise Dick. Nu te-nfierbânta. Puţin îmi pasă pe cine ciupeşti. Nu-i treaba mea.

— Dacă crezi că buştenii ăştia-s furaţi, lasă-i aici şi întoarce-te-n sat cu scule cu tot, spuse doctorul.

I se urcase tot sângele-n obraz.

— Nu lua vânt, doctore, zise Dick. Scuipă zeama de tutun pe buştean. Saliva se prelinse în apă şi se subţie. Ştii la fel de bine ca şi mine că buştenii-s furaţi. Mie însă puţin îmi pasă.

— Foarte bine. Dacă crezi că buştenii-s furaţi, ia-ţi lucrurile şi şterge-o.

— Dar, doctore…

— Ia-ţi odată lucrurile şi şterge-o.

— Ascultă, doctore.

— Dacă-mi mai zici o dată „doctore”, te fac să-ţi înghiţi colţii.

— A, n-aş crede una ca asta, doctore.

Dick Boulton se uita la doctor. Dick era un om voinic. Ştia prea bine cât de voinic e. Nu se ferea de bătaie. Îi plăcea treaba asta. Eddy şi Billy Tabeshaw, rezemaţi în coada ţapinelor, se uitau la doctor. Doctorul îşi muşca barba cu buza de jos şi se uita la Dick Boulton. Apoi se-ntoarse şi urcă spre casă. Se vedea după spate cât era de furios. Se uitau cu toţii cum urcă şi intră în casă.

Dick spuse ceva în *ojibway*. Eddy izbucni în râs, dar Billy Tabeshaw rămase tot atât de serios ca şi până atunci. Nu ştia englezeşte, dar când se certaseră cei doi îl trecuseră sudorile. Era gras şi avea o mustaţă rară, de parc-ar fi fost un chinez. Apucă ţapinele, Dick strânse securile, şi Eddy luă fierăstrăul din copac. Plecară, trecând prin faţa casei, şi ieşiră pe poarta din dos, intrând în pădure. Dick lăsă poarta deschisă. Billy se-ntoarse şi o închise. Dispărură apoi printre copaci.

În casă, stând pe pat în camera sa, doctorul observă un vraf de reviste medicale trântite pe podea, lângă birou. Plicurile revistelor erau încă nedesfăcute. Se înfurie.

— Nu te-apuci din nou de lucru, dragă? întrebă nevasta doctorului, din camera cu storurile trase, în

care stătea culcată.

— Nu!

— S-a întâmplat ceva?

— Am avut o discuţie cu Dick Boulton.

— O, făcu soţia sa. Sper că nu ţi-ai ieşit din fire, Henry.

— Nu, zise doctorul.

— „Ia aminte că acel ce mintea-şi stăpâneşte e mai presus decât cel ce supune o cetate”, îi spuse soţia sa. Era o adeptă a Ştiinţei creştine[27]. *Biblia,* ultimul număr din *Science and Health*[28] şi din *Quarterly*[29] stăteau pe o măsuţă lângă pat, în camera ei.

Bărbatul nu-i răspunse nimic. Şedea pe pat şi curăţa o puşcă de vânătoare. Umplu magazia cu cartuşe mari şi galbene şi le împinse din nou afară. Cartuşele se-mprăştiară pe pat.

— Henry, îl strigă soţia sa. Şi după o pauză strigă iar: Henry!

— Da, răspunse doctorul.

— Nu i-ai zis nimic lui Boulton care să-l facă să se-nfurie, nu-i aşa?

— Nu, spuse doctorul.

— Şi de la ce s-a pornit discuţia, dragă?

— De la o nimica toată.

— Spune-mi, Henry. Te rog să nu încerci să-mi ascunzi ceva. De la ce s-a pornit discuţia?

— Atunci, iată despre ce e vorba. Dick îmi datorează o mulţime de bani fiindcă i-am vindecat femeia de pneumonie şi bănuiesc că şi-a căutat un motiv ca să nu trebuie să-şi plătească datoria muncind.

Nevasta, doctorului tăcea. Doctorul îşi ştergea puşca atent, cu o cârpă. Băgă cartuşele la loc şi trase arcul magaziei. Şedea cu puşca pe genunchi. Ţinea mult la puşca asta. Şi atunci se auzi glasul soţiei sale, venind din camera cu storurile trase.

— Nu cred, dragă, pur şi simplu nu pot să cred că ar fi cineva în stare să facă aşa ceva în mod intenţionat.

— Nu? spuse doctorul.

— Nu. Nu pot să cred că ar fi cineva în stare să facă aşa ceva în mod intenţionat.

Doctorul se sculă şi puse puşca într-un colţ, pe după instrumentar.

— Ieşi, dragă?

— M-aş duce să fac o plimbare, spuse doctorul.

— Dacă-l vezi, dragă, pe Nick, te-aş ruga să-i spui că mama lui vrea să-l vadă.

Doctorul ieşi pe verandă. În urma lui oblonul uşii se trânti. O auzi pe nevastă-sa răsuflând adânc când se trânti uşa.

— Iartă-mă, zise el în faţa ferestrei cu storurile trase.

— Nu-i nimic, dragă.

Ieşi în zăpuşeala de-afară şi trecu pe poartă, apoi o apucă pe cărarea dinspre pădurea de brazi. În pădure era răcoare, cu toată arşiţa din ziua aceea, îl găsi pe Nick şezând la rădăcina unui copac şi citind.

— Maică-ta ar vrea să te duci să stai de vorbă cu ea, îi spuse el.

— Dar eu vreau să merg cu tine, zise Nick. Tatăl se uită în jos la el.

— Bine. Atunci, hai. Dă-mi cartea s-o pun în buzunar.

— Tăticule, ştiu un loc unde sunt veveriţe negre zise Nick.

— Bine, spuse tatăl lui. Să ne ducem acolo.

SFÂRŞITUL UNEI POVEŞTI

Hortons Bay fusese pe vremuri un oraş forestier. Zgomotul marilor fierăstraie de la fabrica de cherestea de pe malul lacului se auzea în tot oraşul. Şi deodată, buştenii din care se făcea cheresteaua se terminară. Goeletele folosite pentru transportul cherestelei intrară în golf şi încărcară tot bracul adunat grămezi în curtea fabricii. Stivele de cherestea fură ridicate. Din clădirea cea mare a fabricii fură scoase toate maşinile care puteau fi demontate, şi oamenii care lucraseră în fabrică le transportară pe bordul unuia dintre vase. Goeleta o porni în larg, ducând cele două mari fierăstraie, platforma mobilă, care zvârlea buştenii în gura fierăstraielor circulare, cilindrii, roţile, curelele de transmisie şi tot felul de fiare aruncate peste încărcătura de cherestea depozitată în pântecele vasului. Magaziile deschise ale calei fură acoperite cu o prelată legată strâns cu funia, şi goeleta o porni, cu pânzele umflate, în larg, ducând cu ea tot ceea ce făcuse ca fabrica să fie fabrică, şi Hortons Bay un oraş.

Barăcile cu un etaj, cantina, magazinul societăţii, birourile şi clădirea cea mare a fabricii rămaseră părăsite în mijlocul a zeci de pogoane de rumeguş care acoperea câmpia mlăştinoasă de pe malul golfului.

După zece ani, din fabrică nu mai rămase nimic decât ruinele de piatră albă ale fundaţiilor, ivindu-se printre mlaştini, în faţa ochilor lui Nick şi

Marjorie, care treceau cu barca pe lângă malul lacului. Pescuiau pe marginea canalului acolo unde albia coboară brusc, şi apa scăzută, străbătută de bancuri de nisip, ajunge, dintr-odată întunecată, până la douăsprezece picioare. Pescuiau cu lingura, în drum spre locul unde aveau să pună undiţele de adânc pentru păstrăvii-curcubeu.

— Uite, Nick, vechea noastră ruină, spuse Marjorie.

Vâslind, Nick se uită la pietrele albe care se zăreau printre copaci.

— Da, uite-o, zise el.

— Îţi mai aduci aminte când era fabrica aici? îl întrebă Marjorie.

— Abia îmi mai aduc aminte, răspunse Nick.

— Parc-ar fi mai degrabă un castel, zise Marjorie.

Nick tăcu. Continuară să vâslească pe lângă mal, şi ruinele se pierdură în urmă. Şi atunci Nick o porni de-a curmezişul golfului.

— Nu muşcă, zise el.

— Nu, spuse Marjorie.

Era atentă tot timpul la undiţă, chiar atunci când vorbea. Îi plăcea foarte mult să pescuiască. Îi plăcea foarte mult să pescuiască cu Nick.

Un păstrăv mare ieşi la suprafaţă chiar lângă barcă. Nick trase cu putere de-o vâslă, ca să întoarcă barca în aşa fel încât momeala care se răsucea undeva, departe, să; treacă prin locul în care păstrăvul îşi căuta mâncarea. În clipa în care spinarea păstrăvului se ivi din unde, roşioarele ţâşniră înnebunite. Zeci de stropi îi împroşcară, de parcă s-ar fi tras în apă. Un alt păstrăv se ivi în cealaltă parte, căutându-şi hrană.

— Umblă după mâncare, zise Marjorie.

— Da, dar nu vor să muşte.

Nick vâsli în cerc, ca să treacă prin locurile unde vânau cei doi peşti, apoi se îndreptă spre promontoriu. Marjorie nu strânse firul până nu ajunseră la mal.

Traseră barca sus pe mal, şi Nick scoase o găleată plină cu bibani vii. Peştii înotau în apa din găleată. Nick prinse vreo trei, le tăie capul şi-i curăţă de solzi, în timp ce Marjorie, care bâjbâia cu mâna prin găleată, prinse doar unul, îi tăie capul şi-l curăţă de solzi. Nick se uită la ea.

— Nu trebuie să le scoţi şi înotătoarea ventrală. Aşa sunt buni de momeală, dar cu înotătoarea ventrală sunt şi mai buni.

Luă bibanii curăţaţi de solzi şi-i înfipse în cârlige. Fiecare undiţă avea câte două cârlige. Apoi Marjorie, cu firul între dinţi, vâsli spre celălalt mal al canalului, uitându-se înapoi la Nick, care, stând pe mai, ţinea undiţa în mână şi dădea drumul firului de pe mulinetă.

— Ajunge, striga el.

— Să-i dau drumul în apă? strigă Marjorie, ţinând firul în mână.

— Da, dă-i drumul.

Marjorie zvârli firul peste copastie şi se uită cum se cufundă momeala în apă.

Se-ntoarse şi puse un nou cârlig în acelaşi fel. De fiecare dată, Nick fixa vergeaua de oţel de câte o buturugă mai grea şi-o proptea în aşa fel încât să aibă o anumită înclinaţie. Strânse un fir care se lăsase şi-i întinse ca o strună până la locul în care momeala se odihnea pe albia nisipoasă a canalului, şi după aceea puse piedică mulinetei. Când păstrăvul avea să-şi caute hrana pe fund şi avea să muşte din momeală fugind cu ea, firul ţinut de mulineta împiedicată avea să înceapă a zbârnâi.

Marjorie vâsli ceva mai departe de promontoriu, ca să nu mişte firele. Trăgea din răsputeri la rame, şi barca acostă mai încolo, pe plajă. Valuri mărunte se izbiră de mal. Marjorie sări din barcă, şi Nick trase barca sus, pe ţărm.

— Ce e, Nick? îl întrebă Marjorie.

— Ştiu şi eu? spuse Nick, adunând vreascuri pentru foc.

Făcură un foc de vreascuri, şi Marjorie se duse să ia o pătură din barcă. Briza de seară ducea fumul spre promontoriu, aşa că Marjorie întinse pătura pe jos, între foc şi lac.

Marjorie se aşeză pe pătură cu spatele la foc şi-l aşteptă pe Nick. Băiatul veni şi se aşeză lângă ea. În spatele lor erau pilcurile de copaci tineri de pe promontoriu, iar în faţă, golful şi gurile râului Hortons. Încă nu se-ntunecase. Lumina focului ajungea până spre apă. Cele două vergele înclinate deasupra apei întunecate se vedeau limpede. Flăcările sclipeau pe oţelul mulinetelor.

Marjorie desfăcu coşul cu mâncare.

— Nu prea am poftă să mănânc, zise Nick.

Hai, Nick, vino şi mănâncă.

— Bine.

Mâncară în tăcere şi se uitau la cele două undiţe şi la sclipirile focului în apă.

— Diseară o să fie lună plină, zise Nick.

Se uita peste apă spre munţii care începeau să se profileze pe cer. Ştia că, dincolo de munţi, luna urca.

— Ştiu, zise Marjorie cu mulţumire în glas.

— Tu ştii totul, spuse Nick.

— O, Nick, încetează te rog! Te rog, te rog, Nick, nu te mai purta aşa!

— N-am ce face, zise Nick. Aşa e. Tu ştii totul. Asta mă sâcâie. Ştii bine că e aşa.

Marjorie tăcu.

— Te-am învăţat totul. Ştii bine că ştii totul. De altfel, ce nu ştii tu?

— Oh, taci odată, zise Marjorie. Uite, răsare luna.

Şedeau pe pătură şi nici nu se atingeau, şi se uitau cum răsare luna.

— De ce trebuie să spui tot felul de prostii? întrebă Marjorie. De fapt, despre ce e vorba?

— Nu ştiu.

— Ba ştii, sunt sigură.

— Nu, nu ştiu.

— Hai, spune, ce e?

Nick privea luna, care se înălţa deasupra munţilor.

— Nu mai merge.

Îi era teamă să se uite la Marjorie. Şi apoi se uită. Şedea cu spatele la el. Se uită la spatele ei.

— Nu mai merge. Deloc.

Fata tăcea. Nick continuă:

— Mă simt ca şi cum înăuntrul meu s-ar fi dus totul dracului. Nu ştiu, Marge. Nu ştiu ce să-ţi spun.

Se uită la spatele ei.

— Şi dragostea, nu mai merge nici dragostea?

— Nu, zise Nick.

Marjorie se sculă. Nick rămase pe pătură, cu capul rezemat în mâini.

— O să iau barca, îi zise Marjorie. O să mergi pe jos de-a lungul promontoriului.

— Bine, zise Nick. Să-ţi împing barca în apă.

— Nu-i nevoie, zise fata.

Stătea în barcă, pe apă, cu faţa luminată de lună. Nick se-ntoarse şi se trânti pe pătură, cu faţa în jos, lângă foc. O auzea pe Marjorie vâslind.

Stătu aşa multă vreme. Stătea tot acolo când îl auzi pe Bill că vine, făcându-şi drum printre copaci. Îl simţi că se apropie de foc. Nici Bill nu-l atinse.

— Chiar a plecat? întrebă Bill.

— Da, zise Nick, stând pe pătură cu faţa în jos.

— Ţi-a făcut vreo scenă?

— Nu, nu mi-a făcut nicio scenă.

— Cum te simţi?

— Oh, lasă-mă-n pace, Bill! Du-te şi lasă-mă-n pace.

Bill îşi alese un sandvici din coşul cu mâncare şi se duse să se uite la undiţe.

CAMPIONUL

Nick se ridică în picioare. N-avea nimic. Se uită lung după luminile vagonului, care dispăreau la o cotitură a căii ferate. De o parte şi de alta a liniilor, apă, mlaştini şi pilcuri de zadă neagră.

Îşi pipăi genunchiul. Pantalonul era rupt, şi pielea jupuită. Pe mâini avea zgârieturi şi sub unghii îi intrase nisip şi zgură. Se duse la marginea căii ferate, coborî taluzul şi se spălă pe mâini. Se spălă îndelung cu apă rece, până îşi scoase murdăria de sub unghii. Se lăsă pe vine şi-şi spălă genunchiul.

Afurisitul ăla de frânar. Odată şi odată o să-i pice în mână. O să-l ţină minte. Frumos se mai purtase.

— Ia vino-ncoa, puştiule i-a zis. Vino să-ţi dau ceva.

Şi el se prinsese. Ca un dobitoc ce era.

A doua oară n-avea să-l mai ducă nimeni în halul ăsta.

— Ia vino aici, puştiule, să-ţi dau ceva. Şi deodată, zdup, şi se pomeni aterizând de-a buşilea pe taluzul căii ferate.

Nick se frecă la un ochi. Ce-o să i se mai umfle. O să i se facă o vânătaie de toată frumuseţea. Îl şi durea. Afurisitul ăla de frânar.

Îşi pipăi ochiul umflat cu degetele. Ce să-i faci, o să aibă o vânătaie la ochi. Asta e. Scăpase de ajuns de ieftin din toată povestea asta. Ar fi vrut să vadă cum arată ochiul. Totuşi, nu se putea vedea în

apă. Se-ntunecase şi era departe tare de orice aşezare. Îşi şterse mâinile de pantaloni, se ridică şi urcă taluzul.

O porni înainte pe calea ferată. Se mergea uşor. Nisipul şi pietrişul fuseseră îndesate şi bătătorite bine între traverse. Terasamentul neted străbătea mlaştinile, asemeni unui dig. Nick mergea înainte. Trebuia să ajungă undeva.

Când trenul de marfă îşi încetinise viteza, trecând prin faţa depoului de lângă Walton Junction, Nick sărise în el. Şi trenul, dimpreună cu Nick, trecuse prin Kalkaska când începuse să se întunece. Acum trebuia să fie aproape de Mancelona. Patru sau cinci kilometri de mlaştini. Mergea între linii, continuându-şi drumul pe pietrişul dintre traverse, mlaştina ivindu-se spectrală prin ceaţa care se lăsa. Îl durea ochiul şi-i era foame. Mergea mereu înainte, lăsând în urmă kilometri de cale ferată. De o parte şi de alta a drumului mlaştini şi iar mlaştini.

În faţă, un pod. Nick îl trecu, şi ghetele sunară a gol pe tăblia de fier. Jos, printre traverse, se zărea apa neagră. Nick lovi cu piciorul un bulon deşurubat, care căzu în apă. Dincolo de pod începeau munţii, înalţi şi întunecoşi, de ambele părţi ale căii ferate. Ceva mai departe licărea un foc.

Mergând între linii, Nick se apropie cu precauţie de locul unde zărise focul, care ardea la câţiva paşi de calea ferată, mai jos de taluz. De departe nu-i văzuse decât lucirea. Calea ferată trecea printr-un luminiş, şi acolo unde ardea focul se întindea o pajişte, care se pierdea printre desişuri de pădure. Nick coborî taluzul şi o luă prin desiş, ca să se apropie de foc la adăpostul copacilor. Era o pădure de fagi, şi mergând printre copaci călca pe jir. Focul pâlpâia vesel chiar la marginea desişului. Lângă foc şedea un om. Nick rămase după copac şi se uită la el. Părea să fie singur. Şedea cu capul în

mâini şi se uita la foc. Nick ieşi din desiş şi se-ndreptă spre foc.

Omul şedea şi se uita ţintă la flăcări. Când Nick se opri lângă el, omul nici nu se clinti.

— Hello, zise Nick.

Omul se uită în sus la el.

— De unde ai vânătaia asta? îl întrebă omul.

— M-a zvârlit din tren un frânar.

— Din trenul de marfă?

— Da.

— L-am văzut pe măgarul ăla, zise omul. A trecut pe-aici acum vreun ceas şi jumătate. Mergea pe acoperişul vagoanelor, bătând din braţe şi cântând.

— Măgarul!

— Trebuie să-i fi făcut o mare plăcere când te-a zvârlit din tren, zise omul cu seriozitate.

— Lasă, c-o să-l zvârl şi eu.

— Când mai trece pe-aici, trage-n el cu o piatră, îl sfătui omul.

— O să-i arăt eu lui.

— Eşti un tip colţos, nu-i aşa?

— Nu, zise Nick.

— Voi puştii sunteţi cu toţii colţoşi.

— Când n-ai încotro, spuse Nick.

— Pai asta ziceam şi eu.

Omul se uită la Nick şi zâmbi. La lumina focului, Nick îi văzu obrazul diform. Nasul îi era turtit, ochii, ca două crăpături, şi gura, strâmbă. Nu observă toate acestea din primul moment, dar îşi dădu seama că obrazul omului avea un aer ciudat şi că era mutilat. Pielea obrazului avea o culoare galben-verzuie. La lumina focului părea lipsită de viaţă.

— Nu-ţi place mutra mea?

Nick nu ştia ce să zică.

— Ba da, spuse el.

— Ia uită-te aici! zise omul, şi-şi scoase şapca din cap.

N-avea decât o ureche. Groasă şi lipită de ţeastă, în locul celeilalte nu era decât un ciot.

— Ai mai văzut vreodată aşa ceva?

— Nu, zise Nick.

I se cam făcuse greaţă.

— Ţineam la bătaie, spuse omul. Ce, nu crezi, puştiule, că ţineam?

— Mai e vorbă!

— Toţi şi-au frânt laba dând în mine, zise omuleţul. Dar n-au putut să-mi facă nimic.

Se uită la Nick.

— Stai jos, îl pofti el. Nu vrei să mănânci ceva?

— Nu vă deranjaţi, zise Nick, mă duceam spre oraş.

— Ştii ceva? zise omul. Spune-mi Ad.

— Bine!

— Ştii, zise omuleţul, eu nu-s chiar teafăr.

— Dar ce ai?

— Sunt nebun.

Îşi puse şapca în cap. Lui Nick îi veni să râdă.

— Ba eşti teafăr, zise el.

— Nu, nu sunt. Sunt nebun. Spune-mi, ai fost vreodată nebun?

— Nu, zise Nick. Şi cum îţi vine?

— Habar n-am, spuse Ad. Când te-apucă nu mai ştii ce-i cu tine. Ştii cine sunt eu?

— Nu.

— Ad Francis.

— Fără glumă?

— Nu crezi?

— Ba da.

Nick simţi că omul nu minte.

— Ştii de ce-i băteam pe toţi?

— Nu.

— Inima mea bate mai încet. Patruzeci de bătăi pe secundă. Ia-mi pulsul.

Nick ezita.

— Hai, zise omul, şi-l luă de mână. Apucă-mă de încheietura mâinii. Şi pune degetul aici.

Încheietura mâinii era groasă, şi muşchii jucau pe os. Nick simţi sub degete bătaia rara a pulsului;

— Ai ceas?

— Nu.

— Nici eu, zise Ad. N-are niciun haz dacă n-ai ceas.

Nick dădu drumul mâinii.

— Ştii ce? zise Ad. Apucă-mă din nou de mână. Numeri tu, şi număr şi eu până la şaizeci.

Când simţi sub deget bătaia puternică şi lentă a pulsului, Nick începu să numere, îl auzea pe omuleţ numărând rar, cu glas tare: unu, doi, trei, patru, cinci şi aşa mai departe…

— Şaizeci, spuse Ad. Un minut. Tu unde ai ajuns?

— La patruzeci, zise Nick.

— E-n regulă, zise Ad mulţumit. Nu se grăbeşte niciodată.

Un bărbat coborî taluzul şi, trecând prin poiană, se îndreptă spre foc.

— Hello, Bugs! zise Ad.

— Hello! răspunse Bugs.

Glasul era al unui negru. Nick îşi dăduse seama că e un negru după cum mergea. Se Opri cu spatele la ei şi se aplecă deasupra focului. Se ridică.

— Bugs, prietenul meu, zise Ad. E nebun şi el.

— Îmi pare bine, spuse Bugs. De unde spuneaţi că sunteţi?

— Din Chicago, zise Nick.

— E un oraş frumos, spuse negrul. N-am înţeles bine, cum vă cheamă?

— Adams, Nick Adams.

— Auzi, Bugs, zice că n-a fost nebun niciodată.

— Nici nu ştie ce bucurie îl aşteaptă, spuse negrul.

Stătea lângă foc şi despacheta ceva.

— Când mâncăm, Bugs? întrebă boxerul.

— Îndată.

— Ţi-e foame, Nick?

— Mi-e o foame de lup.

— Auzi, Bugs?

— De obicei, aud cam tot ce se spune.

— Nu te-am întrebat asta.

— Ştiu. Am auzit ce-a spus domnul.

Punea felii de şuncă într-o tigaie cu mâner şi picioare. Când tigaia se-ncălzi şi grăsimea începu să sfârâie, Bugs se chici lângă foc pe picioarele lui lungi de negru, întoarse feliile de şuncă şi sparse câteva ouă deasupra tigăii, aplecând-o mereu într-o parte şi în cealaltă, ca ouăle să fie bine stropite cu grăsimea aceea fierbinte.

— Dacă sunteţi bun, *Mister* Adams, vreţi să tăiaţi pâinea? E-n sacul acela, zise negrul întorcându-se spre Nick.

— Desigur.

Nick băgă mâna în sac şi scoase o pâine. Tăie şase felii. Ad, care îl privea atent, se aplecă înainte.

— Nick, dă-mi şi mie cuţitul, zise el.

— Nu, nu ţi-i dă, spuse negrul. Ţineţi-l bine, *Mister* Adams.

Boxerul se trase la loc.

— Dacă sunteţi bun, *Mister* Adams, vreţi să-mi daţi pâinea? zise Bugs.

Nick i-o întinse.

— Vă place pâinea muiată în grăsime? întrebă negrul.

— Mai întrebi?

— Atunci, să mai aşteptăm puţin. La sfârşitul mesei e mai bună. Aşa.

Negrul luă o bucată de şuncă, o puse pe o felie de pâine, şi peste ea un ochi.

— Dacă sunteţi bun, puneţi pe deasupra încă o felie de pâine, şi daţi-i sandviciul lui *Mister* Francis.

Ad luă sandviciul şi începu să mănânce.

— Fii atent, oul e moale, îl preveni negrul. Şi acum, sandviciul acesta e pentru dumneavoastră, *Mister* Adams. Celălalt, pentru mine.

Nick muşcă din sandvici. Negrul şedea în faţa lui, lângă Ad. Şunca prăjită şi fierbinte cu ouă era delicioasă.

— Chiar îi era foame lui *Mister* Adams, zise negrul.

Omuleţul pe care, după nume, Nick îl ştia a fi fost campion de box, tăcea. De când intervenise negrul în chestia aceea cu cuţitul, nu mai scosese niciun cuvânt.

— Pot să vă ofer o felie de pâine bine muiată în grăsime fierbinte? întrebă Bugs.

— Da, mulţumesc.

Omuleţul cu faţa palidă se uita la Nick.

— Dumneata nu vrei, *Mister* Adolph Francis? îl întrebă Bugs, aplecat deasupra tigăii.

Ad tăcea. Se uita la Nick.

— *Mister* Francis, se auzi din nou glasul potolit al negrului.

Ad tăcea. Se uita la Nick.

— Vorbesc cu dumneata, *Mister* Francis, zise negrul, cu glasul blând.

Ad continua să-l privească pe Nick. Şapca îi era trasă pe ochi. Nick se simţea prost.

— Cum dracu îndrăzneşti să te porţi în halul ăsta? îi zvârli în faţă glasul aspru de sub şapcă. Cine dracu crezi c-ai mai fi? Nu eşti decât un mucos, şi nimic altceva. Vii aici fără să te fi poftit nimeni şi mănânci pâinea altuia, şi când omul îţi cere să-i dai cuţitul te porţi ca un mucos.

Alb la faţă, omul îl privea furios, şi ochii abia i se vedeau de sub şapcă.

— Ştii că eşti bine! Ş-apoi, cine dracu te-a mai chemat să dai buzna aici?

Nimeni.

— Chiar aşa e, nimeni. Şi nimeni nu ţi-a zis să rămâi. Vii aici, te uiţi ca un mucos la mine, îmi fumezi ţigările şi-mi bei vinul, şi după aia mai vorbeşti şi obraznic. Cum dracu crezi că o să se termine povestea asta?

Nick tăcea. Ad se ridică de jos.

— Să-ţi spun eu cum, derbedeu fricos din Chicago. O să-ţi aranjez mutra. Ai înţeles?

Nick se dădu înapoi. Omuleţul se îndreptă greoi spre el, avea picioarele plate şi păşea întâi pe piciorul stâng, şi apoi îl târa pe cel drept după el.

— Dă, zise el clătinându-şi capul. Hai, dă…

— Nu vreau să dau.

— Să ştii că aşa. nu scapi. O să-ţi trag o mamă de bătaie, de n-ai s-o poţi duce. Ai înţeles? Hai, zi-i odată.

— Lasă-te păgubaş, spuse Nick.

— Aşa, derbedeule? Bine.

Omuleţul se uită în jos, la picioarele lui Nick. Şi atunci, negrul, care-l urmărise îndeaproape din clipa în care plecase de lângă foc, ridică braţul şi-l lovi la baza craniului. Omul căzu cu faţa înainte, şi Bugs zvârli în iarbă măciuca învelită în pânză. Omul zăcea pe jos, cu faţa în iarbă. Negrul îl luă în braţe, capul îi atârna, şi-l duse lângă foc. Faţa lui Ad, cu ochii holbaţi, era groaznică. Bugs îl aşeză cu grijă pe jos.

— Dacă sunteţi bun, *Mister* Adams, vreţi să-mi daţi găleata aceea cu apă? zise el. Mi-e teamă că l-am lovit prea tare.

Negrul luă apă în căuşul palmelor şi-l stropi pe Ad pe obraz şi-i frecă uşor urechea. Omul închise ochii.

Bugs se ridică.

— Acum e-n regulă, zise el. Nu-i niciun motiv de îngrijorare. Îmi pare rău, *Mister* Adams.

— Nu-i nimic. Nick se uită la omul care zăcea lângă foc. Văzu măciuca în iarbă şi o ridică. Era mlădioasă şi avea un mâner flexibil. Era acoperită cu o piele neagră, uzată, şi vârful, mai tare, era înfăşurat într-o batistă.

— Mânerul e făcut din os de balenă, zise negrul zâmbind. Azi nu se mai fac din astea. Nu ştiam cât de bine puteţi să vă apăraţi şi în orice caz nu voiam să-l loviţi prea tare sau să-l însemnaţi şi mai rău decât e.

Negrul zâmbi din nou.

— Totuşi, dumneata l-ai lovit.

— Eu ştiu cum trebuie s-o fac. N-o să-şi mai aducă aminte de nimic. Când se înfurie în halul ăsta, trebuie să-l lovesc, ca să-l facă să-i treacă.

Nick se tot uita la omuleţul care zăcea lângă foc, cu ochii închişi.

— N-aveţi de ce să fiţi îngrijorat, *Mister* Adams. L-am mai văzut aşa de multe ori.

— Din ce pricină a înnebunit? întrebă Nick.

— O, sunt atâtea, răspunse negrul de lângă foc. Nu vreţi să beţi o ceaşcă de cafea, *Mister* Adams?

Îi întinse ceaşca şi netezi haina, pe care o pusese sub capul omului care zăcea în nesimţire.

— A încasat prea multe bătăi, asta-i una la mână, începu negrul sorbind din cafea. Într-un anume fel, asta l-a prostit numai. Apoi a venit povestea cu sora sa, care îi era manager, şi mereu se scria despre ei prin ziare tot felul de poveşti cu fraţi şi surori şi cât de mult îşi iubea ea fratele şi cât de mult îşi iubea el sora, şi după aceea s-au căsătorit la New York şi au avut din pricina asta o mulţime de neplăceri.

— Îmi aduc aminte.

— Cu siguranţă. Bineînţeles, nici vorbă că nu erau frate şi soră, dar povestea asta nu le plăcea multora, oricum ar fi fost, şi au început să se certe, şi într-o zi ea a plecat şi nu s-a mai întors.

Îşi bău cafeaua şi-şi şterse buzele cu mâna aceea cu palma trandafirie.

— Atunci a înnebunit de-a binelea. Nu mai vreţi o cafea, *Mister* Adams?

— Mulţumesc.

— Am văzut-o de două ori, continuă negrul. Era o femeie grozav de bine. Îi semăna de ajuns de mult ca să poată fi luaţi drept gemeni. Dacă obrazul nu i-ar fi aranjat în halul ăsta, Ad n-ar arăta rău deloc.

Se opri. După cât se părea, povestea se terminase.

— Unde l-ai cunoscut? întrebă Nick.

— La închisoare, spuse negrul. După plecarea fetei, e lega mereu de toată lumea, aşa că a fost închis. Eu eram acolo pentru că tăiasem pe unul.

Zâmbi şi continuă cu glasul blând:

— Mi-a plăcut de la bun început, şi când am ieşit l-am căutat. Îi place să creadă că sunt şi eu nebun, dar mie puţin îmi pasă. Îmi place să fim împreună şi-mi place să mă plimb prin ţară, şi nu trebuie să mă apuc de furtişaguri ca s-o fac. Îmi place să trăiesc ca un domn.

— Şi ce faceţi amândoi? întrebă Nick.

— A, nimic. Ne plimbăm, asta-i tot. Ad are bani.

— Trebuie să fi câştigat o mulţime de bani.

— Cred şi eu. Totuşi, i-a cheltuit pe toţi. Sau i s-au luat. Ea-i trimite bani.

Aţâţă focul.

E o femeie grozav de drăguţă, zise el. Seamănă de ajuns de bine cu el ca să fie luaţi drept gemeni.

Negrul se uită la omuleţul care zăcea în iarbă şi respira greu. Părul blond îi căzuse pe frunte. În somn, faţa lui mutilată avea un aer copilăros.;

— Acum, *Mister* Adams, îl pot trezi oricând. Dacă nu vă supăraţi, ar fi bine, cum să vă spun, s-o ştergeţi. Nu-mi place să nu fiu ospitalier, dar s-ar putea să se înfurie din nou dacă o să vă vadă aici. Mi-e silă când trebuie să-l dobor, dar când o ia razna n-am încotro. Trebuie, cum să vă zic, să-l ţin departe de ceilalţi oameni. N-o să vă supăraţi, nu-i aşa, *Mister* Adams? Nu, n-are rost să-mi mulţumiţi, *Mister* Adams. V-aş fi spus ce-i cu el, dar am văzut că i-aţi plăcut atât de mult, încât m-am gândit că n-o să se întâmple nimic. Mergeţi pe calea ferată, şi la vreo doi kilometri de-aici o să daţi de-un oraş. I se spune Mancelona. La revedere. Aş fi vrut să vă pot pofti să petreceţi noaptea asta cu noi, dar pur şi simplu nu se poate. Nu vreţi să luaţi o bucată de şuncă cu puţină pâine? Nu? Atunci, luaţi un sandvici, şi toate

acestea le spuse cu vocea aceea joasă, plăcută şi politicoasă de negru.

— Bine. Şi acuma, la revedere, *Mister* Adams. La revedere şi noroc.

Nick se îndepărtă de foc, trecu prin poiană şi se îndreptă spre calea ferată. Odată aflat dincolo de lumina focului, se opri şi ascultă. Glasul jos şi potolit al negrului se auzea vorbind. Nu putea deosebi ce spune. Şi apoi îl auzi pe omuleţ zicând:

— Tare mă mai doare capul, Bugs.

— O să-ţi treacă, *Mister* Francis, îl linişti glasul negrului. Bea numai cafeaua asta.

Nick urcă taluzul şi o porni înainte pe calea ferată. Şi atunci îşi dădu seama că ţine în mână un sandvici cu şuncă, şi-l puse în buzunar. Ajuns la capătul urcuşului, înainte ca linia ferată s-o cotească printre munţi, se uită înapoi şi zări departe în poiană focul licărind.

MR. ŞI *MRS.* ELLIOT

Mr. şi *Mrs.* Elliot încercau din răsputeri să facă un copil. Încercau ori de câte ori era în stare *Mrs.* Elliot să reziste la treaba asta. Încercaseră la Boston, după căsătorie, apoi încercară pe vapor, în timpul traversării. Pe vapor totuşi nu prea des, deoarece *Mrs.* Elliot se simţea foarte rău. Îi era rău, şi când îi era rău, îi era rău aşa cum numai femeilor din Sud le este rău. Adică femeilor din sudul Statelor Unite. Ca orice femeie din Sud, *Mrs.* Elliot se descompunea foarte repede sub influenţa răului de mare, a călătoriilor făcute noaptea şi a sculatului de dimineaţă devreme. Pe vapor, multă lume o lua drept mama lui Elliot. Cei care ştiau că sunt căsătoriţi credeau că e însărcinată. În realitate, ea avea patruzeci de ani. Când începu să călătorească însă, îmbătrâni subit.

Păruse mult mai tânără, de fapt păruse a fi o femeie fără vârstă când, după ce-i făcuse curte vreo câteva săptămâni, Elliot se însurase cu ea, şi asta la multă vreme după ce o cunoscuse în mica ei ceainărie, înainte de a o săruta într-o seară.

Pe vremea când se-nsurase, Hubert Elliot îşi pregătea teza de doctorat în drept la Universitatea din Harvard. Era poet şi avea un venit anual de aproape zece mii de dolari. Scria foarte repede poeme foarte lungi. Avea douăzeci şi cinci de ani, şi până a se-nsura cu *Mrs.* Elliot nu se culcase cu nicio femeie. Voia să se păstreze neprihănit, ca să poată aduce soţiei sale în dar aceeaşi neprihănire a

minţit şi a trupului pe care o aştepta din partea ei. Pentru el, asta însemna a trăi curat. Făcuse curte câtorva fete înainte de a o săruta pe *Mrs.* Elliot şi le spunea întotdeauna, mai devreme sau mai târziu, că a dus o viaţă curată. Aproape toate fetele încetau să se mai uite la el. Era şocat şi chiar îngrozit când vedea cu câtă uşurinţă se logodeau şi se măritau fetele cu oameni despre care nu puteau să nu ştie că se târâseră prin şanţuri. Odată încercă să pună în gardă o fată pe care o cunoştea, împotriva unui tânăr despre care avea dovezi aproape sigure că fusese un stricat în timpul universităţii, şi rezultatul fu un incident cu totul neplăcut.

Pe *Mrs.* Elliot o chema Cornelia. Îl învăţase să-i spună Calutina, porecla ei de acasă, din Sud. Mama lui plânse când, după nuntă, o aduse pe Cornelia acasă, dar se bucură foarte mult când află că aveau să se stabilească în străinătate.

Când îi mărturisi că s-a păstrat neprihănit pentru ea, Cornelia îi spuse „Dragul meu băiat dulce” şi-l strânse la piept mai tare ca oricând. Şi Cornelia era neprihănită.

— Sărută-mă încă o dată aşa, îi spuse ea.

Hubert îi explică atunci că învăţase să sărute aşa ascultând ce-i povestise odată un coleg. Era încântat de câtă experienţă are şi o repetară până la istovire. Câteodată, după ce se sărutau aşa multă vreme, Cornelia îi cerea să-i spună încă o dată că se păstrase cu adevărat neprihănit pentru ea. Declaraţia o stârnea iar.

La început, lui Hubert nici prin gând nu-i trecea să se însoare cu Cornelia.

Nu se gândise niciodată la ea ca la o viitoare soţie. Îi fusese doar o bună prietenă, şi într-o zi, în timp ce dansau după muzica unui gramofon în cămăruţa din fundul ceainăriei, iar în faţă, în ceainărie, stătea o prietenă de-a ei, Cornelia îl privise drept în ochi, şi el o sărutase. Nu-şi mai

amintea deloc când anume hotărâseră să se căsătorească. Dar se căsătoriseră.

Noaptea nunţii şi-o petrecură într-un hotel din Boston. Amândoi fură dezamăgiţi, dar până la urmă Cornelia adormi. Hubert nu putu să adoarmă şi ieşi de vreo câteva ori pe coridor, învârtindu-se în sus şi-n jos în noul halat Jaeger, pe care şi-l cumpărase anume pentru voiajul de nuntă. În faţa camerelor erau înşiruite, de-a lungul coridorului, tot felul de perechi de pantofi, pantofi mai mici sau mai mari.

Vederea lor făcu să-i bată inima mai tare şi se grăbi să se-ntoarcă în camera sa, dar Cornelia dormea. Nu voia s-o scoale din somn, şi peste puţin timp se potoli şi el şi adormi liniştit.

A doua zi se duseră s-o vadă pe mama lui, şi în ziua următoare plecară cu vaporul în Europa. Ar fi putut încerca să facă un copil, dar Cornelia nu era în stare să încerce treaba asta prea des, deşi voiau un copil mai mult ca orice pe lumea asta. Debarcară la Cherbourg, şi de aici plecară la Paris. Încercară şi la Paris să facă un copil. După aceea se hotărâră să se ducă la Dijon, unde se ţineau nişte cursuri de vară şi unde plecaseră mulţi din cei cu care călătoriseră pe vapor. Îşi dădură seama că n-au ce să facă la Dijon. Totuşi, Hubert scria mereu alte poeme, şi Cornelia le bătea la maşină. Toate erau foarte lungi. Era foarte sever şi nu-i trecea cu vederea nicio greşeală, şi pentru o singură greşeală de maşină o punea să rebată întreaga pagină. Cornelia plângea mereu, şi înainte de a pleca din Dijon încercară de mai multe ori să facă un copil.

Se-ntoarseră la Paris, ca şi cea mai mare parte a prietenilor lor de pe vapor. Se săturaseră de Dijon, şi, oricum, acuma puteau spune că după ce studiaseră la Harvard[30], Columbia[31] sau Wabash[32], învăţaseră şi la Universitatea din Dijon, de pe Cote d'ôr[33]. Mulţi ar fi preferat să se ducă în Languedoc, la Montpellier sau la Perpignan, dac-ar

fi fost şi pe-acolo universităţi. Dar toate aceste localităţi erau prea îndepărtate. Dijon în schimb era numai la patru ore şi jumătate de Paris şi se putea lua masa în tren.

Aşa că vreo câteva zile se întâlniră la Café du Dome, evitând La Rotonde[34], care era peste drum, deoarece acolo se îngrămădeau tot felul de străini, şi după aceea soţii Elliot închiriară un castel în Touraine, în urma unui anunţ apărut în *New York Herald.* La vremea asta, Elliot avea un număr oarecare de prieteni care-i admirau poezia, şi *Mrs.* Elliot reuşise să-l convingă să o cheme pe prietena ei din Boston, aceea care fusese în ceainărie. După sosirea prietenei sale, *Mrs.* Elliot deveni mult mai vioaie şi plânseră fericite împreună de multe ori. Prietena era cu câţiva ani mai mare decât Cornelia şi-i zicea *Honey*[35]. Şi ea făcea parte dintr-o foarte veche familie din Sud.

Însoţiţi de câţiva prieteni de-ai lui Elliot, care-i spuneau Hubie, cei trei se instalară în castelul din Touraine. Castelul se afla într-o regiune de şes, foarte călduroasă, care li se păru că seamănă cu Kansasul[36]. Elliot avea acum aproape atâtea poeme câte îi trebuiau ca să facă o carte. Urma s-o publice la Boston şi îi şi trimisese editorului, cu care făcuse contractul, un cec.

În scurtă vreme, prietenii începură a pleca înapoi la Paris. Regiunea nu se dovedise chiar atât de plăcută pe cât li se păruse la început. Şi curând plecară toţi, urmându-l pe un tânăr poet, bogat şi necăsătorit, într-o localitate de pe malul mării, lângă Trouville. Şi acolo fură cu toţii fericiţi.

Elliot rămase la castelul din Touraine, deoarece îl închiriase pentru toată vara. El şi *Mrs.* Elliot se străduiră din răsputeri să facă un copil în patul acela larg şi tare din dormitorul imens şi înăbuşitor. Mrs. Elliot încercă să scrie fără să se uite la claviatura maşinii, dar îşi dădu seama că, pe măsură ce bătea mai repede, făcea tot mai multe greşeli. Aşa că de fapt prietena ei bătea acum mai

toate manuscrisele. Lucra foarte curat şi repede şi se părea că-i place să scrie la maşină.

Elliot începuse să bea vin alb şi locuia într-o cameră separată. Noaptea scria multe versuri, şi dimineaţa era sleit de puteri. *Mrs.* Elliot dormea împreună cu prietena ei în imensul pat medieval. De multe ori plângeau împreună. Seara şedeau cu toţii la masă în grădină, sub un platan, vântul de seară bătea, Elliot bea vin alb, şi *Mrs.* Elliot vorbea cu prietena ei, şi toată lumea era foarte fericită.

PE CHEI LA SMYRNA

Cel mai ciudat lucru, îmi spunea el, era să-i auzi cum urlau în fiecare noapte pe la miezul nopţii. De ce urlau la ora aia, nu ştiu. Eram în port, şi ei stăteau grămadă pe chei, şi la miezul nopţii începeau să urle. Ca să-i liniştim, îi orbeam cu reflectorul. Şiretlicul ăsta nu dădea greş niciodată. Măturam cheiul cu reflectorul de două sau de trei ori, în sus şi-n jos, şi încetau. Odată eram ofiţer de serviciu pe chei şi văd că se apropie de mine un ofiţer turc, furios nevoie-mare, fiindcă unul dintre marinarii noştri îl insultase foarte grav. I-am spus că omul va fi trimis pe vas şi va fi aspru pedepsit. I-am cerut să mi-l arate pe marinarul cu pricina. Şi-mi arătă un ajutor de tunar, un băiat foarte de treabă. Zicea că fusese insultat într-un mod îngrozitor şi de mai multe ori; îmi vorbea prin interpret. Nu-mi puteam închipui de unde ştia ajutorul de tunar atât de bine turceşte încât să-l poată insulta. L-am chemat la mine şi l-am întrebat:

— N-ai vorbit cumva cu vreun ofiţer turc?

— N-am vorbit cu niciunul, domnule comandant.

— Sunt convins că e aşa, i-am zis, dar mai bine te-ai duce pe vas şi n-ai mai coborî azi la ţărm.

După aceea i-am spus turcului că omul fusese trimis pe vas şi va fi tratat cu cea mai mare severitate. A, desigur, cu cea mai mare asprime.

Părea să fie în culmea bucuriei. Deveniserăm prieteni, nu glumă.

Dar lucrul cel mai groaznic, spunea el, erau femeile cu pruncii morţi în braţe. Nu le puteai face să-i lepede. Ţineau în braţe pruncii morţi de şase zile. Nu-i lepădau. N-aveai ce să le faci. Până la urmă, a trebuit să-i luăm cu forţa. Şi cazul acela extraordinar, cu femeia aceea bătrână. I l-am povestit unui doctor, şi spunea că mint. Îi evacuam de pe chei, trebuia să evacuăm morţii, şi bătrâna asta zăcea pe un fel de brancardă. Mi-au zis:

— Nu vreţi să vedeţi ce-i cu ea, domnule comandant?

Aşa ca m-am uitat la ea, şi în clipa aceea muri şi înţepeni pe loc. Picioarele i se întinseră, şi trupul i se lungi, înţepenind cu totul. Exact ca şi cum ar fi murit peste noapte. Era moartă de-a binelea şi absolut rigidă. I-am spus unui prieten medic şi mi-a zis că e imposibil să se fi întâmplat aşa ceva.

Stăteau cu toţii acolo pe chei şi nu părea să fi fost vreun cutremur sau ceva de felul ăsta, pentru că ei habar n-aveau ce intenţii are turcul. Habar n-aveau ce era în stare să facă turcul ăla bătrân. Îţi aduci aminte când ne-au dat ordin să încetăm evacuările? Nu mi-a fost deloc uşor în dimineaţa aceea când am intrat în port. Avea nu ştiu câte baterii şi-ar fi putut să ne facă zob. Trebuia să intrăm, mergând foarte aproape de chei, să aruncăm ancora, şi după aceea să bombardăm cartierul turcesc al oraşului. Ei ne-ar fi făcut praf, dar şi noi am fi făcut oraşul praf şi pulbere. Şi totuşi, au tras câteva salve cu obuze oarbe când am intrat în port. Şi atunci a venit Kemal[37], şi l-a destituit pe comandantul turc. Pentru că-şi depăşise atribuţiile, sau ceva de genul acesta. Se cam înfierbântase. Şi s-ar fi putut întâmpla o mare nenorocire.

Îţi aduci aminte cum arăta portul? Pe apă pluteau o mulţime de lucruri atrăgătoare. Atunci a fost singura dată în viaţa mea când mi s-a

întâmplat să visez tot felul de lucruri. Nu te impresionau atât femeile care năşteau, cât femeile cu pruncii morţi în braţe. Şi totuşi năşteau. Surprinzător cât de puţini mureau. Le acopereai cu ceva şi le lăsai în pace. Alegeau întotdeauna colţul cel mai întunecat al calei şi năşteau acolo. Nu le mai păsa de nimic din moment ce nu mai stăteau pe chei.

Şi grecii erau nişte băieţi drăguţi. Când s-au evacuat, n-au putut lua cu ei toate animalele de povară, aşa că le-au frânt picioarele dinainte şi le-au aruncat în apa scăzută de lângă mal. Toţi catârii aceia cu picioarele dinainte frânte, aruncaţi în apa aceea mică, Toată povestea asta a fost de ajuns de plăcută. Pe cuvântul meu că da, chiar foarte plăcută.

REVOLUŢIONARUL

În anul 1919 călătorea cu trenul prin Italia, având la el o adeverinţă emisă de conducerea partidului, scrisă cu creionul chimic pe o foaie de pânză cerată. Adeverinţa spunea că e un tovarăş care a suferit foarte mult sub albi, la Budapesta, şi cerea tovarăşilor să-l ajute prin toate mijloacele. Folosea adeverinţa drept bilet de tren. Era tare sfios şi foarte tânăr, şi feroviarii şi-l treceau unii celorlalţi de la un tren la altul. N-avea bani şi-i dădeau de mâncare – după tejghea, în ospătăriile căilor ferate.

Italia îl încântase. E o ţară frumoasă, spunea el. Oamenii sunt foarte cumsecade. Vizitase multe oraşe, mersese mult pe jos şi văzuse multe tablouri. Cumpărase reproduceri după Giotto[{38}], Masaccio[{39}] şi Piero della Francesca[{40}] şi le purta la el, învelite într-un exemplar din ziarul *Avanti.* Nu-i plăcea Mantegna[{41}].

Se prezentase la noi la Bologna, şi l-am luat cu mine până la Romagna, unde trebuia să mă întâlnesc cu cineva. Am făcut împreună o călătorie plăcută. Era pe la începutul lui septembrie, şi câmpia era foarte frumoasă. Era maghiar, un băiat foarte drăguţ şi foarte timid. Oamenii lui Horthy îl chinuiseră groaznic. Vorbea puţin despre asta. În ciuda celor ce se petrecuseră în Ungaria, credea cu tărie în revoluţia mondială.

— Şi cum merge mişcarea în Italia? mă întrebă el.

— Foarte prost, i-am răspuns.

— Dar o să meargă mai bine, îmi spuse el. Aveţi tot ce vă trebuie. E ţara de care suntem cu toţii siguri. De aici o să pornească totul.

N-am mai spus nimic.

La Bologna ne-am despărţit. El lua trenul de Milano, şi de acolo pleca la Aosta, ca să treacă apoi în Elveţia. I-am vorbit de tablourile lui Mantegna care se aflau la Milano. Nu, spuse el, cu multă timiditate, nu-i plăcea Mantegna. I-am scris unde să mănânce în Milano şi i-am dat adresele tovarăşilor. Mi-a mulţumit foarte mult, dar se şi gândea cum avea să treacă peste munte. Ţinea foarte mult să traverseze trecătoarea cât mai era vreme bună. Îi plăceau munţii toamna. Ultimele ştiri pe care le-am aflat despre el spuneau că elveţienii îl băgaseră la închisoare în apropiere de Sion.

SOLDATUL S-A ÎNTORS ACASĂ

Krebs plecă în război de pe băncile unui colegiu metodist din Kansas. O fotografie ni-l arată printre colegii săi, având cu toţii acelaşi guler înalt şi elegant, în 1917 se înrola într-un regiment de puşcaşi ai marinei şi se-ntoarse în Statele Unite abia în vara anului 1519, odată cu cea de-a doua divizie de pe Rin.

O altă fotografie ni-l arată pe Rin, cu două nemţoaice şi un caporal. Krebs şi caporalul poartă nişte uniforme cam scurte. Nemţoaicele nu sunt drăguţe. Rinul nu se vede în fotografie.

Când Krebs se întoarse în oraşul său natal din Oklahoma, eroii nu mai erau primiţi sărbătoreşte. Venea acasă mult prea târziu pentru aşa ceva. La întoarcerea lor din război, concetăţenii săi fuseseră primiţi cu multă căldură. Un val de isterie îi cuprinsese atunci pe oamenii din oraş. Acuma, atitudinea lor era alta. Oamenii păreau să-l considere pe Krebs cam ridicol că venea atât de târziu, cu ani după terminarea războiului.

La început, Krebs, care luptase la Belleau, Soissons, în Champagne, la St. Mihiel şi în Argonne[42], nu voi să vorbească deloc despre război. Mai târziu simţi nevoia s-o facă, dar nimeni nu voia să-l asculte. Oamenii auziseră prea multe poveşti despre atrocităţile războiului ca să mai fie mişcaţi de nişte fapte reale. Krebs îşi dădu seama

că pentru a fi ascultat trebuia să mintă, şi după ce minţi de două ori i se făcu şi lui silă de război şi de poveştile din război. Din pricina acestor minciuni, îl năpădi un dezgust profund pentru tot ce i se întâmplase în timpul războiului. Toate acele clipe care-l făceau, când se gândea la ele, să se simtă calm şi cu cugetul curat; îndepărtatele clipe în care făcuse un singur lucru, singurul lucru pe care trebuia să-l facă orice bărbat în chip firesc şi cu uşurinţă, deşi ar fi putut face şi altceva, îşi pierduseră acum puterea lor de a-i dărui o linişte preţioasă, şi apoi pieriră cu totul.

Minciunile lui erau cu totul neînsemnate şi constau în faptul că-şi atribuia nişte lucruri pe care le văzuseră, le făcuseră sau le auziseră alţii şi că prezentau drept sigure nişte fapte îndoielnice, „întâmplate" oricărui soldat. Minciunile lui nu făcuseră senzaţie nici măcar în sala de biliard. Cunoscuţii lui, care auziseră relatări amănunţite despre nemţoaicele din pădurea Argonne, legate cu lanţuri de mitraliere, şi care, orbiţi de şovinism, nu puteau înţelege sau nu puteau arăta vreun interes faţă de nişte mitraliori germani care n-ar fi legaţi în lanţuri, nu fură deloc mişcaţi de povestirile lui.

Experienţa căpătată ca rezultat al exagerărilor şi al neadevărului îl dezgustă pe Krebs şi de aceea, când se întâlnea din întâmplare cu cineva care fusese într-adevăr pe front şi, cu prilejul vreunei serate, stăteau de vorbă câteva minute la garderobă, adopta poza degajată a soldatului trecut prin multe, aflat printre camarazii lui şi spunea că-i fusese întotdeauna frică, îngrozitor de frică. În felul acesta pierdu totul.

În perioada aceasta, era către sfârşitul verii, dormea dimineaţa târziu, se scula şi se ducea în oraş la bibliotecă să ia o carte, mânca la prânz acasă, citea pe veranda dinspre stradă până îl apuca plictiseala, şi după aceea se ducea iar în oraş, ca să-şi petreacă în sala de biliard,

întunecoasă şi răcoroasă, cele mai calde ore din zi. Îi plăcea să joace biliard.

Seara exersa la clarinet, hoinărea prin oraş, citea, şi după aceea se culca. Pentru cele două surori mai mici ale lui rămăsese totuşi un erou. Dac-ar fi vrut, maică-sa i-ar fi adus micul dejun la pat. Adeseori venea când el mai stătea în pat şi-l ruga să-i povestească cum a fost în război, dar nu-l asculta niciodată cu atenţie. Pe tatăl lui nu-l interesau deloc poveştile astea.

Înainte de a pleca în război, lui Krebs nu i se dăduse niciodată voie să conducă maşina familiei. Tatăl său ţinea o agenţie imobiliară şi voia să aibă maşina la îndemână în caz că ar fi trebuit să-şi ducă la ţară clienţii, să le arate vreun teren sau vreo fermă. Maşina era parcată întotdeauna în faţa clădirii lui First National Bank, în care, la etajul doi, era biroul tatălui său. Nu-şi luaseră altă maşină nici acum, după război.

În oraş nu se schimbase nimic, în afara fetelor, care se făcuseră mari. Trăiau însă într-o lume atât de complicată de existenţa unor prietenii de mult închegate şi a unor rivalităţi mereu schimbătoare, încât Krebs nu se simţea nici atât de energic şi nici atât de curajos ca să pătrundă înăuntrul ei. Îi plăcea totuşi să le privească. Erau atât de multe fete drăguţe. Aproape toate aveau părul tăiat scurt. Când plecase, numai fetiţele sau fetele de moravuri uşoare purtau părul scurt. Toate purtau sweatere şi bluze cu gulerul rotund, olandez. Aşa era moda. Îi plăcea să le privească de pe veranda dinspre stradă cum se plimbau pe celălalt trotuar. Îi plăcea să se uite la ele cum se plimbă în umbra copacilor. Îi plăceau gulerele lor olandeze, care se vedeau pe deasupra sweaterelor. Îi plăceau ciorapii lor de mătase şi pantofii lor cu tocuri joase. Îi plăcea cum erau pieptănate şi cum mergeau.

Când se plimba prin oraş, fetele nu-l prea atrăgeau. Nu-i plăceau când le vedea în cofetăria Grecului. De fapt nici. nu prea le dorea. Erau prea

complicate. La mijloc era însă altceva. Vag, ar fi vrut să aibă o prietenă, dar nu voia să lupte ca să şi-o câştige. I-ar fi plăcut să aibă o prietenă, dar nu voia să-şi piardă prea multă vreme ca s-o cucerească. Nu voia să se bage în tot felul de intrigi şi manevre diplomatice. Nu voia să fie obligat să facă curte. Nu mai voia să spună minciuni. Nu făcea.

Nu voia să accepte niciun fel de urmări. Nu voia să mai ştie de ele. Voia să trăiască de aci înainte fără niciun fel de urmări. Şi de fapt nici nu simţea nevoia să aibă o prietenă. Treaba asta o învăţase în armată. Era cu totul normal să zici că nu mai poţi trăi fără o fată. Mai toţi spuneau asta. Dar nu era adevărat. N-aveai nevoie de nicio fată. Aici era tot hazul. Mai întâi venea unul şi se lăuda că fetele nu-i spun nimic, că nu se gândeşte la ele niciodată şi că-l lasă absolut rece. Apoi venea altul şi se lăuda că nu se poate lipsi de ele, că are nevoie de ele mereu şi că fără o fată în pat nu poate trăi. Totul era însă o minciună. Şi într-un caz, şi într-altul. N-aveai nevoie de nicio fată dacă nu te gândeai la asta. Treaba asta o învăţase în armată. Şi apoi, mai devreme sau mai târziu, tot te alegeai cu una. Când eşti copt pentru aşa ceva, găseşti una întotdeauna; Nu trebuie să te gândeşti cum o să fie. Mai devreme sau mai târziu, vine şi asta. Treaba asta o învăţase în armată.

Fireşte că i-ar fi plăcut să aibă o prietenă dacă ar fi venit la el şi n-ar fi vrut să stea de vorbă. Dar aici, acasă, totul era prea complicat. Ştia că n-ar mai fi putut încerca asta niciodată. Nu merita nicio osteneală. Asta era cu franţuzoaicele sau cu nemţoaicele. Nu era nevoie de atâta pălăvrăgeală. Nici nu puteai vorbi prea mult şi nici n-aveai nevoie să vorbeşti. Totul era simplu şi te-nţelegeai de minune. Se gândi cum fusese în Franţa şi apoi se apucă să se gândească şi cum a fost în Germania. În general, în Germania îi plăcuse mai mult. Nu voise să plece din Germania. Nu voia să

se întoarcă acasă. Şi totuşi, venise acasă. Şedea pe veranda dinspre stradă.

Îi plăceau fetele care se plimbau pe celălalt trotuar, îi plăceau cum arată mai mult decât oricare franţuzoaică sau nemţoaică. Dar lumea în care trăiau ele nu era şi lumea lui. I-ar fi plăcut să fie prieten cu una dintre ele. Dar nu făcea să încerci aşa ceva. Şi erau atât de drăguţe. Îi plăceau cum arată. Îl atrăgeau. Dar nu suporta pălăvrăgeala. Nu o dorea în mod deosebit pe vreuna dintre ele. Îi plăcea totuşi să le privească. Nu, nu face. Nu acuma, când lucrurile încep iar să fie cum trebuie.

Şedea acolo pe verandă şi citea o carte despre război. Era o lucrare de istorie, în care se vorbea despre toate luptele la care luase şi el parte. Nu mai citise până atunci o carte atât de pasionantă. I-ar fi plăcut să aibă mai multe hărţi. Un sentiment plăcut îl năpădi la gândul lucrărilor de istorie cu hărţi la scară mare pe care avea să le citească de acum înainte. Acum învăţa şi el cu adevărat ce e războiul. Fusese un soldat cum scrie la carte. Asta era totuşi altceva.

Într-o dimineaţă, la vreo lună după ce se-ntorsese acasă, maică-sa intră în camera lui şi se aşeza pe pat. Îşi tot netezea şorţul.

— Aseară am vorbit cu tatăl tău, Harold, zise ea, şi e cu totul de acord să-ţi dea maşina ca să te plimbi cu ea serile.

— Daa? făcu Krebs pe jumătate treaz. Să mă plimb cu maşina? Daa?

— Da. Tatăl tău se gândea mai demult că ai putea lua maşina când vrei să te plimbi seara prin oraş, dar de vorbit am vorbit doar aseară.

— Pariez că tu ai împins s-o facă, spuse Krebs.

— Nu. Dimpotrivă, tatăl tău mi-a propus să discutăm despre această chestiune.

— Daa? Pariez totuşi că tu l-ai hotărât s-o facă, zise Krebs, şi se ridică în capul oaselor.

— Nu cobori să-ţi iei micul dejun, Harold? îl întrebă maică-sa.

— Mă-mbrac şi vin.

Maică-sa plecă, şi în timp ce se spăla, se bărbierea şi se îmbrăca pentru a coborî în sufragerie să-şi ia micul dejun, o auzi prăjind ceva la bucătărie.

Mânca, şi soră-sa îi aduse corespondenţa.

— Iată-l şi pe Hare. Ce ţi s-a întâmplat, Somnorilă? De ce te-ai mai sculat?

Krebs o privi lung. O iubea. Era sora la care ţinea cel mai mult.

— Ai ziarul de azi? o întrebă el.

Fata îi dădu *The Kansas City Star,* şi Krebs scoase banderola de hârtie cafenie şi deschise ziarul la pagina sportivă. Îl îndoi şi-l rezemă de cana cu apă, punând farfuria cu fiertura de cereale în faţă, ca să-l ţină drept. Aşa îl putea citi în timp ce mânca.

— Harold, se ivi maică-sa în pragul bucătăriei, Harold, te rog să nu boţeşti ziarul. Tatăl tău nu poate citi ziarul dacă-i boţit.

— N-o să-l boţesc, zise Krebs.

Sora sa se aşezase la masă şi se uita la el cum citeşte.

— După amiază jucăm *baseball* pe pajiştea şcolii, îi zise ea. Eu-s la aruncat.

— Grozav, zise Krebs. Şi eşti în formă?

— Arunc mai bine decât mulţi băieţi. Şi la toţi le zic că tu m-ai învăţat. Celelalte fete nu fac prea multe parale.

— Zău?

— Le-am zis fetelor că eşti drăguţul meu. Nu-i aşa că eşti drăguţul meu, Hare?

— Mai e vorbă?

Şi nu se poate ca fratele să-ţi fie drăguţ, pur şi simplu pentru că ţi-e frate?

— Ştiu şi eu?

— Trebuie să ştii. Dacă aş fi de ajuns de mare şi ai vrea, n-ai putea să fii drăguţul meu?

— Desigur. Gata, eşti drăguţa mea.

— Chiar sunt drăguţa ta?

— Desigur.

— Mă iubeşti?

— Ohoho.

— Şi o să mă iubeşti întotdeauna?

— Fireşte.

— Vii să mă vezi jucând *baseball?*

— Poate.

— O, Hare, nu mă iubeşti. Dacă m-ai iubi, ai ţine să vii să mă vezi cum joc.

Mama lui Krebs intră în sufragerie. Venea din bucătărie, aducând o farfurie cu două ochiuri cu costiţă şi o farfurie cu colţunaşi umpluţi cu hrişcă.

— Du-te, Helen, zise ea. Vreau să vorbesc cu Harold.

Puse farfuria cu ochiuri în faţa lui Krebs şi aduse o cană cu sirop de arţar pentru colţunaşi. Apoi se aşeză la masă, în faţa lui Krebs.

— Ce-ar fi, Harold, să laşi puţin ziarul deoparte?

Krebs împături ziarul şi-l puse deoparte.

— Te-ai hotărât ce ai de gând să faci, Harold? îl întrebă maică-sa, scoţându-şi ochelarii de pe nas.

— Nu, zise Krebs.

— Nu crezi c-ar fi timpul s-o faci?

Maică-sa nu-i vorbea din meschinărie, ci părea într-adevăr să fie necăjită.

— Nu m-am gândit la asta, zise Krebs.

— Dumnezeu are de lucru pentru fiecare om, spuse maică-sa. În împărăţia Lui nu-i loc pentru cei ce trândăvesc.

— Eu nu trăiesc în împărăţia Lui.

— Toţi trăim în împărăţia Lui.

Încurcat, Krebs se-nfurie, ca de obicei.

— M-am frământat atât de mult din cauza ta, Harold, continuă maică-sa. Ştiu că te-au încercat multe ispite şi ştiu cât de slabi sunt bărbaţii. Îmi aduc aminte ce ne povestea iubitul tău bunic, tatăl meu, despre războiul civil[43], şi de aceea m-am rugat pentru tine. Mă rog pentru tine, Harold, toată ziua.

Krebs se uita la costiţa grasă care se sleia în farfurie.

— Şi tatăl tău e necăjit, continuă maică-sa. I se pare că nu mai ai niciun fel de ambiţie, că n-ai niciun scop în viaţă. Charley Simmons, care-i de vârsta ta, are o slujbă bună, şi în curând o să se căsătorească. Toţi băieţii s-au aranjat, toţi vor să ajungă undeva şi-ţi poţi da seama şi tu că băieţi ca Simmons vor face, fără îndoială, cinste societăţii.

Krebs tăcea.

— Nu te uita aşa la mine, Harold, îi spuse maică-sa. Ştii că te iubim şi-ţi spun lucrurile astea numai spre binele tău. Tatăl tău nu vrea să-ţi stânjenească libertatea. El e de părere că ar trebui să ai voie să conduci maşina. Dacă ai vrea să te plimbi cu maşina cu vreo fată drăguţă, nu ne-ar face decât plăcere. Vrem să te bucuri de viaţă. Dar trebuie să te hotărăşti, Harold, să te apuci de lucru. Tatăl tău n-are nicio preferinţă. Cum spune el, orice muncă este onorabilă. Dar trebuie să începi prin a face ceva. M-a rugat pe mine să-ţi vorbesc în dimineaţa asta, şi după aceea poţi să te duci să vorbeşti cu el la birou.

— Asta-i tot? zise Krebs.

— Da. Nu o iubeşti pe mama ta, dragul meu băiat?

— Nu, zise Krebs.

Din cealaltă parte a mesei, maică-sa se uită lung la el. Ochii îi străluceau. Începu să plângă.

— Nu iubesc pe nimeni, spuse Krebs.

N-avea niciun rost. Nici nu putea să-i spună, nici nu putea s-o facă să-nţeleagă despre ce e vorba. Făcuse o prostie că-i spusese ce i-a spus. O jignise numai. Se duse la ea şi o luă de braţ. Plângea cu capul în mâini.

— N-am vrut să spun asta, zise el. Mă supărase numai ceva. N-am vrut să spun că nu te iubesc.

— Mama lui continua să plângă. Krebs o luă după umeri.

— Nu mă crezi, mamă?

Mama lui clătină din cap.

— Te rog, te rog, mamă. Te rog, crede-mă.

— Bine, spuse maică-sa cu glasul întretăiat de plâns. Îşi ridică ochii spre el. Te cred, Harold.

Krebs o sărută pe cap. Mama se-ntoarse spre el.

— Sunt mama ta, zise ea. Când erai mic de tot te-am purtat lângă inima mea.

Lui Krebs i se făcu rău şi-l năpădi o senzaţie vagă de greaţă.

— Ştiu, mămico, spuse el. Am să-ncerc să fiu pentru tine un fiu bun.

— Nu vrei să-ngenunchem şi să te rogi împreună cu mine, Harold?

Îngenunchează lângă masa din sufragerie, şi mama lui Krebs începu să se roage.

— Hai, roagă-te şi tu, Harold, îl îndemnă ea.

— Nu pot, zise Krebs.

— Încearcă, Harold.

— Nu pot.

— Vrei să mă rog eu pentru tine?

— Da.

Aşa că maică-sa se rugă pentru el, şi după aceea se ridicară de jos şi Krebs o sărută pe maică-sa şi plecă de acasă. Încercase să se ferească de toate complicaţiile astea. Şi totuşi, nimic din toată povestea asta nu-l mişcase. Îi păruse rău că maică-sa se necăjeşte atâta, şi de aceea o minţise. Avea să plece la Kansas City să-şi caute o slujbă, şi atunci o să fie mulţumită. Poate c-o să-i mai facă o scenă înainte de a pleca. N-o să se mai ducă pe la taică-său la birou. De data asta o s-o lase baltă. Voia să ducă o viaţă lipsită de orice complicaţii. Şi era cât pe-aci să reuşească. Acuma însă totul se terminase. O să se ducă s-o vadă pe Helen jucând *baseball* pe pajiştea şcolii.

O OPERAŢIE SIMPLĂ[{44}]

De partea cealaltă a văii Ebrului se înălţau munţii albi şi prelungi. De partea asta nu se simţea niciun pic de răcoare, nu se zărea niciun copac, iar gara dintre cele două linii de cale ferată se afla în plin soare. Un petic de umbră caldă se lungea pe după clădirea gării, şi în faţa uşii deschise a bufetului atârna o perdea din mărgele de bambus, ca să nu intre muştele. Americanul şi fata şedeau la o masă, afară la umbră. Era o căldură înăbuşitoare, şi expresul de Barcelona trebuia să sosească peste patruzeci de minute. Oprea două minute în haltă şi apoi pleca mai departe, spre Madrid.

— Ce-am putea bea? întrebă fata.

Îşi scosese pălăria şi o pusese pe masă.

— E tare cald, zise bărbatul.

— Să bem o bere.

— *Dos cervezas*[{45}] spuse bărbatul prin perdea.

— Mari? întrebă din uşă o femeie.

— Da, două mari.

Femeia aduse două pahare cu bere şi două suporturi de pâslă. Puse suporturile şi paharele de bere pe masă şi se uită la cei doi. Fata privea înspre lanţul de munţi. În lumina soarelui, munţii erau albi, iar pământul, uscat şi cenuşiu.

— Parc-ar fi nişte elefanţi albi, spuse ea.

— N-am văzut niciodată aşa ceva, zise omul, şi-şi bău berea.

— Eram sigură că n-ai văzut.

— Aş fi putut totuşi să văd. Aşa că siguranţa ta nu dovedeşte nimic.

Fata se uită la perdeaua de mărgele.

— E scris ceva pe ea. Ce scrie?

— „Anis del Toro”. Numele unei băuturi.

— Ce-ar fi să vedem ce gust are?

— Chelner, strigă bărbatul prin perdea. Femeia veni la ei.

— Patru *reales*[46], zise ea.

— Dă-ne două „Anis del Toro”.

— Cu apă?

— Să-i pună şi apă?

— Nu ştiu, spuse fata. E bun cu apa?

— E foarte bun.

— Cu apă? întrebă femeia.

— Da, cu apă.

— Are gust de mentă, zise fata, şi puse paharul pe masă.

— Aşa se-ntâmplă cu toate.

— Da, zise fata. Toate au gust de mentă. Mai ales lucrurile pe care le-ai aşteptat multă vreme; cum ar fi absintul de pildă.

— Oh, termină odată.

— Tu ai început, zise fata. Eu mă amuzam. Mă distram de minune.

— Bine, atunci, hai să încercăm să ne distrăm.

— Foarte bine. Asta şi-ncercam. Ziceam că munţii arată ca nişte elefanţi albi. Nu-i o idee deşteaptă?

— Este.

— Am vrut să văd şi eu ce gust are băutura asta nouă. Că asta-i cam tot ce facem… ne uităm în jurul nostru şi bem mereu alte băuturi.

— Să zicem.

Fata se uită înspre munţi.

— Ce munţi frumoşi, zise ea. De fapt, nu prea arată a elefanţi albi. Mă gândeam mai ales la culoarea pielii lor, aşa cum se vede printre copaci.

— Mai bem ceva?

— Da.

O adiere caldă împinse spre masă şirurile de mărgele.

— Berea e bună şi rece, spuse bărbatul.

— Ce plăcut e, zise fata.

— De fapt e o operaţie grozav de simplă, Jig, zise bărbatul. Şi de fapt nici nu e operaţie.

Fata se uită în jos, la pământul în care se înfundau picioarele mesei.

— Ştiam că n-ai să te opui, Jig. Nici nu e cine ştie ce. Îţi suflă numai aer înăuntru.

Fata nu zicea nimic.

— O să merg cu tine şi-o să stau tot timpul cu tine. Ţi se suflă numai aer înăuntru, şi după aceea totul e perfect normal.

— Şi după aceea ce-o să facem?

— După aceea o să ne, simţim foarte bine. Ca şi până acuma.

— Şi ce te face să crezi asta?

— Păi ăsta e singurul lucru care ne chinuie. Singurul lucru care ne face să nu fim fericiţi.

Fata se uită la perdeaua de mărgele, întinse mâna şi apucă două şiraguri de mărgele.

— Şi crezi că după aceea o să ne simţim iar bine şi o să fim iar fericiţi?

— Sunt convins c-aşa o să fie. N-ai de ce să-ţi fie teamă. Am cunoscut o mulţime de oameni care au făcut treaba asta.

— Şi eu, zise fata. Şi după aceea au fost cu toţii cum nu se poate mai fericiţi.

— Bine, spuse bărbatul, dacă nu vrei s-o faci nu te sileşte nimeni. Dacă nu vrei, nu te oblig. Ştiu însă că e un lucru foarte simplu.

— Şi chiar vrei s-o fac?

— Cred că e cel mai bun lucru pe care l-ai putea face. Dar nu ţin s-o faci dacă într-adevăr nu vrei.

— Şi dacă o fac, ai să fii fericit şi totul va fi ca şi până acuma şi ai să mă iubeşti?

— Dar te iubesc şi acuma. Ştii bine că te iubesc.

— Ştiu. Dar dacă o fac, o să-ţi placă să spun că munţii seamănă cu nişte elefanţi albi?

— O să-mi placă foarte mult. Îmi place şi-acuma, dar nu pot să mă gândesc la asta. Ştii cum sunt când sunt necăjit.

— Şi dacă o fac, n-ai să mai fi necăjit?

— Din pricina asta n-am să fiu necăjit, pentru că e un lucru foarte simplu.

— Atunci, o fac. Pentru că mie mi-e totuna.

— Ce vrei să spui?

— Puţin îmi pasă ce se întâmplă cu mine.

— Ei bine, mie îmi pasă.

— O, da. Dar mie nu-mi pasă. Şi-am s-o fac, şi totul va fi bine şi frumos.

— Dacă lucrurile stau aşa, atunci nu vreau s-o faci.

Fata se ridică şi se duse spre celălalt capăt al peronului. Pe malul celălalt, de-a lungul Ebrului, se vedeau lanuri de grâu şi copaci. Departe, departe, dincolo de fluviu, se-nălţau munţii. Umbra unui nor trecu peste lanurile de grâu, şi fata se uita printre copaci la apa fluviului.

— Şi când te gândeşti că ne-am putea bucura de toate lucrurile astea, spuse ea. Şi când te gândeşti că ne-am putea bucura de toate şi că pe zi ce trece facem totul ca lucrul ăsta să fie din ce în ce mai puţin posibil.

— Ce-ai zis?

— Ziceam că ne-am putea bucura de toate.

— Ne putem bucura de toate.

— Nu, nu putem.

— Putem să ne bucurăm de tot ce există pe lume.

— Nu, nu putem.

— Putem merge oriunde.

— Nu, nu putem. Lumea nu mai e a noastră.

— Ba e a noastră.

— Nu, nu e. Şi odată ce ţi-au luat-o, nu ţi-o mai dau înapoi niciodată.

— Da, dar nu ne-a luat-o nimeni.

— Bine, aşteaptă şi-ai să vezi.

— Vino înapoi la umbră, zise el N-are rost să te superi în halul ăsta.

— Nu mă supăr deloc, spuse fata. Ştiu numai cum arată lucrurile.

— Nu vreau să faci niciun lucru pe care să-l regreţi după aceea…

— Sau care să-mi facă rău, îl întrerupse fata. Ştiu. Ce-ar fi să mai bem o bere?

— Bem. Dar trebuie să-ţi dai seama că…

— Îmi dau seama, zise fata. N-am putea să tăcem oleacă?

Şedeau la masă, şi fata privea munţii de dincolo de coasta pustie a văii, iar bărbatul se uită întâi spre ea şi apoi spre masă.

— Trebuie să-ţi dai seama, zise el, că nu ţin s-o faci dacă nu vrei. Sunt cu totul de acord să accept această idee dacă ţie-ţi spune ceva.

— Şi ţie nu-ţi spune nimic? Am putea foarte bine să ne înţelegem ca şi până acum.

— Fireşte că-mi spune. Dar eu nu vreau pe nimeni altcineva decât pe tine. Pe nimeni altcineva. Şi ştiu că e un lucru foarte simplu.

— Da, tu ştii că e foarte simplu.

— Poţi spune ce vrei, dar eu ştiu asta bine.

— N-ai vrea să faci ceva pentru mine?

— Pentru tine sunt în stare să fac orice.

— Atunci, n-ai vrea te rog te rog te rog te rog te rog te rog te rog să taci?

Bărbatul tăcu şi-şi îndreptă privirea spre bagajele aşezate lângă zidul gării. Pe valize erau lipite etichetele tuturor hotelurilor în care-şi petrecuseră nopţile.

— Dar eu nu vreau s-o faci, zise el. Mi-e totuna dacă o faci sau nu.

— Să ştii că ţip, zise fata.

Femeia se ivi de după perdea cu două pahare de bere, pe care le puse pe suporturile de pâslă umede.

— Trenul soseşte în cinci minute, spuse ea în spaniolă.

— Ce-a zis? întrebă fata.

— Că trenul soseşte în cinci minute.

Fata îi zâmbi femeii, ca să-i mulţumească.

— Ar fi bine să duc bagajele pe celălalt peron, zise bărbatul.

Fata-i zâmbi.

— Bine. După aceea vino să ne terminăm berea.

Bărbatul luă cele două valize grele, străbătu peronul, ocoli clădirea gării şi le aşează pe peronul opus. Apoi se uită în lungul liniei, să vadă dacă vine trenul, Dar nu se zărea nimic.

Întorcându-se, trecu prin sala bufetului, în care oamenii stăteau şi beau aşteptând trenul. Bău un *anis* la bar şi se uită în jur. Oamenii aşteptau liniştiţi trenul. Ieşi, dând la o parte perdeaua de mărgele. Fata şedea la masă şi-i zâmbi.

— Te simţi, mai bine?

— Excelent. N-am nimic. Mă simt excelent.

UCIGAŞII

Uşa restaurantului lui Henry se deschise, şi doi bărbaţi intrară în local. Se aşezară în faţa barului.

— Ce doriţi? îi întrebă George.

— Nu ştiu, spuse unul dintre cei doi. Al, tu ce-ai vrea să mănânci?

— Nu ştiu, zise Al. Nu ştiu ce-aş vrea să mănânc.

Afară se-ntuneca. În faţa vitrinei se aprinse un felinar. Cei doi bărbaţi aşezaţi în faţa barului se uitau peste lista de mâncare. De la celălalt capăt al barului, Nick Adams îi privea. Vorbea cu George când intraseră cei doi.

— Mie să-mi dai un filé de porc cu sos de mere şi cartofi piure, zise primul.

— Încă nu-i gata.

— Atunci, de ce dracu îl mai puneţi pe listă?

— Fileul e pentru masa de seară. La ora şase vi-l pot servi.

George se uită la ceasul de pe peretele din spatele barului.

— E abia cinci.

— Ceasul arată cinci şi douăzeci, spuse cel de-al doilea.

— Merge înainte cu douăzeci de minute.

— Ducă-se dracului de ceas, zise primul. Ce-ai de mâncare?

— Vă pot servi gustări de tot felul, spuse George. Ochiuri cu şuncă, ochiuri cu costiţă, ficat cu costiţă sau un cotlet.

— Mie dă-mi nişte crochete de pui cu mazăre verde, sos *crème* şi cartofi piuré.

— Şi asta-i tot pentru masa de seară.

— Vasăzică, tot ce vrem să mâncăm e pentru masa de seară? Aşa se lucrează pe-aici?

— Vă pot servi ochiuri cu şuncă, ochiuri cu costiţă, ficat…

— Mie dă-mi ochiuri cu şuncă, zise omul căruia celălalt îi spusese Al.

Purta pălărie tare şi un pardesiu negru, încheiat la două rânduri. Avea o faţă mică şi albă şi-şi ţinea buzele strânse. La gât avea un fular de mătase şi purta mănuşi.

— Mie să-mi dai nişte ochiuri cu costiţă, spuse cel de-al doilea.

Era cam de aceeaşi statură ca şi Al. Nu semănau la faţă, dar erau îmbrăcaţi ca doi gemeni. Amândoi purtau pardesie puţin cam prea strânse pe corp.

Şedeau aplecaţi cu pieptul înainte şi cu coatele rezemate pe bar.

— Ce-ai de băut?

— Bere argintie, *bevo* şi *ginger ale*[47].

— Te-am întrebat ce-ai de *băut.*

— Ce v-am spus.

— Vesel mai e şi oraşul ăsta, spuse celălalt. Şi cum îi spune?

— Summit.

— Ai auzit vreodată vorbindu-se de oraşul ăsta? îl întrebă Al pe amicul lui.

— Nu, zise amicul.

— Şi seara ce faceţi pe-aici? întrebă Al.

— Iau masa de seară, îi spuse amicul lui. Vin aici şi iau cu toţii faimoasa masă de seară.

— Aşa e, zise George.

— Şi după tine, e bine aşa, nu? îl întrebă Al pe George.

— Desigur.

— Şi te-i fi crezând un şmecher, nu?

— Desigur.

— Ei bine, nu eşti, zise cel de-al doilea. Al, tu ce crezi?

— E un bleg, spuse Al. Se întoarse spre Nick. Cum te cheamă?

— Adams.

— Alt şmecher, zise Al. Nu-i aşa, Max, că e şmecher?

— Oraşul ăsta e plin de şmecheri, zise Max. George puse pe bar cele două farfurii, una cu ochiuri cu şuncă, alta cu ochiuri cu costiţă. Alături puse două farfurioare cu cartofi prăjiţi şi închise ghişeul dinspre bucătărie.

— Care-i a ta? întrebă Al.

— Ai şi uitat?

— Ochiuri cu şuncă.

— Aşa, băiatule, zise Max.

Se aplecă şi luă farfuria cu ochiuri cu şuncă. Amândoi mâncau cu mănuşile pe mână. George se uita la ei cum mănâncă.

— Şi la ce te chiorăşti aşa? îl întrebă Max pe George.

— La nimic.

— Pe dracu. Te chiorai la mine.

— Poate că băiatu' a vrut să glumească, Max, spuse Al.

George râse.

— *Tu* să nu râzi, îi zise Max. Mă-nţelegi? *Tu* n-ai dreptul să râzi.

— Bine, zise George.

— Şi lui i se pare că e bine, se-ntoarse Max spre Al. I se pare că-i bine. Asta-i bună.

— Ce să mai vorbim, e un om cu păreri, zise Al. Continuară să mănânce.

— Şi cum îl cheamă pe şmecheru' de la capătul barului? îl întrebă Al pe Max.

— Hei, şmechere, îi zise Max lui Nick. Ia treci după bar lângă amicul tău.

— Da de ce? întrebă Nick.

— Aşa.

— Treci mai bine după bar, măi băiete, zise Al.

Nick trecu după bar.

— Da’ de ce? întrebă George.

— Nu te priveşte pe tine, zise Al. Cine-i în bucătărie?

— Negrul.

— Cine-i ăsta, negrul?

— Negrul care găteşte mâncarea.

— Spune-i să vină aici.

— Ce ţi-a venit?

— Spune-i să vină aici.

— Dar unde crezi că te afli?

— Ştim al dracului de bine unde ne aflăm, zise omul căruia i se spunea Max. Avem noi mutre de proşti?

— Hai, că vorbeşti prostii, îi zise Al. Ce dracu te-ai apucat să discuţi cu mucosu’ ăsta? Ia ascultă, îi spuse el lui George, zi-i negrului să vină aici.

— Ce vreţi să-i faceţi?

— Nimic. Pune-ţi căpăţâna la treabă, băiete. Ce să-i facem unui negru?

George deschise ghişeul dinspre bucătărie.

— Sam, zise el. Vino o clipă aici.

Uşa bucătăriei se deschise, şi negrul intră în restaurant.

— Ce este? întrebă el.

Cei doi oameni de după bar îi aruncară o privire.

— Nimic, cioroiule. Stai acolo, zise Al.

În picioare, cu şorţul încins pe dinainte, Sam, negrul, se uită la cei doi oameni din faţa barului.

— Da, domnule, zise el.

Al coborî de pe scaun[48].

— Eu o să mă duc în bucătărie cu negrul şi cu şmecherul ăstălalt, zise el. Hai, cară-te-n bucătărie, cioroiule. Şi tu, şmechere.

Al se duse după Nick şi după Sam, bucătarul, în bucătărie. Uşa se-nchise după ei. Numitul Max şedea în faţa lui George. Nu se uita la el, ci la oglinda prelungă din spatele barului. Localul fusese transformat din bar în restaurant.

— Şi-acuma, şmechere, zise Max uitându-se în oglindă, de ce taci?

— Ce-nseamnă toată povestea asta?

— Hei, Al, strigă Max, şmecherul ăsta de-aici vrea să ştie ce-nseamnă toată povestea asta.

— Şi de ce nu-i spui? se auzi glasul lui Al din bucătărie.

— Şi tu ce crezi c-o fi însemnând toată povestea asta?

— Nu ştiu.

— Dar ce crezi?

Max se uita întruna în oglindă.

— Mai bine n-aş spune.

— Hei, Al, şmecherul ăsta zice că mai bine n-ar spune ce crede că-nseamnă toată povestea asta.

— Bine, am auzit, zise Al din bucătărie.

Ridicase micul oblon al ghişeului şi-l proptise cu un borcan de sos de tomate.

— Ascultă aici, şmechere, îi zise el din bucătărie lui George. Dă-te ceva mai încolo, şi tu, Max, treci ceva mai la stânga.

Parcă era un fotograf care se pregătea să facă o poză.

— Ia zi, şmechere, spuse Max. Şi acuma ce crezi c-o să se-ntâmple?

George tăcu.

— O să-ţi spun eu. O să-l curăţăm pe-un suedez. Cunoşti cumva un suedez solid cu numele de Ole Andreson?

— Da.

— Vine aici să mănânce în fiecare seară, nu-i aşa?

— Câteodată vine.

— Pe la şase, nu?

— Dacă vine.

— Asta ştim, şmechere, zise Max. Altceva mai ştii? Te duci vreodată la cinema?

— Câteodată.

— Ar trebui să te duci mai des. Unui şmecher ca tine, cinematograful i-ar prinde bine.

— De ce vreţi să-l omorâţi pe Ole Andreson? Ce v-a făcut?

— Nici n-a avut când să ne facă ceva. Nu ne-a văzut niciodată la faţă.

— Şi-o să ne vadă doar o singură dată, zise Al din bucătărie.

— Atunci, de ce vreţi să-l omorâţi? întrebă George.

— O să-l omorâm ca să-i facem un serviciu unui prieten. Chiar aşa, şmechere, ca să facem un serviciu unui prieten.

— Gura, zise Al din bucătărie. Vorbeşti al dracului de mult.

— Păi, ca să-l distrez pe şmecheru' ăsta. Nu-i aşa?

— Vorbeşti al dracului de mult, zise Al. Negrul şi şmecherul meu se distrează singuri. I-am legat ca pe două călugăriţe.

— Vrei să zici c-ai fost la vreo mânăstire?

— Mai ştii?

— Ai fost. Poate la vreo sinagogă.

George se uită la ceas.

— Dacă vine cineva îi spui că bucătarul e plecat, şi dacă nu se lasă păgubaş, îi spui că te duci tu să găteşti. Ai înţeles, şmechere?

— Bine, am înţeles, zise George. Şi după aceea ce-o să faceţi cu noi?

— Depinde, zise Max. Asta nu se poate şti niciodată dinainte.

George se uită la ceas. Era şase şi-un sfert. Uşa dinspre stradă se deschise. Un vatman intră în restaurant.

— Hello, George, zise el. Pot să mănânc ceva?

— Sam e plecat, spuse George. Se-ntoarce. Într-o jumătate de ceas.

— Atunci, mă duc în altă parte, zise vatmanul.

George se uită la ceas. Era şase şi douăzeci.

— Mi-ai plăcut, băiete, zise Max. Eşti un adevărat *gentleman.*

— Ştia că-i zbor creierii, spuse Al din bucătărie.

— Nu, zise Max. Nu din cauza asta. Aşa e el. E un băiat drăguţ, îmi place.

La şase şi cincizeci şi cinci de minute, George spuse:

— Nu mai vine.

Între timp, intraseră în restaurant încă doi clienţi. Prima dată, George se duse în bucătărie şi făcu un sandvici cu ouă cu şuncă pentru un om care voia să-l ia cu el la drum. În bucătărie, Al, cu pălăria tare, dată pe ceafă, şedea lângă ghişeu pe-un scaun de spătarul căruia se rezema ţeava retezată a unei puşti de vânătoare. Pe jos, într-un colţ, Nick şi cu bucătarul şedeau legaţi spate-n spate, în gură cu câte-un căluş făcut dintr-un şervet. George făcu sandviciul, îl înveli în hârtie pergament, îl puse într-o pungă, îl aduse în local, şi omul plăti şi plecă.

— Şmecheru' ăsta se pricepe la toate, zise Max. Ştie să gătească, şi multe alte lucruri. O s-o faci fericită, băiete, pe fata pe care-ai s-o iei de nevastă.

— Daa? făcu George. Amicul vostru Ole Andreson n-are de gând să vină.

— Îi mai dăm zece minute, zise Max.

Max se uita atent la oglindă şi la ceas. Acele ceasului arătară ora şapte, şi apoi şapte şi cinci minute.

— Hai, Al, zise Max. Să mergem. Nu mai vine.

— Să-i mai dăm cinci minute, zise Al din bucătărie.

În aceste cinci minute intră în local un alt client, şi George îi spuse că bucătarul e bolnav.

— Atunci, ce dracuț nu angajaţi un altul? întrebă omul. Păi ce-i aici, nu restaurant?

Plecă.

Hai, Al, zise Max.

— Ce facem cu cei doi şmecheri şi cu cioroiul ăla?

— Lasă-i în pace.

— Crezi că-i bine aşa?

— Da. Gata, am terminat cu povestea asta.

— Mie nu-mi place treaba asta, zise Al. Treabă de mântuială. Vorbeşti prea mult.

— Ei, şi ce? zise Max. Trebuie să ne mai şi distrăm, nu?

— Totuşi, vorbeşti prea mult, spuse Al.

Ieşi din bucătărie. Ţeava retezată a puştii de vânătoare îi umfla uşor pieptul pardesiului, prea strâmt. Îşi netezi pardesiul cu mâinile înmănuşate.

— Sal'tare, băiete, îi zise el lui George. Ai un noroc chior.

— Asta aşa e, zise Max. Ar trebui să joci la curse, băiete.

Cei doi ieşiră din local. George se uită după ei, urmărindu-i cu privirea prin vitrină, cum trec pe sub felinar şi traversează strada. Cu pardesiele lor strâmte şi cu pălăriile tari, aveau aerul unor actori de revistă. George se duse la bucătărie şi-i dezlegă pe Nick şi pe bucătar.

— Mie mi-ajunge povestea asta, zise Sam, bucătarul. Mi-ajunge.

Nick se sculă de jos. Pentru prima dată i se pusese un căluş în gură.

— Ei, făcu el. Ce dracu' a mai fost şi asta?

Încerca s-o facă pe curajosul.

— Voiau să-l omoare pe Ole Andreson, zise George. Voiau să-l împuşte dacă venea să ia masa.

— Pe Ole Andreson?

— Da, da.

Bucătarul îşi pipăia colţurile gurii cu degetul cel mare.

— Au plecat? întrebă el.

— Mda, zise George. Au plecat.

— Nu-mi place povestea asta, spuse bucătarul. Nu-mi place deloc.

— Ştii ce? îi spuse George lui Nick. Ar fi bine să te duci la Ole Andreson.

— Mă duc.

— Ar fi mai bine să nu te-amesteci în povestea asta, zise Sam, bucătarul. Mai bine ai sta deoparte.

— Dacă nu vrei, nu trebuie să te duci, zise George.

— Nu te băga în povestea asta, că n-o să iasă bine, zise Sam, bucătarul. Lasă-te păgubaş.

— Mă duc la el, îi zise Nick lui George. Unde stă?

Bucătarul le întoarse spatele.

— Tinerii ştiu întotdeauna mai bine ce trebuie să facă, spuse el.

— Stă în gazdă la Hirsch, îi zise George lui Nick.

— Mă duc acolo.

Afară, lumina felinarului strălucea printre ramurile desfrunzite ale unui copac. Nick o porni pe linia tramvaiului, şi la primul felinar coti pe o stradă laterală. A treia casă de pe stradă era pensiunea Hirsch. Nick urcă două trepte şi sună. O femeie se ivi în uşă.

— Ole Andreson e acasă?

— Vrei să-l vezi?

— Da, dacă e acasă.

Nick o urmă pe femeie, urcă scara, şi după aceea se opri la capătul coridorului. Femeia bătu în uşă.

— Cine-i acolo?

— E cineva care vrea să vă vadă, *Mr.* Andreson, zise femeia.

— Eu sunt, Nick Adams.

— Intră.

Nick deschise uşa şi intră în cameră. Ole Andreson stătea întins în pat, îmbrăcat. Fusese boxer de categorie grea şi era mai lung decât patul. Şedea culcat, cu capul rezemat pe două perne. Nu se uită la Nick.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Eram la „Henry”, începu Nick, şi au intrat doi tipi şi ne-au legat, pe mine şi pe bucătar, şi spuneau că o să te omoare.

Aşa cum vorbea, parcă era un fleac. Ole Andreson tăcea.

— Ne-au băgat în bucătărie, continuă Nick. Voiau să te-mpuşte când ai fi venit la cină.

Ole Andreson se uita la perete şi nu zicea nimic.

— George a fost de părere că ar fi bine să vin să-ţi spun ce-a fost.

— În chestia asta sunt cu mâinile legate, zise Ole Andreson.

— Să-ţi spun cum arătau.

— Nu vreau să ştiu cum arătau, zise Ole Andreson. Se uita la perete. Îţi mulţumesc că ai venit să-mi spui ce s-a întâmplat.

— Pentru nimic.

Nick se uita la omul acela voinic, care stătea lungit în pat.

— Nu vrei să mă duc s-anunţ poliţia?

— Nu. N-ajuta la nimic.

— Ţi-aş putea fi de folos cu ceva?

— Nu. Nimic nu-mi poate fi de folos.

— Poate că era numai o farsă.

— Nu, nu e o farsă.

Ole Andreson se întoarse cu faţa la perete.

— Ce e mai rău, spuse el vorbind spre perete, e că nu mă pot hotărî să ies din casă. Am stat în casă toată ziua.

— N-ai putea pleca din oraş?

— Nu, zise Ole Andreson. M-am săturat să tot alerg de colo până colo.

Se uită la perete.

— Acuma, nu mai e nimic de făcut.

— Şi nu se poate să aranjezi într-un fel lucrurile astea?

— Nu. Am scrântit-o. Vorbea cu acelaşi glas monoton. Nu mai e nimic de făcut. După câtva timp o să mă hotărăsc şi eu să ies din casă.

— Atunci, am plecat, mă duc la George, spuse Nick.

— La revedere, zise Ole Andreson fără să se uite la Nick. Îţi mulţumesc că ai venit.

Nick ieşi din cameră. Închise uşa şi-l mai văzu o dată pe Ole Andreson, cu hainele pe el, stând

lungit în pat şi uitându-se la perete.

Jos, gazda îi spuse:

— A stat închis în cameră toată ziua. Mi se pare că nu se simte bine. I-am zis: „Domnule Andreson, într-o zi frumoasă de toamnă cum e asta ar trebui să te duci să te plimbi”, dar el, nimic.

— Nu vrea să iasă din casă.

— Îmi pare rău că nu se simte bine, zise femeia. E un om tare cumsecade. Ştiţi, a fost boxer.

— Ştiu.

— N-ai zice, dacă n-ai vedea cum arată la faţă, spuse femeia.

Stăteau şi vorbeau în faţa uşii dinspre stradă.

— E un om foarte liniştit.

— Ei, bună seara, *Mrs.* Hirsch, spuse Nick.

— Eu nu sunt *Mrs.* Hirsch. Ea e proprietara casei. Eu sunt îngrijitoarea, *Mrs.* Bell.

— Atunci, bună seara, *Mrs.* Bell, zise Nick.

— Bună seara.

Nick ieşi pe strada cufundată în întuneric, ajunse la colţul unde era felinarul, şi apoi se îndreptă spre restaurantul lui Henry. George era înăuntru, la bar.

— L-ai văzut pe Ole?

— Da. Stă în cameră şi nu vrea să iasă din casă.

Când auzi glasul lui Nick, bucătarul deschise uşa dinspre bucătărie.

— Nici nu vreau să aud ce spui, zise el şi închise uşa la loc.

— I-ai spus ce-a fost? întrebă George.

— Desigur. I-am spus, dar el ştia totul.

— Şi ce-are de gând să facă?

— Nimic.

— O să-l omoare.

— Şi eu cred c-o să-l omoare.

— O fi fost amestecat în vreo afacere murdară la Chicago.

— După cât se pare, a fost.

— Păcătoasă poveste.

— Groaznică, zise Nick.

Tăcură amândoi. George luă un şervet şi şterse barul.

— Mă-ntreb ce-o fi făcut, zise Nick.

— O fi tras pe sfoară pe cineva. Pentru asta, la ei se omoară.

— Să ştii că plec din oraş, zise Nick.

— Da, zise George. Ai face foarte bine.

— Nu pot să mă-mpac cu gândul că stă în camera lui şi ştie ce-l aşteaptă. E prea groaznic.

— Mai bine, zise George, nu te-ai mai gândi la asta.

CHE TI DICE LA PATRIA?[{49}]

În primele ore ale dimineţii, şoseaua de piatră care străbătea trecătoarea era netedă şi încă neprăfuită. În vale se vedeau colinele, acoperite de stejari şi castani, şi departe, la orizont, marea. De cealaltă parte se înălţau munţii, cu crestele înzăpezite.

Ieşind din trecătoare am coborât printr-o regiune de păduri. La marginea drumului zăceau, grămadă, saci cu cărbuni de lemn, şi printre copaci se zăreau colibele cărbunarilor. Era într-o duminică, şi şoseaua când cobora, când urca, pierzând mereu din înălţime şi făcându-şi drum printre hăţişuri şi sate.

La marginea satelor se-ntindeau podgoriile. Câmpurile erau cafenii, şi butucii, deşi şi neîngrijiţi. Casele erau albe, şi bărbaţii, îmbrăcaţi în haine de duminică, jucau popice pe uliţă. Pe ridurile unora dintre case se căţărau crengi de peri, puse pe spaliere, ca nişte candelabre fixate de pereţii albi. Perii fuseseră stropiţi cu soluţie de piatră vânătă, şi pereţii caselor erau mânjiţi cu pete de un albastru-verzui, metalic. Viţa-de-vie creştea în mici poieni, care înconjurau satele, dincolo de ele începeau pădurile.

Într-un sat, cam la vreo douăzeci de kilometri mai sus de Spezia, dădurăm peste un grup de oameni care se adunaseră în piaţă, şi un tânăr, cu o valiză în mână, se apropie de maşină şi ne spuse să-l ducem până la Spezia.

— N-avem decât două locuri în maşină, şi amândouă sunt ocupate, i-am zis. Maşina noastră e un Ford de tip vechi.

— O să stau pe scara maşinii.

— O să-ţi fie greu.

— Nu-i nimic. Trebuie să merg la Spezia.

— Să-l luăm? îl întrebai pe Guy.

— După câte vezi, e hotărât să meargă, fie ce-o fi, zise Guy.

Prin ferăstruica maşinii, tânărul ne întinse un pachet.

— Aveţi grijă de asta, zise el.

Doi oameni îi legară valiza în spatele maşinii, deasupra valizelor noastre. Dădu mâna cu toţi cei de faţă şi ne spuse că pentru el, ca fascist şi ca om obişnuit să călătorească, nimic nu e greu, şi se urcă pe scara din partea stângă a maşinii, ţinându-se cu braţul drept trecut prin ferăstruică.

— Puteţi porni, zise el.

Oamenii din piaţă îi făcură semn cu mâna. Cu mâna liberă, el le răspunse.

— Ce-a zis? mă întrebă Guy.

— Că putem porni.

— Nu-i drăguţ? zise Guy.

Şoseaua mergea pe marginea unui râu. Dincolo de râu se înălţau munţii. Soarele topea bruma îngheţată pe firele de iarbă. Era frumos şi rece, şi prin geamul deschis aerul pătrundea în maşină.

— Crezi că-i place să stea acolo afară? mă-ntrebă Guy privind înaintea noastră pe şosea.

În lături nu se mai putea uita, fiindcă pasagerul nostru îi bloca vederea. Tânărul se profila într-o parte a maşinii ca figurile acelea de la prova vaselor. Îşi ridicase gulerul hainei şi-şi trăsese pălăria pe urechi, şi nasul părea să-i fi îngheţat, din cauza vântului.

— Cine ştie, poate că o să se sature să tot stea acolo, zise Guy. În partea aceea e cauciucul ăla prăpădit.

— A, dacă plesneşte, ne lasă-n pace, i-am zis. N-o să-şi murdărească el costumul de voiaj.

— N-am nimic cu el, zise Guy, numai că nu-mi place cum se apleacă la viraje.

Pădurile rămăseseră în urmă, şoseaua se depărtase de râu şi urca; radiatorul fierbea; tânărul se uita sâcâit şi bănuitor la aburii şi la apa aceea ruginie care ţâşnea din radiator; motorul hârâia; Guy apăsa cu amândouă picioarele pe pedala vitezei întâi, mereu mai sus, înapoi şi înainte, şi iar mai sus, şi în cele din urmă am ajuns pe platou. Hârâitul încetă, şi în liniştea aceea neaşteptată se auzi bolboroseala zgomotoasă a radiatorului. Eram pe creasta ultimei înălţimi de deasupra Speziei şi a mării. Şoseaua cobora în serpentine scurte, abia rotunjite. La cotituri, oaspetele nostru se apleca în afară, mai să tragă maşina greoaie după el.

— N-ai cum să-i spui să nu mai facă aşa. Instinctul lui de conservare acţionează.

— Marele instinct italian.

— Cel mai de seamă instinct italian.

Coboram de-a lungul serpentinelor, prin praful gros care se aşternea pe ramurile măslinilor. La picioarele noastre, de-a lungul mării, se desfăşura priveliştea Speziei. Apropiindu-se de oraş, şoseaua nu mai cobora. Pasagerul nostru îşi băgă capul pe ferăstruica maşinii.

— Aş vrea să mă opresc aici. – Opreşte, i-am spus lui Guy.

Am tras la marginea drumului. Tânărul coborî, se duse în spatele maşinii şi-şi luă valiza.

— Mă opresc aici, aşa că n-o să aveţi nicio complicaţie din cauză că aţi transportat pasageri. Pachetul meu.

Îi dădui pachetul. Băgă mâna în buzunar.

— Cât vă datorez?

— Nimic.

— Cum asta nimic?

— Ştiu eu cum, i-am zis.

— Atunci, mulţumesc, zise tânărul, nu „vă mulţumesc” sau „vă mulţumesc foarte mult”, sau „mii de mulţumiri”, formule care se foloseau altădată în Italia ori de câte ori îţi dădea cineva vreun mers al trenurilor sau îţi explica încotro s-o apuci.

Tânărul folosise cea mai simplă formulă: „mulţumesc”, şi se uită bănuitor după noi când Guy o porni. Îi făcui semn cu mâna. Era prea plin de importanţă ca să-mi răspundă. Ne continuarăm drumul spre Spezia.

— Iată un tânăr care o să ajungă departe în Italia, i-am zis lui Guy.

— În orice caz, spuse Guy, cu noi a şi făcut douăzeci de kilometri.

O masa la Spezia

Am intrat în Spezia şi am pornit-o în căutarea unui loc unde să mâncăm. Strada pe care treceam era largă, şi casele, înalte, aveau zidurile galbene. Ne-am luat după linia de tramvai şi am ajuns în centrul oraşului. Pe zidurile caselor era zugrăvit cu şablonul chipul lui Mussolini, cu ochii bulbucaţi, şi sub el era scris de mână *„Viva”*[50], cei doi *„v”* fiind traşi cu vopsea neagră prelinsă pe zid. Străzile laterale duceau spre port.

Era o zi frumoasă, şi oamenii ieşiseră să-şi facă plimbarea de duminică. Caldarâmul fusese stropit, şi-n praf se zăreau încă dâre de umezeală. Ca să evităm un tramvai, am mers pe lângă trotuar.

— Să mâncăm undeva într-un local mai modest, spuse Guy.

Ne-am oprit în faţa a două restaurante. Am coborât pe trotuarul celălalt şi am cumpărat nişte ziare. Cele două restaurante erau uşă-n uşă. O femeie care stătea în pragul unuia ne zâmbi, şi traversarăm strada şi intrarăm în restaurant.

Localul era întunecos, şi în fundul sălii, la o masă, şedeau trei fete şi o bătrână. În faţa noastră,

la o altă masă, era un marinar. Stătea acolo, dar nu mănâncă şi nici nu bea. Ceva mai departe, un tânăr într-un costum albastru şedea la o masă şi scria. Părul, dat cu briantină, îi lucea, şi tânărul era foarte spilcuit.

Lumina venea prin uşă şi prin fereastra în care erau aranjate, ca într-o vitrină, zarzavaturi, fructe, cotlete şi antricoate. O fată veni şi luă comanda, şi o altă fată se duse să stea la uşă. Observarăm că sub halat nu avea nimic pe ea. Fata care ne servea îl luă de gât pe Guy în timp ce ne uitam peste lista de mâncăruri. Erau cu totul trei fete, şi fiecare dintre ele se ducea, pe rând, să stea în pragul uşii. Bătrână de la masa din fund le spuse ceva şi se aşezară din nou în jurul ei.

Din sală se intra direct în bucătărie. Nu se vedea nicio altă uşă. Intrarea în bucătărie era mascată cu o perdea. Fata care ne luase comanda veni din bucătărie cu farfuriile cu *spaghetti.* Le puse pe masă, ne aduse o sticlă cu vin roşu şi se aşeză la masă.

— Ei, îi spusei lui Guy, ai vrut să mănânci într-un local mai modest.

— O fi modest, dar nu-i deloc simplu.

— Ce spuneţi? ne întrebă fata. Sunteţi nemţi?

— Nemţi din sud, i-am zis. Nemţii din sud sunt nişte oameni blânzi şi iubitori.

— Nu înţeleg ce spui.

— Cum se obişnuieşte pe-aici? mă întrebă Guy. Trebuie s-o las să mă ia de gât?

— Desigur. Mussolini a desfiinţat bordelurile. Aici te afli într-un restaurant.

Fata purta o rochie dintr-o bucată. Se aplecă peste masă, îşi puse mâinile pe sâni şi zâmbi. Zâmbea mai frumos cu o parte a feţei decât cu cealaltă şi se-ntoarse spre noi cu partea care zâmbea frumos. Farmecul acestei părţi fusese accentuat prin cine ştie ce întâmplare, care făcuse ca partea cealaltă a nasului să rămână turtită şi netedă, de parcă ar fi fost din ceară caldă. Nasul

însă nu părea deloc a fi din ceară caldă. Dimpotrivă, era foarte rece şi solid, numai că era turtit.

— Îţi plac? îl întrebă ea pe Guy.

— Te adoră, i-am zis. Dar nu ştie italieneşte.

— *Ich spreche deutsch*[51] spuse fata şi-l mângâie pe cap pe Guy.

— Vorbeşte-i doamnei în limba ta natală, Guy.

— De unde sunteţi? întrebă doamna.

— Din Potsdam.

— Şi mai rămâneţi aici câtăva vreme?

— Aici, în acest preafrumos oraş?

— Spune-i că trebuie să plecăm, zise Guy. Spune-i că suntem grav bolnavi şi n-avem niciun ban.

— Prietenul meu e un misogin, i-am zis, un neamţ bătrân şi misogin.

— Spune-i că-l iubesc.

I-am spus.

— Ce-ar fi să mai taci odată şi s-o luăm din loc? mă-ntrebă Guy.

Doamna îl luase de gât şi cu celălalt braţ.

— Spune-i că-i al meu, zise ea.

I-am spus.

— Nu vrei să plecăm odată de-aici?

— Vă certaţi, zise doamna. Nu ţineţi unul la celălalt.

— Suntem nemţi, i-am spus eu mândru, nemţi de viţă veche din sud.

— Spune-i că e un băiat frumos, spuse doamna. Guy are treizeci şi opt de ani şi e oarecum mândru de faptul că în Franţa e luat drept voiajor comercial.

— „Eşti un băiat frumos”, i-am zis.

— Cine zice asta? mă-ntrebă Guy. Tu, sau ea?

— Ea. Eu nu fac altceva decât să-ţi traduc. Nu pentru asta m-ai luat să călătoresc cu tine?

— Mă bucur c-o spune ea, zise Guy. N-aş fi vrut să fiu silit să te las şi pe tine aici.

— Mai ştii? Spezia e un oraş care-mi place.

— Spezia, spuse doamna. Vorbiţi despre Spezia.

— Drăguţ oraş, am zis.

— Asta-i ţara mea. Spezia e casa mea, şi Italia, ţara mea.

— Spune că Italia e ţara ei.

— Spune-i că arată întocmai ca şi ţara ei, zise Guy.

— Ce aveţi la desert? am întrebat-o pe fată.

— Fructe, zise ea. Banane.

— Banane? Straşnic, zise Guy. Au coajă.

— A, ia banane, zise doamna.

Şi îl îmbrăţişă pe Guy.

— Ce spune? întrebă Guy, ferindu-şi obrazul.

— E bucuroasă că iei banane.

— Spune-i că nu mai iau banane.

— *Signor* nu mai ia banane.

— Ah, zise doamna dezamăgita, nu mai ia banane.

— Spune-i că în fiecare dimineaţă fac[52] o baie rece.

— *Signor* face în fiecare dimineaţă o baie rece.

— Nu înţeleg, zise doamna.

În faţa noastră, marinarul stătea la locul lui. Nimeni nu-i dădea nici cea mai mică atenţie.

— Socoteala, te rog, i-am zis fetei.

— O, nu se poate. Mai staţi.

— Ascultă, interveni tânărul spilcuit de la masa la care scria, lasă-i să plece. Indivizii ăştia doi nu fac nici două parale.

Doamna mă luă de mână.

— Nu vreţi să mai staţi? Nu-i spui să mai stea?

— Trebuie să plecăm, i-am zis. Trebuie să ajungem în noaptea asta la Pisa, sau, dacă va fi posibil, la Florenţa. Acolo, ne vom putea distra, seara. Acuma, însă, suntem în plină zi. Şi ziua trebuie să călătorim.

Să mai staţi puţin e plăcut.

— Să călătorim se poate numai în timpul zilei.

— Ascultă, zise tânărul spilcuit. Nu te mai osteni să vorbeşti cu indivizii ăştia. Îţi spun eu că

nu fac nici două parale, şi eu ştiu ce spun.

— Adu-ne nota, am zis.

Fata luă nota de la bătrână, ne-o aduse şi se-ntoarse la masa din fundul sălii. O altă fată ieşi din bucătărie, traversă sala şi se duse să stea în pragul uşii.

— Nu te mai ocupa de indivizii ăştia doi, spuse cu glas plictisit tânărul spilcuit. Vino şi mănâncă. Nu fac nici două parale.

Plătirăm şi ne ridicarăm de la masă. Fetele, bătrâna şi tânărul spilcuit se aşezară împreună la masă. Marinarul şedea cu capul în mâini. Nimeni nu-i adresase vreun cuvânt în tot timpul cât mâncasem. Fata ne aduse restul, pe care i-l numărase bătrâna, şi se duse înapoi la masă. Am lăsat un bacşiş pe masă şi-am plecat. Eram în maşină, gata s-o pornim, când fata yeni la uşă şi rămase în prag. Am plecat şi i-am făcut semn cu mâna. Nu-mi răspunse, dar rămase în uşă, săltându-se după noi.

După ploaie

Ploua cu găleata când am trecut prin mahalalele Genovei, şi chiar mergând foarte încet în urma tramvaielor şi a camioanelor, tot împroşcam cu noroi pe trotuare, aşa că oamenii când ne vedeau venind se refugiau în pragul uşilor. În San Pier d'Arena, cartierul industrial de la marginea Genovei, există o stradă largă, pe care se circulă în amândouă sensurile, şi noi mergeam prin mijlocul ei, pentru a evita să-i stropim cu noroi pe oamenii care veneau de la lucru, în stânga noastră se vedea Mediterana. Marea era agitată, valurile se spărgeau de ţărm, şi vântul spulbera spuma mării de pereţii maşinii. Albia unui râu, care la sosirea noastră în Italia fusese seacă şi plină de pietre, era acum înecată de un torent cafeniu, gata-gata să se reverse peste maluri. Şuvoaiele cafenii decolorau marea, şi când valurile, spărgându-se de mal, se

răsfirau şi se limpezeau, lumina străbătea unda gălbuie, iar spuma de pe creste, luată de vânt, se spulbera pe şosea.

O maşină grea trecu pe lângă noi în mare viteză, şi o pleasnă de apă noroioasă ne împroşcă parbrizul şi radiatorul. Ştergătorul automat al parbrizului se mişca în sus şi-n jos, întinzând o peliculă fină de noroi pe geam. Ne-am oprit la Sestri, să luăm prânzul. Restaurantul nu era încălzit, aşa că am rămas cu pardesiele pe noi şi cu pălăriile în cap. Prin fereastră, ne uitam la maşină. Era plină de noroi, şi alături se aflau câteva bărci trase sus pe mal, ca să fie la adăpost de furia valurilor. În restaurant, când respirai îţi ieşeau aburi din gură.

Pasta asciuta[53] era bună, vinul avea gust de piatră vânătă şi-l îndoirăm cu apă. După macaroane, chelnerul ne aduse o friptură cu cartofi prăjiţi. În fundul restaurantului şedeau la o masă un bărbat şi o femeie. El, un om de vârstă mijlocie, ea, tânără şi îmbrăcată în negru. În tot timpul mesei, femeia se distră suflând în aerul rece şi umed. Bărbatul se uita la ea şi clătina din cap. Mâncau fără să vorbească şi, pe sub. masă, omul o ţinea de mână. Femeia era drăguţă şi amândoi păreau să fie foarte trişti. Alături de ei era o valiză.

Luasem ziarele şi i-am citit cu glas tare lui Guy ştirile cu privire la luptele din Shanghai. După masă, Guy, condus de un chelner, plecă în căutarea unui loc care nu se afla în restaurant, iar eu m-am apucat să curăţ cu o cârpă parbrizul, farurile şi plăcuţele cu numărul maşinii. Guy se-ntoarse şi plecarăm. Chelnerul îl dusese undeva într-o casă veche de peste drum. Locatarii îl priviseră bănuitori, iar chelnerul rămăsese cu el, ca să nu fure cumva ceva.

— Deşi nu ştiu cum aş fi putut fura ceva, nefiind instalator, zise Guy.

Am ieşit din oraş, şi când să trecem peste creasta unei coline, o rafală puternică de vânt ne

izbi maşina, gata-gata, s-o răstoarne.

— Bine că nu ne împinge în mare, spuse Guy.

— Să ştii chiar că undeva pe-aici s-a înecat Shelley[54].

— Mai jos, pe lângă Viarreggio, preciza Guy. Mai ţii minte pentru ce-am venit în ţara asta?

— Da, dar n-am găsit ce-am căutat.

— La noapte n-o să mai fim în Italia.

— Da, dacă trecem de Ventimiglia.

— O să vedem. Nu prea aş vrea să merg cu maşina în timpul nopţii prin locurile astea.

Eram în primele ore ale după-amiezii, şi soarele se ascundea după nori. Jos, marea albastră era brăzdată de crestele albe ale valurilor care alergau spre Savona. Înapoi, în larg, apele cafenii şi albastre se uneau, şi departe, în faţa noastră, un vas de coastă se îndrepta spre ţărm.

— Se mai vede Genova? mă întrebă Guy.

— Da, fireşte.

— După prima colină mai înaltă, n-o s-o mai vezi.

— O s-o mai vedem încă o bună bucată de vreme. Se mai vede încă, dincolo de oraş, şi capul Portofino.

În cele din urmă, nu mai văzurăm Genova. Când am ajuns sus pe platou, ne-am uitat înapoi, dar nu se mai zărea decât marea, şi jos, înspre golf, plaja cu vasele de pescuit, iar sus, pe coasta dealului, un oraş, şi-n depărtare, capurile de pe coastă.

— Nu se mai vede, i-am zis lui Guy.

— O, de multă vreme.

— Dar pentru asta a trebuit să ajungem de ajuns de departe.

Un stâlp cu o placă pe care erau un S şi cuvintele *Svolta pericolosa*[55] răsări în faţa noastră. Şoseaua ocolea colina, şi vântul bătea prin crăpătura parbrizului. Dedesubt, de-a lungul mării, se întindea o fâşie netedă de pământ. Vântul uscase noroiul, şi roţile începuseră să stârnească praful de pe drum. Pe şosea trecurăm pe lângă un

fascist care mergea cu bicicleta, purtând la şold un revolver greu. Mergea prin mijlocul drumului, aşa că a trebuit să-l ocolim. Când am trecut pe lângă el, se uită lung după noi. În faţa noastră era o barieră de cale ferată, şi când am ajuns la ea, bariera coborî.

În timp ce aşteptam, fascistul de pe bicicletă ne ajunse din urmă. Trenul trecu, şi Guy porni motorul.

— Staţi, strigă din spatele maşinii, omul de pe bicicletă. Numărul maşinii e acoperit de noroi.

Coborâi din maşină cu o cârpă în mână. Curăţasem plăcuţa la prânz.

— Numărul se vede, i-am zis.

— Crezi?

— Păi ce, nu-l vezi?

— Nu, din cauza noroiului.

Am şters plăcuţa cu cârpa.

— Aşa e bine?

— Douăzeci şi cinci de lire.

— Ce? am zis. Numărul se vedea de ajuns de bine. Plăcuţa e murdară numai din cauza halului în care sunt drumurile.

— Nu-ţi plac drumurile din Italia?

— Sunt tare murdare.

— Cincizeci de lire. Scuipă în drum. Maşina ta e murdară, şi tu eşti un murdar.

— Bine. Dă-mi o chitanţă semnată.

Scoase un chitanţier cu foi duble şi perforate, aşa că o parte a chitanţei putea fi dată celui amendat, iar cealaltă, completată, rămânea la cotor. Nu avea carbon, aşa că la cotor nu rămânea scris ce se trecea pe chitanţa înmânată celui amendat.

— Dă-mi cincizeci de lire.

Scrise ceva cu creionul chimic, rupse chitanţa şi mi-o dădu. O citii.

— Păi aici scrie numai douăzeci şi cinci de lire.

— Am greşit, zise el, şi făcu din douăzeci şi cinci, cincizeci.

— Şi acuma, schimbă şi la cotor. Scrie şi acolo cincizeci.

Zâmbi, cu frumosul său zâmbet italienesc, şi scrise ceva pe cotorul chitanţierului, ţinându-l în aşa fel încât să nu pot vedea ce scrie.

— Hai, pleacă, zise el, până nu se murdăreşte plăcuţa din nou.

Am mai mers vreo două ore, după ce se întunecă, şi în noaptea aceea am dormit la Mentone. Oraşul avea un aer vesel, era curat, drăguţ şi bine întreţinut. Merseserăm cu maşina de la Ventimiglia la Pisa şi Florenţa, trecând prin regiunea Romagna pe la Rimini, şi ne întorseserăm prin Forli, Imola, Bologna, Parma, Piacenza şi Genova înapoi la Ventimiglia. Întreaga călătorie durase numai zece zile. Fireşte, într-o călătorie atât de scurtă n-am avut posibilitatea să ne dăm seama cum stau lucrurile cu oamenii şi care e situaţia în ţară.

CINCIZECI DE BĂTRÂNE

— Şi cum îţi mai merge, Jack? l-am întrebat.

— L-ai văzut pe Walcott? zice el.

— Numai la sală.

— Ştii, zice Jack, cu tipul ăsta trebuie să am noroc, nu glumă.

— Nu poate să te bată, Jack, zice Soldier.

— Al dracului aş vrea să noi poată!

— Nu te bate nici dac-ar avea pumnul plin de alice.

— Dac-ar fi plin de alice n-aş zice nimic, zice Jack. Nu m-aş supăra.

— Nu mi se pare că-i chiar atât de greu să-l baţi, i-am zis.

— Te cred şi eu, zice Jack. Nu ţine el aşa multă vreme. Nu ţine el ca tine şi ca mine, Jerry. Dar acuma e-n formă.

— Îl atingi cu stânga şi-l faci praf.

— Să vedem, zice Jack. Desigur. Dacă apuc s-o fac.

— Aranjează-l cum l-ai aranjat pe Richie Lewis.

— Richie Lewis, zice Jack. Marmonul ăla!

Eram toţi trei, Jack Brennan, Soldier Bartlett şi cu mine, la bar la Hanley. La masa de lângă noi şedeau două târfe care băuseră zdravăn.

— Ce înseamnă asta marmon? întreabă una dintre târfe. Ce vrei să spui cu asta: marmon, irlandez vagabond ce eşti?

— Păi, zise Jack, aşa e.

— Marmoni, continuă târfa. Când îi auzi, numai de asta vorbesc namilele astea de irlandezi. Ce-i asta marmoni?

— Haideţi, zice Jack. Hai s-o luăm din loc.

— Marmoni, continua să vorbească târfa. V-a văzut cineva făcând cinste vreodată? Vă coase nevasta buzunarele în fiecare dimineaţă. Irlandezii ăştia cu marmonii lor. Richie Lewis putea să te bată şi el.

— Vezi să nu, zice Jack. Şi tu ăi fi dând ceva de pomană, nu?

Ieşirăm. Ăsta era Jack. Când voia să spună ceva, nu se-ncurca deloc.

Jack începu să se antreneze la ferma lui Danny Hogan, undeva în Jersey. Era frumos pe-acolo, dar lui Jack nu-i prea plăcea. Nu-i făcea nicio plăcere să fie departe de nevastă şi de copii şi mai tot timpul era nemulţumit şi posomorât. Pe mine mă iubea şi ne înţelegeam de minune şi se-mpăca şi cu Hogan, dar după câtva timp Soldier Bartlett începu să-i calce pe nervi. Într-un loc ca ăsta, un tip care-şi bate joc de ceilalţi devine cu timpul de nesuportat, mai ales când bancurile lui sunt şi nesărate. Soldier îşi bătea joc de Jack întruna şi se lua de el tot timpul. Glumele lui nici nu prea aveau haz şi nici nu erau prea reuşite, aşa că Jack începuse să se enerveze. Lucrurile se petreceau cam aşa. După ce-şi termina exerciţiile la greutăţi şi la sac, Jack îşi punea mănuşile.

— Vrei să te baţi? îl întreba el pe Soldier.

— Desigur. Şi cum vrei să te bat? îi răspundea Soldier. Să te-ating mai tare, aşa ca Walcott? Sau să te trimit la podea de vreo câteva ori?

— Chiar aşa, zicea Jack.

Dar nu-i plăceau deloc glumele astea.

Într-o dimineaţă ieşiserăm cu toţii să mărşăluim pe şosea. Ajunseserăm de ajuns de departe, şi acuma ne întorceam spre casă. Alergam întâi trei minute, şi după aceea mergeam un minut, şi apoi alergam iar trei minute. Jack n-a fost niciodată

ceea ce se cheamă un sprinter. Pe ring avea mişcări de ajuns de repezi, dar la mers nu se arăta niciodată prea iute de picior. Şi de câte ori ne reluam mersul cu pas obişnuit, Soldier îşi bătea joc de el. Când am ajuns pe creasta dealului, la fermă, Jack zise:

— Soldier, cred c-ar fi mai bine să pleci la oraş.

— Ce vrei să spui?

— Du-te mai bine la oraş, şi stai acolo.

— Dar ce s-a întâmplat?

— M-am săturat de trăncănelile tale.

— Daa? făcu Soldier.

— Da, zise Jack.

— Şi ce-o să te mai saturi când o să te aranjeze Walcott.

— Da, poate c-o să mă satur. Dar de tine, unul, sunt sigur că m-am săturat.

Aşa că Soldier plecă cu trenul în dimineaţa aceea. L-am însoţit până la gară. Era cam amărât.

— Ce i-am făcut? Glumeam şi eu ca omul, zise el. Stăteam pe peron şi aşteptam trenul. N-ar trebui să se poarte aşa cu mine, Jerry.

— E nervos şi se-nfurie repede, i-am spus. Altfel, e băiat de treabă.

— Pe dracu-i de treabă. N-a fost niciodată băiat de treabă.

— Mă rog, i-am zis. La revedere, Soldier. Trenul intrase în gară. Se urcă pe scară, cu valiza în mână.

— Salutare, Jerry, zise el. O să fii la New York înainte de meci?

— Nu cred.

— O să ne vedem atunci.

Intră în compartiment, conductorul făcu semn cu mâna, şi trenul plecă. M-am întors la fermă cu şareta. Jack şedea pe terasă şi-i scria soţiei. Venise poşta şi mi-am luat ziarele şi m-am dus în celălalt capăt al terasei şi m-am apucat să citesc. Hogan ieşi din casă şi se apropie de mine.

— S-a certat cu Soldier?

— Nu s-au certat. Pur şi simplu i-a spus să plece.

— Era de aşteptat, zise Hogan. Soldier nu i-a plăcut prea mult niciodată.

— Nu. Nu-i prea plac oamenii.

— E un tip de ajuns de rece, zise Hogan.

— Ştiu şi eu?! Cu mine s-a purtat întotdeauna foarte frumos.

— Şi cu mine, zise Hogan. N-am nimic cu el. Totuşi, e un tip rece.

Hogan ieşi pe portiţă şi am rămas pe terasă, să citesc ziarele. Venise toamna, şi locurile sunt frumoase acolo în Jersey, sus pe deal, şi după ce-am citit ziarele am stat aşa şi m-am uitat în jur şi-nspre şoseaua din vale care ocolea pădurea şi pe care treceau maşinile, ridicând nori de praf. Vremea era frumoasă, şi locurile admirabile. Hogan se ivi în pragul uşii şi-i spusei:

— Ia zi, Hogan, vânat se găseşte pe-aici?

— Nu. Numai vrăbii.

— Ai citit ziarul? l-am întrebat pe Hogan.

— E ceva nou?

— Sande a mai găbjit trei câştigători, ieri.

— Am aflat asta aseară, prin telefon.

— Vasăzică îi urmăreşti de-aproape.

— O, nu, ţin doar legătura cu ei, zise Hogan.

— Şi ce-i cu Jack? îi zic. Joacă şi el?

— El? îl vezi pe el jucând?

În clipa aceea, Jack se apropie de noi cu scrisoarea în mână. Purta un pulover pe el, o pereche de pantaloni uzaţi şi ghete de box.

— N-ai o marcă, Hogan? întrebă el.

— Dă-mi scrisoarea, zise Hogan. O expediez eu.

— Spune-mi, Jack, i-am zis, tu nu jucai la curse?

— Ba bine că nu.

— Ştiam eu că jucai. Mi-aduc aminte că te vedeam la Sheepshead.

— Şi de ce te-ai lăsat? întrebă Hogan.

— Pierdeam.

Jack se aşeză pe jos lângă mine şi se rezemă de-un stâlp. Închise ochii, din cauza soarelui.

— Nu vrei un scaun? îi întrebă Hogan.

— Nu. Aşa e mai bine.

— E o zi frumoasă, zisei. E frumos pe-aici, la ţară.

— Eu tare-aş mai vrea să fiu la oraş, cu soţia.

— Păi, nu mai ai de stat decât o săptămână.

— Da, zise Jack. Aşa e.

Şedeam amândoi pe terasă. Hogan se dusese înăuntru, la birou.

— Ce părere ai, sunt în formă? mă întrebă Jack.

— Păi, nu prea, i-am spus. Mai ai o săptămână şi-ai să fii în formă.

— Nu mă duce.

— Atunci, i-am zis, află că nu eşti în formă.

— Nu pot dormi.

— Într-o zi, două îţi revii tu.

— Nu, zise Jack. Am insomnii.

— Ce te frământă?

— Îi duc dorul nevestei.

— Spune-i să vină aici.

— Nu. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva.

— O să facem o plimbare lungă înainte de a te culca şi o să oboseşti bine.

— Să obosesc, zise Jack. Mă simt obosit tot timpul.

Aşa fu toată săptămâna. Nu dormea noaptea şi se scula dimineaţa simţindu-se tare obosit, ştiţi cum, ca atunci când nici pumnii nu poţi să-i strângi.

— E moale ca o cârpă, zise Hogan. Nu face nici două parale.

— Nu l-am văzut niciodată pe Walcott, i-am zis.

— O să-l cureţe, spuse Hogan. O să-l frângă în două.

— Ce să-i faci, fiecăruia îi vine rândul.

— Totuşi, nu aşa, spuse Hogan. O să creadă că nu s-a antrenat deloc. Şi reputaţia fermei mele o să fie ştirbită.

— Ai auzit ce-au scris reporterii despre el?

— Eu să nu aud! Ziceau că e la pământ. Că n-ar trebui să fie lăsat să se bată.

— Şi, ca de obicei, n-au dreptate, nu-i aşa?

— De obicei, nu. De data asta însă, au dreptate.

— De unde dracu ştiu ei când cineva e în formă sau nu?

— Ei, zise Hogan, nu-s chiar atât de proşti.

— N-or fi făcut altceva decât să-l găsească pe Willard la Toledo. Uite, Lardner ăsta o face acuma pe deşteptu, dar ia întreabă-l când l-a găsit pe Willard la Toledo.

— Aş, ăsta n-a fost pe-aici, zise Hogan. Ăsta se ocupă numai de meciurile mari.

— Puţin îmi pasă cine o fi fost, i-am zis. Da de unde dracu scot ei că se pricep? Or fi ştiind ei să scrie, dar de priceput, nevoie.

— Totuşi, nici tu nu crezi că Jack e-n formă, nu? mă întrebă Hogan.

— Da. S-a terminat cu el. Numai asta i-ar mai lipsi, să-l dea Corbett drept câştigător.

— Ei, află că o să-l dea, zice Hogan.

— Sunt sigur c-o să-l dea.

În noaptea aceea, Jack nu dormi deloc. A doua zi era ultima zi dinaintea meciului. După micul dejun am ieşit din nou pe terasă.

— Când nu dormi, la ce te gândeşti, Jack? l-am întrebat.

— Mă frământ, zice Jack. Mă frământ din cauza proprietăţii pe care o am în Bronx[56], din cauza aceleia din Florida. Mă gândesc ce-o să fie cu puştii. Mă gândesc la nevastă. Uneori mă gândesc şi la meciuri. La marmonul ăla de Richie Lewis, şi mă înfurii. Am nişte acţiuni, şi astea îmi dau griji. La ce dracu nu mă gândesc?

— Lasă, i-am zis, mâine seară totul se va termina.

— Desigur, zise Jack. Şi asta te-ajută mai mult de-o grămadă, nu-i aşa? Te gândeşti la asta, şi totul se aranjează, nu-i aşa?

Toată ziua fu supărat şi furios. N-am lucrat deloc. Jack se plimbă puţin, ca să se relaxeze. Apoi boxă cu umbra câteva rânduri. Nu arătă mai bine nici după asta. Sări coarda un timp. Nu putea să asude.

— Ar fi mai bine să nu mai facă nimic, zise Hogan. Stăteam şi ne uitam cum sare coarda. Nu mai asudă deloc?

— Nu poate să asude.

— Crezi că are ceva la plămâni? Cu greutatea stă bine, nu-i aşa?

— Nu, n-are nimic la plămâni. I-au slăbit însă balamalele.

— Ar trebui să asude, zise Hogan.

Jack se apropie de noi sărind coarda. Sărea în faţa noastră, înainte şi-napoi, încrucişându-şi braţele la fiecare trei sărituri.

— Ei, zice el, ce tot croncăniţi acolo?

— Cred că n-ar mai trebui să lucrezi, zice Hogan. O să fii frânt de oboseală.

— Şi asta o să fie îngrozitor, nu? zice Jack, şi sare mai departe, izbind cu putere coarda de podea.

În după-amiaza aceea îşi făcu apariţia la fermă John Collins. Jack era sus, în camera lui. John venise de la oraş. Cu maşina şi cu doi prieteni de-ai lui. Maşina se opri şi coborâră din ea toţi trei.

— Unde-i Jack? mă întrebă John.

— Sus, la el în cameră, se odihneşte.

— Se odihneşte?

— Da, i-am zis.

— Şi cum sta?

Mă uitai la cei doi indivizi care erau cu John.

— Sunt prieteni de-ai lui, spuse John.

— Stă de ajuns de prost.

— Dar ce are?

— Nu doarme.

— Fir-ar al dracului, zise John. Păi, irlandezu ăsta n-a putut să doarmă niciodată.

— Îi merge prost.

— Pe dracu, zise John. Aşa e el întotdeauna. De zece ani mă ocup de el, şi niciodată nu i-a mers mai bine.

Tipii care erau cu el izbucniră în râs.

— Să-ţi prezint pe *Mr.* Morgan şi pe *Mr.* Steinfelt, zice John. *Mr.* Doyle. Îl antrenează pe Jack.

— Îmi pare bine, zic eu.

— Ce-ar fi să mergem să-l vedem pe Jack? zice cel pe care-l chema Morgan.

— Să-l vedem cum arată, spune Steinfelt.

O pornirăm pe scări.

— Unde-i Hogan? mă întrebă John.

— E afară, în şură, cu doi clienţi, i-am zis.

— E multă lume pe-aici? întrebă John.

— Numai ăştia doi.

— E linişte şi pace pe-aici, nu-i aşa? zice Morgan.

— Da, e linişte.

Ajunserăm la camera lui Jack. John bătu în uşă. Niciun răspuns.

— Poate că doarme, zic.

— Ce dracu l-a apucat să doarmă ziua-n amiaza mare?

John apăsă pe clanţă şi intrarăm înăuntru. Jack dormea în pat, pe burtă, cu faţa în perna pe care o ţinea în braţe.

— Hei, Jack, îi zice John.

Capul lui Jack se mişcă puţin. Jack, zice John, aplecându-se peste el. Jack îşi înfundă şi mai tare nasul în pernă. John îl atinse pe umăr. Jack se ridică şi se uită la noi. Era nebărbierit şi purta un pulover vechi.

— Dumnezeule! De ce nu mă lăsaţi să dorm? îi zice el lui John.

— Nu te-nfuria, zice John. N-am vrut să te scol.

— O, nu, spune Jack. Sunt convins că nu.

— Îi cunoşti pe Morgan şi pe Steinfelt? întrebă John.

— Îmi pare bine, spune Jack.

— Cum te simţi, Jack? îl întrebă Morgan.

— Foarte bine, zice Jack. Cum dracu vrei să mă simt?

— Chiar arăţi foarte bine, zice Steinfelt.

— Da, nu-i aşa? spune Jack. Ia ascultă, se-ntoarce el spre John. Eşti managerul meu. Încasezi pentru treaba asta o sumă frumuşică. De ce dracu n-ai fost aici când au venit reporterii? Vrei ca eu şi cu Jerry să vorbim cu ei?

— Păi, îmi boxa Lew, la Philadelphia, spuse John.

— Şi ce-mi pasă mie ce dracu făcea el? zice Jack. Eşti managerul meu. Încasezi pentru treaba asta o sumă frumuşică, nu? Şi la Philadelphia nu te-ai dus ca să câştigi bani pentru mine. Atunci, de ce dracu nu eşti aici. când am nevoie de tine?

— Era Hogan aici.

— Hogan, zice Jack. Hogan e la fel de prost ca şi mine.

— Ia spune-mi, Soldier Bartlett n-a fost pe-aici şi-a lucrat un timp cu tine? zise Steinfelt ca să mai schimbe vorba.

— Da, a fost, zice Jack. Cred şi eu c-a fost.

— Ia zi, Jerry, îmi spune John, n-ai vrea să te duci să-l găseşti pe Hogan şi să-i spui că-l rog să vină pe-aici într-o jumătate de ceas?

— Ba vreau.

— Şi de ce dracu nu rămâne şi el cu noi? zice Jack. Stai aici, Jerry.

Morgan şi Steinfelt se uitară unul la altul.

— Fii calm, Jack, îi zice John.

— Mă duc mai bine să-l caut pe Hogan, spun.

— Bine, dacă vrei tu să pleci, du-te, zice Jack. Dar să ştii că niciunul dintre tipii ăştia nu-ţi poate spune să pleci.

— Mă duc să-l caut pe Hogan.

Hogan era în sala de gimnastică din şură, cu cei doi elevi ai lui, care se aflau pe ring, cu mănuşile în mână. Niciunul n-avea curaj să dea în celălalt, de teamă să nu încaseze şi el în schimb.

— Pentru azi ajunge, zise Hogan când mă văzu venind. Opriţi masacrul. Domnilor, duceţi-vă să faceţi un duş, şi Bruce o să vă maseze.

Se dădură jos printre corzi, şi Hogan se apropie de mine.

— A venit John Collins, cu doi prieteni, să-l vadă pe Jack, îi zic.

— I-am văzut venind cu maşina.

— Cine-s cei doi tipi care-s cu John?

— Nişte şmecheri, zise Hogan. Nu-i ştii?

— Nu.

— Unu-i Happy Steinfelt, şi celălalt e Lew Morgan. Ţin pe undeva un tripou.

— Am lipsit de pe-aici multă vreme, zic.

— Ştiu, zise Hogan. Happy Steinfelt ăsta e un mare pungaş.

— Am auzit de el.

— E un tip destul de abil, zise Hogan. Amândoi sunt nişte şmecheri clasa una.

— Ştii, vor să ne vadă într-o jumătate de ceas.

— Vrei să spui că nu vor să ne vadă până într-o jumătate de ceas?

— Exact.

— Hai în birou, zise Hogan. Să-i ia dracu pe toţi şmecherii ăştia.

Cam după vreo treizeci de minute, Hogan şi cu mine ne ducem sus. Batem la uşa camerei lui Jack. Înăuntru, oamenii discutau.

— O clipă, strigă cineva dinăuntru.

— Ce dracu mai e şi cu chestia asta? zise Hogan. Când o să vreţi să mă vedeţi, o să mă găsiţi jos, la birou.

Cineva descuie uşa, Steinfelt deschise.

— Intră, Hogan, zice el. Hai să bem un păhărel cu toţii.

— Aşa da, mai merge, spune Hogan.

Intrarăm. Jack şedea pe pat. John şi Morgan şedeau pe nişte scaune. Steinfelt stătea în picioare.

— Ce tipi misterioşi mai sunteţi şi voi, zise Hogan.

— Hello, Danny, zice John.

— Hello, Danny, zice, Morgan, şi-i dă mâna lui Hogan.

Jack nu zice nimic. Stă acolo pe pat şi tace. Nu-i cu ceilalţi. E numai cu el. Poartă un pulover vechi albastru, pantaloni, şi-i încălţat cu ghete de box. E nebărbierit. Steinfelt şi Morgan arată ca nişte fanţi. Şi John arată ca un fante. Jack stă printre ei şi arată mai necioplit şi mai irlandez ca oricând.

Steinfelt scoase o sticlă, şi Hogan aduse nişte pahare şi băurăm cu toţii. Jack şi cu mine am băut numai câte un pahar, iar ceilalţi băură, unul după altul, câte două-trei pahare.

— N-ar fi rău să mai păstraţi ceva ca să aveţi la întors acasă, zise Hogan.

— N-avea tu grijă. Avem berechet.

După paharul ăla, Jack nu mai bău nimic. Se ridicase în picioare şi se uita la ei. Morgan se aşezase pe pat în locul lui.

— Bea, Jack, îl îndeamnă John şi-i întinse paharul şi sticla.

— Nu, zise Jack. Nu mi-au plăcut niciodată hramurile astea.

Râseră cu toţii. Jack nu râse.

Când au plecat erau cu toţii bine făcuţi. Jack stătea pe terasă şi se uita la ei cum urcă în maşină, îi făcură semn cu mâna.

— La revedere, zise Jack.

Ne-am dus apoi la cină. În timpul mesei, Jack n-a zis nimic altceva decât: „Dă-mi, te rog, asta”, „Dă-mi, te rog, aia”. Cei doi elevi ai lui Hogan mâncau la aceeaşi masă cu noi. Erau nişte băieţi tare drăguţi. După ce-am terminat masa, am ieşit pe terasă. Se întunecase mai devreme.

— Nu vrei să facem o plimbare, Jerry? mă-ntrebă Jack.

— Ba da.

Ne-am pus hainele şi-am pornit-o. Până la şoseaua principală era un drum de ajuns de lung, şi după aceea am mai făcut încă vreo doi kilometri pe

şosea. Maşinile treceau pe lângă noi şi ne dădeam la o parte până ne depăşeau. Jack tăcea. La un moment dat, când a trebuit să intrăm în nişte tufişuri ca să lăsăm să treacă o maşină mai mare, Jack spuse:

— Dă-o-ncolo de plimbare. Hai să ne-ntoarcem la fermă.

Am luat-o pe un drum lateral, care tăia. peste deal şi peste câmpie şi ducea în spatele fermei. Pe creasta dealului se vedeau luminile casei. Am înconjurat casa, şi în uşă cine era? Hogan.

— A fost bună plimbarea? întrebă Hogan.

— Grozavă, zise Jack. Ascultă, Hogan, n-ai ceva de băut?

— Am, dar de ce?

— Trimite-mi ceva de băut sus la mine în cameră, zice Jack. Am de gând să dorm în noaptea asta.

— Eşti major, te priveşte, zise Hogan.

— Hai sus, Jerry, spune Jack.

Sus, Jack se aşează pe pat cu capul în mâini.

— Şi asta-i viaţă?

Hogan aduse o sticlă de *whisky* şi două pahare.

— Vrei să bei bere?

— Da ce-ţi închipui, că vreau să mă-mbolnăvesc?

— Întrebam şi eu aşa, zise Hogan.; – Nu bei? spuse Jack.

— Nu, mulţumesc, zise Hogan, şi plecă.

— Dar tu, Jerry?

— Am să beau şi eu un pahar cu tine, i-am zis. Jack turnă *whisky*. În cele două pahare.

— Şi acuma, zise el, s-o luăm încet şi uşor.

— Pune puţină apă în *whisky*, i-am zis.

— Ai dreptate, zise Jack. O să fie mai bun aşa. Băurăm câte două pahare fără să scoatem o vorbă.

Jack se apucă să-mi umple din nou paharul.

— Nu, i-am zis, mie mi-ajunge.

— Bine, spuse Jack.

Şi-şi umplu paharul şi-i adăugă puţină apă. Se mai luminase la faţă.

— Ce poame şi tipii ăştia de după, amiază. Ăştia doi nu vor să rişte deloc. Şi apoi „după cât va timp:

— În sfârşit, or fi având şi ei dreptate. La ce dracu să rişti? Nu mai vrei să bei? mă întrebă el. Hai, bea şi tu.

— Nu mai merge, Jack. Aşa mă simt foarte bine.

— Numai un pahar, zise Jack, care-ncepuse să se moaie.

— Bine, fie.

Jack îmi turnă, şi lui îşi umplu paharul vârf.

— Ştii, zise el, grozav îmi place să beau. Dacă n-aş fi boxat aş fi băut zdravăn.

— Te cred.

— Ştii, m-am lipsit de multe ca să pot boxa.

— În schimb, ai câştigat o grămadă de bani.

— Te cred şi eu, asta am şi vrut. Ştii, Jerry, mă lipsesc de multe lucruri.

— Adică?

— Uite, zise el, cum ar fi nevasta. Lipsesc atât de mult de-acasă. Nici pentru fetele mele nu e mai bine. „Cine-i bătrânul vostru?” o să le întrebe vreunul dintre băieţii ăia din lumea bună. „Bătrânul nostru e Jack Brennan.” Asta n-o să le ajute deloc.

— Pe dracu, i-am zis, important e să aibă bani, asta e.

Îşi mai turnă un pahar. Sticla era aproape goală.

— Mai pune puţină apă în el, i-am zis.

Jack turnă în pahar puţină apă.

— Ştii, zice el, nici nu-ţi poţi închipui cât de greu mi-e fără nevastă.

— Te cred.

— Habar n-ai. Nu-ţi poţi închipui ce-i aia.

— Totuşi, e mai uşor aici la ţară decât la oraş.

— Pentru mine, acuma n-are nicio importanţă unde mă aflu. Tu nu-ţi poţi închipui ce-i aia.

— Hai mai bea, şi-o să-ţi treacă.

— Nu cumva m-am îmbătat? Vorbesc prostii?

— Da de unde, te ţii de ajuns de bine.

— Nu-ţi poţi închipui ce-i aia. Nimeni nu poate să-şi închipuie cum vine asta.

— Afară de nevastă-ta.

— Ea ştie, spuse Jack. Ştie ea, cum să nu ştie? Te cred şi eu că ştie.

— Mai toarnă puţină apă în pahar, i-am zis.

— Jerry, zice Jack, habar n-ai cum devine chestia asta.

Era beat turtă. Se uita ţintă în ochii mei. Privirea îi era puţin cam prea fixă.

— O să dormi bine, i-am zis.

— Ascultă, Jerry, zice Jack. Vrei să faci ceva bani? Pariază pe Walcott.

— Da?

— Ascultă, Jerry, zice Jack, şi pune paharul pe masă. Acuma nu sunt beat. Ştii cât pariez pe el? Cincizeci de bătrâne.

— Ăştia-s bani, nu glumă.

— Cincizeci de bătrâne, zise Jack. Doi la unu. Şi-o să câştig douăzeci şi cinci de mii de dolari. Pariază şi tu, Jerry.

— N-ar fi o afacere proastă.

— Cum o să-l bat? zice Jack. Nu-i nicio şmecherie la mijloc. Cum o să-l bat? Şi de ce să nu fac bani din afacerea asta?

— Mai pune puţină apă-n pahar, i-am zis.

— După meciul ăsta am terminat-o, zice Jack\ Am terminat cu boxul. Trebuia s-o încasez şi eu până la urmă. Şi atunci, de ce să nu fac bani din afacerea asta?

— Bineînţeles.

— Nu dorm de-o săptămână, zice Jack. Stau treaz toată noaptea şi-mi frământ creierii. Nu pot dormi, Jerry. Habar n-ai ce-i asta să nu poţi dormi.

— Desigur că n-am.

— Nu pot să dorm. Asta-i tot. Nu pot să dorm. Ce rost are să te tot îngrijeşti ani şi ani de zile, dacă până la urmă tot nu poţi să dormi?

— Asta-i rău.

— Habar n-ai cum vine asta, Jerry, când nu poţi să dormi.

— Mai toarnă puţină apă în pahar, i-am zis.

Ei, şi cam pe la vreo unsprezece, Jack nu mai era bun de nimic, aşa că l-am băgat în pat. Era făcut bine, şi acuma n-avea cum să nu doarmă. L-am ajutat să se dezbrace şi l-am băgat în pat.

— O să dormi ca un buştean, i-am zis.

— Aşa da, acuma o să dorm, zice Jack.

— Noapte bună, Jack.

— Noapte bună, Jerry, îmi răspunde el. Eşti singurul meu prieten.

— Bine, bine.

— Eşti singurul meu prieten, zice Jack, singurul meu prieten.

— Ei, şi-acuma dormi.

— Dorm, zice Jack.

Jos, Hogan şedea la biroul lui şi citea ziarele. Se uită la mine.

— Ei, ţi-ai băgat prietenul în pat? mă întrebă el.

— E beat turtă.

— E mai bine aşa decât să nu doarmă, spune Hogan.

— Desigur.

— Totuşi, n-o să-ţi vină deloc uşor să le explici toate astea reporterilor sportivi, zise Hogan.

— Ei, mă duc şi eu la culcare, îi zic.

— Noapte bună, spune Hogan.

Dimineaţă cobor cam pe la vreo opt şi-mi iau micul dejun. Hogan, cu cei doi elevi ai lui, făcea exerciţii în şură. M-am dus şi m-am uitat la ei.

— Unu! Doi! Trei! Patru! număra Hogan în locul lor. Hello, Jerry, îmi zise el. Jack s-a sculat?

— Nu. Mai doarme încă.

M-am întors în camera mea, ca să-mi fac bagajele pentru întoarcerea în oraş. Pe la vreo nouă şi jumătate l-am auzit pe Jack, care stătea în camera vecină, că se scoală. Gând l-am auzit coborând, m-am dus după el. Jack se aşezase la

masă. Venise şi Hogan şi stătea în picioare lângă el.

— Cum te simţi, Jack? l-am întrebat.

— Binişor.

— Ai dormit bine? întrebă Hogan.

12 147

— Am dormit grozav, răspunse Jack. Mi-e limba cleioasă, dar capul nu mă doare.

— Aşa. Asta înseamnă că *whisky*-ul era bun.

— Pune-l la socoteală, zice Jack.

— Când vrei să ajungi în oraş? îl întreabă Hogan.

— Înainte de prânz, zice Jack. Cu trenul de unsprezece.

— Şezi, Jerry, spuse Jack.

Hogan ieşi din cameră.

M-am aşezat la masă. Jack mânca un grepfrut. Când dădea peste vreun sâmbure îl scuipa în linguriţă şi apoi îl punea în farfurie.

— Cred că eram ameţit bine azi-noapte, începu el.

— Ei, ai băut şi tu ceva mai mult.

— Mi se pare c-am spus o mulţime de prostii.

— Nu cine ştie ce.

— Unde-i Hogan? întrebă el. Îşi terminase grepfrutul.

— E în faţă, la birou.

— Ce ţi-am spus despre pariuri în legătură cu meciul de mâine? mă-ntrebă Jack.

Ţinea linguriţa şi tot lovea cu ea coaja grepfrutului.

Fata aduse ochiuri cu şuncă şi luă farfuria cu grepfrutul.

— Mai adu-mi un pahar de lapte, îi zise Jack.

Fata ieşi din cameră.

— Mi-ai spus că ai pariat cincizeci de bătrâne pe Walcott, i-am zis.

— Aşa e, zise Jack.

— Ăştia-s bani, nu glumă.

— De aia nici nu mi-e chiar la îndemână toată povestea asta, spuse Jack.

— Şi dacă se-ntâmplă ceva?

— Nu se-ntâmplă, zise Jack. E mort după titlu. Au dat lovitura cu el.

— Nu se ştie niciodată.

— Ba da. Ţine la titlu. Pentru el, asta face toţi banii.

— Cincizeci de bătrâne e o sumă, i-am zis.

— Afacerile-s afaceri. N-am cum să câştig. Ştii prea bine că n-am cum să câştig.

— Atâta vreme cât mai eşti pe ring, mai sunt şanse.

— Nu, zice Jack. Eu unul am terminat-o. Acuma e vorba numai de afaceri.

— Cum te simţi?

— De ajuns de bine. Somnul ăsta era ce-mi trebuia.

— Cine ştie, poate c-o să te ţii bine.

— O să le ofer un spectacol clasa-ntâi.

După micul dejun, Jack vorbi la telefon cu nevastă-sa. În timp ce Jack era în cabină şi vorbea, Hogan îmi spuse:

— E pentru prima dată că o cheamă de când e aici.

— Păi îi scrie în fiecare zi.

— Cred şi eu, zice Hogan, o scrisoare costă numai doi cenţi.

Hogan îşi luă rămas bun de la noi, şi Bruce, maseurul negru, ne duse la gară cu şareta.

— La revedere, *Mr.* Brennan, îi zise Bruce lui Jack la gară. Sunt sigur c-o să-l faceţi praf.

— La revedere, zise Jack, şi-i dădu lui Bruce doi dolari.

Bruce îl masase tot timpul. Părea cam dezamăgit. ’ Jack observă că mă uit la Bruce, care ţinea cei doi dolari în mână.

— Totul e trecut în notă, zise el. Hogan mi-a luat bani şi pentru masaj.

Cât am mers cu trenul, Jack n-a scos o vorbă. Şedea în colţul canapelei, cu biletul în panglica de la pălărie, şi se uita pe fereastră. O singură dată se-ntoarse spre mine şi-mi zise:

— I-am spus nevestei că o să stau în seara asta la hotelul Shelby. E foarte aproape de Garden[57]. O să mă duc acasă mâine dimineaţă.

— Bună idee, i-am zis. Spune-mi, Jack, nevastă-ta te-a văzut vreodată cum boxezi?

— Nu, zise Jack. Nu m-a văzut niciodată.

Probabil că se aştepta la o bătaie groaznică dacă nu voia să se ducă acasă după meci. În oraş, am luat un taxi şi ne-am dus la hotel. Veni un *boy* şi ne luă bagajele, şi apoi ne-am dus la recepţie.

— Cât costă o cameră pe zi? întrebă Jack.

— N-avem decât camere cu două paturi, spuse funcţionarul. Vă pot. da o cameră frumoasă, cu două paturi, care să vă coste zece dolari.

— E cam mult.

— Avem camere cu două paturi şi la şapte dolari.

— Cu baie?

— Bineînţeles.

— Dacă vrei, rămâi cu mine, Jerry, zice Jack.

— O, nu. Am să dorm la cumnatul meu.

— Nu-ţi cer nimic pentru asta, zice Jack. Voiam doar să nu dau banii de pomană.

— Vă rog să vă treceţi numele în registru, zice funcţionarul. Se uită la nume. *Mister* Brennan, aveţi camera 238.

Am luat ascensorul şi am urcat. Camera era frumoasă şi spaţioasă şi avea două paturi şi o uşă care dădea în baie.

— Nu-i rău deloc, zice Jack.

Boy-ul care ne însoţise trase perdelele şi ne aduse bagajele. Jack stătea de lemn, aşa că i-am dat eu băiatului douăzeci de cenţi. Ne-am spălat, şi Jack propuse să ieşim să mâncăm ceva.

Am prânzit la restaurantul lui Jimmy Hanley. Mâncau acolo o mulţime de băieţi. Când eram cam

pe la jumătatea mesei, sosi şi John, şi se aşeză la masa noastră. Jack nu prea vorbea.

— Cum stai cu greutatea, Jack? îl întrebă John, văzând ce masă copioasă înghiţise.

— Chiar dac-aş rămâne cu hainele pe mine, şi tot aş sta bine, zise Jack.

Cu greutatea n-avea niciodată probleme. Era de la natură un boxer de categorie grea şi nu se îngrăşa niciodată. Şi la ferma lui Hogan mai slăbise ceva.

— A, da, ăsta-i singurul lucru de care nu trebuie să ai grijă niciodată, zise John.

— Da, singurul, zice Jack.

După masă ne-am dus la Garden, la cântar. Boxerii care luau parte la meci trebuia să aibă şaizeci şi opt de kilograme, după amiază la ora trei. Jack se urcă pe cântar încins cu un prosop în jurul mijlocului. Limba cântarului nu se clinti din loc. Walcott se cântărise şi stătea pe-aproape, înconjurat de o mulţime de oameni.

— Ia să vedem cât ai, Jack, zise Freedman, managerul lui Walcott.

— Da, dar după *el,* zise Jack, şi arătă cu capul spre Walcott.

— Zvârle prosopul, zise Freedman.

— Cât am? întrebă Jack pe băieţii care stăteau la cântar.

— Şaizeci şi şase de kilograme, spuse grasul care stătea la cântar.

— Ai slăbit binişor, Jack, zice Freedman.

— Cântăreşte-l şi pe *el,* spune Jack.

Walcott se apropie. Era un tip blond, cu umeri largi şi braţe de halterofil. Cu picioarele nu stătea prea bine. Jack era cu jumătate de cap mai înalt ca el.

— Hello, Jack, zice el.

Faţa îi era crestată de tot felul de cicatrici.

— Hello, zice Jack. Cum te simţi?

— Bine, spune Walcott.

Îşi zvârli prosopul şi se urcă pe cântar. Avea cei mai largi umeri şi cel mai lat spate din câte văzusem vreodată.

— Şaizeci şi şapte de kilograme şi nouă sute grame.

Walcott coborî de pe cântar şi rânji la Jack.

— Vezi, îi zice John, Jack are cu vreo două kilograme mai puţin ca tine.

— Diseară, băiete, diferenţa o să fie şi mai mare, zice Walcott. Acuma mă duc să mănânc.

Ne-am întors în vestiar, şi Jack s-a îmbrăcat.

— Nu prea are o mutră simpatică, îmi zice Jack.

— După cum arată, s-ar părea că a fost atins de multe ori.

— A, da, zice Jack. Nu-i greu să-l atingi.

— Unde vă duceţi? întrebă John, văzând că Jack s-a îmbrăcat.

— Înapoi la hotel, zice Jack. Ai avut grijă de toate?

— Da, zice John, totul e în ordine.

— Mă duc să mă odihnesc puţin, zice Jack.

— Vin şi eu să te iau pe la vreo şapte fără un sfert, şi ne ducem să mâncăm.

— Bine.

La hotel, sus în cameră, Jack se descălţă, îşi scoase haina şi se întinse în pat. Eu mă apucai să scriu o scrisoare. M-am uitat la el de vreo două ori. Nu dormea. Stătea întins, nemişcat, şi din când în când deschidea ochii. În cele din urmă, se sculă.

— Jerry, nu vrei să jucăm o partidă de *cribbage*?[58]

— Desigur că vreau.

Deschise valiza şi scoase cărţile şi un carneţel. Jucarăm *cribbage* şi pierdui trei dolari. John bătu la uşă şi intră în cameră.

— Nu vrei să joci un *cribbage*, John? îl întrebă Jack.

John îşi puse pălăria pe masă. Era udă. Şi haina îi era udă.

— Plouă? întrebă Jack.

— Toarnă, zice John. Am luat un taxi şi s-a împotmolit în îmbulzeala asta de maşini, aşa că am luat-o pe jos.

— Hai, vino să jucăm o partidă, zice Jack.

— Ar trebui să te duci să mănânci.

— Nu mă duc, zice Jack. Încă nu mi-e foame.

Aşa că se aşezară să joace *cribbage*, şi într-o jumătate de ceas Jack câştigă un dolar şi cincizeci de cenţi.

— Ei, şi-acuma să mergem la masă, zice Jack.

Se duse la fereastră şi se uită afară.

— Mai plouă?

— Da.

— Să mâncăm aici la hotel, zice John.

— În regulă, zice Jack. Hai să mai jucăm o partidă, ca să vedem cine plăteşte masa;

După un timp, Jack se scoală şi spune:

— John, plăteşti tu masa, şi am coborât şi am luat masa în sala cea mare a restaurantului.

După masă am urcat în cameră, şi Jack juca din nou *cribbage* cu John, şi câştigă doi dolari şi cincizeci de cenţi. Jack era foarte bine dispus. John adusese o valiză cu tot echipamentul necesar. Jack îşi scoase cămaşa şi gulerul şi-şi puse o flanelă şi-un pulover pe deasupra, ca să nu răcească, şi băgă echipamentul şi halatul de baie în valiză.

— Eşti gata? îl întrebă John. Să le spun să ne cheme un taxi.

După câteva clipe, telefonul sună şi ni se spuse că taxiul ne aşteaptă.

Am coborât cu liftul, am traversat holul, am urcat în taxi şi ne-am dus la Garden. Ploua cu găleata, dar străzile erau pline de oameni. În sală nu mai era niciun loc liber. Abia când am trecut spre vestiar am văzut cât de plin e stadionul. Ringul era parcă la un kilometru de noi. Stadionul era cufundat în întuneric. Numai reflectoarele luminau ringul.

— Tot e bine că, pe ploaia asta, n-au încercat să bage meciul în parc.

— E ceva lume, zice Jack.

— Meciul ăsta ar fi putut atrage mult mai multă lume decât e aici.

— Nu poţi să ştii niciodată cum va fi vremea, zise Jack.

John veni până la uşa vestiarului, deschise şi-şi băgă capul înăuntru. Jack şedea cu halatul de baie pe el, cu braţele încrucişate pe piept şi privea în jos. John era însoţit de doi asistenţi, care se uitau peste umărul lui. Jack ridică capul.

— A urcat pe ring? întrebă el.

— Chiar acuma s-a dus într-acolo, zise John.

Am pornit-o şi noi. Walcott tocmai urca pe ring, şi lumea îl primi cu aplauze furtunoase. Se strecură printre frânghii şi apropiindu-şi pumnii îi ridică, în semn de salut, zâmbind mulţimii, întâi într-o parte a ringului şi după aceea în cealaltă parte, şi apoi se aşeză. Şi Jack fu primit cu destul de multe aplauze când trecu printre spectatori. Jack e irlandez, şi irlandezii au întotdeauna o galerie bună. La New York, irlandezii, chiar dacă nu fac o reţetă tot atât de bună ca evreii sau italienii, sunt totuşi aplaudaţi. Jack urcă, se aplecă pentru a trece printre frânghii, şi atunci Walcott se apropie şi-i ţinu frânghia ca să poată trece. Publicului îi plăcu gestul foarte mult. Walcott puse mâna pe umărul lui Jack şi rămaseră aşa cam o secundă.

— Vasăzică, ai de gând s-o faci pe campionul cu succes de public? îi spuse Jack. Ia-ţi laba asta împuţită de pe umărul meu.

— Hai, n-o face pe nebunul, zice Walcott.

Publicului, însă, povestea asta i se păruse grozavă.

Ce frumos se comportă băieţii înainte de meci. Uite cum îşi urează noroc unul celuilalt.

Solly Freedman veni în colţul nostru şi se uită la Jack, care îşi bandaja mâinile, şi John se duse în colţul lui Walcott. Jack îşi trecu degetul cel gros prin tăietura bandajului, şi după aceea îşi înfăşură mâna cu grijă, ca să nu strângă prea tare. Apoi am

prins bandajul cu leucoplast, o dată în jurul încheieturii mâinii şi de două ori peste degete.

— Ei, zice Freedman, de ce pui atâta leucoplast?

— Ia pipăie-l, spune Jack. Ce zici, nu-i moale? Atunci, ce-o faci pe mârlanul?

Freedman nu se mişcă de lângă noi până ce Jack nu-şi bandajă şi cealaltă mână, şi unul dintre asistenţi i-aduse mănuşile, şi eu i le îmbrăcai şi-ncepui să-i înnod şireturile.

— Ia zi, Freedman, îl întrebă Jack, ce neam mai e şi Walcott ăsta?

— Nu ştiu, zice Solly. E danez, sau ceva de felul ăsta.

— E din Boemia, interveni asistentul care adusese mănuşile.

Arbitrul îi cheamă în mijlocul ringului, şi Jack se duce într-acolo. Walcott vine zâmbind. Se apropie unul de altul, şi arbitrul le pune mâna pe umeri.

— Hello, popularitate, îi zice Jack lui Walcott.

— Ia mai las-o.

— De ce-ţi spui Walcott? îl întrebă Jack. Nu ştiai că ăsta a fost negru?

— Fiţi atenţi… începe arbitrul, şi zi-i, şi zi-i, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări.

La un moment dat, Walcott îl întrerupe. Îl apucă pe Jack de braţ şi zice:

— Pot să-l lovesc dacă mă ţine aşa?

— Ia-ţi laba de pe mine, spune Jack. Nu se filmează.

După aceea se-ntoarseră amândoi la colţurile lor. I-am scos halatul lui Jack, şi el, ţinându-se cu mâinile de frânghii, îşi îndoi genunchii de două ori şi-şi frecă ghetele în praful de sacâz. Gongul sună, şi Jack, întorcându-se rapid, o porni spre centrul ringului. Walcott veni spre el, îşi atinseră mănuşile, şi, cum îşi lăsă Walcott mâinile jos, Jack îi şi repezi în obraz două stângi. Nimeni n-a boxat vreodată mai bine ca Jack în ziua aceea. Walcott îl urmărea mereu, cu bărbia înainte şi cu capul în

piept. Rezista la orice lovitură şi-şi ţinea mâinile destul de jos. Tot ce ştia era să se bage în om şi să dea. Dar de fiecare dată când se apropia de el, Jack îl atingea cu stânga. Parcă era un automat. Jack ridica stânga, şi-n clipa următoare pumnul lovea obrazul lui Walcott. De vreo trei-patru ori, Jack îl atinse şi cu dreapta, dar îl lovi la umăr sau mai sus, pe creştet. Walcott era din ăia care ştiu să-ncaseze. Singurul lucru de care se temea era să nu dea peste unul ca el. Oriunde dădeai, dădeai ca-ntr-un zid. Puţin îi păsa de-o stângă în obraz.

După vreo patru runde, Jack îl umplu de sânge şi-l crestă bine pe obraz, dar de fiecare dată când reuşea să se-apropie de el, Walcott îl atingea atât de tare, încât lui Jack îi apărură sub coaste două pete roşii. Când se apropia de el, Jack îl ţinea cu o mână, şi cu cealaltă îi atingea câteva *uppercut*-uri. Dar şi când Walcott îşi libera mâinile dădea în Jack de se auzea până în stradă. Un adevărat bătăuş.

Şi lucrurile merg aşa încă trei runde. Niciunul nu scoate un cuvânt. Se bat tot timpul. Între runde îl masam pe Jack şi-i făceam tot ce trebuie. Nu arăta deloc strălucit, dar pe ring aşa era el întotdeauna. Nu se mişca prea mult, şi stânga aia a lui lucra de parc-ar fi fost automată. Ca şi cum era conectată la obrazul lui Walcott, şi Jack n-avea altceva de făcut decât să vrea să-l atingă. Jack era întotdeauna calm în lupta corp la corp şi nu-şi irosea puterile. Ştia totul despre lupta corp la corp şi trăgea toate avantajele din asta. La un moment dat, când erau în colţul nostru, l-am văzut cum îl ţine pe Walcott, cum îşi liberează dreapta şi-i expediază un *uppercut*, care-i atinge nasul cu dosul mănuşii. Lui Walcott începu să-i curgă sângele şiroi şi se sprijini cu nasul de umărul lui Jack, ca să-l umple şi pe el de sânge, şi Jack îşi săltă o dată umărul şi i-l repezi în nas, şi după aceea făcu acelaşi lucru cu dreapta.

Walcott era grozav de furios. Şi după cinci runde îl ura de moarte pe Jack. Jack nu era furios,

adică nu era mai furios ca de obicei. Ce-i drept, obişnuia să-i facă pe cei cu care lupta să urască boxul. Din pricina asta îl şi ura atât de mult pe Richie Lewis. Nu reuşise niciodată să-l scoată din sărite, pentru că Richie ştia întotdeauna două-trei figuri noi pe care Jack nu le ştia. Jack era de neclintit pe ring atâta vreme cât se simţea în putere. Desigur că se purta urât cu Walcott. Avea haz totuşi că Jack părea a fi un adevărat boxer clasic. Şi asta din pricină că ştia tot felul de lucruri de acest fel.

După runda a şaptea, Jack zise:

— Să ştii că nu-mi mai simt stânga.

Şi din clipa aia începu să mănânce bătaie. În primele clipe nu se observă nimic. Dar în loc să conducă el lupta, o conducea Walcott, în loc să fie la adăpost, înghiţea mereu. Nu-l mai putea ţine la distanţă cu stânga. Aparent nu se schimbase nimic, numai că loviturile lui Walcott care înainte treceau pe lângă el, acuma îl nimereau din plin. Încasa nişte lovituri groaznice.

— Ce rundă e? întrebă Jack.

— A unsprezecea.

— Nu mai pot rezista, zice Jack. Mă lasă picioarele.

Walcott al ciocănea de multă vreme. Şi Jack era ca un jucător de *baseball* care stopează mingea, dar simte şi şocul loviturii. Walcott începuse să-l atingă serios. Parcă era o maşină de cărat pumni. Jack nu mai încerca altceva decât să-i blocheze loviturile. Nu se vedea totuşi ce bătaie groaznică înghiţea. Între runde îi masam picioarele. Simţeam cum îi zvâcnesc muşchii sub mâini în timp ce-l masam. Era dărâmat al dracului.

— Care-i situaţia? îl întrebă el pe John, întorcându-şi spre el faţa umflată.

— Meciul e-al lui.

— Cred c-o să rezist eu până la urmă, zice Jack. N-o să reuşească ţopârlanul ăsta să mă facă să nu rezist.

Lucrurile mergeau aşa cum îşi închipuise. Ştia că nu poate să-l învingă pe Walcott. Nu mai avea putere s-o facă. Totuşi, era liniştit. De bani era sigur, şi acuma voia s-o sfârşească aşa, pe placul lui. Nu voia să fie făcut *knock-out.*

Gongul sună şi-l împinserăm pe ring. Jack se mişca greoi. Walcott se-ndreptă spre el. Jack îi repezi o stângă în obraz, Walcott o încasă, se desprinse, şi pe dedesubt începu să dea în Jack. Jack încercă să-l oprească, dar era ca şi cum ai fi încercat să opreşti cu mâna un fierăstrău mecanic. Jack fentă şi încercă să-l lovească cu dreapta, dar nu reuşi. Walcott îl atinse solid eu stânga, şi Jack căzu. Căzu în mâini şi pe genunchi şi se uită la noi. Arbitrul începu să numere. Jack ne privea şi dădea din cap. La opt, John îi făcu semn. Nu se mai auzea nimic, din cauza mulţimii. Jack se ridică. Arbitrul îl ţinea pe Walcott cu braţul în timp ce număra.

Când Jack se ridică, Walcott se-ndreptă spre el.

— Fii atent, Jimmy, îl auzii pe Solly Freedman că-i strigă.

Walcott se apropie de Jack, privindu-l lung. Jack îl atinse cu stânga. Walcott dădu doar din cap şi-l împinse pe Jack în frânghii, îi măsură din ochi, îl atinse uşor cu stânga într-o parte a capului şi-l lovi cu dreapta cât mai tare şi cât mai jos putu el. Trebuia să-l fi lovit cel puţin cu doisprezece centimetri sub centură. Crezui că lui Jack o să-i iasă ochii din cap. Se holbă şi-şi căscă gura.

Arbitrul îl apucă pe Walcott de braţ. Jack făcu un pas înainte. Dacă se prăbuşea, cele cincizeci de bătrâne se duceau dracului. Păşea de parcă toate măruntaiele ar fi fost gata-gata să-i iasă din burtă.

— N-a fost o lovitură joasă, zise el. A fost un accident.

Mulţimea urla atât de tare, că nu se mai auzea nimic.

— N-am nimic, zice Jack.

Erau chiar în faţa noastră. Arbitrul se uită la John şi apoi dă din cap.

— Fă-te-ncoa, liftă spurcată, îi zice Jack lui Walcott.

John se aplecă peste frânghii. Stătea cu prosopul pregătit, gata să-l arunce pe ring. Jack stătea în picioare, ceva mai departe de frânghii. Făcu un pas înainte. Vedeam cum îi curge sudoarea pe obraz, de parcă l-ar fi stors cineva, şi cum îi alunecă broboanele de-a lungul nasului.

— Vino să te baţi, îi zice Jack lui Walcott.

Arbitrul se uită la John şi-i face semn lui Walcott să se-apropie.

— Vino-ncoa, bestie, zice el.

Walcott se apropie. Nici el nu ştia ce să mai facă. Nu crezuse că Jack o să reziste. Jack îl atinse cu stânga în obraz. Urletele devin din ce în ce mai puternice. Acuma sunt în faţa noastră. Walcott îl loveşte de două ori. Obrazul lui Jack e cel mai înspăimântător lucru pe care l-am văzut vreodată… Ce înfăţişare are! Se străduie din răsputeri să nu se prăbuşească, şi asta i se vede pe obraz. Se gândeşte tot timpul la asta şi-şi ţine cu mâna pântecele zdrobit.

Şi deodată, începu să dea în Walcott. Obrazul lui era înspăimântător. Porni să-l lovească ţinându-şi mâinile jos şi repezindu-se în el. Când Walcott îşi lăsa garda mai jos, Jack îl atingea nebuneşte la cap. Şi deodată îi repede stânga în plex, şi cu dreapta îl loveşte exact unde-l lovise şi celălalt, mult sub centură. Walcott se prăbuşeşte la pământ şi, ţinându-şi pântecele cu amândouă mâinile, se rostogoleşte, încovrigându-se, pe jos.

Arbitrul pune mâna pe Jack şi-l împinge în colţul lui. John sare pe ring. Urletele şi strigătele se dezlănţuie şi mai tare. Arbitrul discută cu judecătorii, şi crainicul se urcă pe ring cu megafonul şi anunţă:

— Walcott. Prin descalificarea adversarului pentru lovitură nepermisă.

Arbitrul se-ntoarce spre John şi-i zice:

— Ce puteam face? Jack n-a vrut să accepte lovitura nepermisă, şi acuma, când abia se mai ţine pe picioare, îl loveşte el sub centură.

— Ar fi pierdut oricum, spune John.

Jack stă pe scaun. I-am scos mănuşile şi se ţine de burtă cu amândouă mâinile. Stând aşa jos şi rezemat, faţa lui nu mai arată atât de groaznic.

— Du-te şi spune-le că-ţi pare rău, îi şopteşte John. Asta face impresie bună.

Jack se ridică, şi sudoarea i se prelinge pe obraji, îi pun halatul pe umeri, şi sub halat se ţine cu o mână de burtă şi traversează ringul. Pe Walcott l-au ridicat de pe jos şi-l masează. În jurul lui s-au adunat mulţi oameni. Nimeni nu-i vorbeşte lui Jack. Se apleacă peste Walcott.

— Îmi pare rău, zice Jack. N-am vrut să te lovesc sub centură.

Walcott nu-i răspunde nimic. E teribil de dărâmat.

— Ei, şi-acuma eşti campion, îi spune Jack, Sper că asta o să te bucure al dracului de mult.

— Lasă-l în pace, zice Solly Freedman.

— Hello, Solly, spune Jack. Îmi pare rău că i-am dat băiatului tău o lovitură sub centură.

Freedman tace şi se uită la el.

Jack se-ndreaptă spre colţul lui, cu mersul acela ciudat şi sacadat. L-am scos printre corzi, pe lângă masa presei, şi l-am dus jos, printre rândurile de bănci. O mulţime de oameni încercau să-l bată pe umăr pe Jack când trecurăm printre ei. Jack, cu halatul pe umeri, trece printre oameni şi se-ndreaptă spre vestiar. Walcott repurtase o victorie care era pe gustul publicului. Aşa se paria la Garden şi aşa se câştigau banii.

Odată ajunşi în vestiar, Jack se-ntinse pe canapea şi-şi închise ochii.

— Să mergem la hotel şi să chemăm doctorul, zice John.

— Zob m-a făcut pe dinăuntru, zice Jack.

— Îmi pare al dracului de rău, spune John.

— Lasă, nu-i nimic, zice Jack.

Şi zace pe canapea, cu ochii închişi.

— E clar că au vrut să te tragă pe sfoară, spuse John.

— Prietenii tăi, Morgan şi Steinfelt, zise Jack. Grozavi prieteni mai ai.

Zace acolo, cu ochii deschişi. Pe faţă are aceeaşi expresie înspăimântătoare de om stors de puteri.

— Curios ce repede poţi gândi când e vorba de atâţia bani, zice Jack.

— Eşti cineva, mă băiete, spune John.

— Aş, zice Jack. A fost un fleac.

DUPĂ MARE

— Bine, spuse bărbatul. Şi atunci?

— Nu, spuse fata, nu pot.

— Vrei să spui că nu mai ai poftă.

— Nu pot, zise fata. Asta-i tot ce vreau să spun.

— Vrei să spui că nu mai ai poftă.

— Bine, zise fata. Fie cum vrei tu.

— Nu-i deloc cum vreau eu. Ce-aş mai dori să fie cum vreau eu.

— Multă vreme a fost cum ai vrut tu.

Era devreme, şi în afară de ei doi, aşezaţi la o masă într-un colţ, în cafenea nu se mai afla decât barmanul. Vara era pe sfârşite şi amândoi erau bronzaţi, aşa că păreau a nu avea ce căuta la Paris. Fata purta un *tailleur* de *tweed*, şi obrazul ei avea o culoare brună-aurie, catifelată. Părul blond, tăiat scurt, îi scotea şi mai bine în relief frumuseţea frunţii. Bărbatul o privea.

— O s-o omor, zise el.

— Te rog, zise fata.

Avea mâini foarte delicate, şi bărbatul se uita la, ele. Erau subţiri, bronzate şi foarte frumoase.

— Da. Pe Dumnezeul meu c-o omor.

— Asta n-o să te facă mai fericit.

— Nu se putea să ţi se-ntâmple altceva? Nu puteai să intri într-o altă încurcătură?

— După cât se pare, nu, zise fata. Şi ce-ai de gând să faci acuma?

— Ţi-am zis.

— Nu, vorbesc serios.

— Nu ştiu, zise bărbatul. Fata se uită la el şi-i întinse mâna. Bietul meu Phil, spuse ea.

Phil se uită la mâinile ei, dar nu le atinse.

— Nu, mulţumesc, zise el.

— Nu te mângâie cu nimic dacă-ţi spun că-mi pare rău?

— Nu.

— Sau să-ţi explic despre ce e vorba?

— Mai bine să n-aud aşa ceva.

— Te iubesc foarte mult.

— Da, asta o şi dovedeşte.

— Îmi pare rău, zise ea, că nu-nţelegi.

— Înţeleg. Asta-i nenorocirea. Înţeleg.

— Ştiu că-nţelegi, zise ea. Şi, fireşte, e şi mai rău.

— Desigur, zise el privind-o. O să-nţeleg asta întruna. Zi şi noapte. Mai ales noaptea o să-nţeleg. În privinţa asta să n-ai nicio grijă.

— Îmi pare rău.

— Dac-ar fi vorba de-un bărbat…

— Te rog, nici nu poate fi vorba de-un bărbat. Ştii bine că nu e aşa. N-ai încredere în mine?

— Ai haz, zise el. Să am încredere în tine. Asta chiar are haz.

— Îmi pare rău. E tot ce-ţi pot spune, zise ea. Dar când amândoi ştim despre ce e vorba, ce rost are să ne prefacem că nu ştim?

— N-are, fireşte.

— Dacă ai nevoie de mine, mă-ntorc la tine.

— Nu, n-am nevoie. Câteva clipe tăcură amândoi.

— Nu-i aşa că nu crezi că te mai iubesc? întrebă fata.

— Să terminăm cu prostiile, zise bărbatul.

— Şi chiar nu crezi că te iubesc?

— Atunci, de ce nu mi-o dovedeşti?

— Înainte nu erai aşa. Niciodată nu mi-ai cerut să-ţi dovedesc ceva. Asta nu se face.

— Tare mai eşti ciudată.

— Tu însă nu. Eşti un bărbat admirabil şi mi se frânge inima că trebuie să plec şi să te las…

— Fireşte că trebuie.

— Da, spuse ea. Trebuie, şi tu ştii bine că aşa e. Bărbatul tăcu, şi fata se uită la el şi-i întinse din nou mâna. Barmanul stătea la celălalt capăt al barului. Faţa-i era albă, şi vesta la fel. Îi cunoştea pe amândoi şi-şi zicea că sunt o pereche de tineri tare drăguţi. Văzuse multe perechi de tineri drăguţi despărţindu-se şi alte perechi formându-se, care nu mai erau tot atât de drăguţe. Dar nu la asta se gândea, ci la curse, într-o jumătate de oră o să poată trimite pe cineva peste drum, să afle dacă a ieşit calul pe care pariase.

— Nai vrea să fii bun cu mine şi să mă laşi totuşi să plec? întrebă fata.

— Dar tu ce crezi că am de gând să fac?

Doi oameni intrară în local şi se duseră la bar.

— Ce doriţi? îi întrebă barmanul.

— Chiar nu mă poţi ierta deloc? Când ştii despre ce e vorba? întrebă fata.

— Nu.

— Nu crezi că tot ce a fost între noi ar trebui să ne facă să ne înţelegem mai bine?

— „Viciul este un monstru cu o înfăţişare atât de groaznică, zise tânărul, cu glasul amar, încât pentru a fi… nu ştiu ce, trebuie doar să-l vezi. Şi apoi… mai nu ştiu ce încă… şi după aceea… îl cuprindem.” Nu-şi mai amintea exact cuvintele. Nu mai ţin minte cum era citatul.

— Să nu-i spunem viciu, spuse fata. Asta nu-i prea frumos din partea ta.

— Atunci, perversiune.

— Arăţi foarte bine, James, îi spuse unul dintre clienţi barmanului.

— Şi dumneavoastră arătaţi foarte bine.

— Dragul meu James, zise celălalt client, te-ai îngrăşat.

— E groaznic, spuse barmanul, ce mă-ngraş.

— James, nu uita să pui şi coniac, zise primul client.

— Nu, domnule, n-aveţi nicio grijă.

Cei doi clienţi care stăteau la bar se uitară la cei doi tineri şi apoi din nou la barman. Era mai bine să te uiţi la barman.

— Aş prefera să nu foloseşti cuvinte de felul acesta, zise fata. Nu-i nevoie să foloseşti un asemenea cuvânt.

— Şi cum ai vrea să-i spun?

— Nu-i nevoie să-i spui în niciun fel. Nu-i nevoie să-i dai niciun nume.

— Dar ăsta-i numele cel mai potrivit.

— Nu, zise ea. Suntem făcuţi din tot felul de lucruri. Şi tu ştiai asta. Şi ai folosit această ştiinţă de-ajuns de bine.

— Nu-i nevoie s-o mai spui încă o dată.

— Ba da, pentru că asta îţi dă şi explicaţia de care ai nevoie.

— Bine, zise el. Bine.

— Vrei să spui rău. Ştiu. Da, nu-i bine. Dar am să mă-ntorc. Ţi-am spus c-am să mă-ntorc. Am să mă-ntorc imediat după asta.

— Nu, n-ai să te-ntorci.

— Mă voi întoarce.

— Nu, n-ai să te-ntorci. Nu la mine.

— Ai să vezi.

— Da, spuse el. Asta-i nenorocirea. Că până la urmă o să te-ntorci.

— Fără-ndoială c-am să mă-ntorc.

— Atunci, pleacă.

— Chiar să plec?

Nu-l putea crede, dar glasul ei era fericit.

— Pleacă.

Glasul îi sună ciudat în urechi. O privea, îi privea linia buzelor, pometii arcuiţi, ochii şi părul care-i pornea de pe marginea frunţii, lobul urechii şi gâtul.

— Nu, nu-i adevărat. O, eşti tare dulce. Eşti prea bun cu mine.

— Şi când ai să te-ntorci, să-mi povesteşti totul.

Glasul îi suna ciudat. Nu şi-l recunoştea. Fata se uită repede la el. Avea un aer hotărât.

— Chiar vrei să plec? întrebă ea cu glasul grav.

— Da, îi răspunse el cu aceeaşi gravitate. Imediat. Glasul îi era schimbat, şi gura i se uscase. Acuma.

Fata se ridică şi plecă cu paşi repezi, fără să se mai uite înapoi. Bărbatul o privea. Nu mai arăta la fel ca înainte de a-i fi spus să plece. Se ridică de la masă, luă cele două suporturi şi se duse cu ele la bar.

— Sunt un alt om, James, zise el barmanului. Uită-te la mine, şi-ai să vezi că sunt cu totul altul.

— Da? făcu James.

— Viciul, zise tânărul bronzat, e un lucru ciudat, James.

Se uită pe uşă afară. O văzu trecând strada. Şi uitându-se în geamul vitrinei văzu că într-adevăr arăta cu totul altfel ca înainte. Cei doi clienţi care stăteau la bar se dădură mai încolo, pentru a-i face loc.

— Asta aşa e, domnule, zise James.

Cei doi clienţi se dădură ceva mai încolo, ca să poată sta în voie. Tânărul se văzu în oglinda din spatele barului.

— Ţi-am zis eu, James, că sunt un alt om, spuse el. Şi uitându-se în oglindă văzu că într-adevăr aşa şi era.

— Arătaţi foarte bine, domnule, îi spuse James. Aţi avut, desigur, o vară foarte plăcută.

UN LOC CURAT ŞI BINE LUMINAT

Era târziu, şi în afară de bătrânul care şedea în umbra copacului luminat de becurile electrice, în cafenea nu mai era nimeni. În timpul zilei strada era plina de praf, dar la căderea nopţii roua înghiţea praful, şi bătrânului îi plăcea să stea până târziu, fiindcă era surd, şi noaptea, când se potoleau toate zgomotele, simţea că e altfel ca ziua.

Cei doi chelneri din cafenea ştiau că bătrânul e cam făcut şi, deşi era un client bun, ştiau că atunci când se-mbată rău pleacă fără să plătească, aşa că se uitau mereu la el.

— Săptămâna trecută a încercat să se sinucidă, spuse un chelner.

— De ce?

— De disperare.

— De ce era disperat?

— Aşa, fără niciun motiv.

— De unde ştii că n-avea niciun motiv?

— E plin de bani.

Şedeau amândoi, aproape de uşă, la o masă aşezată lângă perete şi se uitau pe terasa cu mese goale, unde nu mai era nimeni în afară de bătrân, care şedea în umbra copacului ale cărui frunze se mişcau uşor în vânt. O fată şi un soldat trecură pe stradă. Lumina felinarului sclipi pe cifra de alamă

de pe gulerul soldatului. Fata era cu capul gol şi mergea grăbită lângă el.

— O să-l agaţe patrula.

— Ce contează, dacă o să capete ce vrea?

— Ar trebui s-o şteargă de pe stradă. O să-l prindă patrula. Acum cinci minute au trecut pe-aici.

Bătrânul, care şedea în umbră, bătu cu paharul în farfurioară. Chelnerul mai tânăr se duse la el.

— Ce doriţi?

Bătrânul se uită la el.

— Încă un coniac.

— O să vă-mbătaţi, spuse chelnerul.

Bătrânul îl privi lung. Chelnerul plecă.

— O să stea toată noaptea, îi spuse el colegului său. Mi-e somn. N-ajung niciodată să mă culc înainte de ora trei. De ce n-o fi murit săptămâna trecută?

Chelnerul luă de pe tejgheaua dinăuntru sticla de coniac şi o farfurioară şi se duse afară, la masa bătrânului. Puse farfurioara jos şi-i umplu paharul.

— Mai bine-ai fi murit săptămâna trecută, îi spuse el surdului. Bătrânul îi făcu semn cu degetul.

— Încă puţin, zise el.

Chelnerul turnă până ce coniacul începu să se verse peste marginea paharului, prelingându-se în farfurioara de deasupra teancului de farfurioare.

— Mulţumesc, spuse bătrânul.

Chelnerul luă sticla şi o duse înăuntru. Apoi se aşeză la masă, lângă colegul său.

— Acum e beat de-a binelea, zise el.

— Se-mbată în fiecare seară.

— De ce-a vrut să se omoare?

— De unde să ştiu?

— Ce-a făcut?

— S-a spânzurat cu o frânghie.

— Şi cine i-a tăiat frânghia?

— Nepoată-sa.

— De ce-au făcut-o?

— De teamă pentru sufletul lui.

— Are mulţi bani?

— Mulţi de tot.

— O fi având vreo optzeci de ani.

— Eu aş zice că-i trecut de optzeci.

— Tare aş vrea să plece. Nu ajung niciodată să mă culc înainte de ora trei. Asta-i oră de culcare?

— Stă fiindcă-i place să stea.

— El e singur. Dar eu nu. Am o nevastă, care m-aşteaptă în pat.

— Odată a avut şi el o nevastă.

— Acuma la ce i-ar mai folosi?

— Nu se ştie. Poate că s-ar simţi mai bine dacar avea o nevastă.

— Păi are nepoată-sa grijă de el.

— Ştiu. Spuneai că i-a tăiat frânghia.

— N-aş vrea să ajung atât de bătrân. Bătrânii sunt nişte fiinţe dezgustătoare.

— Nu întotdeauna. Bătrânul ăsta e un om curat. Bea fără să verse o picătură din pahar. Chiar acuma, când e beat. Ia uită-te la el.

— Nu vreau să mă uit la el. Aş vrea să plece odată. Nu-i pasă deloc de oamenii tare muncesc.

Bătrânul îşi ridică privirea, se uită spre piaţă apoi spre chelneri.

— Încă un coniac, zise el arătând cu degetul spre pahar.

Chelnerul care se grăbea veni la masă.

— Gata, spuse el, vorbind cu sintaxa aceea sumară pe care o folosesc proştii când se adresează unor oameni beţi sau unor străini. Acuma nu mai. Acuma închis.

— Încă unul, repetă bătrânul.

— Nu. Gata.

Chelnerul şterse marginea mesei cu şervetul şi clătină din cap.

Bătrânul se ridică, numără încetişor farfurioarele, scoase din buzunar un portmoneu de piele, plăti şi-i dădu chelnerului un bacşiş de o jumătate de *peseta*[59].

Chelnerul se uită după el cum se-ndepărta, un om foarte bătrân care mergea cam nesigur, dar cu un aer foarte demn.

— De ce nu l-ai lăsat să mai stea să bea? îl întrebă chelnerul care nu se grăbea. Trăgeau obloanele. Nu-i nici două şi jumătate.

— Vreau să mă duc acasă să mă culc.

— Şi ce mai conta o oră?

— Pentru mine, mai mult decât pentru el.

— O oră e o oră.

— Vorbeşti şi tu ca un bătrân. N-are decât să-şi cumpere o sticlă şi s-o bea acasă.

— Nu-i acelaşi lucru.

— Nu-i, aşa e; fu de acord chelnerul cu nevastă.

Nu voia să fie nedrept. Se grăbea numai.

— Dar ţie? Ţie nu ţi-e teamă să te duci acasă înainte de ora obişnuită?

— Vrei să mă insulţi, sau ce te-a apucat?

— Nu, *hombre*[60]. glumeam şi eu aşa.

— Nu mi-e teamă, spuse chelnerul care se grăbea, ridicându-se după ce trăsese oblonul de fier. Am încredere. Am toată încrederea în ea.

— Eşti tânăr, plin de încredere şi ai şi-o slujbă, zise chelnerul mai în vârstă. Ai tot ce-ţi trebuie.

— Şi ţie ce-ţi lipseşte?

— Totul, în afară de slujbă.

— Ai tot ce am şi eu.

— Nu. Eu n-am ştiut niciodată ce-i aia încredere, şi nu sunt tânăr.

— Termină cu prostiile astea şi hai să-nchidem odată.

— Eu fac parte dintre oamenii aceia cărora le place să stea târziu la cafenea, spuse chelnerul mai în vârstă. Cei care nu vor să se ducă la culcare. Cei care au nevoie noaptea de lumină.

— Eu vreau să mă duc acasă să mă culc.

— Suntem doi oameni diferiţi, spuse chelnerul mai în vârstă. Se îmbrăcase să plece. Nu-i numai o chestie de tinereţe şi de încredere, deşi şi lucrurile astea sunt foarte frumoase. De fiecare dată nu-mi

vine să închid gândindu-mă că poate are vreun om nevoie de cafeneaua asta.

— Dar, *hombre*, există *bodegas*[61] deschise toată noaptea.

— Nu mă-nţelegi. Cafeneaua asta e curată şi plăcută. E bine luminată. Lumina de aici e foarte bună, şi acum mai e şi umbra frunzelor.

— Noapte bună, zise chelnerul mai tânăr.

— Noapte bună, îi răspunse celălalt. Închizând lumina, continuă conversaţia de unul singur. Desigur că lumina are importanţă, dar trebuie ca şi localul să fie curat şi plăcut. Nu e nevoie şi de muzică. Asta-i clar, de muzică nu e nevoie. Nu poţi să stai aşa, în picioare, la bar şi să mai fi şi demn, deşi la ora asta găseşti numai chestii din astea. De ce-i era teamă? Nu era vorba nici de teamă, nici de spaimă. Era un nimic pe care-l cunoştea prea bine. Căci totul era nimic, şi omul era tot nimic. Doar asta era, şi tot ce-i trebuia era lumină şi o oarecare curăţenie şi ordine. Unii trăiau în acest nimic şi nu-şi dădeau seama, dar el ştie că totul e *nada y pues nada y nada y pues nada*[62]. Nada noastră carele eşti în nada, nada numele tău, nada împărăţia ta, nada voia ta, precum în nada, aşa şi pre nada. Dă-ne nouă astăzi nada noastră cea de toate zilele şi ne nada nouă greşalele noastre, precum şi noi nada greşiţilor noştri, şi nu ne nada pe noi în nada, ci ne izbăveşte de nada, *pues nada*. Slavă ţie, nimic plin de nimic, nimicul fie cu tine. Zâmbi şi se aşeză în faţa unui bar, pe care trona un espresso lucitor.

— Ce doriţi? întrebă barmanul.

— Nada.

— *Otro loco mas*[63], zise barmanul, şi plecă.

— O cafea mică, ceru chelnerul.

Barmanul îi turnă cafeaua.

— Lumina e foarte puternică şi plăcută, dar barul nu-i lustruit, spuse chelnerul.

Barmanul se uită la el, dar nu-i zise nimic. Era prea târziu ca să mai facă conversaţie.

— Doriţi încă o *copita*[64], întrebă barmanul.

— Nu, mulţumesc, răspunse chelnerul şi ieşi.

Nu-i plăceau barurile şi *bodegas.* O cafenea curată, bine luminată era cu totul altceva. Şi acuma, fără să se mai gândească la asta, avea să se ducă acasă, în camera lui. Avea să stea întins în pat, şi în cele din urmă, spre ziuă, avea să adoarmă. Mai la urma urmei, îşi zise el, probabil că numai insomnia e de vina. Mulţi oameni trebuie să sufere de insomnie.

MAMA UNEI „FETIŢE”

Când îi murise tatăl, era un puşti, şi managerul lui îl înmormântă o dată pentru totdeauna. Adică îi cumpără un loc de veci la cimitir. Când îi muri însă mama, managerul se gândi c-ar putea să vină o vreme când n-aveau să mai fie atât de legaţi unul de altul. Trăiau împreună, el fiind, fireşte, „fetiţa”, n-aţi bănuit lucrul ăsta, desigur, el era „fetiţa”. Aşa că îi luă un loc numai pentru cinci ani.

Ei, şi când se-ntoarse în Mexic, după călătoria făcută în Spania, primi o înştiinţare. Spuneau că e prima dată când i se aduce la cunoştinţă că au trecut cei cinci ani şi-l întrebau dacă nu vrea să facă formele necesare pentru a prelungi durata concesiunii. Locul de veci costa numai douăzeci de dolari. Pe vremea aceea, ţineam eu casa, şi i-am zis: „Lasă-mă, Paco, să mă ocup eu de treaba asta”. Dar el mi-a spus că nu, o să aibă el grijă. O să aranjeze el totul. Era vorba de maică-sa şi voia să facă el ce trebuia.

Şi iată că după o săptămână soseşte a doua înştiinţare. I-o citesc şi-i zic că-mi închipuisem c-a aranjat treaba asta.

Nu, îmi zise el, nu aranjase nimic.

— Lasă-mă să mă ocup eu de chestia asta, i-am zis. Banii sunt aici, în casă.

Nu, zise el. Să nu-i spună nimeni ce are de făcut. Când o să aibă timp, o să aranjeze el totul.

— Ce rost are să cheltuieşti bani atunci când nu trebuie?

— Bine, i-am zis, vezi însă să nu uiţi.

Pe vremea aceea avea un angajament pentru şase meciuri, luând pentru fiecare meci câte patru mii de *pesos* în afară de ce-i revenea din încasări. Numai în capitală câştigase mai mult de cincisprezece mii de dolari. Era însă tare zgârcit, ce să-i faci.

A treia înştiinţare veni după o săptămână, şi i-o citii. În caz că nu plătea suma necesară până în sâmbăta următoare, mormântul mamei sale urma să fie deschis, şi rămăşiţele ei pământeşti aveau să fie aruncate în groapa comună. Îmi spuse că după amiază, când se duce în oraş, pune el la punct chestia asta.

— De ce nu vrei să mă laşi să mă ocup eu de treaba asta? l-am întrebat.

— Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala, zise el. Asta-i treaba mea, şi o să fac eu tot ce e nevoie.

— Bine. Dacă lucrurile stau aşa, vezi-ţi singur de treburile tale.

Scoase banii din casă, deşi pe atunci avea întotdeauna la el cel puţin o sută de *pesos*, şi-mi spuse că va aranja el totul. Plecă în oraş cu banii, aşa că mi-am închipuit, cum era şi firesc, că a făcut ce trebuia să facă.

O săptămână mai târziu, soseşte o scrisoare, în care se spune că n-au primit niciun răspuns la înştiinţarea finală, aşa că resturile pământeşti ale mamei sale au fost aruncate în groapa comună.

— Iisuse Cristoase, i-am spus, mi-ai spus că o să plăteşti suma necesară şi ai luat şi banii din casă ca să plăteşti, şi acuma uite ce s-a întâmplat cu maică-ta! Dumnezeule, i-a gândeşte-te puţin! Maică-ta în groapa comună. De ce nu m-ai lăsat să mă ocup eu de treaba asta? Le-aş fi trimis banii imediat după prima înştiinţare.

— Nu-i treaba ta. E vorba de mama *mea.*

— Nu-i treaba *mea*, de acord, dar era treaba *ta.* Ce sânge o fi având în vine un om care acceptă să i

se întâmple aşa ceva mamei sale? Nici nu meriţi să fi avut mamă.

— E mama mea, zise el. Acuma, mi-e cu mult mai dragă ca înainte. Nu mai trebuie să mi-o închipui îngropată undeva într-un loc anume şi să fiu trist din pricina asta. Acum e lângă mine, în aer, oriunde aş fi, ca păsările şi ca florile. Acum va fi întotdeauna cu mine.

— Iisuse Cristoase, ce sânge ţi-o mai fi curgând prin vine, zău nu ştiu. Nici nu vreau să te mai aud vorbind.

— Oriunde-aş fi, e cu mine, zise el. De-acuma n-o să mai fiu trist niciodată.

Pe vremea aceea cheltuia o mulţime de bani cu femeile, încercând să treacă drept bărbat şi să prostească oamenii, dar cei care ştiau ce-i cu el nu se lăsau înşelaţi. Îmi datora peste şase sute de *pesos*[65] şi nu mi-i dădea înapoi.

— De ce-i vrei acuma? mă-ntreba el. N-ai încredere în mine? Suntem, sau nu prieteni?

— Nu-i vorba dacă suntem prieteni sau dacă am încredere în tine. E vorba că am făcut pentru tine, cât ai fost plecat, tot felul de cheltuieli din banii mei, şi acuma am nevoie de banii ăştia şi ai de unde să mi-i dai înapoi.

— Nu-i am.

— Îi ai, i-am zis, sunt acuma în casă şi ai de unde să mi-i dai.

— Am nevoie de banii ăia pentru altceva, spuse el. Tu n-ai de unde ştii de câţi bani am eu nevoie.

— Cât timp ai fost în Spania, eu am stat aici şi mi-ai zis să plătesc tot ce va fi de plătit în legătură cu casa, şi nu mi-ai trimis niciun ban, şi am făcut tot felul de plăţi, care se urcă la peste şase sute de *pesos*, din banii mei, şi acuma am nevoie de ei, şi tu ai de unde să mi-i dai înapoi.

— O să ţi-i dau în curând. Pentru moment însă, am mare nevoie de ei.

— În ce scop?

— Mă priveşte.

— Atunci, de ce nu-mi dai un acont?

— Nu pot. Am mare nevoie de banii ăştia. Dar o să-ţi dau banii înapoi.

În Spania nu susţinuse decât două meciuri, nu-l prea înghiţiseră acolo, se lămuriseră repede ce-i cu el, şi-şi făcuse şapte costume pentru ring, aşa era el, dar le împachetase atât de prost, încât la întoarcere patru din ele se stricaseră, din cauza apei de mare, şi nu le măi putea purta.

— Dumnezeule, i-am zis. Te duci în Spania, stai acolo un sezon întreg şi nu te baţi decât de două ori. Cheltuieşti pe haine toţi banii pe care i-ai luat, ca după aceea apa de mare să ţi le strice într-un asemenea hal încât să nu le mai poţi purta. Şi după un sezon ca ăsta mai şi spui că treburile tale te privesc numai pe tine. De ce nu-mi dai banii pe care mi-i datorezi, ca să plec odată?

— Vreau să rămâi cu mine, zise el, şi o să-ţi dau banii înapoi. Acuma, însă, am nevoie de ei.

— Şi atât de mare ţi-e nevoia de bani, încât nici n-ai putut plăti pentru maică-ta locul de veci la cimitir. Nu-i aşa?

— Sunt fericit că s-a întâmplat aşa cu mama, zise el. Tu nu mă poţi înţelege.

— Slavă Domnului, i-am zis. Dacă nu-mi dai banii pe care mi-i datorezi, îi iau singur din casă.

— Casa am s-o ţin eu, zise el.

— Nu, n-ai s-o ţii.

Şi în după-amiaza aceleiaşi zile veni la mine cu un derbedeu, un calic, consătean de-al lui, şi-mi spuse:

— Iată un *paesano*[66], care are nevoie de bani ca să se ducă acasă, fiindcă maică-sa e grav bolnavă.

Individul era un derbedeu prăpădit, din acelaşi loc cu el, înţelegeţi, un necunoscut pe care nu-l mai văzuse niciodată până atunci, dar voia să o facă în faţa lui pe marele matador, care e generos cu un consătean.

— Dă-i cincizeci de *pesos* din casă, îmi zise el.

— Abia mi-ai spus că n-ai bani ca să-mi plăteşti datoria. Şi acuma vrei să-i dai derbedeului ăstuia cincizeci de *pesos!*

— Mi-e consătean şi e la mare ananghie.

— Târfo, i-am zis, şi i-am dat cheile casei. Ia-i singur. Plec în oraş.

— Ce te-nfurii? mi-a spus. O să-ţi dau banii înapoi.

Am scos maşina ca să mă duc în oraş. Era maşina lui, dar Paco ştia că mă pricep s-o conduc mai bine ca el. Tot ce făcea el făceam şi eu, dar mai bine. Şi el ştia asta. Nu ştia nici măcar să scrie şi să citească. Mă duceam la cineva să văd cum aş putea să-l fac să-mi plătească datoria. Ieşi din casă şi-mi spuse:

— Vin cu tine şi o să-ţi dau şi banii. Suntem doar prieteni buni. De ce să ne certăm?

Am plecat spre oraş. Eu conduceam. Când să intrăm în oraş, scoase din buzunar douăzeci de *pesos* şi mi-i întinse.

— Uite banii, zise el.

— Târfă fără mamă, l-am repezit eu, şi i-am spus ce să facă cu banii ăia. Îi dai derbedeului ăluia cincizeci de *pesos,* şi după aceea îmi oferi mie douăzeci, când îmi datorezi şase sute. Nu iau niciun ban de la tine. Ştii tu ce să faci cu banii ăştia.

Am coborât din maşină, fără un *peso* în buzunar, şi nu ştiam nici măcar unde aveam să dorm în noaptea aceea. Mai târziu m-am dus cu un prieten şi mi-am luat lucrurile de la el. N-am mai vorbit cu el până în anul acesta. Într-o seară, ducându-mă la cinematograful Callao de pe Gran Via din Madrid, l-am întâlnit plimbându-se cu trei prieteni. Mi-a întins mâna.

— Hello, bătrâne, ce mai faci? Oamenii spun că mă vorbeşti de rău. Că spui tot felul de poveşti pe socoteala mea.

— Nu spun altceva decât că n-ai avut niciodată o mamă. Ăsta-i lucrul cel mai grav pe care-l poţi

spune cuiva în Spania când vrei să-l insulţi.

— Asta-i adevărat, zise el. Biata maică-mea a murit când eu eram atât de mic, încât mi se pare că n-am avut mamă niciodată. E un lucru tare trist.

Aşa-s „fetiţele”. N-ai cum să le jigneşti. Nimic, dar absolut nimic nu le poate jigni. Cheltuiesc o mulţime de bani pentru ei sau din orgoliu, dar de plătit nu plătesc niciodată. Încearcă să-l faci pe vreunul să-ţi plătească. I-am spus de la obraz, acolo pe Gran Via, în faţa celor trei prieteni ai lui, tot ce gândeam despre el, şi acuma, când îl întâlnesc, îmi vorbeşte de parc-am fi prieteni. Oare ce fel de sânge o fi curgând prin vinele unui om ca ăsta?

O AŞTEPTARE DE-O ZI

Intrase în cameră ca să închidă fereastra în timp ce mai stăteam în pat şi băgai de seamă că-i e rău. Tremura, faţa îi era palidă, şi mergea anevoie, ca şi cum i-ar fi venit greu să se mişte.

— Ce-i cu tine, *Schatz*[{67}]*?*

— Mă doare capul.

— Atunci, du-te mai bine şi culcă-te la loc.

— Nu mă culc. N-am nimic.

— Du-te şi culcă-te. După ce mă-mbrac, vin să văd ce ai.

Când am coborât însă, era îmbrăcat şi şedea lângă cămin, având aerul unui foarte bolnav şi nefericit băiat de nouă. ani. I-am pus mâna pe frunte şi mi-am dat seama ca are febră.

— Du-te sus şi culcă-te, i-am zis, nu ţi-e bine.

— Ba da, mi-e bine.

Când veni, doctorul îi luă temperatura.

— Cât are?

— O sută doi.[{68}]

Jos, doctorul ne lăsă trei feluri de pilule de culori diferite şi ne spuse cum şi când să le ia. Unele erau pentru scăderea temperaturii, altele pentru purgaţie, şi celelalte pentru combaterea acidităţii. „Microbii gripei, ne explică el, nu pot trăi decât într-un mediu acid.” Părea să ştie totul despre gripă şi ne spuse că în cazul în care febra nu va trece de o sută patru grade, n-avem de ce să fim îngrijoraţi. E vorba de o epidemie de gripă

într-o formă uşoară şi nu există niciun pericol, cu condiţia de a se evita pneumonia.

Întorcându-mă în camera băiatului, i-am notat temperatura pe o foaie de hârtie şi mi-am însemnat orele la care trebuia să-i dăm pilulele acelea.

— Vrei să-ţi citesc ceva?

— Da. Dacă vrei, zise băiatul. Faţa îi era albă ca varul, şi sub ochi avea pete întunecate. Stătea în pat, nemişcat, şi părea a fi cu totul indiferent la tot ce se întâmplă în jurul lui.

Începui să-i citesc din *Cartea piraţilor* a lui Howard Pyle, dar îmi dădui seama că nu mă urmăreşte deloc.

— Cum te simţi, *Schatz*? l-am întrebat.

— Până acuma, la fel, zise el.

Mă aşezai pe marginea patului şi continuai să citesc, aşteptând să se facă ora la care trebuia să-i dau încă o pilulă. Ar fi fost normal să adoarmă, dar când m-am uitat la el privea ţintă înainte, cu un aer foarte ciudat.

— De ce nu-ncerci să dormi? Când o să trebuie să iei doctoria, o să te scol.

— Prefer să rămân treaz.

După câtva timp îmi spuse:

— Papa, dacă te necăjeşte, nu trebuie să stai cu mine.

— Nu mă necăjeşte deloc.

— Nu, vreau să spun că nu trebuie să stai dacă o să te necăjească după aceea.

Mi-am zis că aiurează un pic, şi la unsprezece, după ce i-am dat pilulele prescrise, am plecat pentru câtva timp de-acasă.

Era o zi luminoasă şi rece, pământul fusese acoperit cu o zăpadă topită care din cauza frigului îngheţase, şi copacii golaşi, tufişurile, maldărele de vreascuri, iarba şi pământul fuseseră poleite cu gheaţă. Luai cu mine setterul irlandez, ca să ne plimbăm puţin pe şosea şi pe malul pârâului îngheţat, dar era greu să stai în picioare său să mergi pe suprafaţa aceea lucioasă ea sticla, şi

câinele cel roşcat aluneca mereu, iar eu căzui rău de vreo două ori, şi o dată puşca îmi zbură de pe umăr şi alunecă departe pe gheaţă.

Sub un mal înalt de lut, acoperit cu tufişuri, gonirăm un stol de prepeliţe, şi când îşi luară zborul şi dispărură pe după creasta malului, omorâi vreo două. Câteva prepeliţe se cocoţară pe crengile copacilor, dar celelalte se împrăştiară printre maldărele de vreascuri şi trebuia să sari de câteva ori pe moviliţele acoperite cu gheaţă ca să le faci să zboare de-acolo. Ivindu-se în timp ce abia îţi ţineai echilibrul pe vreascurile acelea elastice şi acoperite de polei, le nimereai cu greu, aşa că împuşcai două şi pierdui cinci şi o pornii înapoi, bucuros că am găsit un stol atât de aproape de casă şi fericit că mai rămăseseră atât de multe pentru altădată.

Acasă mi se spuse că băiatul nu dăduse voie nimănui să intre în camera lui.

— N-ai voie să intri, îmi zise el. Nu trebuie să iei ce am eu.

M-am apropiat de pat şi-am văzut că stă în aceeaşi poziţie în care-l lăsasem, alb la faţă, dar cu pomeţii îmbujoraţi de febră, privind ţintă înainte, ca şi până atunci.

I-am luat temperatura.

— Cât am?

— Aproape o sută.

Avea o sută doi şi patru linii.

— Înainte am avut o sută doi, îmi zise el.

— Cine a zis asta?

— Doctorul.

— Cu temperatura stai bine, i-am spus. N-ai de ce să fii îngrijorat.

— Nu sunt îngrijorat, îmi zise, dar nu pot să nu mă gândesc întruna la asta.

— Nu te mai gândi. Nu mai pune totul la inimă.

— Aşa şi fac, zise el uitându-se drept înainte.

Era limpede că se petrecea ceva cu el care-l făcea să fie atât de încordat.

— Ia pilula asta cu puţină apă.

— Crezi că foloseşte la ceva?

— Desigur.

M-am aşezat, am deschis cartea despre *Piraţi* şi-am început să-i citesc, dar mi-am dat seama că nu mă urmăreşte, aşa că m-am oprit.

— Şi la ce oră crezi c-o să mor? mă-ntrebă el.

— Ce?

— Cât timp o să mai treacă până o să mor?

— N-ai să mori, dar ce te-a apucat?

— Ba da, o să mor. L-am auzit eu când a spus: o sută doi.

— Când ai o sută doi, nu mori. Vorbeşti prostii.

— Ba eu ştiu că da. La şcoală, în Franţa, băieţii mi-au spus că la patruzeci şi patru de grade mori. Şi eu am o sută doi.

Aşteptase întruna, de la ora nouă, să moară.

— Bietul meu *Scbatz*, i-am zis. Dragul meu *Schatz*. Asta e ca şi cu milele şi kilometrii. N-o să mori. Termometrul ăsta e altfel gradat. La celelalte, temperatura normală e de treizeci şi şapte. La ăsta – nouăzeci şi opt. Da, da, aşa-i. Cum e cu milele şi kilometrii. Ştii tu, cum socotim noi câţi kilometri am făcut cu maşina când am mers şaptezeci de mile.

— Aha, făcu el.

Privirea lui, aţintită spre capătul patului, începu să-şi piardă puţin câte puţin din fixitatea ei. Şi în cele din urmă încordarea lui cedă, şi a doua zi era foarte moale şi plângea foarte uşor, din pricina a tot felul de nimicuri fără importanţă.

CAPITALA LUMII

Madridul e plin de băieţi cu numele de Paco, diminutiv de la Francisco, şi în oraş circulă o anecdotă cu un tată care a venit la Madrid şi a inserat la mica publicitate a ziarului *El Liberal* următorul anunţ: PACO VINO MARŢI LA PRÂNZ LA HOTEL MONTANA ŢI-AM IERTAT TOTUL TATA, şi după aceea a fost nevoie de un întreg escadron din Guardia Civil[69] ca să-i împrăştie pe cei opt sute de tineri care se adunaseră în faţa hotelului. Dar Paco, cel care servea la masă în pensiunea Luarca, n-avea tată care să-l ierte şi nici nu făcuse nimic rău ca să aibă ce să-i ierte tatăl său. Avea două surori mai mari, cameriste la Luarca; intraseră în serviciu pentru că erau din acelaşi sat nenorocit ca şi o fostă cameristă din pensiune, care se dovedise cinstită şi muncitoare şi făcuse astfel ca satul şi produsele lui să capete un renume bun; şi aceste surori îi plătiseră drumul cu autobuzul până la Madrid şi-i găsiseră serviciul acesta de *picolo.* Venea dintr-un sat din Extremadura, în care condiţiile de viaţă erau neînchipuit de primitive, hrana pe sponci, iar confortul, cu totul necunoscut, şi de când se ştia pe lume muncise din greu.

Era un băiat bine făcut, cu părul tare negru, uşor cârlionţat, avea o dantură sănătoasă şi o piele pe care surorile o invidiau, un zâmbet spontan şi deschis. Iute de picior, îşi făcea treaba bine şi-şi iubea surorile, pe care le găsea frumoase şi de

neînţeles; îi plăcea Madridul, pentru el încă un oraş de basm, şi-i plăcea serviciul, care, făcut la lumina strălucitoare a candelabrelor, cu feţele de masă imaculate, în haina de seară şi cu mâncarea îmbelşugată de la bucătărie, îi părea a fi minunat de frumos.

În pensiune locuiau şi luau masa în sufragerie cam opt până la douăsprezece persoane, dar pentru Paco, cel mai tânăr dintre cei trei chelneri care serveau la masă, singurele fiinţe care existau de fapt erau toreadorii.

Locuiau în acea pensiune matadori de mâna a doua, deoarece casa din Calle San Jeronimo se bucura de un renume bun, servea o mâncare excelentă, şi camerele nu costau prea mult. Toreadorul trebuie să dea impresia dacă nu de prosperitate, cel puţin de respectabilitate, deoarece decenţa şi demnitatea sunt mai presus decât curajul, fiind printre virtuţile cele mai de preţ în Spania, şi toreadorii rămâneau la Luarea până la ultima lor *peseta*. Nu se întâmplase niciodată ca vreun toreador să plece de la Luarea pentru a se muta la un hotel mai bun sau mai scump; toreadorii de mâna a doua nu ajung niciodată toreadori de mâna întâia, şi odată plecat de aici, omul se prăbuşea foarte repede, fiindcă oricine se descurca cât de cât putea rămâne la pensiune, iar nota nu fi se prezenta clienţilor decât în cazuri cunoscute de proprietăreasă ca fiind absolut disperate.

Pe vremea aceea locuiau la Luarea trei matadori, doi picadori[70] foarte buni şi un excelent *banderillero*[71]. Asta la Luarea însemna pentru picadori sau *banderilleros,* care-şi aveau familiile la Sevilla şi trebuia să-şi găsească locuinţă la Madrid numai pentru durata sezonului de primăvară, a face lux, dar erau bine plătiţi de către toreadorii care-i angajaseră şi care aveau contracte ferme pentru sezonul apropiat, şi fiecare dintre aceşti trei luptători secunzi avea să strângă

probabil mai mulţi bani decât oricare dintre cei trei matadori. Din cei trei matadori, unul era bolnav şi căuta să ascundă acest fapt, cel de-al doilea nu mai era la modă, iar al treilea era un laş.

Laşul fusese cândva, până la teribil de groaznica lovitură de corn pe care i-o dăduse un taur în josul pântecelui, în primele sale lupte ca matador independent, un om excepţional de curajos şi deosebit de priceput şi mai păstra încă multe din figurile dezinvolte ale zilelor lui de glorie. Era peste măsură de vesel şi râdea mereu, cu sau fără rost. Pe vremuri, când mai avea succese, îi plăcuse foarte mult să facă farse, acuma însă se potolise. Farsele cer o anumită siguranţă, pe care el n-o mai avea. Acest matador avea o faţă inteligentă, foarte deschisă şi se purta cu multă eleganţă.

Matadorul bolnav avea o grijă deosebită să nu se vadă că e bolnav şi căuta să mănânce conştiincios câte ceva din toate felurile care se serveau la masă. Avea foarte multe batiste, pe care şi le spăla singur în camera sa, şi în ultimul timp îşi vindea costumele de luptă. Vânduse unul, foarte ieftin, înainte de Crăciun, şi un altul, în prima săptămână a lunii aprilie. Costumele costaseră foarte mult, fuseseră păstrate cu grijă întotdeauna, şi-i mai rămăsese doar unul. Înainte de a se fi îmbolnăvit, fusese un toreador plin de promisiuni, ba chiar făcea senzaţie, şi, deşi nu ştia să citească, avea tăieturi din ziare, care spuneau că atunci când debutase la Madrid, luptase mai bine decât Belmonte. Mânca singur la o masă mică şi aproape că nu-şi ridica deloc privirile din farfurie.

Matadorul care fusese cândva la modă era foarte scund, negricios şi avea un aer foarte demn. Şi el mânca singur la o masă izolată, zâmbea foarte rar şi nu râdea niciodată. Era originar din Valladolid, unde oamenii sunt foarte serioşi, şi avea talent, dar stilul lui de luptă se demodase înainte de a fi reuşit să fie îndrăgit de public datorită calităţilor sale: curajul şi o calmă stăpânire de sine, aşa că numele

lui pe afiş nu atrăgea pe nimeni la luptele cu taurii. Noutatea apariţiei sale consta în faptul că era atât de scund încât nici nu vedea ce se întâmplă dincolo de greabănul taurului, dar mai erau şi alţi toreadori scunzi, şi el nu reuşise niciodată să se impună gustului public.

Dintre picadori, primul era un om slăbuţ, cu profil vulturesc, cărunt, cu o înfăţişare delicată, dar cu picioare şi mâini de oţel, încălţat întotdeauna cu cizme de văcar. Seară de seară stătea şi bea fără măsură şi se uita cu ochii pierduţi după toate femeile din pensiune. Celălalt era un uriaş, cu obrazul smead, frumos, cu părul negru ca un indian şi cu mâini enorme. Amândoi erau picadori renumiţi, deşi despre primul se spunea că-şi pierduse mult din pricepere din cauza băuturii şi a chefurilor, iar despre cel de-al doilea că era atât de încăpăţânat şi certăreţ, încât nu putea lucra cu acelaşi matador mai mult de un singur sezon.

Banderillero-ul era un om între două vârste, cărunt, iute ca argintul-viu, în ciuda anilor, şi care la masă arăta ca un om de afaceri înfloritor. Picioarele îl mai ţineau destul de bine ca să poată face faţă sezonului apropiat, şi când aveau să-l lase era destul de inteligent ca să-şi mai găsească încă multă vreme o altă slujbă. Singura deosebire avea să fie că, odată pierdută iuţeala de picioare, avea să se teamă mereu de ceva, în timp ce acum era întotdeauna calm şi sigur de sine, atât în arenă, cât şi în afara ei.

În seara aceea, nu mai rămăseseră în sufragerie decât picadorul cu profil vulturesc, care bea fără măsură, negustorul cu faţa însemnată din naştere, care vindea ceasuri la licitaţie în toate bâlciurile şi târgurile Spaniei, care şi el bea peste măsură, şi doi preoţi din Galicia[72] care şedeau într-un colţ, la o masă, şi beau, dacă nu prea mult, în orice caz de ajuns. Pe vremea aceea, la Luarea vinul era inclus în preţul pensiunii, şi chelnerii aduseseră din nou câteva sticle de vin de Valdepenas la masa

negustorului, apoi la aceea a picadorului şi în sfârşit la aceea a celor doi preoţi.

Cei trei chelneri stăteau la capătul sălii. Regula casei spunea că trebuiau să rămână de serviciu până plecau toţi clienţii de la mesele de care răspundeau, dar chelnerul care servea la masa celor doi preoţi trebuia să se ducă la o întrunire anarho-sindicalistă, şi Paco fusese de acord să-l înlocuiască.

Sus, matadorul bolnav stătea singur, trântit pe pat cu faţa în jos. Matadorul care nu mai era la modă şedea şi se uita pe fereastră, pregătindu-se să se ducă până la cafenea. Matadorul cel laş încerca s-o convingă pe sora mai mare a lui Paco, care era în camera lui, să facă un lucru pe care fata, râzând, refuza să-l facă. Matadorul îi spunea:

— Hai odată, sălbăticiune mică.

— Nu, zicea fata. De ce-aş face-o?

— Ga să-mi faci o plăcere?

— Ai mâncat, şi acuma mă vrei pe mine ca desert.

— Numai o dată. Ce rău poate să-ţi facă aşa ceva?

— Lasă-mă-n pace. Lasă-mă-n pace, îţi spun.

— E un lucru atât de neînsemnat.

— Lasă-mă-n pace, îţi spun.

Jos, în sufragerie, cel mai înalt dintre chelneri, care întârziase la întrunire, zicea:

— Ia uitaţi-vă cum beau porcii ăia negri.

— Nu-i frumos să vorbeşti aşa, spuse cel de-al doilea chelner. Sunt nişte clienţi serioşi şi care nu se-mbată.

— Ba e, zise înaltul. Două sunt nenorocirile care s-au abătut asupra Spaniei: taurii şi preoţii.

— În orice caz, nu orice taur şi nu orice preot.

— Ba da, zise chelnerul cel înalt. Numai lovind individul poţi lovi clasa. De aceea e necesar să distrugi şi un taur anume, şi un preot anume. Pe toţi. După aceea n-o să mai rămână niciunul.

— Păstrează toate astea pentru întrunire, zise cel de-al doilea chelner.

— Ce barbarie mai e şi-n Madridul ăsta, spuse chelnerul cel înalt. E unsprezece şi jumătate, şi ăştia mai stau şi se-ndoapă.

— Au început să mănânce abia pe la zece, zise celălalt chelner. Ştii bine că li s-au servit multe feluri de mâncare. Vinul ăsta e ieftin, şi oamenii l-au plătit. De altfel, vinul nu-i tare.

— Cum să existe solidaritate între muncitori când sunt pe lume asemenea imbecili ca tine? întrebă chelnerul cel înalt.

— Uite ce e, spuse cel de-al doilea chelner, care era un om de cincizeci de ani. Toată viaţa am muncit. Şi cât mai am de trăit o să trebuiască să muncesc. Nu mă plâng împotriva muncii. E firesc să munceşti.

— Da, dar lipsa de lucru te omoară.

— Eu am muncit întotdeauna, spuse chelnerul cel bătrân. Du-te la întrunire. N-ai de ce să mai stai.

— Eşti un tovarăş bun, zise chelnerul cel înalt. Dar n-ai deloc nivel ideologic.

— *Mejor si me falta eso que el otro*[73], spuse chelnerul cel mai în vârstă (înţelegând că e mai bine să n-ai nivel decât să n-ai de lucru). Du-te la *mitin*.

Paco tăcuse tot timpul. Încă nu se pricepea la politică, dar de fiecare dată îl treceau fiorii când îl auzea pe chelnerul cel înalt vorbind despre necesitatea de a-i nimici pe preoţi şi pe cei din Guardia Civil. Chelnerul cel înalt era pentru el revoluţia, şi revoluţia era şi ea ceva romantic. Cât despre el, i-ar fi plăcut să fie un bun catolic, un revoluţionar şi să aibă o slujbă serioasă ca aceea de acuma, fiind în acelaşi timp şi toreador.

— Du-te la miting, Ignacio, zise el. O să văd eu de treburile tale.

— Amândoi, adăugă chelnerul mai în vârstă.

— Nu e treabă nici măcar pentru un om, zise Paco. Du-te la miting.

— *Pues me voy*[74] zise chelnerul cel înalt. Şi mulţumesc.

Între timp, sus, sora lui Paco se desprinsese din îmbrăţişarea matadorului cu aceeaşi dibăcie ca şi un luptător din strânsoarea adversarului şi-i spunea, supărată acuma de-a binelea:

— Ia te uită la flămânzii ăştia. Un toreador ratat. Curajos nevoie-mare. Dacă ai ce-ţi trebuie, mai foloseşte-le şi-n arenă.

— Aşa vorbesc numai târfele.

— Târfa e şi ea o femeie, dar eu nu sunt o târfă.

— O să fii.

— Nu? din cauza ta.

— Lasă-mă-n pace, zise matadorul, care, respins şi refuzat, simţea cum îl cuprinde din nou laşitatea.

— Să te las? Există ceva care să nu te fi lăsat? zise sora. Nu vrei să-ţi fac patul? Sunt plătită pentru asta.

— Lasă-mă-n pace, spuse matadorul, cu faţa lui mare şi frumoasă contorsionată, de parcă i-ar fi venit să plângă. Târfo. Târfă murdară.

— Matadorule, zise ea închizând uşă. Dragul meu matador.

Înăuntru, matadorul şedea pe pat. Faţa îi rămăsese contorsionată, şi în arenă îşi transforma strâmbătura asta într-un zâmbet permanent, ce-i înspăimânta pe spectatorii din primele rânduri care ştiau ce se petrece de fapt. Şi asta, spuse el cu glas tare. Şi asta. Şi asta.

Îşi mai amintea de vremea când era în formă, şi asta nu fusese decât acum trei ani. Îşi mai amintea cum îi cădea, grea, pe umeri, tunica brodată cu fir de aur, în după-amiaza aceea caldă de mai când vorbea în arenă la fel ca şi la cafenea, şi cum îndreptase lama spadei cu vârful ce se-nfunda spre locul acela plin de praf de pe greabănul taurului, unde muşchii se rotunjeau acoperiţi de peri scurţi, locul acela de deasupra coarnelor mari ştirbite la

vârf de izbiturile date-n copaci, care se coborau acum sub apăsarea lui, şi cum sabia intra uşor ca într-o bucată de unt ceva mai tare, şi cum împingea cu palma mânerul spadei, cu braţul stâng lăsat în jos, cruciş, cu umărul stâng înainte, cu toată greutatea trupului pe piciorul stâng, şi deodată simţi că nu mai stă cu toată greutatea pe picior. Centrul de greutate i se mutase în josul pântecelui, şi când taurul ridicase capul, cornul dispăruse în trupul lui şi se răsucise aşa de două ori în aer, până veniseră să-l ia de-acolo. Aşa că acuma, în momentul în care trebuia să ucidă taurul, şi asta i se întâmpla de ajuns de rar, nu se mai putea uita la coarne, şi mai la urma urmei, ce ştia o târfă prin ce trecea el înainte de a intra în arenă? Şi prin ce trecuseră aia care râdeau de el? Erau cu toţi nişte târfe şi n-aveau decât să vorbească.

Jos, în sufragerie, picadorul şedea şi se uita la preoţi. Dacă ar fi fost pe acolo vreo femeie, s-ar fi uitat la ea. Când nu era nicio femeie, îi făcea plăcere să se uite! a vreun străin, vreun *ingles*, dar pentru că nu erau nici femei şi nici străini, se uita stăruitor, mulţumit şi obraznic la cei doi preoţi. Şi pe când îi privea aşa, negustorul de ceasuri, însemnat din naştere, se ridică şi, împăturindu-şi şervetul, plecă, lăsând mai mult de jumătate din vinul pe care-l comandase. Dacă nota i-ar fi fost plătită, ar fi băut toată sticla.

Cei doi preoţi nu se uitau deloc la picador. Unul dintre ei spunea:

— Stau aici de zece zile, tot aşteptând să-l văd, şi cât e ziua de lungă fac anticameră, dar el nu mă primeşte.

— Şi ce-i de făcut?

— Nimic. Ce poţi să faci? Nu poţi să te ridici împotriva autorităţilor.

— Eu stau de două săptămâni şi n-am făcut nimic. Aştept, şi nimeni nu vrea să mă primească.

— Venim dintr-o provincie dată uitării. Când terminăm banii, o să plecăm.

— În provincia noastră dată uitării. Ce-i pasă Madridului ce se întâmplă în Calicia? Suntem o provincie săracă.

— Iată de ce a făcut ce-a făcut fratele nostru, Basilio.

— Totuşi, nu am toată încrederea în cinstea lui Basilio Alvarez.

— La Madrid îţi dai seama cum trebuie să iei toate lucrurile. Madridul ucide Spania.

— Măcar de-ar vrea să ne primească cineva şi să ne refuze.

— Nu. Întâi trebuie să fii umilit şi istovit de atâta aşteptare.

— Bine, o să vedem noi. O să aştept şi eu, cum au mai aşteptat şi alţii.

În clipa aceea, picadorul se ridică, se-ndreptă spre masa preoţilor, se proţăpi în faţa lor, cărunt şi cu profilul lui vulturesc, şi se uită fix la ei, zâmbind.

— Un toreador, zise unul dintre preoţi.

— Şi încă unul faimos, spuse picadorul, şi ieşi din sufragerie, mergând ţanţoş şi zâmbindu-şi foarte mulţumit, în haina lui cenuşie, strâmtă în talie, cu picioarele crăcănate, în pantalonii înguşti, încălţat cu cizmele lui de văcar care bocăneau pe podea.

Trăia în lumea mărginită şi strâmtă a meseriei lui, într-o lume a îndemânării personale, a victoriei de fiecare seară înecată în alcool şi a insolenţei. Şi acum îşi aprinse o ţigară şi, trăgându-şi pălăria peste ochi în coridor, plecă la cafenea.

Dându-şi seama dintr-odată că erau ultimii oameni care mai stăteau în sufragerie, preoţii plecară imediat după picador, şi Paco cu chelnerul mai în vârstă rămaseră singuri. Strânseră lucrurile rămase pe la mese şi duseră sticlele la bucătărie.

Băiatul care spăla vasele era în bucătărie. Avea cu trei ani mai mult decât Paco şi era foarte cinic şi acru.

— Nu bei? îl întrebă chelnerul mai în vârstă, şi turnându-i într-un pahar vin de Valdepenas îi întinse paharul.

— De ce nu? spuse băiatul, şi luă paharul.

— *Tu, Paco?* întrebă chelnerul mai în vârstă.

— Mulţumesc. Şi toţi trei băură.

— O să plec, spuse chelnerul mai în vârstă.

— Noapte bună, îi ziseră cei doi băieţi.

Plecă şi-i lăsă singuri. Paco luă unul dintre şervetele de care se folosiseră preoţii şi, stând drept, cu călcâiele bine înfipte în podea, aplecă şervetul şi, urmărindu-şi mişcarea cu capul, îşi roti braţele într-o *veronica*[75] lentă şi circulară. Se învârti şi, ducând piciorul uşor înainte, făcu mişcarea a doua, apropiindu-se astfel şi mai mult de taurul imaginar, şi făcu o a treia mişcare, încet, perfect ritmată şi graţioasă şi trase apoi şervetul spre el şi se răsuci, ferindu-şi coapsele din calea taurului printr-o *mediaveronica*[76].

Spălătorul de vase, pe care-l chema Enrique, îi aruncă o privire critică şi batjocoritoare.

— Cum e taurul? îl întrebă el.

— Foarte curajos, răspunse Paco. Uite.

Cu trupul drept şi suplu, făcu încă patru pase desăvârşite, dezinvolt, graţios şi elegant.

— Şi taurul? întrebă Enrique rezemându-se de chiuvetă, cu paharul în mână şi încins cu şorţul la brâu.

— Se ţine încă bine.

— Mă-mbolnăveşti.

— De ce?

— Ia priveşte aici.

Enrique îşi scoase şorţul şi, întărâtând taurul imaginar, desenă cu trupul în aer patru *veronicas* în stil gitan, desăvârşite şi languroase, terminându-le cu o *rebolera*[77] datorită căreia şorţul trecu fâlfâind în cerc pe lângă nasul taurului, în timp ce băiatul se-ndepărta.

— Ei, ai văzut? Şi spăl vase.

— De ce?

— De frică, zise Enrique. *Miedo*[78]. Aşa cum ţi-ar fi şi ţie în arenă cu taurul.

— Nu, zise Paco. Mie nu mi-ar fi frică.

— *Leche*[79], zise Enrique. Fiecărui om i se face frică. Toreadorul ştie însă să-şi stăpânească frica, şi în felul ăsta poate lupta cu taurul. Am luat parte la o luptă de amatori, dar mi-a fost atât de frică, încât fugeam întruna dintr-un loc într-altul, fără să mă pot opri. Chestia asta li s-a părut tuturor foarte caraghioasă. Aşa că şi ţie o să-ţi fie frică. Dacă n-ar exista şi frica asta, orice lustragiu din Spania ar deveni toreador. Iar ţie, care eşti băiat de la ţară, o să-ţi fie frică şi mai rău ca mie.

— Nu, n-o să-mi fie, zise Paco.

Prea de multe ori făcuse treaba asta în gând. Prea de multe ori văzuse el coarnele, botul umed al taurului, urechile fremătându-i, şi apoi capul plecându-se şi atacând, prea de multe ori auzise bocănitul copitelor şi taurul înfuriat trecând pe lângă el în timp ce-şi rotea capa, atacând din nou în vreme ce el învârtea capa iar şi iar şi iar şi iar, ca să termine prin a-l suci pe taur în jurul lui printr-o minunată *media-veronica,* şi apoi să se îndepărteze cu mersul degajat, cu perii de pe pielea taurului prinşi în fireturile de aur ale tunicii când trecuse foarte aproape de el, şi taurul stând imobil, hipnotizat, şi mulţimea aplaudând. Nu, n-avea să-i fie frică. Altora, da. Nu lui. Ştia că n-avea să-i fie frică. Chiar dacă avea să-i fie vreodată frică, ştia că treaba asta avea s-o poată totuşi face. Era convins de asta.

— N-o să-mi fie frică, zise el.

— Enrique spuse din nou:

— *Leche.*

Şi apoi:

— Ce-ar fi să încercăm?

— Cum?

— Ştii, zise Enrique. Tu te gândeşti la taur, dar nu te gândeşti şi la coarne. Taurul e atât de puternic, încât coarnele lui taie ca un cuţit, te

străpung ca o baionetă şi te doboară ca o măciucă. Uite, zise ei deschizând sertarul mesei, şi scoase două cuţite ascuţite de tăiat carnea. O să leg cuţitele astea de picioarele unui scaun. Şi după aceea o s-o fac pe taurul, ţinând scaunul în faţa capului. Cuţitele sunt coarnele. Dacă ai să faci pasele astea şi atunci e-n regulă.

— Dă-mi şorţul tău, zise Paco. O să facem treaba asta în sufragerie.

— Nu, se opuse Enrique, încetând dintr-odată să mai fie acru. N-are rost, Paco.

— Ba da, zise Paco. Nu mi-e frică.

— O să-ţi fie, când ai să vezi cuţitele cum se apropie de tine.

— O să vedem, spuse Paco. Dă-mi şorţul.

Şi pe când Enrique înfăşură strâns, cu două şervete murdare, mânerele celor două cuţite cu lama grea şi ascuţită ca briciul şi le lega, fixându-le bine, de picioarele scaunului, şi apoi le înnoda, cele două cameriste, surorile lui Paco, se îndreptau spre cinema, ca s-o vadă pe Greta Garbo în *Anna Christie.* Unul dintre cei doi preoţi şedea în izmene şi flanea şi-şi citea liturghierul, iar celălalt, în cămaşă de noapte, îşi spunea rugăciunile de seară. Cu excepţia celui bolnav, toţi toreadorii îşi făcuseră apariţia de fiecare seară la Café Fornos, unde picadorul solid, cu părul negru, juca biliard, matadorul cel scund şi serios şedea împreună cu *banderillero*-ul între două vârste şi cu alţi oameni serioşi, la masă, având în faţă o cafea cu lapte.

Picadorul alcoolic şi cărunt şedea la masă, cu un pahar de rachiu de *cazalas* în faţă, şi se uita satisfăcut la o masă la care matadorul cel laş şedea împreună cu un alt matador, care părăsise lupta cu spada pentru a deveni din nou *banderillero,* şi cu două prostituate bătrâne în meserie.

Negustorul de ceasuri vorbea cu nişte prieteni la un colţ de stradă. Chelnerul cel înalt era la întrunirea anarho-sindicalistă şi aştepta un moment potrivit ca să ia cuvântul. Chelnerul mai în vârstă

şedea pe terasa cafenelei Alvarez şi bea un ţap de bere. Stăpâna pensiunii Luarea dormea în patul ei, întinsă pe spate, cu perna între picioare; mare, grasă, cinstită, curată, fiinţă de treabă şi foarte religioasă, care nu încetase niciodată să se gândească la soţul ei, mort acum douăzeci de ani, şi să se roage zilnic pentru el. Singur în camera sa, matadorul cel bolnav zăcea în pat cu faţa-n jos şi-şi ţinea o batistă la gură.

În sufrageria pustie, Enrique făcu ultimul nod la şervetele cu care erau prinse cuţitele de picioarele scaunului şi ridică scaunul în aer. Îndreptă picioarele cu cuţitele legate înainte şi apoi ridică scaunul cu cuţitele în sus, de o parte şi de alta, pe deasupra capului.

— E greu, zise el. Ascultă-mă, Paco. E pericol mare. Lasă-te păgubaş.

Asuda.

Paco stătea în faţa lui, ţinând de ambele capete şorţul desfăcut. Ridicase degetul gros în sus şi lăsase arătătorul în jos, ca să atragă privirea taurului.

— Ataci direct, zise el. Învârteşte-te ca un taur. Atacă ori de câte ori vrei s-ataci.

— Cum o să ştii când să te opreşti din pasă? E mai bine să faci trei pase şi să închei cu o *media.*

— Bine, zise Paco. Dar atacă direct. Hei, *torito!* Hai vino, tăuraşule!

Cu capul plecat, Enrique se năpusti spre el, şi Paco îşi răsuci şorţul chiar în clipa în care lama cuţitului îi trecu pe lângă pântece, şi când trecu, lama fu pentru el un corn adevărat cu vârful alb, negru şi neted, şi când Enrique trecu pe lângă el şi se întoarse pentru a ataca din nou, era chiar trupul masiv, înfierbântat şi însângerat al taurului, care bocăni pe lângă el şi se răsuci ca o pisică şi atacă iar, în timp ce el îşi învârtea încet capa. Şi taurul se întoarse şi atacă iar, şi, pândind vârful ameninţător, Paco păşi înainte cu stângul ceva mai mult decât ar fi trebuit, şi cuţitul nu mai trecu pe lângă el, ci

alunecă în el uşor ca într-o ploscă de vin din piele, şi deodată ţâşni un şuvoi fierbinte pe deasupra şi în jurul neaşteptatei şi lăuntricei rigidităţi a oţelului şi-l auzi pe Enrique urlând. *Ay! Ay!* Stai să-l scot! Stai să-l scot!

Şi Paco se prăbuşi peste scaun, ţinând încă şorţul în mâini, şi Enrique trăgea de scaun şi lama cuţitului se răsucea în el, în el, Paco.

Cuţitul era acum afară, şi el zăcea pe podea într-o băltoacă de sânge, care se lărgea mereu.

— Pune şervetul peste rană. Ţine-l strâns! zicea Enrique. Ţine-l strâns. Alerg după doctor. Trebuie să opreşti hemoragia.

— Ar trebui s-avem o ventuză de cauciuc, zise Paco. Văzuse aşa ceva la luptele de tauri.

— Am atacat direct, spuse Enrique plângând. N-am vrut decât să-ţi arăt cât de periculos e.

— Nu te necăji, zise Paco, cu un glas care părea că vine de departe. Dar adu odată doctorul.

În arenă te ridicau şi te duceau, alergând, la sala de operaţii. Şi dacă artera femurală se scurgea înainte de a ajunge acolo, chemau preotul.

— Înştiinţează-l pe unul dintre preoţi, zise Paco, apăsând tare şervetul jos, pe pântece. Nu-i venea să creadă că i se întâmplase aşa ceva lui.

Enrique alerga pe Carrera San Jeronimo către staţia de salvare, deschisă toată noaptea, şi Paco rămăsese singur, şezând la început, apoi ghemuindu-se, şi apoi prăbuşindu-se pe podea, până se sfârşi, simţind cum se scurge viaţa din el ca apa murdară din baie când scoţi dopul. Îi era frică şi se simţea tare slăbit şi încerca să zică o rugăciune şi-şi aduse aminte cum începea, dar înainte de a fi zis, cât de repede putea: „O, Doamne, mă căiesc din adâncul sufletului că te-am nesocotit pe Tine, carele eşti toată dragostea mea, şi sunt hotărât să…” se simţi peste măsură de slăbit, se întinse cu faţa în jos şi se sfârşi foarte repede. O arteră femurală tăiată se scurge mult mai repede decât s-ar crede.

Şi când veni doctorul de la staţia de salvare, însoţit de un poliţist care-l ţinea pe Enrique de braţ, cele două surori ale lui Paco erau încă la cinematograful de pe Gran Via, şi erau profund dezamăgite de filmul cu Greta Garbo, care o arăta pe celebra actriţă evoluând într-un decor mizerabil, în timp ce ele se aşteptau s-o vadă, ca de obicei, înconjurată de un lux orbitor, plin de strălucire. Oamenilor din sală nu le plăcea deloc filmul şi protestau fluierând şi bătând din picioare. Toţi ceilalţi oameni din pensiune făceau aproape aceleaşi lucruri pe care le făceau când se întâmplase accidentul, în afară de cei doi preoţi, care-şi terminaseră rugăciunile şi se pregăteau să se culce, şi picadorul cel cărunt care se mutase la masa celor două prostituate bătrâne în meserie. Ceva mai târziu, plecă cu una dintre ele. Era aceea căreia matadorul cel laş îi plătise să bea.

Paco însă n-avea să ştie nimic din toate acestea, nici ce aveau să facă toţi aceşti oameni a doua zi sau în oricare din zilele ce aveau să vină. De fapt n-avusese habar nici cum trăiau şi nici cum aveau să sfârşească. Nici nu-şi dăduse seama că aveau să se sfârşească cu toţii. Murise, aşa cum spun spaniolii, plin de iluzii. Nu avusese vremea să şi le piardă, şi nici măcar să-şi spună rugăciunea din urmă.

N-avusese timp nici măcar să fie dezamăgit de filmul cu Greta Garbo, care vreme de o săptămână dezamăgi întreg Madridul.

ZĂPEZILE DE PE KILIMANJARO

Kilimanjaro este un munte acoperit de zăpadă, înalt de 19.710 picioare, şi se spune că e cel mai înalt munte din Africa. Vârful dinspre apus e numit Masai „Ngàje Ngài”, Casa Domnului. Foarte aproape de vârful dinspre apus se află hoitul uscat fi îngheţat al unui leopard. Nimeni n-a reuşit să explice ce căuta leopardul la această altitudine.

— Lucrul cel mai grozav e că nu se mai simte nicio durere, zise el. După asta îţi şi dai seama că a început.

— Şi chiar crezi că a început?

— Categoric. Îmi pare totuşi foarte rău că mirosul… Te supără, nu?

— Încetează! Încetează, te rog.

— Ia priveşte-le, zise el. Oare ce le atrage aşa, văzul sau mirosul?

Patul de campanie pe care bărbatul zăcea lungit se găsea în umbra unui copac de mimoze, şi privirea lui, care trecea din umbră în lumina orbitoare a câmpiei, zări cele trei păsări mari stând neruşinat pe vine şi alte douăsprezece zburând în văzduh, aruncând, în trecere, umbre care lunecau rapid.

— Se-nvârt pe-aici din ziua în care s-a stricat camionul, spuse el. Astăzi însă e prima dată când au coborât pe pământ. La început le-am privit cu luare-aminte cum zboară, gândindu-mă că le voi

descrie poate vreodată, într-o nuvelă. Acuma, gândul acesta mi se pare caraghios.

— Te-aş ruga să încetezi, zise ea.

— Vorbesc şi eu aşa. Mi-e mai uşor dacă vorbesc. Dar n-aş vrea să te sâcâi.

— Ştii că nu mă sâcâi, spuse ea. Numai că am devenit teribil de nervoasă, fiindcă nu sunt în stare să fac nimic. Am putea, totuşi, s-o scoatem la capăt până vine avionul.

— Sau până nu vine.

— Spune-mi, te rog, ce pot să fac. Trebuie să existe ceva ce-aş putea să fac.

— Ai putea să-mi amputezi piciorul, ceea ce ar opri înaintarea cangrenei, deşi mă îndoiesc. Sau ai putea să mă-mpuşti. Acum ştii să tragi. Te-am învăţat doar să tragi, nu-i aşa?

— Nu mai vorbi aşa, te rog. N-aş putea să-ţi citesc ceva?

— Ce să-mi citeşti?

— Oricare carte necitită încă din valiza cu cărţi.

— Nu pot fi atent la lectură, zise el. E mai simplu să stăm de vorbă. Ne certăm, şi aşa timpul trece.

— Eu nu mă cert. Eu nu vreau să mă cert niciodată. Hai să nu ne mai certăm. Oricât am fi de nervoşi. Poate că se vor întoarce azi cu un alt camion. Poate a vine avionul.

— Nu mai vreau să mă clintesc de-aici, zise bărbatul. N-are rost să ne mai mişcăm de-aici decât ca să-ţi fie ţie mai uşor.

— Asta e o laşitate.

— Nu poţi lăsa un om să moară în linişte şi pace, fără să-l insulţi? Ce rost are să mă insulţi?

— N-ai să mori.

— Nu fi proastă. Sunt pe moarte. Întreabă lighioanele astea afurisite.

Şi ridică privirea spre locul unde stăteau păsările acelea uriaşe şi dezgustătoare, cu capetele golaşe ascunse în pene. Planând, o a patra pasăre coborî şi, atingând pământul, fugi la început cu paşi

repezi, apoi, legănându-se, se îndreptă spre celelalte.

— Se rotesc aşa în jurul oricărei tabere. De obicei nici nu le iei în seamă. Dacă nu te dai bătut, nu mori…

— Unde-ai mai citit şi asta? Tare proastă mai eşti.

— Ce-ar fi să te mai gândeşti şi la altcineva?

— Dumnezeule mare, zise el. Ce altceva am făcut până acuma?

Apoi se-ntinse şi rămase aşa liniştit, uitându-se înspre tufişurile de dincolo de câmpie, deasupra căreia aerul fierbinte vibra. Câteva gazele se profilau mărunte şi albe în lumina aurie, şi departe, departe, se zărea o turmă de zebre, albe pe fondul verde al tufărişurilor. Tabăra era situată într-un loc plăcut, la poalele unui deal, în umbra unor copaci înalţi, cu apă bună de băut şi în apropierea unei bălţi aproape secate, de unde, dimineaţa, îşi luau zborul cocoşii-sălbatici de nisipuri.

— N-ai vrea să-ţi citesc ceva întrebă ea. Şedea într-un şezlong lângă patul lui de campanie. Uite că se porneşte vântul.

— Nu, mulţumesc.

— Poate că vine camionul.

— Puţin îmi pasă de camion.

— Mie îmi pasă.

— Ţie îţi pasă de foarte multe lucruri de care miel nu-mi pasă.

— Nu chiar de atât de multe, Harry.

— Ce-ar fi să bem ceva?

— Nu-ţi face bine. În *Black*[80] se recomandă să se evite orice băutură alcoolică. N-ar trebui să bei.

— Molo! strigă el.

— Da, *Bwana*[81].

— Adu-mi un *whisky-soda.*

— Da, *Bwana.*

— N-ar trebui să bei, zise ea. Vezi, asta înseamnă să te dai bătut. Când ţi se spune că-ţi face rău… Ştiu bine că-ţi face rău.

— Nu-i adevărat, zise el. Îmi face bine.

Vasăzică, totul s-a sfârşit, îşi zise el. Vasăzică n-o să mai termine nimic. Vasăzică aşa se sfârşea, cu sâcâiala asta dacă să bea sau nu. De când se pornise cangrena la piciorul drept, nu-l mai durea, şi odată cu durerea dispăruse şi groaza, şi acum nu mai simţea decât o imensă oboseală şi furie că aşa se sfârşeşte totul. Nu era prea curios faţa de ceea ce avea să urmeze acuma. Îl obsedase ani de zile, dar acuma, în sine, lucrul acesta nu mai însemna nimic. Era ciudat cât de uşor devenise totul din pricină că era de ajuns de obosit.

Acum n-avea să mai scrie niciodată despre acele lucruri pe care le păstrase pentru clipa în care ar fi ştiut de ajuns de mult ca să le scrie bine. În orice caz, n-avea să mai dea greş niciodată încercând să le scrie. Poate că nici nu eşti în stare să le scrii, şi de aceea le amâi mereu. Acuma, însă, n-avea să mai ştie adevărul niciodată.

— Ce bine-ar fi fost să nu fi venit aici, zise femeia. Îl privea ţinând paharul în mână şi-şi muşca buzele. La Paris nu ţi s-ar fi întâmplat aşa ceva. Întotdeauna mi-ai spus că-ţi place să stai la Paris. Am fi putut rămâne la Paris sau am fi putut merge în altă parte. Aş fi mers oriunde. Ţi-am spus că merg oriunde vrei. Dac-ai fi vrut să vânezi am fi putut să mergem în Ungaria şi ne-am fi simţit foarte bine.

— Iar banii tăi afurisiţi.

— Asta nu-i drept, zise ea. Au fost întotdeauna şi ai tăi, ca şi ai mei. Am părăsit totul şi am mers oriunde ai vrut tu să mergem şi am făcut ce-ai vrut tu să fac. Dar tare-aş fi vrut să nu fi venit niciodată aici.

— Spuneai că locurile astea îţi plac foarte mult.

— Îmi plăceau când n-aveai nimic. Dar acuma le urăsc. Nu înţeleg de ce a trebuit să se întâmple tocmai asta cu piciorul tău. Ce am făcut ca să ni se întâmple aşa ceva nouă?

— Mi se pare că mai întâi am uitat să mă dau cu iod după ce m-am zgâriat. Apoi, n-am dat zgârieturii nicio atenţie, fiindcă la mine rănile nu se infectează niciodată. Iar mai târziu, când lucrurile au început să se înrăutăţească, probabil că apa aceea oxigenată, pe care am folosit-o în lipsă de alte antiseptice, a paralizat vasele capilare, şi aşa a pornit cangrena. Se uită la ea. Mai e şi altceva?

— Nu asta voiam să spun.

— Dac-am fi angajat un mecanic bun în locul nenorocitului ăstuia de şofer *Kikuyu*[{82}], ar fi controlat uleiul, şi lagărul acela nu s-ar fi topit.

— Nu asta voiam să spun.

— Dacă nu ţi-ai fi părăsit lumea ta, blestemaţii tăi de prieteni din Old Westbury, Saratoga[{83}], Palm Beach[{84}] ca să vezi de mine…

— Dar te iubeam. Asta nu-i drept. Te iubesc şi acuma. Am să te iubesc întotdeauna. Tu nu mă iubeşti?

— Nu, zise bărbatul. Nu cred. Nu te-am iubit niciodată.

— Harry, ce-i asta? Ţi-ai ieşit din minţi?

— Nu… Nu mai am din ce să-mi ies.

— Nu bea asta, zise ea. Dragul meu, te rog eu, nu bea. Trebuie să facem tot ce se poate face.

— Fă tu, spuse el. Eu sunt obosit.

Şi acum i se ivi în minte o gară din Karagaci, şi stătea în picioare cu raniţa în spate, şi farurile Simplon-Orient-ului tăiau întunericul, şi el pleca din Tracia, atunci, după retragere. Acesta era unul dintre lucrurile pe care le păstrase ca să le scrie, şi dimineaţa, la micul dejun, privind pe fereastră şi văzând zăpada căzută în munţii aceia din Bulgaria şi secretara lui Nansen întrebându-l pe bătrân dacă asta era zăpadă şi bătrânul uitându-se şi spunând „Nu, asta nu-i zăpadă. E prea devreme ca să ningă.” Şi secretara repetând celorlalte fete „Nu-i, vedeţi, nu-i zăpadă”, şi ele spunând „Nu-i

zăpadă, ne-am înşelat". Dar era zăpada de-a binelea, şi el îi trimise să meargă prin zăpadă când se efectua schimbul de populaţie. Şi se târâră prin zăpadă în iarna aceea, până muriră.

Zăpada căzuse şi în săptămâna aceea de Crăciun în anul în care locuiseră acolo sus în Gauertal, în casa tăietorului de lemne, care avea o sobă mare de porţelan ce ocupa jumătate din cameră, şi ei dormeau pe nişte saltele umplute cu frunze de fag, când venise acolo, târându-se prin zăpadă, dezertorul cu picioarele însângerate. Spunea că poliţia e pe urmele lui şi i-au dat ciorapi de lână şi i-au ţinut de vorbă pe jandarmi, până ce urmele au fost acoperite de ninsoare.

În Schrunz, în ziua de Crăciun, zăpada era atât de strălucitoare încât te dureau ochii când te uitai afară pe fereastra cârciumii şi-i vedeai pe oameni venind acasă de la biserică. Acolo au urcat ei pe drumul bătătorit de sănii şi îngălbenit de urină, care mergea de-a lungul râului, printre munţii abrupţi, acoperiţi de pini, cu schiurile grele pe umeri, şi apoi au coborât pe gheţarul de deasupra lui Madlener-Haus, şi zăpada era moale şi plăcută la vedere ca o glazură de tort şi uşoară ca pulberea, şi-şi amintea cum alunecau fără zgomot, coborând panta vertiginos ca nişte păsări.

Fuseseră blocaţi atunci de zăpezi, la Madlener-Haus, timp de o săptămână, cât viscolise, şi jucau cărţi în fumul lămpii cu gaz, şi mizele urcau mereu pe măsură ce Herr Lenz pierdea mai mult. În cele din urmă pierdu totul. Totul, banii şcolii de schi, câştigul din timpul sezonului şi chiar şi propriul sau capital. Parcă-l vedea înaintea ochilor cu nasul lui lung, luând cărţile în mâna şi deschizând „sans voir"[85]. *Pe vremea aceea se juca întruna. Jucai când nu era zăpada, şi când cădea prea multă jucai iar. Se gândi la timpul pe care-l pierduse în viaţa lui jucând.*

Dar nu scrisese niciun rând despre asta, nici despre ziua aceea luminoasă şi rece de Crăciun,

cu munţii ce se înălţau dincolo de câmpia deasupra căreia Johnson zburase peste linii ca să bombardeze trenul cu ofiţeri austrieci permisionari, mitraliindu-i în timp ce se împrăştiau şi fugeau care-ncotro. Îşi aducea aminte că după aceea Johnton venise la popotă şi începuse să le povestească ce făcuse. Şi se făcuse o tăcere adâncă, şi cineva spusese: „Eşti o bestie criminală şi sângeroasă!”

Cu aceiaşi austrieci pe care-i omorâseră atunci, schiase el mai târziu. Nu, nu cu aceiaşi. Hans, cu care schiase în tot anul acela, fusese în Kaiser-Jägers[186], şi când s-au dus să vâneze iepuri împreună în văioaga aceea de deasupra joagărului vorbiseră de luptele de la Pasubio şi despre atacul de la Per tic a şi Asalone, şi nu scrisese niciun cuvânt despre asta. Nici despre Monte Corno, nici despre Siete Commum, nici despre Arsiedo.

Câte ierni petrecuse în Voralberg şi în Arlberg? Patru, şi-şi aduse aminte de omul care voia să le vândă o vulpe când fuseseră în Bludenz, de data asta ca să cumpere cadouri, şi de gustul de sâmbure de cireşe al Kirsch-ului aceluia bun, şi de alunecarea tăcută şi rapidă pe pojghiţa de gheaţă a zăpezii prăfuite şi cum cântau „Hi! Ho! zise Rolly!” când coborau ultima pantă dinspre povârnişul acela abrupt, pe care-l luau în linie dreaptă şi treceau livada în trei întoarceri şi apoi peste şanţ şi de aici pe drumul îngheţat din spatele hanului. Îşi desfăceau legăturile şi-şi scoteau schiurile dintr-o smucit ură, şi le rezemau de peretele din bârne al hanului, la lumina lămpii care se zărea prin fereastră, dincolo de care, înăuntru, în fumul şi căldura mirosind a vin nou, se cânta la acordeon.

— La Paris unde-am stat? o întrebă pe femeie, care şedea, în clipa aceea lângă el în Africa într-un şezlong.

— La Crillon. Ştii bine.

— De ce-aş şti?

— Pentru că întotdeauna am stat acolo.

— Nu. Nu întotdeauna.

— Acolo şi la Pavilion Henri Quatre din St. Germain[87]. Spuneai că-ţi place foarte mult acolo.

— Dragostea e un morman de bălegar, zise Harry. Şi eu sunt cocoşul care se urcă deasupra ca să strige cucurigu.

— Dacă trebuie să pieri, zise ea, e absolut necesar să ucizi tot ce rămâne în urmă? Adică să iei totul cu tine? Trebuie să-ţi ucizi calul şi nevasta şi să dai foc şeii şi armurii?

— Da, spuse el. Banii tăi blestemaţi erau armura mea. Gârbaciul şi armura mea.

— Încetează.

— Bine. Am să-ncetez. Nu vreau să te jignesc.

— Acum e puţin cam târziu.

— Cu atât mai bine. O să continui să te jignesc. E mai amuzant. Singurul lucru care-mi plăcea într-adevăr să-l fac cu tine, acuma nu-l mai pot face.

— Nu, asta nu-i adevărat. Ţie-ţi plăcea să faci multe lucruri, şi tot ce voiai tu să fac, făceam.

— Oh, pentru numele lui Dumnezeu, încetează odată cu lăudăroşenia asta!

Se uită la ea şi o văzu că plânge.

— Ascultă, spuse el. Crezi că-mi place să fac asta? Nici nu ştiu de ce o fac. E ca şi cum ai încerca să ucizi ca să rămâi în viaţă. Când am început să vorbim, n-aveam nimic. Nici prin gând nu-mi trecea să încep toată istoria asta, şi acuma m-a apucat nebunia şi mă port cu tine cu mai multă cruzime ca oricând. Nu lua în seamă, draga mea, ce spun. Te iubesc cu adevărat. Tu ştii că te iubesc. N-am iubit pe nimeni aşa cum te iubesc pe tine.

Şi iar se înfundă în obişnuita minciună din care-şi câştiga pâinea cea de toate zilele.

— Ce drăguţ eşti.

— Eşti o târfă, zise el. O târfă bogată.[88] Asta-i poezie. Acum sunt plin de poezie. Putreziciune şi

poezie. Poezie putredă.

— Încetează, Harry. De ce trebuie să te porţi ca un diavol?

— Nu-mi place să las nimic în urmă, spuse bărbatul. Nu-mi place să las în urmă tot felul de lucruri.

Se-nserase, şi el dormise. Soarele dispăruse dincolo de munte, şi umbra coborâse peste câmpie. Vietăţi mărunte îşi căutau hrana pe lângă tabără; se uita la ele cum se depărtau de tufişuri aplecându-şi grăbit capetele şi dând mereu din coadă. Păsările nu mai stăteau pe pământ. Se cocoţaseră toate într-un copac. Acum erau mult mai multe. *Boy*-ul lui personal şedea lângă pat.

— *Memsahib*[89] plecată vâneze, spuse *boy-ul*. *Bwana* vrea?

— Nimic.

Plecase să vâneze şi, ştiind cât de mult îi place să se uite la animale, se dusese cât mai departe, ca să nu tulbure liniştea peticului acestuia de câmpie pe care-l avea sub ochi. Se gândea la toate, îşi zise el. La tot ce ştia, sau citise sau auzise cândva.

Nu era ea vinovată că atunci când o întâlnise era un om sfârşit. De unde să ştie femeia că nu crezi nimic din ce spui; că vorbeşti din obişnuinţă şi ca să te simţi bine? De când nu mai credea ce spune, minciunile lui aveau un succes mai mare la femei decât atunci când le spunea adevărul.

Nu minţea chiar atât de mult, dar nu avea ce adevăruri să le spună. Îşi trăise viaţa şi totul se terminase, şi după aceea o luase iar de la capăt, cu alţi oameni şi cu ceva mai mulţi bani, bucurându-se de ce era mai bun în aceleaşi locuri şi în alte câteva noi.

Dacă nu te gândeai la nimic, totul mergea de minune. Înăuntrul tău nu se putea clinti nimic, aşa că nu te prăbuşeai din cauza asta, cum li se întâmplă celor mai mulţi dintre ei, şi-ţi ziceai că puţin îţi pasă de lucrul pe care-l făceai până atunci,

acuma, că nu-l mai puteai face. Dar ţie îţi spuneai că ai să scrii despre oamenii ăştia, despre cei foarte bogaţi; că nu făceai cu adevărat parte dintre ei şi că erai o iscoadă în ţara lor; că aveai s-o părăseşti şi aveai să scrii despre ea, şi de data asta totul avea să fie scris de cineva care cunoaşte bine lucrurile despre care scrie. Dar el n-avea să facă asta niciodată, fiindcă fiecare zi de nescris, de confort, în care era ceea ce îi era silă să fie, îi tocea îndemânarea şi-i slăbea voinţa de lucru, aşa că până la urmă nu mai lucră deloc. Oamenii pe care-i cunoştea acum erau cu mult mai agreabili când nu lucra. Africa era locul în care, în vremurile bune ale vieţii sale, fusese foarte fericit, aşa că venise aici cu gândul s-o pornească iar de la început. Organizaseră acest *safari*[90] cu un minimum de confort. Nu duceau lipsă de nimic, dar nu se lăfăiau în lux, şi se gândise că în felul acesta avea să-şi revină. Că într-un fel sau altul avea să dea jos grăsimea care i se grămădise pe suflet, tot aşa cum boxerul se duce în munţi să se antreneze ca să topească grăsimea de pe el.

Ei îi plăcuse ideea. Spunea că-i încântată. Îi plăcea tot ce era deosebit, tot ce presupunea o schimbare de peisaj, figurile noi şi lucrurile atrăgătoare. Şi avusese iluzia că puterea şi voinţa de muncă îi revin. Acuma, că totul se termina aşa, şi ştia bine că asta era, nu trebuia să se răsucească asemeni unui şarpe care-şi muşcă coada fiindcă i-a fost zdrobită şira spinării. Nu era vina femeii. Dacă n-ar fi fost ea, ar fi fost o alta. Dacă trăise din minciună, trebuia să-ncerce să moară în minciună. Dincolo de deal se auzi o împuşcătură.

Trăgea foarte bine această bună, această bogată târfă, această binevoitoare administratoare şi distrugătoare a talentului său. Prostii. Talentul şi-l distrusese singur. De ce s-o învinuiască pe această femeie, care-l ţinea atât de bine? îşi distrusese talentul nefolosindu-l, trădându-se pe sine şi tot ceea ce crezuse, bând atâta, că-şi tocise ascuţimea

simţurilor, din lenevie, din indolenţă, din snobism, din mândrie şi din prejudecată, în fel şi chip. Ce erau toate astea? Un catalog de cărţi vechi? Şi talentul lui, de fapt, ce era? Era un talent adevărat, dar în loc să-l folosească, îl comercializase. Nu era vorba de ceea ce făcuse, ci de ce-ar fi putut face. Şi el se hotărâse să-şi câştige existenţa altfel, şi nu cu condeiul sau cu creionul în mână. Era de asemenea ciudat, nu-i aşa, că atunci când se îndrăgostea de o femeie, femeia aceea era întotdeauna mai bogată decât cea dinainte. Dar acuma, când nu mai iubea, când minţea numai, aşa cum o minţea pe această femeie de acuma, care era cea mai bogată din toate, care avea tot aurul din lume, care avusese un bărbat şi copii, care avusese amanţi şi fusese dezamăgită şi care-l iubea mult ca scriitor, ca om, ca pe-un camarad şi ca pe-un bun de care eşti mândru, era ciudat că acum, când n-o iubea deloc şi o minţea, era în stare să-i dea mai mult pentru banii ei decât atunci când iubise cu adevărat.

„Suntem cu toţii, probabil, creaţi pentru ceea ce facem, se gândi el. Cum îţi câştigi existenţa, în asta constă talentul fiecăruia dintre noi.” Într-o formă sau alta, el vânduse de când se ştia vitalitate, şi când sentimentele proprii nu prea intră în joc dai mult prea mult pentru banii primiţi. Descoperise asta, dar n-avea să mai scrie despre asta niciodată. Nu, n-avea să mai scrie, deşi merita să scrie despre asta.

În clipa aceea o zări trecând prin câmpie şi apropiindu-se de tabără. Era îmbrăcată cu *jodhpurs*[91] şi-şi purta carabina pe umăr. Cei doi *boy* o urmau, ducând o gazelă atârnată de o prăjină. Arăta încă bine, se gândi el, şi avea un corp atrăgător. Avea un talent deosebit la pat şi-i plăcea să se culce, nu era drăguţă, dar îi plăcea obrazul ei, citea enorm, îi plăcea să călărească şi să vâneze şi, desigur, bea prea mult. Soţul îi murise când era încă o femeie relativ tânără, şi un timp se

dedicase celor doi copii ai săi, – care deveniseră de curând majori şi care n-aveau nevoie de ea şi erau stingheriţi de prezenţa ei – grajdului, cărţilor şi băuturii. Îi plăcea să citească seara înainte de cină, şi în timp ce citea bea *whisky and soda.* La vremea cinei era de ajuns de bine făcută, şi după ce bea încă o sticlă de vin la masă, era de ajuns de beată ca să poată dormi.

Asta se întâmplă înainte de a avea amanţi. După ce începuse să aibă amanţi, nu mai bea atât de mult, fiindcă nu trebuia să fie beată ca să poată dormi. Dar amanţii o plictiseau. Fusese căsătorită cu un bărbat care n-o plictisise niciodată, şi bărbaţii ăştia o plictiseau de moarte.

Apoi, unul dintre cei doi copii fusese ucis într-un accident de avion, şi după asta renunţă la amanţi, şi băutura nefiind un anestezic trebui să-şi refacă viaţa. Dintr-odată, o apucă o spaimă teribilă că rămâne singură. Dar voia să fie cu cineva pe care să-l respecte.

Totul începuse în modul cel mai simplu. Îi plăcea ce scria el şi-l invidiase dintotdeauna pentru viaţa pe care o ducea. Credea că face numai ceea ce vrea să facă. Cum îl câştigase treptat-treptat şi cum se îndrăgostise de el în cele din urmă, toate acestea făceau parte din mersul unei adevărate progresii, în cursul căreia ea îşi clădise o nouă viaţă, iar el îşi negociase ce-i mai rămăsese din vechea lui viaţă.

Făcuse acest schimb pentru a dobândi siguranţă şi confort, fără îndoială, dar şi pentru mai ce încă? Nu ştia. Ar fi putut să-i procure orice ar fi vrut el. Ştia asta. Şi mai era şi o femeie teribil de drăguţă, îi plăcea să se culce cu ea mai mult decât cu oricare alta; mai degrabă cu ea pentru că era mai bogată, pentru că era foarte atrăgătoare şi înţelegătoare şi pentru că nu-i făcea scene niciodată. Şi acuma viaţa aceasta, pe care ea şi-o refăcuse iar, lua sfârşit, pentru că el nu se dăduse cu iod acum două săptămâni când îl zgâriase un

ghimpe la genunchi în timp ce încercaţi să se apropie de o cireadă de antilope pentru a le fotografia, cum stăteau atente, cu capetele înălţate, adulmecând aerul cu nările deschise şi ciulindu-şi urechile să surprindă cel dintâi zgomot care avea să le alunge în tufişuri. De altfel şi fugiseră, înainte de a izbuti să le fotografieze. Iat-o că se apropia.

Îşi întoarse capul ca s-o vadă.

— Hello, zise el.

— Am împuşcat o gazelă, îi spuse ea. O să-ţi facă din ea, o supă bună şi o să le spun să pregătească şi piuré de cartofi cu *Klim.* Cum te simţi?

— Mult mai bine.

— Nu-i grozav? Ştii că m-am gândit c-o să te simţi bine? Când am plecat, dormeai.

— Am dormit foarte bine. Ai mers departe?

— Nu. După deal. Am doborât gazela asta dintr-odată.

— Păi tu eşti o ochitoare admirabilă.

— Îmi place să vânez. Mi-a plăcut Africa foarte mult. Cu adevărat. Dacă *tu ai fi* sănătos, aş spune că m-am simţit aici mai bine ca oriunde. Habar n-ai cât de plăcut mi-a fost să vânez cu tine. Mi-au fost dragi locurile astea.

— Şi mie mi-s dragi.

— Nici nu ştii, dragul meu, ce minunat e să văd că te simţi mai bine. Nu puteam suporta să te văd în halul acela. Nu-i aşa că n-ai să mai vorbeşti cu mine aşa niciodată? Îmi promiţi?

— Nu, zise el. Nu-mi aduc aminte ce-am spus.

— Nu cred că vrei să mă distrugi, nu-i aşa? Sunt doar o femeie între două vârste, care te iubeşte şi vrea să facă ce vrei tu să faci. Am mai fost distrusă până acum de două sau de trei ori. Nu-i aşa că nu vrei să mă distrugi şi tu?

— Mi-ar plăcea să te distrug de vreo câteva ori, în pat, spuse el.

— Aşa da. Să fii distrusă în acest fel e foarte bine. Am fost făcute pentru a fi distruse aşa.

Avionul o să fie aci mâine.

— De unde ştii?

— Sunt sigură. Trebuie să vină. *Boy*-ii au pregătit lemnele şi iarba ca să aprindă focurile. M-am dus azi şi m-am uitat din nou. E destul loc pentru aterizare, şi totul e pregătit ca să se aprindă focurile la amândouă capete ale terenului.

— Ce te face să crezi că o să vină mâine?

— Sunt sigură că o să vină. Ar fi trebuit să şi fie aici. După aceea, în oraş o să-ţi îngrijească piciorul, şi atunci o să ne distrugem aşa cum trebuie. Nu în felul acela groaznic, cu vorbele.

— Ce-ar fi să bem ceva? A apus soarele.

— Crezi că o să-ţi facă bine?

— O să beau numai un *whisky.*

— O să bem amândoi câte un *whisky.* Molo, *letti dui whisky-soda!*[92] strigă ea.

— Ar fi bine să-ţi pui cizmele acelea înalte, ca să te aperi de ţânţari, îi zise el.

— După ce-o să fac baie…

Se-nsera, şi ei beau, şi înainte de a se întuneca pe deplin, când nu mai era suficientă lumină ca să poţi trage, o hienă străbătu luminişul şi se-ndreptă spre deal.

— Bestia asta trece pe-aici în fiecare seară, spuse bărbatul. În fiecare seară, de două săptămâni.

— Ea urlă aşa noaptea. Nu mă deranjează. Totuşi, e un animal dezgustător.

Stând aşa şi bând împreună, fără să simtă nicio durere, ci numai neplăcerea de a sta întins mereu în aceeaşi poziţie, *boy*-ii aprinzând focul, umbra lui jucăuşă alungindu-se pe pereţii corturilor, fu cuprins iar de sentimentul acceptării acestei vieţi de plăcută capitulare. *Se purta* foarte frumos cu el. În după-amiaza aceea fusese nedrept şi crud. Era o femeie admirabilă, o femeie într-adevăr minunată. Şi tocmai atunci îi trecu prin minte gândul că e pe moarte.

Gândul acesta îl izbi dintr-odată; nu asemeni unei năvale de ape sau unei rafale de vânt, ci ca un gol brusc şi rău mirositor, şi, lucru ciudat, hiena aluneca uşor pe marginea lui.

— Ce ai, Harry? îl întrebă ea.

— Nimic, spuse el. Ce-ar fi să treci în partea cealaltă? În bătaia vântului.

— Ţi-a schimbat Molo pansamentul?

— Da. Acuma nu mai pun decât acid boric.

— Cum te simţi?

— Cam ameţit.

— Mă duc să fac baie, zise ea. Vin imediat. O să mâncăm, şi după aceea o să ducem patul înăuntru.

„Aşadar, îşi spuse el, am făcut bine că am încetat să ne mai certăm." Cu femeia asta nu se certase prea mult niciodată, în timp ce cu femeile pe care le iubise se certase atâta, încât până la urmă, tot certându-se, ucideau tot ce îi lega. Iubise prea mult, ceruse prea mult şi consumase totul, până la epuizare.

Îşi aduse aminte de vremea când fusese la Constantinopol singur, pentru ca se certase la Paris înainte de a pleca. Îşi petrecuse tot timpul destrăbălându-se, şi după ce termină şi cu asta, fără a fi izbutit să-şi alunge singurătatea, ci doar s-o facă şi mai de nesuportat, îi scrisese primei, aceleia care-l părăsise, o scrisoare, în care-i spunea că nu fusese în stare niciodată să-şi alunge singurătatea… Că într-o zi, când i se păruse c-o vede în faţă la Régence, îl apucase dintr-odată ameţeala şi leşinul, şi că i se întâmplă să urmărească câte o femeie care semăna într-un fel cu ea, tot lungul bulevardului, temându-se să se apropie şi să vadă că nu era ea, temându-se să nu piardă cumva sentimentul care îl încerca. Că fiecare femeie cu care se culcase îl făcea şi mai mult să-i simtă lipsa. Că nu avea nicio importanţă ce făcuse ea, fiindcă ştia că nu se poate lecui de dragostea pe care i-o purta. Scrisese la club

această scrisoare, rece şi treaz, şi o expediase la New York, rugând-o să-i scrie la biroul lui din Paris. Aşa părea mai sigur. Şi în aceeaşi seară, lipsindu-i atât de mult încât îi venise rău şi se simţise de parc-ar fi fost gol pe dinăuntru, hoinări până dincolo de Taxim, agăţă o fată şi o luă cu el la masă. Se dusese la un local în care să poată dansa după aceea, fata dansa prost şi o părăsise pentru o armeancă, o târfă focoasă, care-şi freca pântecele de el într-un asemenea hal, de parcă-l frigea. O luase, după un scandal, de la un sublocotenent englez de artilerie. Englezul îl chemase afară şi se luară la bătaie în stradă, pe caldarâm, în întuneric, îi trase artileristului doi pumni zdraveni, în falcă, şi când văzu că nu cade, îşi dădu seama că avea să urmeze o bătaie, nu glumă. Artileristul îl lovi în piept, apoi sub ochi. Îl lovi din nou cu stânga, şi artileristul căzu peste el şi-l apucă de haină şi-i rupse mâneca, şi atunci îi trase doua după ureche şi-l izbi cu dreapta, împingându-l cât colo. Când se prăbuşi, artileristul se izbi cu capul de caldarâm, şi el o luă la fugă cu fata, fiindcă auziseră venind poliţia militară. Se urcară într-un taxi şi o porniră spre Rimmily Hissa, de-a lungul Bosforului, şi apoi ocoliră şi se-ntoarseră înapoi, mergând noaptea pe răcoare, şi se culcară, şi femeia se dovedi a fi răscoaptă, precum şi arăta, dar dulce, cu pielea ca petala de trandafir, siropoasă, cu pântecele catifelat, sânii mari, şi nu trebui să-i pună o pernă sub fese, şi o părăsi înainte ca ea să se trezească, arătând de-ajuns de prăpădit în lumina primelor ore ale dimineţii şi se întoarse la Pera Palace cu un ochi vânăt, ducându-şi haina pe mână, pentru că-i lipsea o mânecă.

În aceeaşi noapte plecă în Anatolia şi-şi aminti că mai târziu, în cursul acestei călătorii, călărise toată ziua printre câmpii acoperite cu maci, pe care-i cultivau pentru a face opium, şi cât de ciudate i se păreau toate şi cât de înşelătoare

distanţele, până în locul în care atacaseră sub ordinele ofiţerilor nou veniţi, din Constantine, care habar n-aveau de nimic, şi că artileria trăsese asupra trupei, şi observatorul englez plânsese ca un copil.

În ziua aceea văzu pentru prima dată oameni morţi care purtau fuste albe de balet şi pantofi cu vârful întors, având în vârf un pompon. Turcii înaintau întruna şi toţi grămadă şi-i văzuse pe oamenii aceia cu fustă alergând şi ofiţerii trăgând în ei şi după aceea luând-o şi ei la goană, şi el, şi observatorul englez, şi alergară şi ei până îl dureră plămânii şi simţi în gură un gust de cocleală, şi atunci se opriră după nişte stânci, şi de acolo îi văzură pe turci înaintând tot aşa, grămadă. Mai târziu văzuse lucruri la care nu s-ar fi gândit niciodată, şi mai târziu văzuse altele şi mai groaznice. Aşa că atunci când se întoarse la Paris nu putea vorbi despre ele şi nu suporta să-i fie amintite. Şi acolo, când trecuse pe lângă cafenea, îl văzuse pe poetul acela american cu un vraf de farfurioare în faţă şi cu expresia aceea tâmpă pe faţa lui ca un cartof, vorbind despre mişcarea dadaistă cu un român care zicea că-l cheamă Tristan Tzara şi purta întotdeauna monoclu şi avea dureri de cap, şi era iar acasă cu soţia lui, pe care acuma o iubea din nou, se terminase cu cearta, şi-i trecuse nebunia şi era bucuros că-i acasă şi de la birou îi trimiseră corespondenţa la domiciliu. Aşa ca scrisoarea de răspuns la aceea pe care o scrisese veni într-o dimineaţă pe tavă şi când văzu scrisul de mână îi îngheţă sângele în vine şi încercă să ascundă scrisoarea sub celelalte. Dar nevasta sa zise: „De la cine e scrisoarea asta, dragă?” şi asta fu sfârşitul începutului acelei poveşti.

Îşi aduse aminte de clipele fericite petrecute împreună cu toate, şi de certuri. Aleseseră întotdeauna locurile cele mai frumoase ca să se certe. Şi de ce se certaseră oare întotdeauna

tocmai când el se simţea foarte bine? Nu scrisese niciodată despre vreuna dintre aceste certuri, fiindcă la început nu voise să jignească pe nimeni, şi după aceea i se păru că avea despre ce să scrie şi fără asta. Dar se gândise întotdeauna că avea să scrie până la urmă şi despre asta. Erau atât de multe lucruri de scris. Văzuse lumea schimbându-se; nu era vorba mimai de evenimente, deşi văzuse multe şi cercetase oamenii îndeaproape, dar văzuse producându-se o schimbare mult mai subtilă şi îşi amintea cum arătaseră oamenii în epoci diferite. Fusese amestecat în toate acestea şi le observase şi era de datoria lui să scrie despre ele, dar acuma n-avea s-o mai facă niciodată.

— Cum te simţi? îl întreba ea.

Ieşise din cort după ce făcuse baie.

— Bine.

— Crezi c-ai putea mânca acuma?

În spatele ei îl văzu pe Molo ducând masa pliantă, şi pe celălalt *boy* ducând farfuriile.

— Vreau să scriu, zise el.

— Ar trebui să bei puţină supă, ca să ai putere.

— O să mor în noaptea asta, spuse el. Aşa că n-am nevoie de nicio putere.

— Te rog, Harry, nu fi melodramatic.

— Ce, n-ai miros? Mi-a putrezit coapsa mai mult de jumătate. Aşa că, ce dracu să mai mă-ncurc cu supa? Molo, adu un *whisky-soda.*

— Bea te rog supa, spuse ea cu gingăşie.

— Bine.

Supa era fierbinte. Trebui s-o ţină aşa în ceaşcă până se răci ca s-o poată bea, şi atunci o dădu pe gât dintr-o înghiţitură.

— Eşti o femeie admirabilă, zise el. Nu te uita ce spun, îl privi, îndreptând spre el obrazul acela bine cunoscut şi mult admirat din *Spur* şi *Town and Country,* arătând numai ceva mai rău, din cauza băuturii şi a patului, dar *Town and Country* nu-i arăta niciodată sânii aceştia frumoşi şi pulpele

acestea vrednice şi aceste mâini cu palmele înguste, uşoare şi mângâietoare, şi cum o privea aşa şi-i vedea bine cunoscutul şi plăcutul ei zâmbet, simţi moartea apropiindu-se din nou. De data aceasta nu se năpusti asupra lui. Fu ca o adiere, ca o suflare care face ca flăcăruia lumânării să pâlpâie şi apoi să se înalţe.

— Ar fi bine să-mi aducă ceva mai târziu plasa, şi să o atârne aici, de crengile copacului, şi să aţâţe focul. În noaptea asta nu mă duc în cort. N-are rost să mă mai muţi. Noaptea e senină. N-o să plouă.

Vasăzică aşa mori, înconjurat de şoapte pe care nu le auzi. Bine, n-o să se mai certe. Asta putea promite. N-avea să-şi strice singur experienţa pe care până acuma n-o mai încercase niciodată. Probabil totuşi că va da greş. Întotdeauna dai greş. Poate că de data asta nu.

— Ştii cumva să stenografiezi?

— N-am învăţat aşa ceva niciodată, îi zise ea.

— Nu-i nimic.

N-avea vreme, fireşte, deşi i se părea că toate pot încăpea unele într-altele, asemeni unui telescop, aşa că ai putea să le cuprinzi pe toate într-un singur paragraf dacă ai şti să le potriveşti bine.

Era o casă din bârne, spoită în alb cu var, pe dealul deasupra lacului. Lângă uşă, agăţat de un stâlp, era un clopot, ca oamenii să fie chemaţi la masă. Îndărătul casei se-ntindea câmpia, şi dincolo de câmpie începeau pădurile. Un şir de plopi de Lombardia ducea dinspre casă spre debarcader. Un alt rând de plopi străjuia promontoriul. O cărare mergea pe marginea pădurii şi apoi o pornea în sus, spre dealuri, şi de-a lungul acestei cărări culesese el mure. După aceea casa arse, şi puştile care atârnau în panoplia de deasupra căminului, făcută din picioare de căpriori, arseseră şi ele, şi după aceea ţevile cu plumbul topit în magazii şi paturile arse zăceau în mormanul de cenuşă folosită la facerea

leşiei pentru marile cazane în care se fierbea săpunul şi-l întrebai pe bunic dacă le poţi lua ca să te joci cu ele şi-ţi zicea că nu. Vezi bine, puştile erau ale lui, şi de atunci nu mai cumpără altele. Şi nici de vânat nu mai vână. Casa fu reconstruită în acelaşi loc, de data aceasta din scânduri vopsite în alb, şi din tinda casei se vedeau plopii şi lacul, dar nu se mai ţinură puşti în casă niciodată. Ţevile puştilor care atârnaseră în panoplia de pe zidul casei din bârne zăceau afară, în mormanul acela de cenuşă, şi nimeni nu se atinse de ele.

După război, închiriasem în Pădurea Neagră un râu plin de păstrăvi, şi se ajungea acolo pe două drumuri. Unul o pornea din Triberg şi cobora la vale, şerpuind de-a lungul şoselei, în umbra copacilor care străjuiau şoseaua aceea albă, şi urca spre un drum lateral care se căţăra printre dealuri, trecând pe lângă o mulţime de ferme mărunte şi pe lângă casele acelea mari din Schwarzwald, până ajungea la râu. Aici începeam să pescuim.

Celălalt urca de-a dreptul pe povârniş, luând-o spre marginea pădurilor, şi după aceea o ţinea pe culmea dealurilor, şerpuind printre pădurile de pini, şi ieşea la marginea unei pajişti, apoi cobora de-a curmezişul pajiştii, ajungând la un pod. Pe malurile apei creşteau mesteceni, şi râul nu era lat, ba, dimpotrivă, îngust, cu unda limpede şi iute, cu ochiuri de apă liniştite, acolo unde şuvoiul muşcase din malul de sub rădăcina mestecenilor. Proprietarul hotelului din Triberg avusese un sezon foarte bun. Era un om tare drăguţ şi eram cu toţii prieteni la cataramă. În anul următor veni inflaţia, şi banii pe care-i adunase în anul precedent nu-i mai ajunseră ca să-şi asigure cele necesare pentru deschiderea hotelului şi se spânzură.

Asta se putea dicta, dar nu se putea dicta La Place Contrescarpe, unde vânzătoarele de flori vopseau florile în stradă, şi vopseaua se prelingea

pe caldarâm. Acolo de unde porneau autobuzele şi bătrânii şi femeile, întotdeauna bete de vin şi de rachiu prost; şi copiii cu muci la nas în frig; şi mirosul de murdărie şi sudoare, de sărăcie şi beţie de la Café des Amateurs, şi târfele de la Bal Musette care locuiau la etaj. La Concierge, care trăia cu un jandarm din Garde Républicaine, şi casca lui cu coadă de cal trona întotdeauna pe-un scaun în loja ei. Chiriaşa de pe sală al cărei soţ era ciclist, şi bucuria ei în dimineaţa aceea la Crèmerie când a deschis L'Auto *şi a văzut că soţul ei a ieşit al treilea în prima lui cursă importantă Paris-Tours. Se înroşise toată şi începuse să râdă, şi după aceea a urcat scările plângând, cu ziarul acela galben în mână. Bărbatul femeii care ţinea Bal Musette era şofer pe un taxi, şi când el, Harry, trebuise o dată să plece în zori cu avionul, soţul îi bătuse la uşă ca să-l trezească, şi au băut amândoi câte un pahar de vin alb la tejgheaua barului, înainte de a pleca. Atunci îşi cunoştea vecinii din cartier, pentru că erau toţi săraci.*

Prin piaţa aceea se-nvârteau două feluri de oameni: beţivi şi sportivi. Beţivii îşi înecau amarul sărăciei bând, sportivii, făcând exerciţii. Erau urmaşii comunarzilor şi nu era pentru ei o problemă ce politică să facă. Ştiau cine le-mpuşcaseră părinţii, rudele, fraţii şi prietenii când trupele din Versailles intraseră în oraş şi-l ocupaseră, după căderea Comunei, şi executaseră pe toţi cei care aveau mâinile bătătorite de muncă sau care purtau şapcă sau arătau a fi muncitori. Şi în atmosfera aceea de sărăcie, şi în acel cartier, acolo, peste drum de o Boucherie Chevaline[93] *şi o cooperativă de vinuri, scrisese el începutul a tot ce avea să facă după aceea. Şi nu existasem niciodată alte locuri din Paris la care să ţină atât de mult ca la cartierul acela, cu copacii cu frunzişul bogat, cu casele vechi date cu var alb şi cu catul de jos zugrăvit în cafeniu, cu şirul lung şi verde al autobuzelor din piaţeta aceea rotundă, cu*

vopseaua purpurie pentru flori prelinsă pe pavaj, cu coborâşul brusc înspre fluviu al străzii Cardinal Lemoine şi de cealaltă parte cu lumea strâmtă şi înghesuită a străzii Mouffetard. Strada care urca înspre Panthéon, şi cealaltă, pe care o străbătea întotdeauna pe bicicletă, singura stradă asfaltată din tot cartierul, netedă sub cauciucuri, cu casele înalte şi strâmte, şi hotelul acela mizerabil în care murise Paul Verlaine. Apartamentul lor n-avea decât două odăi, şi el închinase o cameră la ultimul etaj, care-l costa şaizeci de franci pe lună, şi unde scria, şi de acolo vedea acoperişurile şi coşurile caselor şi colinele Parisului.

Din apartament nu se vedea decât prăvălia negustorului de lemne şi cărbuni. Vindea şi vin, un vin prost. Capul de cal aurit de la Boucherie Chevaline, în vitrinele căreia atârnau leşurile gălbene-aurii şi roşii, şi cooperativa cu zidurile vopsite în verde, unde-şi cumpărau vinul; un vin ieftin şi bun. În rest se vedeau zidurile tencuite şi ferestrele vecinilor. Vecinii care în timpul nopţii, când se-ntâmpla să zacă cineva pe stradă beat, gemând şi mormăind, pradă acelei tipic franceze ivresse[94] *pe care propaganda se străduia să te convingă că nu există, deschideau ferestrele şi începeau să vorbească.*

„Unde-i sergentul? Când n-ai nevoie de el, animalul ăla e întotdeauna p-aici. Doarme cu vreo portăreasă. la chemaţi l'agent[95]*!" Până ce apuca vreunul dintre ei să, arunce de la fereastră o găleată cu apă, şi gemetele încetau. „Ce-a fost? Apă. Bună idee." Şi ferestrele se-nchideau. Marie, care era* femme de ménage[96] *la el, protesta împotriva zilei de munca de opt ore, spunând: „Când bărbatul lucrează până la şase, vine acasă cam ameţit şi nu risipeşte prea mulţi bani. Când lucrează numai până la cinci, se-mbată de-a binelea în fiecare seară şi rămâne fără bani. De pe*

urma reducerii orelor de lucru suferă numai femeia muncitorului”

— Nu vrei să mai bei puţină supa? întrebă femeia.

— Nu, mulţumesc. E foarte bună.

— Încearcă să mai bei puţin.

— Aş prefera un *whisky-soda.*

— Nu-ţi face bine.

— Nu. Îmi face rău. Cuvinte şi muzică de Cole Porter[97]. Ştiu că eşti nebună după mine.

— Ştii că-mi place să bei.

— O, da. Numai că-mi face rău.

„Când o să plece, se gândea el, o să beau cât vreau. Nu cât o să vreau, ci cât a mai rămas pe aici.” Ah, şi ce ostenit era. Mult prea ostenit. O să doarmă puţin. Stătea liniştit, şi moartea nu mai era acolo. S-o fi dus în altă parte. Mergea în doi pe biciclete, şi aluneca pe stradă într-o tăcere absolută.

Nu, despre Paris nu scrisese niciodată. Nu despre Parisul la care ţinea. Dar cum rămânea cu restul, cu tot ce nu apucase să scrie până atunci?

Cu ranch[98]*-ul înconjurat de tufe de salvie gri-argintii, cu apa limpede şi repede curgând prin şanţurile de irigaţie şi verdele întunecat al lucernei. Poteca urca spre dealuri, şi vitele erau vara la fel de sperioase ca şi căprioarele. Şi toamna, când coborau în vale, mugetele şi zgomotul continuu şi greoi al turmei care se mişca încet, ridicând nori de praf, şi dincolo de munţi crestele profilându-se net în lumina înserării, şi lumina lunii, care scălda întreaga vale când coborai călare pe lângă căruţe. Acuma îşi amintea cum coborâse prin pădure prin întuneric şi se ţinea de coada calului când nu mai vedea nimic, şi de toate întâmplările despre care voise să scrie.*

Despre băiatul acela idiot pe care-l lăsaseră la ranch, *spunându-i să nu dea voie nimănui să ia din*

fân, şi despre ticălosul acela bătrân de la Forks care-l bătuse odată pe băiat când lucrase pentru el şi care se oprise la ranch *să ia ceva nutreţ pentru vite. Băiatul refuzase să-i dea, şi bătrânul îl ameninţase că-l bate din nou. Băiatul luase puşca din bucătărie, şi când bătrânul încercase să intre în grajd, îl împuşcase, şi când se întorseseră la* ranch *îl găsiseră îngheţat în ţarc, mort de-o săptămână, şi câinii mâncaseră din el. Au învelit într-o pătură ce mai rămăsese din bătrân, l-au urcat pe o sanie şi l-au legat bine, şi băiatul i-a ajutat să-l suie pe sanie şi au pornit amândoi cu schiurile pe şosea, făcând şaizeci de mile până la oraş, ca să-l predea pe băiat autorităţilor. Şi băiatul nici habar n-avea că va fi arestat. Se gândea că-şi făcuse datoria şi că erai prietenul lui şi că va fi răsplătit. Îl ajutase să-l urce pe bătrân pe sanie ca să se vadă cât de rău fusese şi că încercase să fure nişte nutreţ care nu-i aparţinea, şi când şeriful îi pusese cătuşele, în prima clipă băiatului nu-i venise să creadă. Apoi începuse să plângă. Asta era una dintre întâmplările pe care le păstrase ca să le scrie mai târziu. Ştia cel puţin douăzeci de povestiri bune de prin locurile aceleaşi nu scrisese niciuna. De ce?*

— Ai să le spui tu de ce, zise el.

— De ce, ce, dragul meu?

— Aşa, nimic.

De când era cu el, nu mai bea atât de mult. Dar dacă ar mai fi trăit, n-ar fi scris despre ea niciodată, ştia asta bine. Despre niciunul din tagma lor. Bogaţii erau plicticoşi şi beau prea mult sau jucau prea mult table. Erau plicticoşi şi se repetau. Îşi aduse aminte de bietul Julian şi de teama lui respectuoasă faţă de ei şi cum începuse o dată o povestire: „Oamenii foarte bogaţi nu sunt la fel ca mine şi ca tine”. Şi cineva îi spuse lui Julian: „Da, au mai mulţi bani”.[{99}] Dar Julian nu găsise replica prea amuzantă. El credea că bogaţii sunt o rasă

deosebită, plină de strălucire, şi când îşi dădu seama că nu e aşa, se simţi tot atât de distrus ca din pricina oricărui alt lucru care l-ar fi distrus.

Îi dispreţuise pe cei care se prăbuşeau. Nu însemna să-i iubeşti, dacă-i înţelegeai. Era în stare să suporte orice, se gândi el, pentru că nimic nu-l putea atinge anta vreme cât rămânea indiferent.

Foarte bine. Acuma avea să fie indiferent faţă de moarte. Singurul lucru care-l înspăimântase întotdeauna era durerea. Putea suporta durerea ca orice alt om, numai să nu ţină prea mult şi să-l istovească, dar aici avusese de-a face cu ceva care-l chinuise îngrozitor, şi tocmai când simţise că e gata-gata să-l frângă, durerea încetase.

Îşi aduse aminte, era mult de atunci, de Williamson, ofiţerul de artilerie, care în noaptea aceea, pe când trecea prin reţeaua de sârmă ghimpată, fusese lovit de o grenadă aruncată de un soldat dintr-o patrulă nemţească şi care urlând, îi ruga pe toţi să-l omoare. Era un om gras, foarte curajos, şi un bun ofiţer, deşi îi plăceau acţiunile cele mai fanteziste. În noaptea aceea însă, trecând printre reţelele de sârmă ghimpată, fusese surprins de lumina unui proiector, şi maţele i se scurgeau printre sârme, aşa că atunci când îl luaseră de-acolo, viu încă, trebuiseră să i le taie ca să-l poată desprinde de sârmă. „Împuşcă-mă Harry. Pentru numele lui Dumnezeu, împuşcă-mă.” Avuseseră într-o zi o discuţie despre Domnul-Dumnezeu, care nu-ţi dă nimic care să nu poată fi suportat, şi cineva lansase teoria că asta înseamnă că la un moment dat durerea te face să leşini de la sine. El îşi amintea însă întotdeauna de Williamson şi de noaptea aceea. Nimic nu-l putuse face să-şi piardă cunoştinţa şi trebuise să-i dea toate pastilele de morfină pe care le păstra pentru el în caz de nevoie, dar nici pastilele nu-şi făcuseră efectul imediat.

Şi totuşi, ce avea el acuma era foarte suportabil; şi dacă n-avea să fie mai rău decât era, n-avea de ce să fie îngrijorat. Doar că ar fi preferat o societate mai plăcută.

Se gândi o clipa la societatea pe care ar fi preferat s-o aibă. „Nu, se gândi el, când tot ce faci ţine prea mult şi vine prea târziu, nu te poţi aştepta să-i mai găseşti pe oameni lângă tine. Oamenii au plecat cu toţii. Petrecerea s-a sfârşit, şi ai rămas acum cu gazda. Încep să mă plictisesc de moarte, ca şi de toate celelalte", se gândi el.

— Ce plictiseală, spuse el cu glas tare.

— Ce e, dragul meu?

— Tot ce ţine mult prea mult.

Se uită la obrazul femeii, aflat între el şi foc. Se rezemase cu spatele de scaun, şi lumina focului juca pe faţa ei cu trăsături plăcute şi-şi dădu seama că-i e somn. Auzi hiena urlând nu prea departe de foc.

— Am scris, zise el. Dar am obosit.

— Crezi că o să poţi dormi?

— Mai mult ca sigur. De ce nu te duci să te culci?

— Îmi place să stau aici, cu tine.

— Nu simţi nimic ciudat? o întrebă el.

— Nu. Doar că mi-e cam somn.

— Eu simt, zise el.

Simţise iar cum trecuse moartea pe lângă el.

— Ştii, singurul lucru pe care nu mi l-am pierdut niciodată e curiozitatea, îi spuse.

— N-ai pierdut niciodată nimic. Eşti omul cel mai complet pe care l-am cunoscut vreodată.

— Iisuse Cristoase, spuse el. Ce puţine lucruri ştie o femeie. Şi care ce-o mai fi şi asta? Intuiţia ta?

Fiindcă, tocmai atunci, moartea se apropiase de el şi-şi odihnise capul la picioarele patului de campanie şi-i simţise răsuflarea grea.

— Să nu crezi niciodată istoria aceea cu hârca şi cu coasa, îi spuse el. Ar putea fi tot atât de bine doi

agenţi pe bicicletă sau o pasăre. Sau poate avea un rât lung de hienă.

Se urcase acum pe el, dar nu avea niciun fel de formă. Ocupa doar un loc în spaţiu.

— Spune-i să plece.

Nu plecă, ci veni şi mai aproape.

— Îţi duhneşte suflarea îngrozitor, îi spuse el. Bestie împuţită.

Se apropie şi mai mult de el, şi acum nu-i mai putea vorbi, şi când văzu că nu-i mai poate vorbi, se apropie şi mai mult, şi acum încerca s-o îndepărteze fără să-i vorbească, dar se târa şi mai departe pe el, şi acum îi simţea greutatea pe piept, şi în timp ce stătea ghemuită pe deasupra lui şi nu se putea mişca şi nici vorbi, o auzi pe femeie zicând:

— *Bwana* a adormit. Luaţi patul şi duceţi-l uşurel în cort.

Nu-i putea vorbi ca să-i spună s-o alunge, şi acuma se ghemuise, tot mai grea, pe pieptul lui, de nu mai era în stare să respire. Şi deodată, când ridicară patul, se simţi iar bine, şi greutatea de pe piept pieri.

Era dimineaţă, şi era de câtăva vreme dimineaţă, şi auzi avionul. La început se văzu ca un punct, şi apoi descrise un cerc larg, şi *boy*-ii alergară să aprindă focurile, turnând gaz şi îngrămădind iarba ca să facă două moviliţe la cele două capete ale terenului acela neted, şi adierea de dimineaţă alungă fumul spre tabără, şi avionul se roti iar, de două ori, zburând de data aceasta mai jos, apoi alunecă în zbor planat, se redresă şi aterizâ uşor, şi iată-l venind spre el pe Compton, în pantaloni de doc, cu o haină de *tweed* şi în cap cu o pălărie de fetru cafenie.

— Ce-i cu tine, bătrâne? zise Compton.

— Stau prost cu piciorul, îi spuse el. Nu iei cu noi micul dejun?.

— Mulţumesc. Aş bea o ceaşcă de ceai. Ştii, sunt cu Puss Moth. N-o s-o pot lua şi pe *Memsahib.* N-am decât un loc. Camionul vostru e în drum spre voi.

Helen îl luase pe Compton deoparte şi-i vorbea. Compton se întoarse, mai vesel ca oricând.

— Imediat te urcăm în avion, zise el. O să mă întorc s-o iau şi pe *Mem.* Numai că mi se pare c-o să trebuie să oprim la Arusha ca să iau benzină. Şi acuma, să plecăm.

— Şi ceaiul?

— Ştii, de fapt nu prea ţin să-l beau.

Boy-ii ridicară patul de campanie şi-l duseră spre avionetă, ocolind corturile verzi, coborând printre stânci spre câmpie şi trecând pe lângă focuri, care ardeau acum cu flacără mare, iarba făcându-se scrum şi vântul înteţind focul. Nu de-ajuns de greu să-l aşeze înăuntru, dar odată înăuntru, se rezemă pe bancheta de piele, proptindu-şi piciorul de marginea banchetei pe care şedea Compton. Compton porni motorul şi se urcă în avion. Îi făcu semn lui Helen şi *boy*-ilor, şi în timp ce zgomotul sacadat al motorului se transforma în binecunoscutul uruit asurzitor, Compie fiind atent la gropile de mistreţi, avionul vira, uruind şi săltând de-a lungul terenului dintre cele doua focuri, şi cu o ultimă zdruncinătură se înălţă, şi-i văzu pe toţi jos, pe pământ, făcând semn cu mâna, şi tabăra de la poalele dealului turtindu-se, şi câmpia lăţindu-se, pâlcurile de copaci şi tufişurile turtindu-se, iar potecile de vânătoare alergând netede spre băltoacele secate, şi într-un loc văzu un ochi de apă de care nu ştiuse nimic până atunci. Zebrele, acuma nişte spinări mici şi rotunjite, – şi antilopele, puncte rotunde cu capete mari, care păreau să se caţere în goana lor peste câmpie, se răsfirau pe măsură ce umbra le cuprindea, devenind tot mai mici, şi mişcarea lor era parcă statică, şi câmpia, cât vedeai cu ochii, arăta cenuşiu-gălbuie, şi în faţă se vedea spatele

hainei de *tweed* a lui Compie şi pălăria lui cafenie de fetru. Şi apoi trecură peste primele înălţimi, pe care antilopele mai urcau încă, şi după aceea peste munţi cu văi adânci, acoperite de verdele pădurilor, şi povârnişuri cu păduri de bambu şi apoi iar păduri dese, risipite pe creste şi prin prăpăstii, şi înălţimile începură că coboare şi se ivi o altă câmpie, fierbinte, cafeniu-purpurie, şi din cauza căldurii avionul se clătina, şi Compie se uita înapoi, să vadă cum îi merge. După aceea, înaintea lor se zări un alt lanţ de munţi întunecaţi.

Şi atunci, în loc să se îndrepte spre Arusha, virară la stânga, şi el îşi închipui, fireşte, că aveau destulă benzină, şi uitându-se în jos văzu un nor roz, rarefiat, care aluneca deasupra pământului şi în aer, ca primul val de zăpadă al unui viscol venit din senin, şi-şi dădu seama că era un nor de lăcuste care veneau dinspre sud. Atunci începură a urca, luând-o se pare înspre răsărit, şi după aceea se întunecă şi intrară într-o furtună, iar ploaia era atât de deasă, încât avea impresia că zboară printr-o cascadă, şi apoi ieşiră din furtună, şi Compie îşi întoarse capul şi-i zâmbi şi-i arătă ceva cu degetul şi văzu înaintea lui vârful pătrat al muntelui Kilimanjaro, imens cât lumea, măreţ, înalt şi necrezut de alb în soare. Şi atunci îşi dădu seama că într-acolo se-ndreaptă.

Şi tocmai atunci hiena încetă să schelălăiască în noapte şi se porni să urle într-un chip ciudat, jalnic, aproape omenesc. Femeia auzi urletul şi se foi în pat. Nu se trezi. În visul ei se afla în casa din Long Island{100} şi era noaptea dinaintea „debutului” fiicei sale în lumea bună. Şi într-un fel, era şi tatăl ei acolo, şi se purtase foarte sever cu ea. Şi atunci, urletul hienei se auzi atât de puternic, încât se trezi, şi o clipă nu-şi dădu seama unde e şi i se făcu tare frică. Apoi luă lanterna şi o aprinse, îndreptând-o spre celălalt pat de campanie, pe care-l aduseseră înăuntru după ce Harry adormise.

Zări sub plasa împotriva ţânţarilor forma trupului lui, dar cine ştie cum îşi scosese piciorul care atârna afară pe marginea patului. Pansamentul se desfăcuse cu totul şi nu se putea uita la el.

— Molo, strigă ea. Molo! Molo! Apoi spuse: Harry, Harry! Şi eu glasul mereu mai tare: Harry Te rog! O, Harry!

Nu-i răspunse nimeni şi nu-l auzea răsuflând.

Afară, hiena urla la fel de ciudat ca atunci când o trezise. Dar n-o mai auzea, din cauză că inima-i bătea cu putere.

SCURTA VIAŢĂ FERICITĂ A LUI FRANCIS MACOMBER

Acum, că era ora prânzului, şedeau cu toţii sub acoperişul larg şi verde al cortului-sufragerie şi se prefăceau că nu s-a întâmplat nimic.

— Ce vreţi: suc de lămâie, sau citronadă? întrebă Macomber.

— Eu aş vrea un *gimlet*[101], îi spuse Robert Wilson.

— Şi eu aş vrea un *gimlet.* Simt nevoia să beau ceva, zise soţia lui Macomber.

— E cel mai bun lucru pe care l-am putea face, fu de acord Macomber. Spune-i să ne facă trei *gimlet*-uri.

Mess-boy[102]-ul se şi apucase să le facă, scoţând sticlele puse la răcit în sacii de pânză picurând de umezeală în vântul care sufla printre copacii ce umbreau corturile.

— Cât ar trebui să le dau? întrebă Macomber.

— O liră e destul, îi spuse Wilson. N-are rost să-i înveţi prost.

— Şeful o să le dea şi celorlalţi?

— Categoric.

Cu o jumătate de ceas mai devreme, Francis Macomber fusese purtat în triumf de la marginea taberei şi până la cortul său, pe braţele şi pe umerii bucătarului, servitorilor, jupuitorului şi hamalilor.

Purtătorii de puşti nu luaseră parte la această demonstraţie. Când servitorii indigeni îl lăsaseră la uşa cortului, Macomber dăduse mâna cu toţi, primise felicitările lor, apoi intrase în cort şi se aşezase pe pat, şi rămase acolo până veni nevastă-sa. Intrând în cort, femeia nu-i spuse nimic, şi Macomber plecă imediat şi se duse să se spele pe faţă şi pe mâini la lavaboul de campanie instalat afară, şi apoi se-ndreptă spre cortul-sufragerie, unde se aşeză într-un confortabil scaun de pânză, la umbră şi în adierea vântului.

Mrs. Macomber îi aruncă o privire rapidă lui Wilson. Era o femeie extrem de frumoasă şi de îngrijită, a cărei frumuseţe şi poziţie socială făcuseră ca în urmă cu cinci ani să i se ofere cinci mii de dolari pentru a recomanda, sub semnătură şi cu o fotografie, un produs cosmetic pe care nu îl folosise niciodată. Era căsătorită cu Francis Macomber de unsprezece ani.

— Frumos leu, nu-i aşa? zise Macomber.

De data asta, nevastă-sa se uită la el. Îi privea pe cei doi oameni ca şi cum nu i-ar mai fi văzut până atunci.

Pe unul dintre ei, pe Wilson, vânătorul alb, ştia bine că nu-l mai văzuse până atunci. Era un om de înălţime mijlocie, cu părul de culoarea nisipului, cu o mustaţă ţepoasă, cu faţa foarte roşie şi cu nişte ochi albaştri extrem de reci, având în colţul pleoapelor nişte riduri albe abia vizibile, care-i dădeau un aer vesel când zâmbea. Şi acum îi zâmbea, şi femeia îşi coborî privirile şi se uită la umerii care se rotunjeau sub bluza lui largă, şi la cele patru mari cartuşe ţinute în locul unde ar fi trebuit să fie buzunarul de la piept, şi la mâinile lui mari şi bronzate, la pantalonii uzaţi, la bocancii foarte murdari, şi se-ntoarse iar la faţa lui roşie. Şi observă cum rumeneala feţei lui se oprea la dunga albă făcută de cercul marcat de conturul pălăriei *Stetson*, atârnată acum pe unul dintre cuierele fixate pe stâlpii cortului.

— Ş-acuma beau în cinstea leului, zise Robert Wilson.

Îi zâmbi din nou femeii, şi ea, fără să-i răspundă, se uită curioasă la soţul ei.

Francis Macomber era foarte înalt, foarte bine făcut, dacă nu te supăra faptul că-i prea înalt, brun, cu părul tuns scurt, cu buzele mai curând subţiri, şi trecea drept un bărbat frumos. Era îmbrăcat şi el cu haine de vânătoare, ca şi Wilson, numai că ale lui erau noi, avea treizeci şi cinci de ani, se ţinea foarte bine, era priceput la tenis şi la golf, bătuse o seamă de recorduri la pescuit şi arătase de curând, în văzul tuturor, că e un laş.

— În cinstea leului, zise el. Nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut.

Margaret, soţia, îşi întoarse capul şi se uită din nou la Wilson.

— Să nu mai vorbim de leu, zise ea.

Wilson se uită lung la ea, fără să zâmbească, dar acum femeia îi zâmbi.

— A fost o zi foarte ciudată, spuse ea. N-ar trebui să-ţi pui totuşi pălăria acuma, la amiază, cu toate că stai în umbra cortului? Chiar dumneata mi-ai spus asta.

— S-o pun, zise Wilson.

— Ştii, ai faţa foarte roşie, *Mr.* Wilson, îi spuse ea, şi zâmbi iar.

— Din cauza băuturii, zise Wilson.

— Nu cred că-i din cauza asta, spuse ea. Francis bea foarte mult, dar niciodată nu-i roşu-n obraz.

— Astăzi da, încercă Macomber să glumească.

— Nu, zise Margaret. Mie mi-a roşit obrazul. Dar *Mr.* Wilson e întotdeauna roşu la faţă.

— Ăsta-i felul meu, zise Wilson. Dar, spuneţi, n-aţi vrea să căutăm şi alt subiect de conversaţie în afară de frumuseţea mea?

— Abia am început.

— S-o lăsăm baltă, spuse Wilson.

— Conversaţia o să devină din ce în ce mai dificilă, zise Margaret.

— Nu vorbi prostii, Margot, îi zise soţul.

— Nu văd de ce, spuse Wilson. Doar a fost doborât un leu grozav.

Margot se uită la amândoi, şi amândoi văzură că o să izbucnească în plâns. Wilson îşi dăduse seama mai demult că aşa, o să se întâmple şi-i era teamă. Lui Macomber nu-i mai era nici teamă.

— Ce-aş fi vrut să nu se întâmple. Oh, ce-aş fi vrut să nu se întâmple, zise ea, şi o porni spre cortul ei.

Nu se auzea că plânge, dar i se vedeau umerii zvâcnind sub bluza roz, tropicală, pe care o purta.

— Indispoziţii femeieşti, îi spuse Wilson bărbatului cel înalt. Nu-i nimic. Încordare nervoasă, şi lucruri din astea…

— Nu-i aşa, zise Macomber. Mi se pare că de-acum înainte o să am de-a face mereu cu treaba asta.

— Aş, de unde. Hai, mai bine să bem un păhărel din licoarea asta, care te face praf, zise Wilson. Uită totul. Oricum, nu-i nimic.

— Să încercăm, spuse Macomber. Să ştii, totuşi, că n-am să uit ce-ai făcut pentru mine.

— N-am făcut nimic, zise Wilson. Lasă prostiile astea.

Aşa că rămaseră mai departe la umbră, pe locul unde era, aşezată tabăra, sub un pâlc de salcâmi cu coroanele răsfirate, în spatele cărora se înălţa un deal semănat cu bolovani; în faţa lor se întindea o pajişte acoperită de iarbă, care cobora până la un râu plin de pietre, dincolo de care era o pădure, şi-şi beau citronadele lor abia scoase de la gheaţă şi evitau să se privească, iar *boy-ii* puneau masa de prânz. Wilson îşi dădea seama că la ora asta *boy*-ii ştiau cu toţii, şi când observă că *boy*-ul personal al lui Macomber se uită curios la stăpânul lui în timp ce punea farfuriile pe masă, îl ocărî în *swahili.*[{103}] *Boy*-ul se întoarse, cu o faţă inexpresivă.

— Ce i-ai spus? îl întrebă Macomber.

— Nimic. I-am spus să se mişte mai repede, dacă nu vrea să încaseze vreo cincisprezece, şi încă din alea pe cinste.

— Ce anume? Cincisprezece lovituri de bici?

— E cu totul ilegal, zise Wilson. De obicei sunt amendaţi.

— Mai pui încă să-i biciuiască?

— O, da. Dacă s-ar plânge ar ieşi un scandal nemaipomenit. Dar nu se plâng nimănui. Preferă să fie biciuiţi decât amendaţi.

— Ciudat! zise Macomber.

— Nu chiar atât de ciudat, spuse Wilson. Ce-ai prefera dumneata? Să încasezi o chelfăneală zdravănă, sau să-ţi pierzi salariul?

Şi, simţindu-se stânjenit că a pus o asemenea întrebare, continuă, fără să mai aştepte ca Macomber să-i răspundă:

— De altfel, într-un fel sau altul, cu toţii înghiţim în fiecare zi câte una.

Nici acuma n-o nimerise mai bine. „Doamne-Dumnezeule”, se gândi el, sunt un diplomat, ce mai încolo-ncoace?

— Da, înghiţim mereu, zise Macomber, fără să se uite la Wilson. Îmi pare grozav de rău de toată povestea asta cu leul. N-ar trebui s-o mai ştie şi alţii, nu-i aşa? Vreau să spun… că nimeni n-o s-o afle, nu?

— Adică, dacă n-am s-o povestesc cumva la Mathaiga Club? Wilson îl privea acuma cu răceală. La asta nu se aşteptase. „Vasăzică, îşi spuse el, nu-i numai laş, e şi dobitoc. Şi când te gândeşti că până azi îmi plăcea. Dar ce se poate şti, când ai de-a face cu un american?”

— Nu, zise Wilson. Eu sunt vânător profesionist. Noi nu trăncănim niciodată pe socoteala clienţilor noştri. În privinţa asta poţi să n-ai nicio grijă. Dar să ştii că nu-i deloc elegant să ni se ceară să nu vorbim.

Se hotărâse, chiar în clipa aceea, să rupă relaţiile cu ei, ceea ce ar fi făcut ca lucrurile să fie mai

simple. În acest caz ar fi mâncat singur, şi ar fi putut şi citi în timpul mesei. Ei ar mânca separat. I-ar călăuzi în timpul acestui *safari* având cu ei cele mai oficiale relaţii… cum se spune asta în franceză? Cu distinsă consideraţie… şi i-ar fi mult mai uşor decât să trebuie să mai înghită şi mofturile astea sentimentale. O să-l insulte şi o s-o rupă, cu el de-a binelea. După aceea o să poată citi în timpul mesei şi o să continue să le bea *whisky*-ul. Asta era şi expresia folosită când un *safari* mergea prost. Te întâlneai cu un alt vânător alb şi-l întrebai: „Cum îţi merge?”, şi el îţi răspundea: „O, le beau încă *whisky*-ul”, şi ştiai că totul s-a dus dracului.

— Scuză-mă, zise Macomber, şi se uită la el cu obrazul acela de american care arată a adolescent până când ajunge între două vârste, şi Wilson îi observă părul tăiat scurt ca o perie, ochii frumoşi abia plecaţi, nasul drept, buzele subţiri şi bărbia frumoasă. Scuză-mă că nu mi-am dat seama de asta. Mai am încă de învăţat o mulţime de lucruri.

Ei, şi-acuma ce să mai facă? se-ntrebă Wilson. El era gata să o rupă o dată pentru totdeauna, şi nenorocitul ăsta îi mai cere şi scuze după ce-l insultase. Mai încercă o dată.

— Să nu-ţi fie teamă că o să vorbesc, zise el. Trebuie să-mi câştig existenţa. Ştii, în Africa nicio femeie nu dă greş când trage într-un leu şi niciun om alb nu o ia la goană.

— Eu însă am luat-o la goană ca un iepure, zise Macomber.

„Şi-acuma ce dracu să mai faci cu un om care vorbeşte aşa?” se-ntrebă Wilson.

Se uită la Macomber cu ochii lui albaştri, impasibili, de mitralior, şi celălalt îi zâmbi. Zâmbea frumos, dacă nu ţineai seama că i se vedea în priviri că fusese jignit.

— Poate c-am s-o dreg cu bivolii, zise el. Acuma o să trecem la bivoli, nu-i aşa?

— Mâine dimineaţă, dacă n-ai nimic împotrivă, îi spuse Wilson.

Poate că se-nşelase. Probabil că aşa o fi trebuind să încasezi. Cu americanii ăştia afurisiţi nu poţi să ştii niciodată. Şi din nou îl preţui pe Macomber. Dacă ar fi putut uita ce se-ntâmplase în dimineaţa aceea. Dar nu se putea. Mai nenorocită dimineaţă ca aia nici că se putea.

— Iat-o pe *Memsahib,* zise el.

Margot venea dinspre cortul ei, cu faţa odihnită, veselă şi arătând foarte drăguţă. Avea o faţă perfect ovală, atât de perfect ovală, că te aşteptai să fie proastă. Dar nu era proastă, îşi zicea Wilson, deloc proastă.

— Ce mai face frumosul *Mr.* Wilson, cu faţa lui roşie? Şi tu Francis, comoara mea, te simţi mai bine?

— O, nespus de bine, zise Macomber.

— Am uitat totul, zise ea aşezându-se la masă. Ce importanţă are dacă Francis se pricepe sau nu să omoare lei? Nu asta-i ocupaţia lui. Asta-i ocupaţia lui *Mr.* Wilson. *Mr.* Wilson e într-adevăr impresionant când omoară orice. Şi chiar ştii să omori orice, nu-i aşa?

— Da, orice, zise Wilson. Pur şi simplu orice.

Sunt, se gândea el, cele mai neîndurătoare din lume, cele mai neîndurătoare, mai crude, mai rapace şi mai atrăgătoare, iar bărbaţii lor s-au moleşit sau şi-au distrus nervii, în timp ce ele sau călit. Sau poate că-şi aleg bărbaţi pe care pot să-i ducă de nas. Totuşi, la vârstă la care se mărită n-au cum să ştie toate astea. Se simţea foarte bine că învăţase încă mai demult cum sunt americancele, fiindcă asta era foarte atrăgătoare.

— Mâine dimineaţă mergem să vânăm bivoli, îi spuse el.

— Vin şi eu, spuse ea.

— Nu se poate.

— Ba da, vin. Nu-i aşa că pot veni, Francis?

— De ce nu rămâneţi în tabără?

— Pentru nimic în lume, zise ea. N-aş vrea să pierd un spectacol ca cel de azi-dimineaţă pentru nimic în lume.

Când plecase, se gândi Wilson, când plecase să, plângă, ai fi zis că e o femeie extraordinară. Ai fi zis că a înţeles, că-i pare rău de el şi de ea şi că-şi dă seama care-i de fapt situaţia. Lipsise doar douăzeci de minute, şi iat-o acuma, aici, pur şi simplu înveşmântată în cuirasa aceea de răutate a femelelor americane. Sunt cele mai afurisite femei din lume. Într-adevăr, cele mai afurisite.

— Mâine vom da în cinstea ta o altă reprezentaţie, zise Francis Macomber.

— N-o să veniţi spuse Wilson.

— Greşeşti foarte mult, îi zise ea. Şi ţin *atât de mult* să te văd acţionând din nou. Ai fost foarte drăguţ în dimineaţa asta. Desigur, în măsura în care a zbura creierii unei fiare e un lucru drăguţ.

— Uite c-au venit cu mâncare, zise Wilson. Sunteţi foarte veselă, nu-i aşa?

— Şi de ce nu? Doar n-am venit aici ca să mă plictisesc.

— Mda, până acum n-a fost deloc plictisitor, zise Wilson.

Se uita la bolovanii din albia râului şi la copacii de pe povârnişul celuilalt mal şi-şi aducea aminte ce se întâmplase în dimineaţa aceea.

— O, nu, spuse ea. A fost foarte frumos. Şi mâine… Nici nu-ţi închipui cu câtă nerăbdare aştept ziua de mâine.

— Vi se serveşte carne de elan, zise Wilson.

— Animalele acelea mari ca nişte vaci, care sar ca iepurii?

— Să zicem că sunt cam aşa, zise Wilson.

— Carnea e foarte bună, zise Macomber.

— Tu l-ai doborât, Francis? întrebă ea.

— Da.

— Nu-s primejdioase, nu?

— Numai când dau peste tine, îi spuse Wilson.

— Mă bucur.

— Ce-ar fi să te mai laşi puţin de răutăţile astea, Margot? zise Macomber, tăindu-şi friptura de elan şi punând piureul de cartofi, sosul şi morcovii pe spatele furculiţei înfipte în bucata de carne.

— Fiindcă mă rogi atât de frumos, s-ar putea să mă las.

— Diseară bem şampanie în cinstea leului, zise Wilson. Acuma, la prânz, e prea cald.

— A, leul, spuse Margot. Şi uitasem de el.

„Vasăzică, îşi zise Robert Wilson, *nu-l iartă.* Sau poate că aşa crede ea că face figură bună? Cum ar trebui să se poarte o femeie când descoperă că bărbatul ei e un laş afurisit? E al dracului de crudă, dar toate sunt aşa. Ele dictează, desigur, şi ca să dictezi trebuie să fii crud din când în când. Totuşi, m-am cam săturat de teroarea lor blestemată."

— Nu luaţi încă puţin elan? întrebă el politicos.

În după-amiaza aceea, mai spre seară, Wilson şi cu Macomber plecară cu maşina, cu şoferul indigen şi cu doi purtători de puşti. *Mrs.* Macomber rămase în tabără. E prea cald, spusese ea, şi oricum avea să meargă cu ei a doua zi în zori. Şi pe când maşina se-ndepărtă, Wilson se uită la ea: stătea sub copacul acela înalt şi arăta mai curând drăguţă decât frumoasă în bluza ei kaki, care bătea în roz, cu părul negru dat pe spate şi strâns într-un coc atârnând în jos spre ceafă, cu tenul proaspăt, se gândi el, de parcă ar fi fost în Anglia. Le făcu semn cu mâna în clipa în care maşina dispăru printre ierburile înalte şi ocoli printre copaci, luând-o spre dealurile joase presărate cu tufişuri şi copaci ca într-o livadă.

În tufişuri dădură peste o turmă de *impala*[104], şi coborând din maşină se apucară să urmărească un berbec bătrân, cu coarne lungi, desfăcute larg, şi Macomber îl ucise dintr-o împuşcătură foarte onorabilă, care doborî berbecul, aflat la o depărtare de mai bine de 500 de metri, şi puse turma pe goană. Animalele fugeau înnebunite, încălecându-

se şi sărind cu labele trase spre corp, în salturi prelungi, atât de necrezut de aeriene de parcă totul s-ar fi petrecut în vis.

— Frumoasă lovitură, zise Wilson, şi ţinta nu-i prea mare.

— Capul face ceva? întrebă Macomber.

— Lovitura a fost excelentă, îi spuse Wilson. Trage aşa, şi totul o să fie în regulă.

— Crezi că mâine o să dăm de bivoli?

— Sunt toate şansele. Se duc la păscut dimineaţa în zori, şi dacă avem noroc o să-i surprindem la loc deschis.

— Tare-aş vrea să termin odată cu povestea asta cu leul, zise Macomber. Nu-i deloc plăcut să te vadă nevasta făcând aşa ceva.

„Eu aş zice că e şi mai neplăcut să fi făcut aşa ceva, se gândi Wilson, fie că era sau nu era nevasta de faţă, şi să mai şi vorbeşti de asta.” Spuse însă:

— În locul dumitale, nu m-aş mai gândi atâta la chestia asta. Oricui i se poate întâmpla să se piardă la primul leu. De altfel, totul a trecut.

Dar în noaptea aceea, după cină şi după un *whisky and soda* băut lângă foc înainte de culcare, pe când stătea întins în patul de campanie, sub plasa împotriva ţânţarilor, şi asculta zgomotele nopţii, Francis Macomber îşi dădu seama că nu trecuse. Nici nu trecuse, nici nu începea. Era la fel ca atunci când se întâmplase, cu unele amănunte mai accentuate, şi-i era groaznic de ruşine. Dar mai puternică decât ruşinea îl năpădise o frică rece, surdă. Frica nu-l părăsise, şi o simţea asemenea unui gol rece şi vâscos care-şi făcuse loc în imensul vid unde altădată domnea încrederea în el însuşi, şi-l apucă greaţa. Şi în clipa aceea era acolo, în el.

Totul începuse în noaptea trecută, când se trezise din somn şi auzise leul răgind undeva în susul râului. Răgetul răsuna puternic şi se termina cu nişte mârâituri înfundate, care dădeau impresia că leul e pe aproape, pe lângă cort, şi când se trezi

şi-l ascultă, lui Francis Macomber i se făcu frică. O auzea pe nevastă-sa respirând liniştit, în somn. Nu era nimeni căruia să-i spună că i-e frică, nici care să-i împărtăşească spaima, şi stând aşa culcat şi singur nu avea cum să ştie de proverbul somali[105] care spune că unui om curajos îi este întotdeauna frică de leu de trei ori: când îi vede pentru prima dată urmele, când îl aude pentru prima dată răgind şi când dă cu ochii de el pentru prima dată. Şi apoi, în timp ce luau micul dejun, la lumina felinarelor, în cortul-sufragerie, înainte de răsăritul soarelui, leul răgi din nou, şi lui Francis i se păru că era la marginea taberei.

— S-ar părea că e un leu bătrân, trecut prin multe, zise Robert Wilson ridicându-şi privirile din farfuria cu scrumbii afumate. Ascultaţi-l cum mârâie.

— E tare aproape?

— Cam la vreo doi kilometri în susul râului.

— O să-l vedem?

— O să mergem într-acolo.

— Răgetele lui se aud atât de departe? S-ar zice că e chiar aici, în tabără.

— Se aud al dracului de departe, zise Robert Wilson. E ciudat cât de departe se aud. Să sperăm că e un motan care o să se lase împuşcat. *Boy*-ii ziceau că rătăceşte pe-aici prin împrejurimi un leu foarte mare.

— Dac-ar fi să trag în el, unde ar trebui să-l lovesc ca să-l dobor? întrebă Macomber.

— Între omoplaţi, zise Wilson. În gât dacă poţi. Să loveşti într-un os. Să-l dobori.

— Sper să-l lovesc unde trebuie, zise Macomber.

— Dumneata tragi foarte bine, îi spuse Wilson. Nu te pripi, întâi trebuie să fii sigur că-l atingi. Prima lovitură e aceea care contează.

— De la ce distanţă trebuie să trag?

— E greu de precizat. Leul are şi el ceva de zis în treaba asta. Nu trage până nu e atât de aproape

încât să mergi la sigur.

— La mai puţin de trei sute de metri? întrebă Macomber.

Wilson îi aruncă o privire rapidă.

— Da, să zicem la trei sute. S-ar putea să trebuie să tragi şi la mai puţin de trei sute. În niciun caz însă peste. La trei sute e foarte bine. La distanţa asta poţi să-l loveşti oriunde vrei. Iat-o şi pe *Memsahib.*

— Bună dimineaţa, spuse ea. Ei, o pornim după leu?

— De îndată ce terminaţi micul dejun, spuse Wilson. Cum vă simţiţi?

— Minunat, zise ea. Sunt teribil de nerăbdătoare.

— Mă duc să văd dacă e totul gata.

Wilson plecă. Şi-n clipa aceea, leul răgi din nou.

— Ce scandalagiu, zise Wilson. Îl facem noi să tacă.

— Ce ai, Francis? îl întrebă soţia sa.

— Nimic.

— Ba da, ai ceva. Ce te frământă?

— Nimic.

— Spune-mi, zise ea şi se uită la el. Nu te simţi bine?

— Răgetele acestea afurisite, zise el. N-au încetat o clipă, toată noaptea.

— De ce nu m-ai sculat, spuse ea. Mi-ar fi plăcut să le aud şi eu.

— Trebuie să-l omor odată pe afurisitul ăsta, zise Macomber nefericit.

— Păi de asta ai şi venit aici, nu?

— Da. Dar mă calcă pe nervi să-l aud răgind toată noaptea.

— Bine, atunci, cum zicea şi Wilson, omoară-l şi termină odată cu răgetele astea.

— Fireşte, draga mea, zise Macomber. N-o să fie greu, nu-i aşa?

— Nu cumva ţi-e frică?

— O, nu. Dar răgetele astea toată noaptea m-au scos din sărite.

— O să-l omori dintr-o lovitură. O să fie ceva minunat. Sunt sigură şi sunt teribil de nerăbdătoare să văd cum ai s-o faci.

— Termină-ţi micul dejun, şi o pornim.

— Încă nu s-a luminat, zise ea. Asta nu-i o oră de plecat.

Şi tocmai în clipa aceea, leul scoase un răget, horcăind ca o tânguire care, venind din adâncul pieptului, devenea brusc guturală şi continua cu nişte vibraţii ascendente care păreau să zguduie aerul, ca să se termine printr-un suspin şi printr-un horcăit adânc şi greu, pornit din adâncul pieptului.

— Ai zice că-i aci, spuse nevasta lui Macomber.

— Dumnezeule, exclamă Macomber. M-am săturat de răgetele astea afurisite.

— Sunt foarte impresionante.

— Impresionante? înspăimântătoare.

Robert Wilson se apropie de ei zâmbind şi ţinând în mână o carabină Gibbs 505, scurtă şi urâtă, cu ţeava teribil de groasă:

— Să mergem, zise el. Purtătorul dumitale a luat Springfieldul şi carabina cea mare. Totul a fost pus în maşină. Ai luat cartuşele?

— Da.

— Sunt gata, zise *Mrs.* Macomber.

— Trebuie să-l facem să termine scandalul ăsta, spuse Wilson. Dumneata treci în faţă. *Memsahib* o să stea cu mine în spate.

Se urcară în maşină, şi în lumina cenuşie a zorilor o porniră în susul râului, printre copaci. Macomber deschise magazia carabinei sale, şi văzând că are înăuntru cartuşe blindate, o închise şi puse piedica, îşi dădu seama că-i tremură mâna. Căută cu mâna la pieptul bluzei, să vadă dacă mai are şi alte cartuşe, şi-şi trecu degetele peste cartuşele din lăcaşurile de pe tunică. Se întoarse spre Wilson, care stătea în spatele maşinii fără portiere, ca o cutie, alături de nevastă-sa, amândoi

zâmbind nerăbdători, şi Wilson se aplecă înainte şi-i şopti:

— Uite că păsările coboară. Înseamnă că bătrânul şi-a lăsat prada.

Pe malul celălalt al râului, Macomber văzu, pe deasupra copacilor, vulturii învârtindu-se şi repezindu-se spre pământ.

— Sunt şanse să vină să bea la râu, îi şopti Wilson, înainte de a se duce să-şi facă siesta. Deschide bine ochii.

Mergeau încet de-a lungul malului înalt al râului, care în locurile acelea cobora drept până în albia plină de bolovani şi şerpuiau cu maşina printre copaci. Macomber se uita cu atenţie spre celălalt mal, şi deodată simţi că Wilson îl apucă de braţ. Maşina se opri.

— Uite-l, auzi Macomber şoapta lui Wilson. Drept în faţă, la dreapta. Coboară şi trage. E un leu splendid.

Şi atunci Macomber văzu leul. Stătea în picioare, în profil, cu capul lui mare întors spre ei. Briza uşoară a zorilor, care sufla înspre ei, prinse să-i zburlească coama întunecată, şi leul părea imens în lumina cenuşie a dimineţii, profilat pe creasta malului, cu greabănul masiv şi cu trupul suplu, umflându-se ca un burduf.

— Cât de departe e? întrebă Macomber ridicând carabina.

— Cam la vreo şaptezeci de metri. Coboară şi ucide-l.

— Şi de ce să nu trag de aici?

— Leii nu se doboară din maşină, îl auzi pe Wilson spunându-i la ureche. Coboară. N-o să stea acolo toată ziua.

Macomber păşi peste deschizătura curbă a maşinii din dreptul banchetei din faţă, puse piciorul pe scară şi apoi jos. Leul stătea în acelaşi loc, uitându-se majestuos şi calm spre acest obiect îndesat, asemeni unui fel de super-rinocer, pe care ochii lui îl distingeau doar ca o siluetă. Vântul nu

ducea spre el mirosul de om şi se uita cu atenţie la obiectul acela mişcându-şi uşor capul dintr-o parte în alta. Şi atunci, observând obiectul cu pricina, fără teamă, dar şovăind totuşi înainte de a coborî malul ca să bea cu un asemenea lucru în faţă, zări forma unui om ce se desprindea din el; întorcându-şi capul masiv, leul se repezi înspre copaci, ca să se adăpostească, dar auzi o bubuitură ca de tunet şi simţi izbitura unui glonţ blindat de 30–06, care-i muşcă pântecele şi-i sfâşie stomacul, şi o greaţă subită şi fierbinte îl năpădi. O porni la pas, greoi, pe labele lui mari, clătinându-se cu toată greutatea pântecelui rănit, printre copaci, spre iarba înaltă, la adăpost, şi bubuitura trecu din nou pe lângă el, despicând aerul. Şi din nou auzi bubuitura aceea şi simţi lovitura izbindu-l jos, în coaste, şi sfâşiindu-i carnea, şi sângele înspumat şi fierbinte îi umplu gura, şi o luă la goană spre ierburile înalte, unde se putea ascunde ca să nu fie văzut şi ca să-i facial să se apropie de ajuns de mult cu lucrul acela care bubuia şi să poată dintr-o săritură să-l înhaţe pe omul care-l ţinea în mână.

Când coborâse din maşină, Macomber nu se gândise la ce se întâmplă cu leul. Ce ştia el era că mâinile îi tremurau, şi când se-ndepărtă de maşină îi fu aproape imposibil să-şi mişte picioarele. Coapsele îi erau ţepene, iar muşchii îi zvâcneau. Duse carabina la ochi, ţinti locul în care capul leului se lega de spate şi apăsă pe trăgaci. Nu se-ntâmplă nimic, deşi apăsa de i se părea c-o să i se frângă degetul. Atunci îşi dădu seama că nu trăsese piedica, şi în timp ce coborî carabina ca să tragă piedica mai făcu, aşa înţepenit cum era, încă un pas, şi leul, văzându-i silueta desprinzându-se limpede de aceea a maşinii, se întorsese şi o pornise la pas, şi când trase, auzi un zgomot înfundat, ceea ce însemna că nimerise, dar leu! continua să meargă. Macomber trase din nou şi văzură cu toţii trâmba de praf pe care o ridica glonţul în faţa leului, care fugea. Trase din nou,

aducându-şi aminte că trebuie să ţintească mai jos, şi auziră cu toţii izbitura glonţului, şi leul o porni la goană şi dispăru printre ierburile înalte înainte de a mai apuca el să tragă.

Macomber rămase aşa, năpădit de o senzaţie de greaţă, cu mâinile, care ţineau carabina gata de tras, tremurând, şi nevasta lui şi Robert Wilson erau lângă el. Tot lângă el erau şi cei doi purtători de puşcă, sporovăind în *wakamba*[106].

— L-am atins, spuse Macomber. L-am atins de două ori.

— O dată l-ai lovit în pântece, şi o dată undeva mai în faţă, zise Wilson fără entuziasm.

Purtătorii de puşcă aveau un aer foarte grav. Tăceau.

— S-ar putea să-l fi omorât, continuă Wilson. O să trebuie să mai aşteptăm puţin până vom putea vedea care-i situaţia.

— Ce vrei să zici?

— Trebuie să-l mai lăsăm să se moaie înainte de a-l urmări.

— Aha, făcu Macomber.

— E un leu grozav, zise Wilson ceva mai vesel. Totuşi, s-a vârât într-un loc cam prost.

— De ce e prost?

— Nu-l vezi decât când eşti lângă el.

— Aha, făcu Macomber.

— Hai, zise Wilson. *Memsahib* poate să rămână în maşină. Ne ducem să vedem cum e cu urmele de sânge.

— Rămâi aici, Margot, îi zise Macomber nevestei sale.

Gura-i era uscată şi-i venea foarte greu să vorbească.

— De ce? întrebă ea.

— Aşa zice Wilson.

— Mergem să vedem care-i situaţia, spuse Wilson. Rămâneţi pe loc. De aici se şi vede mai bine.

— Foarte bine.

Wilson îi spuse ceva şoferului în *swahili.* Omul dădu din cap şi spuse: Da, *Bwarta.*

După asta, coborâră malul povârnit, trecură peste râu şi se căţărară pe celălalt mal, ocolind bolovanii şi stâncile şi agăţându-se de rădăcinile ieşite în afară, până dădură de locul de unde leul o luase la goană când Macomber trăsese prima oară. În iarba scurtă se zăreau urme de sânge negru, pe care purtătorii de puşcă le arătară cu vârful unor nuiele verzi, şi urmele acestea se îndepărtau dincolo de copacii de pe malul râului.

— Ce facem? întrebă Macomber.

— N-avem ce face, zise Wilson. Nu putem merge cu maşina. Malul e prea abrupt. O să-l lăsăm să mai amorţească, şi după aceea dumneata şi cu mine o să ne ducem să vedem ce-i cu el.

— N-am putea da foc ierbii? întrebă Macomber.

— E prea verde.

— N-am putea trimite hăitaşi?

Wilson îl cântări din ochi.

— Fireşte că am putea, zise el. Dar ar fi cam criminal din partea noastră. Vezi, noi ştim că leul e rănit. Poţi hăitui un leu care nu-i rănit… Îndată ce aude un zgomot, o ia la goană… Dar un leu rănit atacă întotdeauna. Nu-l vezi până dai de el. Se lipeşte de pământ şi se ascunde într-un loc unde n-ai crede că se poate ascunde un iepure. Aşa că nu poţi să trimiţi *boy*-ii la o asemenea distracţie. Cineva va fi sigur rănit.

— Dar purtătorii de puşcă?

— A, ei vin cu noi. Asta-i *shauri*[107]-a lor. Au semnat un angajament în sensul ăsta. Nu par totuşi nici ei prea fericiţi, ce zici?

— N-am deloc poftă să mă duc să văd ce-i cu el, zise Macomber.

Vorbise fără să-şi dea seama ce spune.

— Nici eu, zise Wilson vesel. Totuşi, n-avem încotro. Apoi, ca şi cum i-ar fi trecut prin minte o anume bănuială, se uită repede la Macomber şi-l văzu deodată cum tremură şi ce faţă descompusă

are. Desigur, nu, eşti obligat să mergi, zise el. Pentru asta sunt eu angajat. Şi de asta sunt plătit atât de scump.

— Vrei să spui că o să te duci singur. Şi ce-ar fi să-l lăsăm acolo?

Robert Wilson, a cărui singură preocupare. fusese leul şi problema pe care o ridica şi care nu se gândise la Macomber decât în treacăt, şi atunci îşi spusese că e cam fricos, se simţi dintr-odată ca şi cum ar fi greşit uşa într-un hotel şi ar fi văzut un lucru ruşinos.

— Cum adică?

— Să-l lăsăm acolo pur şi simplu.

— Adică să ne prefacem faţă de noi înşine că n-a fost lovit?

— Nu, să-l lăsăm în plata Domnului.

— Asta nu se face.

— De ce?

— În primul rând pentru că suferă, asta e sigur, în al doilea rând pentru că ar putea da altcineva peste el.

— Înţeleg.

— Dar nimic nu te obligă să ai de-a face cu toată povestea asta.

— Aş vrea să am, zise Macomber. Dar, ştii, mi-e tare frică.

— Când o să intrăm în ierburi, o să merg eu înainte, cu Kongoni, pe urmele leului. Mergi după mine, puţin într-o parte. Sunt şanse să-l auzim mârâind. Dacă-l vedem, tragem amândoi. N-ai de ce să te nelinişteşti. O să te acopăr. Şi de fapt, poate c-ar fi mai bine să nu vii. Ar fi mult mai bine. De ce nu te întorci la *Memsahib* şi rămâi cu ea până termin eu chestia asta?

— Nu, vreau să merg şi eu.

— Bine, zise Wilson. Dar n-are rost să vii dacă n-ai chef. Precum ştii, acum asta-i *shauri*-a mea.

— Vreau să merg şi eu, zise Macomber.

Se aşezară sub un copac şi fumară.

— Nu vrei să te duci să vorbeşti cu *Memsahib* cât stăm aici şi aşteptăm? întrebă Wilson.

— Nu.

— Atunci, mă duc şi-i spun numai să aibă răbdare.

— Bine, zise Macomber.

Şedea acolo şi asuda, gura-i era uscată, simţea un gol în stomac şi voia să-şi găsească curajul necesar pentru a-i spune lui Wilson să se ducă şi să termine cu leul acela fără el. N-avea de unde să ştie că Wilson era furios că nu observase din vreme halul în care era şi nu-l trimisese înapoi la nevastă. Şi iată că Wilson se întoarse.

— Ţi-am adus carabina cea mare, zise Wilson. Ţine-o. I-am lăsat destul timp. Hai.

Macomber luă carabina, şi Wilson spuse:

— Te ţii în spatele meu, cam la vreo cinci paşi mai la dreapta, şi faci exact ce-ţi spun. După aceea le spuse ceva în *swahili* celor doi purtători de puşcă, care erau imaginea însăşi a tristeţii. Să mergem, zise el.

— Aş putea să beau puţină apă? întrebă Macomber.

Wilson îi spuse ceva purtătorului de puşcă mai vârstnic, care purta o ploscă la brâu, şi omul o desprinse de la brâu, îi deşurubă capacul şi i-o dădu lui Macomber, care o luă în mână remarcând cât de grea pare şi cât de păroasă şi moale e la atingere învelitoarea de pâslă. Ridică plosca să bea şi se uită înainte la ierburile înalte, dincolo de care se-nălţau copaci cu coroanele răsfirate. O briză uşoară le sufla în faţă, şi ierburile se vălureau alene în suflarea vântului. Se uită la purtătorul de puşcă şi-şi dădu seama că şi lui îi e tare frică.

La vreo treizeci şi cinci de paşi, în mijlocul ierburilor, leul cel mare zăcea lipit de pământ. Cu urechile ciulite, stătea nemişcat, şi numai coada lungă, terminată cu un smoc de păr negru, zvâcnea uşor în sus şi-n jos. Se aşezase la pândă de îndată ce ajunsese la adăpost, şi rana care-i străpunsese

pântecele îl chinuia, iar rana din plămâni îl făcea să-şi piardă puterile, şi de fiecare dată când respira i se umplea gura de o spumă roşie. Coastele îi erau umede şi fierbinţi, şi muştele se grămădiseră în mica deschizătură pe care o făcuseră gloanţele blindate în pielea lui cafenie, şi ochii lui mari şi galbeni, îngustaţi de furie, priveau drept înainte, clipind doar când durerea respiraţiei îl săgeta, şi ghearele lui răscoleau pământul moale şi încins. Toată fiinţa lui, durerea, slăbiciunea, ura, şi toată forţa care-i mai rămăsese se încordau într-o totală concentrare în aşteptarea atacului. Îi auzea pe oameni vorbind şi-i aştepta, adunându-şi toate puterile şi pregătindu-se să sară de îndată ce oamenii aveau să se ivească printre ierburi. Auzind glasurile care se apropiau, coada i se ridică şi biciui aerul în sus şi-n jos, şi când intrară în ierburile înalte scoase, un mârâit icnit şi sări.

Kongoni, bătrânul purtător de puşcă, care era în frunte, uitându-se după urmele de, sânge, Wilson, care pândea orice mişcare în iarbă, cu carabina gata să tragă, al doilea purtător de puşcă, care privea înainte şi asculta, Macomber, care mergea aproape de Wilson, cu carabina ridicată, toţi abia intraseră printre ierburi, când Macomber auzi mârâitul icnit, înecat în sânge, şi văzu saltul fiarei prin iarbă. După aceea îşi dădu seama că fuge, fuge nebuneşte în teren deschis, spre râu.

Auzi detunătura carabinei lui Wilson: bum, bum şi iar o nouă detunătură: bum, bum, şi întorcându-se văzu leul arătând acuma înspăimântător, cu capul pe jumătate sfărâmat, târându-se spre Wilson, care era la marginea ierburilor, şi omul roşu la faţă manevră ceva la trăgaciul urâtei şi scurtei sale carabine şi ţinti cu grijă; auzi din nou o altă bubuitură, şi trupul galben şi greoi al leului, care se mai târa încă, înţepeni, şi capul imens şi mutilat alunecă într-o parte, şi Macomber, singur în luminişul înspre care fugise, cu carabina încărcată în mână, în timp ce doi negri şi un alb se

uitau dispreţuitor la el, îşi dădu seama că leul e mort. Se apropie de Wilson, trupul lui voinic părând a fi pe de-a-ntregul o mustrare directă, şi Wilson se uită la el şi-i spuse:

— Nu vrei să faci nişte fotografii?

— Nu, spuse el.

Şi asta fu tot ce-şi spuseră până în clipa în care se urcară în maşină. În clipa aceea, Wilson îi zise:

— Grozav leu. *Boy*-ii o să-l jupoaie. Am putea sta aici la umbră.

Nevasta lui Macomber nu se uitase la el, nici el la ea, şi Macomber se aşeză lângă ea pe bancheta din spate, iar Wilson se aşeză pe cea din faţă. La un moment dat, Macomber întinse braţul şi o luă pe nevastă-sa de mână, fără s-o privească, dar ea îşi trase mâna. Uitându-se peste râu la purtătorii de puşcă, care jupuiau leul, îşi dădu seama că nevastă-sa putuse vedea întreaga scenă. Stând aşa, acolo, nevastă-sa întinse braţul şi puse mâna pe umărul lui Wilson. El se-ntoarse, şi ea se aplecă înainte peste bancheta joasa şi-l sărută pe gură.

— Ei, asta-i acum, zise Wilson, înroşindu-se şi mai tare decât îi era felul.

— *Mr*. Robert Wilson, zise ea. Frumosul *Mr.* Robert Wilson cu faţa roşie.

Apoi se aşeză din nou lângă Macomber şi se uită peste râu, unde zăcea leul, cu labele dinainte jupuite, cu tendoanele muşchilor albi vizibile şi cu burta umflată şi albă şi mereu mai dezgolită, pe măsură ce negrii jupuiau pielea de pe el. În cele din urmă, purtătorii de puşcă aduseră pielea umedă şi grea, şi după ce o făcură sul se urcară în spate, şi maşina o porni. Nimeni nu mai scoase o vorbă până nu ajunseră din nou în tabără.

Asta fusese povestea cu leul. Macomber nu ştia ce simţise leul înainte de a sări, nici când sărise şi când lovitura de necrezut a glonţului de 505, pornit din ţeavă cu o viteză de două tone, îl izbise în bot, şi nici ce-l făcuse să încerce să înainteze şi după aceea, când a doua lovitură zdrobitoare îi

sfărâmase coapsele şi el se târâse spre locul acela care bubuia şi care-l nimicise. Wilson ştia câte ceva din toate astea, dar spusese numai: „Grozav leu.” Macomber însă habar n-avea nici ce simţea Wilson. Nu ştia nici ce e cu soţia lui, în afară de faptul că o terminase cu el.

I se întâmplase şi altă dată ca soţia s-o termine cu el, dar niciodată nu ţinuse prea mult. Era foarte bogat şi avea să fie şi mai bogat, şi ştia că acum ea n-avea să-l părăsească niciodată. Asta era unul dintre puţinele lucruri pe care le ştia bine. Ştia asta, ştia o serie de lucruri despre motociclete, asta fusese la început, despre maşini, despre vânătoarea de raţe, despre pescuit păstrăvii, somnul şi despre pescuitul marin, despre problemele sexuale din cărţi, multe cărţi, prea multe cărţi, despre tot felul de jocuri în aer liber, despre câini, nu prea multe despre cai, despre ce trebuie să faci ca să-ţi păstrezi banii, despre multe alte lucruri obişnuite în lumea lui şi despre faptul că nevastă-sa n-avea să-l părăsească. Nevastă-sa fusese o femeie foarte frumoasă, şi acuma, în Africa, era încă o femeie foarte frumoasă, dar acasă nu mai era atât de frumoasă încât să-l poată părăsi pentru o situaţie mai bună, şi ea ştia asta, şi el ştia astă. Ratase ocazia de a-l părăsi, şi el ştia asta. Dacă ar fi fost mai grozav în materia de femei, nevastă-sa, ar fi început să aibă grijă ca nu cumva să se însoare cu o altă femeie, mai frumoasă, dar ştia prea multe despre el ca să-şi facă griji din pricina asta. De aceea, Francis se arătase întotdeauna foarte înţelegător, ceea ce ar fi fost cel mai frumos lucru la el, dacă n-ar fi fost cel mai sinistru.

În ansamblu erau consideraţi o căsnicie relativ fericită, una dintre acele căsătorii despre care se vorbeşte adesea că s-a desfăcut, lucru care nu se întâmplă însă niciodată, şi, după cum spunea un cronicar monden, erau pe cale de a adăuga şi o anume savoare de *adventure*[108] multinvidiatei şi etern durabilei lor *romance*[109] printr-un *safari* în

regiunea cunoscută ca *The Darkest Africas*[110], până în clipa în care soţii Martin Johnson au aruncat o puternică lumină asupra ei pe nenumăratele ecrane argintii în care urmăreau pe *Bătrânul Simba,* leul, bivolul, pe *Tombo* elefantul, colecţionând în acelaşi timp diverse specimene pentru Muzeul de Ştiinţe Naturale. Acelaşi cronicar spusese până atunci, cel puţin de trei ori, că erau pe punctul de a se… şi într-adevăr fuseseră. Dar se împăcaseră întotdeauna. Uniunea lor avea o bază solidă. Margot era prea frumoasă ca Macomber să divorţeze de ea, şi Macomber avea prea mulţi bani ca Margot să-l părăsească vreodată.

Şi acum era ora trei dimineaţa, şi Francis Macomber, care reuşise să doarmă puţin după ce încetase să se mai gândească la istoria cu leul, se trezi şi adormi din nou, şi deodată se trezi înspăimântat de un vis în care capul însângerat al leului era în faţa lui, şi trăgând cu urechea în timp ce inima îi zvâcnea în piept îşi dădu seama că nevastă-sa nu era în celălalt pat de campanie din cort. Rămase aşa treaz, dându-şi seama de asta, timp de două ore.

Şi la capătul acestui răstimp, nevastă-sa intră în cort, dădu la o parte plasa împotriva ţânţarilor şi se strecură frumuşel în pat.

— Unde-ai fost? întrebă Macomber în întuneric.

— *Hello,* zise ea. Eşti treaz?

— Unde ai fost?

— Am ieşit să iau puţin aer.

— Pe dracu.

— Ce vrei să-ţi spun, dragul meu?

— Unde ai fost?

— Afară, să iau puţin aer.

— Aşa se cheamă acum asta? *Eşti* o târfă.

— Şi tu eşti un laş.

— Foarte bine, zise el. Şi ce-i cu asta?

— În ceea ce mă priveşte, nimic. Dar ce-ar fi să mai tăcem? Pentru că mi-e tare somn.

— Şi crezi că o să suport orice?

— Sunt convinsă, iubitule.

— Bine, află că te-nşeli.

— Te rog, dragul meu, hai să nu mai vorbim. Mi-e tare somn.

— Era vorba că istorii din astea n-o să se mai repete. Aşa mi-ai promis.

— Uite că se repetă, spuse ea cu drăgălăşenie.

— Spuneai că dacă o să facem călătoria asta, n-o să se mai repete nicio istorie din astea. Mi-ai promis.

— Da, dragul meu. Şi chiar aşa şi intenţionam. Dar ieri am ratat şi călătoria asta. Nu cred că-i necesar să mai vorbim despre asta, nu-i aşa?

— Nu aştepţi prea mult când ţi se pare că ai un oarecare avantaj asupra mea.

— Te rog, să încetăm discuţia asta. Mi-e tare somn, dragul meu.

— Eu vreau să discut.

— Atunci, n-avea grijă de mine, că eu o să dorm.

Şi adormi.

A doua zi, înainte de a se lumina, se aflau din nou toţi trei la micul dejun, şi Francis Macomber îşi dădu seama că, dintre numeroşii oameni pe care-i ura, pe Robert Wilson îl ura cel mai tare.

— Ai dormit bine? îl întrebă Wilson cu vocea lui guturală, umplându-şi pipa.

— Şi dumneata?

— Grozav, îi spuse vânătorul alb.

„Măgarul, îşi spuse Macomber, e măgar şi-i şi obraznic pe deasupra.”

„Vasăzică, l-a trezit când a intrat în cort, îşi spuse Wilson, uitându-se la amândoi cu ochii lui impasibili şi reci. Ce să fac, de ce nu-şi ţine nevasta la locul ei? Ce crede el, că sunt un sfânt coborât din icoană? Să-şi ţină nevasta la locul ei. El e de vină.”

— Crezi că o să găsim bivoli azi? întrebă Margot, dând la o parte farfuria cu caise.

— Sunt şanse, zise Wilson şi-i zâmbi. De ce nu rămâi în tabără?

— Pentru nimic în lume, îi spuse ea.

— De ce nu-i porunceşti să rămână în tabără? îi zise Wilson lui Macomber.

— Porunceşte-i dumneata, zise Macomber rece.

— Ce-ar fi să încetăm cu poruncile? Şi, întorcându-se spre Macomber: Şi cu prostiile astea, Francis, spuse Margot foarte drăguţă.

— Gata de plecare? întrebă Macomber.

— Oricând, îi spuse Wilson. Vrei să meargă şi *Memsahib?*

— Are importanţă dacă vreau eu sau nu?

„Ei, fir-ar al dracului, îşi zise Wilson. Fir-ar al dracului să fie. Vasăzică aşa o să meargă lucrurile? Bine, atunci să meargă aşa."

— Nu, n-are.

— Eşti sigur că nu vrei să rămâi cu ea în tabără, şi eu să plec singur la vânat bivoli? întrebă Macomber.

— Nu pot face aşa ceva, spuse Wilson. Şi în locul dumitale n-aş mai vorbi prostii.

— Nu vorbesc prostii. Mi-e scârbă.

— Urât cuvânt, scârbă.

— Francis, n-ai vrea, te rog, să vorbeşti că un om rezonabil? îl întrebă nevastă-sa.

— Vorbesc prea rezonabil, spuse Macomber. Ai mâncat vreodată o mâncare mai infectă ca asta?

— Nu-i bună mâncarea? întrebă calm Wilson.

— Ca şi tot restul.

— Atunci, calmează-te, băieţaş, spuse Wilson foarte liniştit. Suntem serviţi la masă de un *boy* care înţelege puţin engleza.

— Să-l ia dracu.

Wilson se ridică de la masă şi plecă pufăind din pipă şi-i spuse câteva cuvinte în *swahili* unuia dintre purtătorii de puşcă, care stătea în picioare şi-l aştepta. Macomber şi nevastă-sa continuau să stea la masă. El se uită ţintă la ceaşca de cafea.

— Dacă ai de gând să faci o scenă, dragul meu, te părăsesc, zise Margot calmă.

— Nu, n-ai să mă părăseşti.

— Încearcă, şi-ai să vezi.

— N-o să mă părăseşti.

— Nu, zise ea, n-o să te părăsesc şi ai să te porţi ca lumea.

— Să mă port ca lumea? Asta-i bună! Să mă port ca lumea.

— Da. Să te porţi ca lumea.

— Dar tu de ce nu încerci tu să te porţi ca lumea?

— Încerc asta de multă vreme. De atât de multă vreme…

— Îl urăsc pe porcul ăsta cu faţa roşie, zise Macomber. Mi-e silă să-l mai văd în ochi.

— Să ştii că e tare drăguţ.

— O, *tacă-ţi gura,* zise, aproape strigând, Macomber.

În clipa aceea, maşina se apropie şi trase în faţa cortului-sufragerie, iar şoferul şi cei doi purtători de puşcă coborâră. Wilson făcu câţiva paşi şi se uită la soţul şi soţia, care şedeau la masă.

— Mergem la vânătoare? întrebă el.

— Da, zise Macomber, ridicându-se. Da.

— Ar fi bine să iei un pulover. O să fie cam rece în maşină, spuse Wilson.

— O să-mi iau jacheta de piele, zise Margot.

— A luat-o *boy*-ul, îi spuse Wilson.

Se urcă în faţă cu şoferul, iar Francis Macomber cu nevasta se aşezară în spate, fără să scoată niciun cuvânt.

„Să sperăm, se gândi Wilson, că n-o să-i treacă prin minte dobitocului ăsta nenorocit să-mi tragă un glonţ în cap. Femeile *sunt* o pacoste într-un *safari”*

În lumina cenuşie a zilei, maşina coborî scârţâind şi trecu râul printr-un vad plin de pietre, apoi se căţără pieziş pe malul povârnit pe care Wilson pusese cu o zi înainte să se facă un drum,

ca să poată ajunge la terenul ondulat şi împădurit asemenea unui parc, care se-ntindea de partea cealaltă.

„E o dimineaţă frumoasă”, se gândi Wilson. Câmpul era scăldat în rouă, şi trecând printre ierburile şi tufişurile joase simţea mireasma frunzelor de ferigă strivite de roţile maşinii. Semăna cu parfumul de verbină şi-i plăceau mireasma aceasta de rouă în zori, frunzele de ferigă strivite şi trunchiurile copacilor negre în ceaţa dimineţii, în timp ce maşina îşi croia drum prin locurile acelea neumblate, asemănătoare cu un parc. Cei doi din spate încetaseră să-l mai intereseze şi se gândea acum la bivoli. Bivolii pe care-i urmărea stăteau în timpul zilei într-o mlaştină noroioasă, unde era imposibil să tragi în ei, noaptea însă ieşeau să pască pe o bucată de teren descoperit, şi dac-ar putea să se strecoare cu maşina între ei şi mlaştină, Macomber ar avea şansa în câmp deschis, să facă ceva. Cu Macomber nu voia să vâneze în tufişurile acelea dese. Nu voia să vâneze cu Macomber nici bivoli, nici nimic altceva, dar era vânător profesionist, şi în viaţa lui mai vânase şi cu alţi trăsniţi. Dacă omorau azi un bivol, nu le-ar mai fi rămas să vâneze decât rinoceri, şi bietul om ar fi terminat cu vânatul primejdios, şi lucrurile s-ar mai fi îndreptat. N-avea să mai aibă nimic cu femeia asta, şi Macomber avea să uite şi el totul. După cum arătau lucrurile, nu era pentru prima dată că i se întâmpla aşa ceva. Bietul de el. Trebuia să aibă el un sistem ca să treacă şi peste asta. În sfârşit, vina era a lui, a nenorocitului ăla de fricos.

El, Robert Wilson, lua întotdeauna în *safari* un pat de campanie dublu, pentru eventualitatea că-i pică vreo pleaşcă, mai ştii? Mergea la vânătoare cu o anumită clientelă, cu oameni din mediul acesta desfrânat, sportiv şi cosmopolit, în care femeile aveau senzaţia că n-au căpătat tot. ce se poate pentru banii lor dacă nu împărţeau şi patul acesta

de campanie cu vânătorul alb. Când nu era cu ele le dispreţuia, deşi, la vremea lor, unele îi plăcuseră de ajuns de mult, dar îşi câştiga existenţa de pe urma lor, şi obiceiurile lor erau şi obiceiurile lui atâta vreme cât îl plăteau.

Obiceiurile lor erau şi ale lui în toate privinţele, în afară de vânătoare. Avea legile lui în ceea ce priveşte vânatul, şi ei sau le acceptau, sau luau pe altcineva să vâneze cu ei. Ştia, de altfel, că din cauza asta îl respectau cu toţii. Totuşi, Macomber ăsta era un tip ciudat. Al naibii să fie dacă nu era aşa. Şi nevastă-sa. Ei bine, nevastă-sa, da, nevastă-sa, mda, nevastă-sa… În orice caz, el terminase cu povestea asta. Se întoarse şi se uită la ei. Macomber şedea încruntat şi furios. Margot îi zâmbi. Arăta mai tânără astăzi, mai nevinovată şi mai proaspătă şi nu atât de profesional frumoasă. „Ce-i în inima ei, Dumnezeu ştie, se gândi Wilson, Noaptea trecută nu vorbise prea mult. Cu toate acestea, îţi făcea plăcere s-o vezi.”

Maşina urcă o pantă lină, trecu printre copaci şi ieşi într-un luminiş larg, acoperit cu iarbă deasă, şi merse pe marginea luminişului la adăpostul copacilor; şoferul conducea foarte încet, şi Wilson se uita atent pe tot întinsul luminişului, dacă nu se vede ceva. Wilson Opri maşina şi cercetă luminişul cu binoclul. După aceea îi făcu semn şoferului să meargă mai departe, şi maşina o porni încet, şoferul având grijă să nu dea în gropile făcute de mistreţi şi ocolind muşuroaiele de lut înălţate de termite. Apoi, uitându-se înspre marginea luminişului, Wilson se întoarse deodată şi zise:

— Dumnezeule, iată-i!

Şi uitându-se acolo unde arăta el, în vreme ce maşina o pornea înainte şi Wilson vorbea repede în *swahili* cu şoferul, Macomber văzu trei siluete uriaşe şi negre, aproape cilindrice, atât de masive şi prelungi erau, de parcă ar fi fost nişte enorme cisterne negre, trecând în galop în marginea îndepărtată a luminişului. Alergau în galop, cu

ceafa ţeapănă şi cu trupul bolovănos, şi Macomber le zări coarnele negre desfăcute larg, aşa cum galopau cu capetele înainte; nu-şi mişcau capul.

— Sunt trei bivoli bătrâni, zise Wilson. O să le tăiem drumul înainte de a ajunge la mlaştină.

Maşina o porni nebuneşte de-a curmezişul luminişului, alergând cu peste şaptezeci pe oră, şi în timp ce Macomber se uita ţintă la ei, bivolii deveneau tot mai mari şi mai mari, până ce izbuti să îi distingă înfăţişarea unuia, un bivol enorm, cu pielea cenuşie, răpănoasă, şi fără păr, cu ceafa una cu umerii şi cu coarnele negre lucioase, galopând puţin mai în urma celorlalţi doi, care alergau netulburaţi, cu capul întins înainte, şi atunci maşina, clătinându-se de parcă ar fi trecut peste un şanţ, se apropie şi mai mult şi văzu masa uriaşă şi repezită înainte a bivolului şi mâlul de pe pielea lui cu peri rari, uriaşul cucui al goarnelor şi botul întins înainte, cu nările imense, şi ridică puşca, şi Wilson îi strigă: „Dobitocule, nu din maşină!” şi nu-i era deloc frică, ci-l ura numai pe Wilson, şi şoferul frână, şi maşina derapă, răscolind pământul, gata-gata să se răstoarne, şi Wilson şi sărise într-o parte, şi el sări în cealaltă, poticnindu-se când atinse pământul, care-i fugea încă de sub picioare, şi trase în bivolul care se îndepărta, auzind zgomotul înfundat al gloanţelor care se-nfigeau în carnea lui, şi goli încărcătorul în bivol, care fugea întruna, şi în cele din urmă îşi aduse aminte că trebuie să ochească mai în faţă, între omoplaţi, şi în timp ce bâjbâia grăbit să încarce din nou carabina, văzu că taurul căzuse. În genunchi, zvârlind cu capul lui cel mare şi văzându-i pe ceilalţi doi că aleargă înainte, trase în cel din faţă şi-l atinse. Trase din nou, dar nu-l nimeri, şi auzi bubuitul armei lui Wilson, şi bivolul din faţă alunecă în bot.

— Trage în celălalt, zise Wilson. Aşa zic şi eu!

Dar celălalt bivol galopa mereu înainte, şi nimeri alături, stârnind praful, şi Wilson trase şi el

alături şi ridică un nor de praf, şi atunci Wilson îi strigă: „Hai, e prea departe!” şi-l apucă de braţ şi se urcară în maşină, Macomber şi Wilson căţăraţi pe margini, clătinându-se din cauza terenului accidentat, apropiindu-se mereu de taurul care galopa drept înainte, cu capul avântat. Întins înainte şi cu ceafa ţeapănă.

Erau acum în spatele lui, şi Macomber îşi încarcă arma, scăpând cartuşele pe jos, apăsând pe trăgaci şi apoi lăsându-l liber când ajunseră lângă bivol, şi Wilson zbieră: „Stai!” şi maşina derapă, gata-gata să se răstoarne, şi Macomber căzu în picioare, trase piedica şi ochi cât putu el mai înainte în spatele rotund şi negru care-i galopa pe dinaintea ochilor, ochi şi trase iar şi iar şi iar, şi gloanţele, atingându-şi toate ţinta, după cât putu el să vadă, nu avură totuşi niciun efect. Şi atunci trase şi Wilson, şi bubuitura îl asurzi şi văzu că bivolul se poticneşte. Macomber trase din nou, ochind cu grijă, şi bivolul căzu în genunchi.

— Bravo. Frumoasă treabă. Ăsta-i al treilea.

Macomber fu cuprins de ameţeală, de parc-ar fi băut.

— De câte ori ai tras? întrebă el.

— Numai de trei ori, îi răspunse Wilson. Dumneata ai doborât primul bivol. Cel mai mare. Pe ceilalţi doi te-am ajutat, numai, să-i dobori. Mi-era teamă că se trag la adăpost. Dumneata i-ai omorât. Eu am făcut numai puţină curăţenie. Ai tras grozav de bine.

— Să mergem la maşină, zise Macomber. Aş vrea să beau ceva.

— Să terminăm mai întâi cu bivolul ăsta, îi spuse Wilson.

Bivolul stătea în genunchi, şi când se apropiară zvârli furios cu capul, mugind turbat, cu ochii micşoraţi de furie.

— Fii atent să nu se ridice în picioare, zise Wilson. Şi apoi: Trage ceva mai într-o parte şi loveşte-l în ceafă, tocmai după ureche.

Macomber ochi cu grijă în mijlocul cefei, care se agita cu furie, şi trase. Capul căzu înainte.

— Asta era, zise Wilson. L-ai atins în şira spinării. Groaznic mai arată, nu?

— Hai să bem ceva, zise Macomber.

Nu se simţise niciodată în viaţa lui atât de bine ca acuma.

Nevasta lui Macomber şedea în maşină albă la faţă.

— Ai fost minunat, dragul meu, îi spuse ea lui Macomber. Ce goană.

— Cam violentă, nu?

— Înspăimântătoare. Niciodată nu mi-a fost atât de frică.

— Haideţi să bem ceva cu toţii, zise Macomber.

— În orice caz, spuse Wilson. Dă-i lui *Memsahib.*

Femeia trase o duşcă de *whisky* de-a dreptul din ploscă şi se-nfioră uşor când înghiţi băutura. Apoi îi întinse plosca lui Macomber, care i-o dădu lui Wilson.

— A fost grozav de palpitant, zise ea. Mi-a dat o durere de cap teribilă. Totuşi, nu ştiam că e voie să tragi în ei din maşină.

— N-a tras nimeni din maşină, zise Wilson rece.

— Vreau să zic să-i hăituieşti cu maşina.

— De obicei nu se face, spuse Wilson. Dar mi s-a părut că e de ajuns de sportiv în timp ce-i fugăream. E mai riscant să goneşti cu maşina în viteza asta pe un teren plin de gropi şi mai ştiu eu ce decât să-i vânezi mergând pe jos. Bivolii puteau să ne atace de fiecare dată când am tras în ei, dacar fi vrut. Aveau toate şansele s-o facă. Totuşi, n-aş vorbi nimănui despre chestia asta. E ilegal, dacă asta voiai să spui.

— Mie mi s-a părut că e foarte necavaleresc, zise Margot, să fugăreşti aceste dobitoace enorme şi neajutorate cu maşina.

— Daa?

— Ce s-ar întâmplă dacă s-ar şti asta la Nairobi?

— În primul rând mi-aş pierde permisul de vânătoare. Şi alte neplăceri, zise Wilson, trăgând o duşcă din ploscă, Aş rămâne fără lucru.

— Adevărat.

— Da. Adevărat.

— Ei, făcu Macomber şi zâmbi pentru prima dată în ziua aceea, acum te are şi pe dumneata la mână.

— Ce drăguţ ştii să vorbeşti tu, Francis, zise Margot Macomber.

Wilson se uită lung la amândoi. „Dacă o scârbă se însoară cu o scârbă şi mai mare, îşi spunea el, ce fel de scârbe or să fie copiii lor?" Cu glas tare zise însă:

— Am pierdut un purtător de puşcă. N-ai observat asta?

— Dumnezeule, nu, spuse Macomber.

— Uite-l că vine, zise Wilson. N-are nimic. O fi căzut pe undeva, după ce-am doborât primul taur.

Purtătorul de puşcă între două vârste se apropia, şchiopătând, cu şapcă lui tricotată, cu tunica de culoare kaki, în şort, şi cu sandale de cauciuc în picioare, întunecat şi scârbit. Apropiindu-se, îi strigă ceva lui Wilson în *swahili,* şi toţi îl văzură pe vânătorul alb că se schimbă la faţă.

— Ce zice? întrebă Margot.

— Spune că primul bivol s-a ridicat în picioare şi s-a ascuns în desiş, zise Wilson cu o voce impasibilă.

— A, făcu Macomber descurajat.

— Vasăzică, se repetă întocmai povestea cu leul, zise Margot, anticipând ce avea să se întâmple.

— Ba n-o să fie deloc cum a fost cu leul, îi spuse Wilson. Nu vrei să mai tragi o duşcă, Macomber?

— Mulţumesc, vreau.

Se aştepta să se simtă din nou cum se simţise şi în povestea aceea cu leul, dar nu se întâmplă deloc aşa ceva. Pentru prima dată în viaţa lui nu-i era

deloc teamă. În loc de teamă se simţea cuprins de un fel de uşoară beţie.

— O să mergem să vedem ce e cu cel de-al doilea bivol, zise Wilson. O să-i spun şoferului să tragă maşina la umbră.

— Ce vreţi să faceţi? întrebă Margot Macomber.

— Sa vedem ce-i cu bivolul, zise Wilson.

— Vin şi eu.

— Vino.

O porniră toţi trei spre locul unde cel de-al doilea bivol, imens şi negru, zăcea în luminiş, cu capul înainte în iarbă, cu coarnele puternice, larg desfăcute.

— Are un cap foarte frumos, zise Wilson. Deschiderea coarnelor e de aproape un metru.

Macomber se uita încântat la bivol.

— Arată groaznic, zise Margot. N-am putea sta la umbră?

— Ba da, spuse Wilson. Uite, se adresă el lui Macomber, şi-i arătă cu degetul înainte. Vezi desişul acela?

— Da.

— Acolo a intrat primul bivol. Purtătorul de puşcă mi-a zis că, atunci când a căzut, bivolul zăcea lungit la pământ. Se uita la noi cum alergam nebuneşte şi la cei doi bivoli care galopau. Şi ridicând privirile, văzu că bivolul se ridică deodată în picioare şi se uită la el. Purtătorul de puşcă a luat-o la goană cât îl ţineau picioarele, şi bivolul s-a dus încetişor în desiş.

— Nu putem merge acum după el? întrebă nerăbdător Macomber.

Wilson se uită lung la el. „Să mă ia dracu, îşi zise el, dacă omul ăsta nu-i un tip ciudat. Ieri fricos ca un iepure, şi astăzi curajos, ca un leu.”

— Nu, să-l mai lăsăm puţin.

— Haideţi, vă rog, la umbră, spuse Margot.

Era albă la faţă şi parcă nu-i era bine.

O porniră spre locul unde era trasă maşina, sub un copac singuratic, cu o coroană larga, şi urcară

cu toţii.

— S-ar putea să fi murit în desiş, zise Wilson. Mai aşteptăm puţin, şi ne ducem să vedem ce e cu el.

Macomber era în prada unei bucurii nebuneşti, fără de rost, pe care n-o mai cunoscuse niciodată.

— Dumnezeule, asta zic şi eu că e vânătoare, spuse el. Nu m-am simţit niciodată aşa. Nu era minunat, Margot?

— Mie mi-a fost silă de toată istoria asta.

— De ce?

— Mi-a fost silă, mi s-a făcut scârbă de ce-aţi făcut. Ştii, cred că de-acum înainte n-o să-mi mai fie frică niciodată, îi zise Macomber lui Wilson. S-a întâmplat ceva cu mine după ce-am văzut primul bivol, şi am pornit-o după el. Ca şi cum s-ar fi spart un dig. O stare de pură excitaţie.

— Face bine la ficat, zise Wilson. Ciudate lucruri li se mai întâmplă şi oamenilor.

Faţa lui Macomber strălucea.

— Ştii, cu mine s-a întâmplat ceva, spuse el. Mă simt cu totul altul.

Nevastă-sa nu zicea nimic şi se uita la el în chip ciudat. Şedea rezemată pe banchetă, şi Macomber şedea pe marginea banchetei şi-i vorbea lui Wilson, care se-ntorcea ca să-i vorbească peste spătarul banchetei din faţă.

— Ştii, mi-ar plăcea să încerc din nou să vânez un leu, zise Macomber. Pur şi simplu nu mai mi-e frică de ei. Mai la urma urmei, ce pot să-ţi facă?

— Aşa e, spuse Wilson. Cel mai rău lucru pe care-l pot face e să te omoare. Cum spune asta Shakespeare? Grozav de bine. Să vedem dacă îmi mai aduc aminte. Grozav îi zice. Într-o vreme obişnuiam să-mi recit mie însumi versurile: „Pre legea mea, puţin îmi pasă, un om nu poate muri decât o dată; şi suntem datori lui Dumnezeu cu o moarte, şi, oricum ar fi, cel ce moare anul ăsta nu va muri la anul.”[11] Grozav de frumos, ce zici?

Se simţea foarte stânjenit că a adus în discuţie lucrul acesta, potrivit căruia trăise, dar mai văzuse şi înainte oameni cate deveneau majori, şi asta îl mişca întotdeauna. Nu era vorba de împlinirea celor douăzeci şi unu de ani.

Fusese necesară o întâmplare neobişnuită la o vânătoare, o grăbită intrare în acţiune fără a fi îngrijorat de acest lucru dinainte, pentru ca schimbarea să se producă, şi la Macomber, dar indiferent cum se întâmplase, fapt e că se întâmplase. Uită-te la el, îşi zicea Wilson. Asta-i din cauză că mulţi dintre ei rămân nişte puşti vreme îndelungată, se gândea Wilson. Uneori chiar toată, viaţa. La cincizeci de ani mai arată încă a copii. Faimoşii bărbaţi-băieţi americani, ciudaţi oameni. Dar acuma îi plăcea Macomber. Ciudat tip şi ăsta. Probabil că asta avea să însemne că s-a terminat şi cu înşelatul. Da, asta ar fi un lucru al dracului de bun. Un lucru al dracului de bun. Nefericitul fusese probabil dintotdeauna un fricos. Nu ştiu de unde i-o fi venit. Acuma însă se terminase. N-a avut timp să-i fie frică de bivol. Asta şi faptul că era furios. Şi maşina. În maşină i-a venit totul mai la îndemână. Acum o să înghită foc, nu altceva. Văzuse chestii de astea petrecându-se în acelaşi fel şi în timpul războiului. Mai mult o schimbare decât o pierdere a fecioriei. Frica piere ca după o operaţie. Îi ia locul altceva. Ce are mai de preţ un bărbat. Ceea ce îl face să fie bărbat. Şi femeile ştiu asta. Nu-ţi mai este frică de nimic, ce dracu.

Retrasă în colţul ei, Margaret Macomber se uita la amândoi. Wilson nu se schimbase. Îl vedea pe Wilson aşa cum îl văzuse şi ieri, când îşi dăduse seama pentru prima dată cât de puternic e. Acum însă vedea şi ce schimbare se petrecuse cu Francis Macomber.

— Ai şi dumneata sentimentul acesta de fericire la gândul a ceea ce se va întâmpla? întrebă

Macomber, continuând să-şi exploreze noua sa bogăţie.

— Mai bine să nu vorbim despre asta, zise Wilson privindu-l în faţă. E mult mai distins să spui că ţi-e teamă. Şi ţine minte că o să-ţi mai fie teamă, şi încă de multe ori.

— Totuşi, ai şi dumneata senzaţia asta de fericire când te gândeşti ce-o să facem?

— Fireşte, zise Wilson. Ea există. Dar nu trebuie să vorbim prea mult despre asta. Strică totul. N-ai nicio plăcere de un lucru despre care ai trăncănit prea mult.

— Vorbiţi prostii amândoi, spuse Margot. Aţi fugărit cu maşina nişte dobitoace neajutorate, şi acum vorbiţi de parc-aţi fi nişte eroi.

— Scuză-mă, zise Wilson.

„Am pălăvrăgit cam mult. A şi-nceput să fie îngrijorată", se gândi el.

— Dacă n-ai habar despre ce vorbim, de ce te bagi? o întrebă Macomber pe nevastă-sa.

— Ai devenit aşa, dintr-odată, grozav de viteaz, îi spuse nevastă-sa dispreţuitoare, dar dispreţul ei era cam nesigur; îi era tare frică de ceva.

Macomber începu să râdă, vesel şi firesc.

— Aşa e, *am devenit,* zise el. Chiar aşa e.

— Nu e puţin cam târziu? zise Margot cu amărăciune. Pentru că de mulţi ani ea făcea tot ce se putea, şi de felul în care trăiau acum, împreună, nu putea fi făcut vinovat doar unul dintre ei.

— Nu în ceea ce mă priveşte, zise Macomber.

Margot nu spuse nimic şi se trase şi mai mult în colţul ei.

— Nu crezi că l-am lăsat de ajuns de mult în pace? îl întrebă vesel Macomber pe Wilson.

— Am putea merge să vedem ce se-ntâmplă, zise Wilson. Mai ai vreun glonte dum-dum?

— Purtătorul de puşcă mai are câteva.

Wilson strigă ceva în *swahili,* şi purtătorul de puşcă mai în vârstă, care jupuia căpăţâna unui bivol, se ridică, scoase o cutie de gloanţe dum-dum

din buzunar şi i-o aduse lui Macomber, care-şi umplu magazia carabinei şi-şi puse restul gloanţelor în buzunar.

— Poţi să tragi şi cu Springfield-ul, îi zise Wilson. Eşti mai obişnuit cu el. O să lăsăm Manlicher-ul în maşină cu *Memsahib.* Purtătorul dumitale de puşcă o să-ţi ducă arma aceea mai grea. Eu am tunul ăsta prăpădit. Şi acuma să-ţi spun cum e cu bivolii. Păstrase detaliile astea pentru la urmă, deoarece nu voia să-l neliniştească pe Macomber. Când bivolii atacă, atacă cu capul ridicat şi îndreptat înainte. Umflătura coarnelor îi acoperă creierul şi nu poţi să-i tragi în cap. Singurul loc în care-l poţi lovi e drept în nări. Un alt loc e în piept, sau dacă stai într-o parte, în gât sau între omoplaţi. După ce-au fost loviţi o dată, e foarte greu să-i dobori. Nu trebuie să-ncerci nicio fantezie. Loveşti unde îţi vine mai la îndemână. Au terminat cu jupuitul căpăţânii. Mergem?

Îi chemă pe purtătorii de puşcă, care se apropiată ştergându-şi mâinile, şi cel mai în vârstă dintre ei se urcă în spate.

— O să-l iau numai pe Kongoni, zise Wilson. Celălalt o să stea aici şi o să gonească păsările.

Maşina o porni încet prin luminiş către ostrovul de copaci şi tufărişuri care se-ntindea ca o fâşie de verdeaţă de-a lungul albiei secate a unui râu ce tăia de-a curmezişul poiana, şi Macomber simţi că inima îi bate cu putere şi că gura-i este uscată, dar de asta dată era emoţia, şi nu spaima.

— Pe aici a intrat în tufiş, zise Wilson. Şi către purtătorul de puşcă, în *swahili:* Ia-te după urma de sânge.

Maşina se oprise lângă tufiş. Macomber, Wilson şi purtătorul de puşcă mai în vârstă coborâră. Macomber, uitându-se înapoi, o văzu pe nevastă-sa, cu carabina lângă ea, privindu-l. Îi făcu semn cu mâna, dar ea nu-i răspunse.

Tufărişul era foarte des, şi pământul pe care păşeau era foarte uscat. Pe purtătorul de puşcă îl

treceau toate sudorile, Wilson îşi trăsese pălăria peste ochi, şi Macomber se uita drept în ceafa lui roşie. Deodată, purtătorul de puşcă îi spuse ceva lui Wilson în *swahili* şi alergă înainte.

— Zace mort, acolo, în tufiş, zise Wilson. Bună treabă. Şi se-ntoarse să-i strângă mâna lui Macomber, şi cum îşi strângeau mâna şi-şi zâmbeau unul celuilalt, îl auziră pe purtătorul de puşcă zbierând ca un nebun şi-l văzură ţâşnind din tufiş într-o parte, ca un crab, şi bivolul repezindu-se la ei, şiroind de, sânge, cu botul întins înainte, cu fălcile încleştate, atacând şi privindu-i cu ochii lui mici de porc, injectaţi. Wilson, care era în faţa lui, îngenunche şi trase, şi Macomber, care trase şi el, fără a-şi auzi împuşcătura, din cauza bubuiturii carabinei lui Wilson, văzu sărind din umflătura enormă a coarnelor ţăndări ca de ţiglă şi capul bivolului zvâcnind; trase din nou în nările larg deschise şi văzu iar coarnele zvâcnind şi ţăndări zburând în aer, şi apoi nu-l mai văzu pe Wilson, şi ochind cu grijă trase din nou, masa enormă a bivolului fiind gata să se prăvale asupra lui şi carabina fiindu-i aproape la acelaşi nivel cu capul repezit înainte, şi văzu ochii mici şi răi şi capul cum începe să se coboare, şi deodată simţi un trăsnet alb, fierbinte, orbitor, că-i explodează în cap, şi asta fu tot ce mai simţi pe lumea asta.

Wilson se aruncase într-o parte, ca să poată trage între omoplaţii bivolului, Macomber rămăsese locului, în picioare, şi trăsese în nări, ochind de fiecare dată puţin mai sus şi lovind coarnele grele, desprinzând din ele aşchii şi ţăndări, ca şi cum ar fi tras într-un acoperiş cu ţiglă, şi *Mrs.* Macomber, din maşină, trăsese în bivol cu Manlicher-ul de 6,5 când i se păruse că e gata să-l străpungă cu coarnele pe Macomber şi-şi lovise soţul cu vreo două degete mai sus şi mai într-o parte de baza craniului.

Francis Macomber zăcea acuma, cu faţa în jos, la mai puţin de doi paşi de locul în care bivolul

căzuse pe-o coastă, şi nevastă-sa se aplecă, în genunchi, deasupra lui. Wilson era lângă ea.

— În locul dumitale, nu l-aş întoarce, îi zise Wilson.

Femeia plângea isteric.

— În locul dumitale, m-aş duce la maşină, spuse Wilson. Unde-i carabina?

Femeia dădu din cap, cu faţa crispată. Purtătorul de puşcă ridică arma de jos.

— Las-o aşa cum e, zise Wilson. Apoi: Du-te şi adu-l pe Abdulla, să fie martor cum s-a-ntâmplat accidentul.

Îngenunche, scoase o batistă din buzunar şi o întinse peste capul cu părul tuns scurt al lui Francis Macomber, aşa cum zăcea acolo. Sângele se scurgea în pământul uscat şi sfânt.

Wilson se ridică şi se uită la bivolul prăvălit pe-o coastă, cu picioarele întinse şi pântecele cu părul rar mişunând de căpuşe. „Frumos bivol, dracul să-l ia, se gândi el maşinal. Cu o deschidere a coarnelor de vreun metru, ba chiar şi mai bine. Chiar şi mai bine.” Îl chemă pe şofer şi-i spuse să întindă o pătură peste trupul lui Macomber şi să rămână acolo. Şi apoi se duse spre maşină, unde femeia şedea şi plângea într-un colţ.

— Frumoasă treabă ai mai făcut, spuse el cu o voce albă. Şi el te-ar fi părăsit.

— Încetează, zise ea.

— Desigur, e vorba de un accident, zise el. Ştiu asta.

— Încetează, zise ea.

— N-avea grijă, spuse el. O să ai ceva neplăceri, dar am să pun să se ia câteva fotografii, care vor fi folositoare la anchetă. Apoi mai sunt şi mărturiile purtătorilor de puşcă şi ale şoferului. Să n-ai nicio grijă, eşti în regulă.

— Încetează; zise ea.

— Mai sunt al dracului de multe lucruri de făcut, spuse el. Şi trebuie să trimit un camion spre lac, ca să se telegrafieze după un avion care să ne

ducă pe toţi trei la Nairobi. De ce nu l-ai otrăvit? În Anglia aşa se face.

— Încetează. Încetează. Încetează, strigă femeia.

Wilson se uită la ea cu ochii lui albaştri şi reci.

— Păi eu am cam terminat, zise el. Eram puţin cam furios. Soţul dumitale începuse să-mi placă.

— O, te rog încetează odată, spuse ea. Te rog, te rog, încetează.

— Aşa e mai bine, zise Wilson. Te rog, e mult mai bine. Acum o să încetez.

BĂTRÂNUL DE LÂNGĂ POD

Bătrânul cu ochelarii cu ramă de oţel şi cu hainele pline de praf se odihnea pe marginea şoselei. Pe podul de vase de peste fluviu treceau căruţe şi camioane, bărbaţi, femei şi copii. Căruţele, trase de catâri, se opinteau urcând malul abrupt dinspre pod, şi soldaţii le împingeau, trăgând de spiţele roţilor. Camioanele urcau uruind şi treceau înainte, în frunte, iar ţăranii se târau pe drum, înotând în praf până la glezne. Numai bătrânul stătea nemişcat. Era prea obosit ca să meargă mai departe.

Aveam misiunea de a trece podul, de a explora capul de pod din partea cealaltă şi de a afla până unde înaintase inamicul. După ce mi-am făcut treaba, m-am întors. Pe pod nu mai treceau nici prea multe căruţe şi nici prea mulţi oameni, bătrânul însă era la locul lui.

— De unde vii? l-am întrebat.

— Din San Carlos, îmi răspunse, şi zâmbi.

Era satul în care se născuse, şi-i făcea plăcere să-i rostească numele, de aceea zâmbise.

— Aveam grijă de dobitoace, îmi explică el.

— Aha, am zis, neînţelegând prea bine ce vrea să spună.

— Da, spuse el, rămăsesem, ştiţi, ca să am grijă de dobitoace. Am fost ultimul om care a părăsit San Carlos.

Nu arăta a cioban sau a văcar, şi uitându-mă la hainele lui negre şi pline de praf, la faţa lui cenuşie din cauza prafului şi la ochelarii lui cu ramă de oţel l-am întrebat:

— Ce fel de dobitoace?

— Felurite, spuse el, şi clătină din cap. A trebuit să le las acolo.

Mă uitam cu atenţie înspre pod şi spre locurile acelea din delta Ebrului, care seamănă atât de bine cu cele din Africa, şi mă întrebam cât timp avea să treacă până vom da ochii cu inamicul, şi stăteam tot timpul cu urechea la pândă, să desluşesc primele zgomote care să anunţe acel de-a pururi tainic lucru care se numeşte contactul cu duşmanul, şi bătrânul tot acolo era.

— Şi ce fel de dobitoace aveai în grijă? l-am întrebat.

— Trei cu toate, îmi explică el. Două capre şi o pisică; şi în afară de ele, patru perechi de porumbei.

— Şi a trebuit să le laşi acolo? l-am întrebat.

— Da. Din cauza artileriei. Căpitanul mi-a spus să plec, din cauza artileriei.

— Şi n-ai pe nimeni? l-am întrebat, uitându-mă spre celălalt capăt al podului, unde câteva căruţe se grăbeau să coboare malul povârnit.

— Pe nimeni, zise el, în afară de dobitoacele de care v-am vorbit. Pisica, desigur, n-o să păţească nimic. Pisicilor nu trebuie să le porţi de grijă, dar nu ştiu ce-o să se întâmple eu celelalte.

— Ce politică faci? l-am întrebat.

— Nu fac niciun fel de politică, spuse el. Am şaptezeci şi şase de ani. Am făcut până aici doisprezece kilometri, şi cred că mai departe nu mai pot merge.

— Nu-i prea bine să stai aici, i-am zis. Dac-ai putea, n-ar fi rău să mergi până la răscrucea dinspre Tortosa, unde-ai găsi nişte camioane.

— O să mai stau puţin, şi după aceea o să plec. Camioanele unde se duc?

— Înspre Barcelona, i-am spus.

— Nu cunosc pe nimeni prin locurile acelea, zise el, dar îţi mulţumesc foarte mult. Îţi mulţumesc încă o dată foarte mult.

Se uită la mine încurcat şi obosit, şi apoi, simţind nevoia să-şi împartă necazurile cu cineva, îmi spuse:

— De pisică sunt sigur, n-am eu grijă. Pisicii nu trebuie să-i porţi de grijă. Dar celelalte? Dumneata ce crezi c-o să se întâmple cu celelalte?

— Ce să cred, probabil că n-o să păţească nimic.

— Crezi?

— Şi de ce nu? i-am zis uitându-mă întruna spre celălalt mal, unde nu se mai vedea nicio căruţă.

— Dar ce-o să facă în timpul bombardamentului de artilerie, din moment ce mie mi s-a spus să plec tocmai din cauza artileriei?

— Ai lăsat deschis porumbarul? l-am întrebat.

— Da.

— Atunci, porumbeii or să zboare.

— Da, desigur c-or să zboare. Dar celelalte? Mai bine să nici nu mă mai gândesc ce-o să se-ntâmple cu celelalte.

— Dacă te-ai odihnit, în locul dumitale aş pleca, l-am îndemnat. Hai scoală-te şi încearcă să mergi.

— Mulţumesc, îmi spuse, şi se ridică de jos, se clătină pe picioare şi se aşează iar în praf. Aveam grijă de dobitoace, zise el posomorându-se, dar. nu mai vorbea cu mine. Aveam doar grijă de dobitoace.

N-aveam ce să-i fac. Era duminica Paştilor, şi fasciştii înaintau spre Ebru. O zi întunecată şi cenuşie, cu cerul acoperit, aşa că avioanele lor nu ieşiseră. Acest lucru, precum şi faptul că pisicile ştiu să-şi poarte singure de grijă era singurul noroc pe care avea să-l mai aibă bătrânul.

„Sînt adeseori întrebat în ce constă secretul creației. Creația n-are secret. Există oare secrete în zidăria și piatra bizantină ?... Nu, nu există nici un secret. Era doar munca supraomenească... Secretul creației este același : munca supraomenească pentru ca un cuvînt să adere la celălalt, ca și pietrele zidului chinezesc. Oamenii nu văd această muncă. Ei văd doar rezultatul : o carte bună, succesul, gloria și, probabil, o grămadă de bani. Ei nu știu cîte chinuri, cîte eforturi ascund rîndurile pe care le citesc. Este adesea mai greu să descrii ceva decît să înfăptuiești ceva."

E. HEMINGWAY
(Dintr-un interviu)

Lei 5

{1} *Old Newsman Writes (Scrie bătrânul gazetar), Esquire,* dec. 1934.

{2} Philip Young, *Ernest Hemingway,* New York – Toronto, 1952, p. 35.

{3} John Brown, *Hemingway,* Paris, 1961, p. 125.

{4} Vezi prefaţa la: Ernest Hemingway, *Adio, arme* şi *A avea şi a nu avea,* E.L.U., 1961.

{5} Am fost îndemnat s-o fac şi de părerea, exprimată de Hemingway într-o scrisoare adresată traducătorului povestirilor sale în limba rusă, I. Kaşkin, că este mai bine să se respecte în publicarea povestirilor „ordinea cronologică", şi nu aceea a volumului apărut în 1938 în editura Scribner's, care reuneşte *Primele 49 de povestiri* (v. *Oeuvres et opinions,* nr. 3, 1963, p. 172).

{6} V. *Manhattan Transfer* şi *Paralela 42.*

{7} Termen care corespunde la noi cu schiţă, povestire scurtă.

{8} Carlos Baker, *Hemingway, The Writer as Artist (Hemingway ca artist),* Princeton, 1956, p. 117.

{9} Se întâmplă uneori să se exagereze în această privinţă, cum o face de exemplu criticul George Hemphill, care, într-un articol publicat în revista americană *The Kenyon Review,* 1949, vol. XI, nr. 1, îi reproşa lui Hemingway că în *Sfârşitul unei poveşti* n-a legat exploatarea capitalistă a pădurilor din Michigan – fapt ce a dus la pustiirea lor – de ideea că şi tinerii care se iubeau au ucis dragostea lor printr-o prea grăbită consumare a ei!.

{10} I. Kaşkin, *E. Hemingway — Tragedia unei măiestrii, International Literature,* nr. 5, 1935.

{11} Vom regăsi, deşi schiţa e scrisă aparent pe un alt ton, aceeaşi crispare în faţa ororilor războiului şi în *Pe chei la Smyrna.* Aici, tonul de absurdă şi inconştientă încântare al ofiţerului care povesteşte e menit a sublinia, prin contrast, încrâncenarea faptelor, a ororilor unui război la care Hemingway luase parte în calitate de corespondent. Cele văzute pe fronturile războiului greco-turc în anul 1922 s-au gravat adânc în memoria scriitorului, care va reveni asupra lor şi în *Moartea după amiază* şi în *Zăpezile de pe Kilimanjaro.*

{12} Gheorghi Vasilievici Cicerin (1872–1936), om de stat şi diplomat sovietic. În calitate de comisar al poporului pentru afacerile externe (1918–1930), a reprezentat U.R.S.S. la conferinţele de la Genova (1922) şi Lausanne (1922–1923).

{13} Loc îngrădit lângă hipodrom, unde sunt plimbaţi caii înainte de alergare.

{14} Fără obstacole (it.).

{15} Ansamblu arhitectonic de galerii şi arcade amenajate de-a lungul clădirilor care înconjoară Piaţa Domului din Milano şi străzile aflate în imediata apropiere a acestuia. Se află aci magazine şi localuri elegante; Galleria este unul dintre locurile preferate de plimbare ale milanezilor.

{16} Bani, monedă mărunţă (it.).

{17} Celebru teatru de operă şi balet din Milano, construit în 1778, important centru al vieţii muzicale din Italia.

{18} Prescurtare de la *mistress* (engl.), doamna.

{19} Expoziţie organizată în oraşul St. Louis, centru industrial din statul Missouri, pentru aniversarea a 100 de ani de la semnarea actului prin care S.U.A. au cumpărat de la Franţa (aprilie 1803), teritoriul statului Louisiana.

{20} Ploaia (it.).

{21} Da, da, doamnă (it.).

{22} Aţi pierdut ceva, doamnă ? (it.).

{23} Da, pisica (it.).

{24} Proprietarul (it.).

{25} Intră! (it.).

{26} Limba unui trib indian din America; descendenţii acestuia locuiesc astăzi în rezervaţii, în Minnesota, S.U.A. şi în Canada.

{27} Doctrină religioasă fondată pe principiile teosoafei americane Mary Baker Eddy (1821–1910) după care rugăciunea continuă învinge prin forţa minţii minciuna, boala şi moartea.

{28} *Ştiinţă şi sănătate.*

{29} Revistă engleză cu apariţie trimestrială, având un caracter politic şi literar.

{30} Cea mai veche instituţie de învăţământ din S.U.A., datând din anul 1636, astăzi una dintre cele mai mari universităţi din Statele Unite.

{31} Universitate din New York, înfiinţată în 1754.

{32} Universitate particulară din statul Indiana, S.U.A., înfiinţată în 1832.

{33} Coasta de aur; dealuri acoperite de podgorii bogate, în sudul oraşului Dijon, care au dat denumirea unui departament din estul

Franţei.

{34} Local vestit din cartierul Montparnasse din Paris, unde se aduna boema timpului.

{35} Miere (engl.); apelativ pentru o persoană iubită.

{36} Stat din centrul S.U.A.

{37} Ataturk Kemal Mustafa (1881–1938), lider al Partidului Popular republican, primul preşedinte al Republicii Turce (1923–1938), reprezentant al intereselor burgheziei naţionale. A participat la revoluţia „Junilor turci” (1908), apoi a condus revoluţia burgheză naţională din 1919, care s-a terminat cu izgonirea armatelor anglo-greceşti şi a sultanului (1922), cu proclamarea republicii (1923).

{38} Amferogio său Angiolotto di Bondone, zis Giotto (1266?–1336), cunoscut pictor italian.

{39} Tomaso Guido (Masaccio) (1401–1428), pictor italian.

{40} Piero Borghese, zis Piero della Francesca (1416–1492), pictor italian.

{41} Andrea Mantegna (1431–1506), pictor şi gravor italian.

{42} Localităţi din Franţa unde s-au dat lupte la care au participat trupele americane, în cadrul operaţiunilor desfăşurate de armatele aliate la sfârşitul primului război mondial, operaţii care au dus la izgonirea ocupanţilor germani din acest sector al frontului de luptă.

{43} Război dus între statele din nordul S.U.A. (Uniunea Nordului) şi cele din Sud (Confederaţia Sudului) în perioada 1861–1865, pentru abolirea sclaviei şi soluţionarea altor divergenţe economice. Victoria Uniunii antisclavagiste a Nordului a dus la victoria modului de producţie capitalist asupra modului de producţie feudal, caracteristic pentru marile latifundii din Sud.

{44} În original, titlul ar suna astfel: „Munţi care arată a nişte elefanţi albi”.

{45} Două pahare cu bere (sp.).

{46} Monedă spaniolă.

{47} Limonadă cu ghimber.

{48} E vorba de scaunele înalte care sunt aşezate în faţa barului.

{49} Ce-ţi spune patria? (It.).

{50} Trăiască (it.); cuvântul se scria *vv.*

{51} Ştiu nemţeşte. (germ.).

{52} Joc de cuvinte. În engleză se zice „a lua o baie”.

{53} Macaroane (it.).

{54} *Percy Bisshe Shelley* (1792–1822), mare poet romantic englez; a murit înecându-se în golful Spezia, din Italia.

{55} Curbă periculoasă (it.).

{56} Cartier din New York.

{57} Madison Square Garden – cunoscut stadion newyorkez.

{58} Joc de cărţi la care participă doi până la cinci jucători. Jocul constă în distribuirea a câte şase cărţi fiecărui jucător şi efectuarea a diferite combinaţii.

{59} Unitate monetară spaniolă, în circulaţie din anul 1868.

{60} Omule (sp.).

{61} Localuri (sp.).

{62} Nimic şi după aceea nimic şi nimic şi după aceea nimic (sp.).

{63} Încă un nebun (sp.).

{64} Ceşcuţă (sp.).

{65} Dolari mexicani.

{66} Ţăran (it.).

{67} Comoară (germ.).

{68} Este vorba de gradaţia termometrului Fahrenheit. Conform acestei gradaţii, 102° corespunde cu 38,8° Celsius.

{69} Jandarmeria din Spania.

{70} *Picadore:* călăreţ înarmat cu o lance; rolul lui este de a întărâta taurul, fără a încerca să-l doboare; picadorul este primul luptător din arenă care înfruntă atacul taurului.

{71} Luptător care azvârle în gâtul taurului un pumnal prevăzut cu ghimpi, numit *banderilla.*

{72} Provincie din nord-vestul Spaniei.

{73} Mai bine să-mi lipsească asta decât altceva (sp.).

{74} Ei bine, acum plec (sp.).

{75} Mişcare la luptele cu tauri, în care toreadorul ţine capa cu amândouă mâinile şi stă cu spatele la taur.

{76} Pasă din luptele de tauri care se execută foarte aproape de corpul animalului.

{77} Mişcare din luptele de tauri, executată cu capa.

{78} Frică (sp.).

{79} Laşule (sp.).

{80} Cunoscut dicţionar medical.

{81} *Stăpâne* (în limba swahili).

{82} Denumirea unui trib din Africa răsăriteană, ai cărui membri vorbesc limba populaţiei bantu şi se ocupă cu agricultura.

{83} Sat situat la vest de New York, pe râul Hudson.

{84} Oraş situat în sud-estul peninsulei Florida, unde se afla o elegantă plajă.

{85} Fără să vadă (fr.).

{86} Regimente de vânători din armata austro-ungară.

{87} Cartier aristocratic din Paris.

{88} În engleză, cuvintele rimează *(rich-bitch).*

{89} Termen originar din India, provenit din cuvântul hindus *sahib* (domn, stăpân) şi *ma'am,* forma colocvială a cuvântului englez *madam* (doamnă); doamnă, apelativ pentru o femeie albă.

{90} Călătorie, expediţie, în special o expediţie având ca scop vânătoarea (l. arabă).

{91} Pantaloni de călărie, strâmţi de la genunchi până la încheietura piciorului, gen de îmbrăcăminte folosită în Jodhpur, fost stat din nord-vestul Indiei, care astăzi face parte din statut Rajasthan, India.

{92} Dă-ne două pahare de *whisky* cu sifon (engl.). Pronunţia apare în mod intenţionat stâlcită, în original.

{93} Măcelărie unde se vinde carne de cal (fr.).

{94} Beţie (fr.).

{95} Poliţistul (fr.).

{96} Femeie de serviciu (fr.).

{97} Compozitor american, autor de cântece (n. în 1893).

{98} *Ranch* (engl.), fermă din vestul S.U.A. şi al Canadei, având întinse păşuni, pe care cresc mari turme de animale.

{99} Aluzie la discuţia pe care a avut-o Hemingway cu scriitorul american Scott Fitzgerald, în legătura cu povestirea acestuia din urmă *The Rich Boy (Băiatul bogat).*

{100} Insulă în Oceanul Atlantic, pe care se află o parte din oraşul New York.

{101} Băutură alcoolică, făcută cu gin, lămâie şi apă.

{102} Băiat care serveşte la masă (engl.).

{103} Limbă vorbită de populaţia bantu, populaţie de origine arabă, din Zanzibar, Africa Orientală.

{104} Antilopă africană (în limba zulusă).

{105} Somali, din Somalia, teritoriu situat în peninsula cu acelaşi nume din partea de est a Africii.

{106} Limba vorbită de populaţia wakamba, din estul Africii, populaţie alcătuită din păstori nomazi.

{107} Afacere (termen de origine arabă, din Africa de est).

{108} Aventură (engl.).

{109} Idila.

{110} Africa cea mai neagră.

{111} Henric al IV-lea, partea a II-a, actul III.

CUPRINS

Prefață
Tabel cronologic
BĂTRÂNUL MEU
O PISICĂ ÎN PLOAIE
SAT INDIAN
DOCTORUL ȘI SOȚIA DOCTORULUI
SFÂRȘITUL UNEI POVEȘTI
CAMPIONUL
MR. ȘI MRS. ELLIOT
PE CHEI LA SMYRNA
REVOLUȚIONARUL
SOLDATUL S-A ÎNTORS ACASĂ
O OPERAȚIE SIMPLĂ
UCIGAȘII
CHE TI DICE LA PATRIA?
CINCIZECI DE BĂTRÂNE
DUPĂ MARE
UN LOC CURAT ȘI BINE LUMINAT
MAMA UNEI „FETIȚE”
O AȘTEPTARE DE-O ZI
CAPITALA LUMII
ZĂPEZILE DE PE KILIMANJARO
SCURTA VIAȚĂ FERICITĂ A LUI FRANCIS MACOMBER
BĂTRÂNUL DE LÂNGĂ POD

Table of Contents

Prefaţă	3
Tabel cronologic	20
BĂTRÂNUL MEU	26
O PISICĂ ÎN PLOAIE	43
SAT INDIAN	47
DOCTORUL ŞI SOŢIA DOCTORULUI	53
SFÂRŞITUL UNEI POVEŞTI	58
CAMPIONUL	63
MR. ŞI MRS. ELLIOT	74
PE CHEI LA SMYRNA	79
REVOLUŢIONARUL	82
SOLDATUL S-A ÎNTORS ACASĂ	84
O OPERAŢIE SIMPLĂ	93
UCIGAŞII	99
CHE TI DICE LA PATRIA?	111
CINCIZECI DE BĂTRÂNE	123
DUPĂ MARE	152
UN LOC CURAT ŞI BINE LUMINAT	157
MAMA UNEI „FETIŢE”	163
O AŞTEPTARE DE-O ZI	169
CAPITALA LUMII	173
ZĂPEZILE DE PE KILIMANJARO	188
SCURTA VIAŢĂ FERICITĂ A LUI FRANCIS MACOMBER	218
BĂTRÂNUL DE LÂNGĂ POD	258